

VĂPAIA DIN MUNȚI,

BĂTĂLIA DIN ZONA
CARPAȚILOR
DE CURBURĂ
(SEPT. - NOV. 1916)

Prof. univ.dr. Ioan VLAD

**VĂPAIA DIN MUNȚI
BĂTĂLIA DIN ZONA
CARPAȚILOR DE CURBURĂ
(SEPTEMBRIE - NOIEMBRIE 1916)**

Editura C2 Design
Brașov, 2006

- Coperta 1: * Generalul Al. Averescu, comandantul Armatei 2 române, care a luptat în Carpații de Curbură, 1916;
* Harta Bătăliei din Carpații de Curbură, 1916, după "Mari bătălii ale românilor".
- Coperta 2: Crucea de pe Caraiman, ridicată de ceferiștii din Valea Prahovei în cinstea eroilor căzuți aici în 1916.

Lucrarea apare sub egida **Muzeului Județean de Istorie Brașov** și cu sprijinul financiar al **Comisiei de Cultură a Consiliului Județean Brașov**.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Vlad Ioan

VĂPAIA DIN MUNȚI

Brașov, Editura C2 Design, 2006

ISBN-10 973-8424-47-x

ISBN-13 978-973-8424-47-0

Editura **C2 Design** Brașov, 2006, tel./fax.: 0268 410612

Tipografia Brastar Print

Brașov, str. Dorobanților nr. 6

Tel.: +40 (0)268 475737, 410506, 410612

Fax.: +40 (0)268 410712

www.brastar.com

email: birou@brastar.com

Comanda nr.: 1825/10.11.2005

©Toate drepturile asupra acestei ediții sunt rezervate autorului volumului.

Mamei mele,
mamă eroină, văduvă de veteran de
război, icoană a jertfei și a credinței !

Motto:

Când s-a rupt catapeteazma lumii și s-a pornit prăpădul de acum (prima conflagrație mondială – n.I.V.), cei mulți, cei crezuți tari și-au zis, s-au înțeles: să înghițim pământul românesc și numele neamului lui să-l ștergem de pe lume...

Când a sunat goarna de luptă, dușmanii ce hotărâra asupra sorții tale au râs drăcește: “O vom înghiți ușor, și-au zis. Valurile sunt prea mari azi, și sunt prea grele ca să nu-i înnece”. Dar tu te-ai pus de-a curmezișul lacomului lor gâtlej, amenințându-i să-i înnece. Noblețea luptei tale, a purtării tale, a fost atât de mare, **o patria mea**, încât tu, deși strivită, ai rămas în picioare pe când scaunele celor puternici se prăbușeau în jurul tău.

Ion Agârbiceanu

CUVÂNT ÎNAINTE

Truda pentru elaborarea unui studiu monografic asupra luptelor din zona Carpaților de Curbură din toamna anului 1916 este pe deplin justificată, în ciuda numeroaselor abordări, mai vechi sau mai noi, de autoritate incontestabilă, ale războiului nostru de eliberare și întregire națională.

O primă justificare o dă interesul maxim, încă nesatisfăcut pe deplin în plan istoriografic, pentru fenomenul politico-militar românesc al anului 1916, sau mai exact campania militară românească din acel an. Aceasta nu și-a găsit încă o reprezentare exactă, la dimensiunile și virtuțile reale ale impactului românesc asupra războiului mondial și asupra propriei noastre istorii militare. În alt plan, analiza eșecului relativ al armatei române din 1916 s-a făcut fie foarte subiectiv, mai ales în istoriografia străină, care uneori ni s-a impus și nouă, fie incomplet sub aspectul argumentației și integrării fenomenului românesc în fenomenul mondial, a armatei române în războiul de coaliție în care acționa.

Studiul și analiza campaniei din 1916 au fost viciate și de ideea fixă că fiind vorba de o înfrângere (și dacă vina ei ni se atribuia prioritar nouă, cu atât mai mult) nu sunt motive pentru aprofundare iar învățămintele și concluziile ar fi minime și nesemnificative într-o atare perspectivă. Apoi, într-o lungă perioadă de timp, campania anului 1916 a fost eclipsată istoriografic de campania anului 1917, deplin victorioasă, unanim apreciată în epocă, restauratoare a moralului și încrederii armatei și întregii națiuni. Incontestabil marile victorii ale armatei române din 1917 sunt perle ale istoriei noastre militare, măsura fidelă a eroismului și vitejiei armatei române, dar asta nu trebuie să umbrească imaginea, în conștiința românilor și-n cartea de istorie, a jertfelor, eroismului și valențelor militare ale campaniei anului 1916. Dacă în 1917 ostașul român și întreaga armată română obținea acele victorii faptul se baza pe bogata experiență, tristă, dramatică și dureroasă a anului 1916. Armata era la capătul unui efort general românesc, de durată, de proporții impresionante și deplin

conștientizat, de refacere, reorganizare, instruire și dotare, toate acestea făcute cu un substanțial ajutor material al aliaților care între timp percepuseră exact miza impactului românesc asupra războiului de coaliție. Ajutorul material extern a fost suplinit și de un sublim ajutor uman, efectiv, nemijlocit, autorizat și competent din partea Misiunii Militare Franceze care aducea la noi experiența unei mari armate, prieten tradițional, și experiența primilor doi ani de război. Apoi nu putem neglija sprijinul aliatului rus pe frontul din Moldova în 1917 înainte ca armata rusă să fie complet contaminată de revoluție.

Toate acestea conjugate experienței, tradiției și virtuților noastre militare s-au constituit într-un însemnat factor de putere care și-a dovedit forța în vara anului 1917.

Campania anului 1916 a fost exclusiv românească, a fost măsura exactă a puterii militare românești la intrarea în război, expresia nivelului atins, după o evoluție de aproape patru decenii, de către organismul nostru ostășesc, expresia impactului războiului mondial asupra puterii noastre militare, teoretic și practic, în cei doi ani de neutralitate (1914 – 1916). Analiza acestei campanii ne relevă cu pregnanță pe noi înșine, ne dă revelația conștiinței de sine a unui popor și a unei armate, fapt de-o semnificație deosebită pentru un studiu realist, chibzuit și cinstit, singurul generator de concluzii și învățăminte de valoare pentru teoria și practica militară. Această analiză a reliefat și reliefează o stare de fapt a puterii militare românești în 1916 comparabilă cu a celorlalte state, la nivele de pregătire, înzestrare și doctrinare comparabile cu armatele moderne, excepție făcând cele ale statelor militariste. Desigur, au existat scăderi și lipsuri uneori foarte mari în pregătire, înzestrare, conducere etc., fenomene prezente în oricare armată, inclusiv cea germană, dar nu acestea în exclusivitate au determinat eșecul campaniei române din 1916, cum au încercat și mai încearcă unii să prezinte lucrurile. Cauzele sunt multiple și cele mai multe privesc războiul de coaliție în ansamblu și înțelegerile politice și militare existente și nerespectate. Armata română s-a dovedit la înălțimea misiunii pe care și-a asumat-o, mai ales din perspectiva angajării și calității forței umane, de la nivel individ până la cel de națiune. Expresie a acestor fapte și stări de lucruri este în chip admirabil și bătălia din zona Carpaților de Curbură de care ne ocupăm în această lucrare.

În al doilea rând rațiunea preocupării noastre pentru acest subiect rezidă în însăși importanța acțiunilor militare din Carpații de Curbură, în sectorul Armatei 2, în contextul campaniei române din toamna anului

1916. Aceste acțiuni n-au constituit până acum subiectul unui studiu monografic încheiat și unitar, deși o merită pe deplin, după cum ne străduim s-o demonstrăm în paginile care urmează. Toate celelalte mari bătălii ale campaniei din 1916 (din trecătorile Jiu, Olt, Oituz, bătălia Bucureștiului etc.) beneficiază de cel puțin un studiu monografic și, prin urmare, era absolut necesar unul și pentru luptele din trecătorile Carpaților de Curbură.

Aceste lupte pe care le-am numit în ansamblu **bătălia din Carpații de Curbură**, sintagmă care poate depăși rigorile conceptului pur militar de bătălie, au semnificație aparte în defensiva românească din Carpați. Miza acestor trecători, și îndeosebi a Predealului, a fost mai mare decât a oricărei alteia. Pe aici trecea drumul cel mai scurt spre București și spre atingerea obiectivului strategic al Puterilor Centrale – înfrângerea armatei române și scoaterea României din război. În consecință, efortul inamicului a fost de maximă intensitate dar și rezistența trupelor române a fost pe măsură. Paginile de eroism înscrise de aceste lupte în istoria noastră militară sunt realmente antologice.

Pe de altă parte această bătălie purtată în munți are toate trăsăturile și particularitățile unor acțiuni militare montane, cu toate că armata română nu fusese pregătită pentru luptele în munți, nu avea trupe specializate în acest sens, nu avea înzestrarea adecvată acestui război. Și cu toate acestea rezistența română din Carpați a fost eficientă, de durată și timp de două luni n-a putut fi străpunsă de eforturile disperate ale inamicului.

În această defensivă carpatină, cea mai amplă și semnificativă bătălie a campaniei din 1916, Armata 2, care a acționat în Carpații de Curbură, a luptat admirabil, a rezistat până la capăt și n-a cedat decât sub presiunea evenimentelor defavorabile din alte sectoare ale frontului românesc, atunci când spatele îi era amenințat.

Faptele de eroism și jertfă înfăptuite de ostașii acestei armate pe crestele munților, în inima țării, pentru apărarea gliei străbune și întregirea neamului merită să fie și mai mult cunoscute.

Autorul

I. LOCURI DE LEGENDĂ ȘI ISTORIE

1. DRUMURI DE LEGĂTURĂ ÎNTRE FRAȚI

Pământul românesc, străjuit în cea mai mare parte de hotare naturale și având Carpații ca o coloană vertebrală, ni se înfățișează, precum marelui patriot Nicolae Bălcescu, ca o uriașă cetate naturală în care Transilvania alcătuiește “inima” cetății, înconjurată de “zidurile” munților, de “contraforturile” dealurilor subcarpatice și de șesurile întinse, străjuite și ele de cursuri mari de apă, asemenea șanțurilor de apărare ale cetăților medievale.

Disponerea în cerc a Carpaților, un cerc ușor de trecut, compus din nenumărate articulații, din masive mici și culmi restrânse, din depresiuni și văi – unele dispuse chiar transversal, ducând din Transilvania către ținuturile exterioare – constituie cea mai importantă caracteristică a spațiului geografic românesc, conferind Carpaților atributul de leagăn de formare și dezvoltare unitară a neamului românesc. Complexul morfologic al depresiunilor și văilor carpatice a fost transformat de om într-un sistem teritorial superior de circulație și viațuire care orienta permanent spre unitate economică, de neam, limbă și cultură. Posibilitatea și necesitatea unei circulații concentrice permanente, atât dinspre regiunile exterioare către Carpați și Transilvania, cât și în sens invers au orientat demersul general românesc spre forme unitare, spre instituții politico-sociale similare și spre tendința permanentă de unificare politico-statală.

Circulația neîntreruptă de mărfuri și oameni a condus la legături strânse și continue între marginile domeniului carpatic și centrul său, a făcut din Carpați și Transilvania nu numai centrul geografic, ci și centrul generator și unificator al tuturor aspirațiilor românești, al omogenizării permanente de neam, al unității de limbă și cultură. Din acest centru a radiat permanent viață și cultură de același tip, predacică, dacică, daco-romană și apoi românească, într-o evoluție neîntreruptă ce atestă o continuitate de locuire pe aceeași vatră din timpuri imemorale.

Și pe plan militar, ar fi greu să ne imaginăm, fără Carpați, apărarea dârză, încununată de atâtea strălucite biruințe, a poporului nostru în fața reprezentanților agresiunii ale puternicelor state și imperii expansioniste din jur. În munți s-au retras, s-au întărit, au rezistat sau au

zdrobit marii noștri voievozi oștile invadatoare. Munții au oferit adeseori adăpost locuitorilor, ori de câte ori, viața și avutul le erau primejduite de invadatorii străini. Carpații au fost pentru români ceea ce fortărețele și castelele întărite au fost pentru Europa apuseană.

Aceste virtuți defensive și-au dovedit valoarea și-n vremurile moderne, în condițiile războiului purtat cu forțele și mijloacele specifice secolului XX.

Zona Carpaților de Curbură, spațiu în care au avut loc desfășurările militare de care ne propunem să ne ocupăm, deși cuprinde munți dintre cei mai înalți din țară, trecători înguste și la mari altitudini, mai puține depresiuni sau culoare transversale și are o lățime considerabilă, păstrează trăsăturile caracteristice ale munților noștri în frumusețe, măreție, accesibilitate, bogății, ca și rolul său în existența neamului românesc.

O călătorie dinspre Transilvania, pornind din Țara Bârsei, spre Ploiești sau Buzău și de aici mai departe la Dunăre sau spre mare, ca și invers, a fost oricând posibilă de-a lungul istoriei. Trecătorile Carpaților de Curbură, mult bătătorite în timp, au înlesnit acest lucru și astfel s-au statornicit și-n aceste trecători, ca-n toate trecătorile carpatice, istorice drumuri de legătură între frați, între românii sălășuind de o parte și de alta a Carpaților, drumuri de importanță strategică, multe cunoscute încă de pe vremea romanilor, drumuri străbătute fără odihnă de negustorii brașoveni cu binecunoscutele lor produse de manufactură, de păstori cu turme numeroase în periplul lor transhumant sau de oști eliberatoare și unificatoare ale fraților.

Punctul de pornire **Țara Bârsei**, “țară” în mijlocul țării, un amfiteatru de mari proporții, cu o câmpie mustind de muncă și roade, presărată cu ogoare, cu așezări și ziduri de cetate și întrețesută cu drumuri și căi ferate, a fost încă din evul mediu un loc de intersecție al unor importante drumuri comerciale care legau Transilvania cu Muntenia și Moldova. Iar aglomerarea urbană născută aici – Brașovul – s-a afirmat ca o piață centrală și ca un focar de cultură pentru cele trei provincii românești. Ca nod de comunicații, înmănunchind câteva căi ferate și mai multe șosele naționale, Brașovul a fost și a rămas o adevărată “placă turmantă” a sistemului de legături multifuncționale ale spațiului românesc, cu poziție centrală, cu lungă rază de acțiune în cadrul țării și racordat nemijlocit la câteva artere feroviare și rutiere de importanță europeană.

Un prim traiect al presupusei noastre călătorii, începută la Brașov, ar trece prin **Valea Timișului, peste pasul Predeal** și ar continua

pe **Valea Prahovei** spre Ploiești. Acest traseu dispune, și dispunerea și în 1916, de o cale ferată și o șosea națională, astăzi mult modernizate.

Valea pitorească a Timișului, cu salba ei de stațiuni climaterice, este străjuită, la vest, de muntele Postăvarul, iar la est de Piatra Mare, munți care se aseamănă atât de mult în unele particularități ale peisajului.

Masivul Postăvarul, situat între valea Timișului, Poiana Brașov și Valea Cheii, cu profil de piramidă, atinge înălțimea maximă (1799 m) în vârful cu același nume și are forma unei culmi montane prelungite pe direcția NE-SV. Partea cea mai spectaculoasă și sălbatică o constituie Muchea Cheii terminată spre sud-vest cu cheile Râșnovului, o creastă zimțată ca o lamă de fierăstrău, care domină pe dreapta Valea Cheii. Postăvarul se leagă spre sud, prin Spinarea Calului – o culme prelungă, rotunjită, cu munții Predealului. Din culmea principală se desprind spre Valea Timișului o serie de culmi adânc fragmentate, sub forma unor contraforturi orientate vest-est. În sud-estul masivului, la confluența Timișului cu pâraul Vlădeț, se individualizează depresiunea Timiș cu un relief domol, odihnitor care contrastează cu spațiul montan din jur.

Muntele Piatra Mare (1844 m), cu profilul său de cetate ruiniformă cu contraforturi, este cuprinsă între văile Gârcinului și Azugii la est și valea Timișului la vest. Culmile lui, Pietricica (1643 m) și Gâtul Chivei (1632) – orientate spre nord-est și Cărbunarul, Culmea Băiței și Coada Pietrei Mari (1830 m) orientate spre est sunt frumos împădurite cu fag, brad și pin.

Depășind depresiunea Timișului drumul străbate **platforma Predealului**. Acesta, în raport cu masivele muntoase din jur, reprezintă o depresiune înaltă, accidentată de munți scunzi (până la 1300 m) denumiți “clăbucete”, “gâlme” sau “muchii”, un culoar mai coborât cu văi largi și un peisaj odihnitor. Clăbucetele Predealului, munții de la originea râului Prahova, au culmile teșite și prelungi, vârfurile rotunjite, ceva mai înalte și poienite. Aici se află pasul sau poarta Predealului, o zonă atât de prielnică pentru traversarea munților, al cărei prag stă la 1032 m altitudine. De fapt, aici sunt două pasuri gemene – Predealul și Râșnoavna – ducând, primul spre depresiunea Timișului și al doilea spre culoarul Râșnovului - o prelungire a depresiunii Bârsei. Ambele pasuri au favorizat legături străvechi, peste munte, ale românilor din interiorul și din exteriorul arcului carpatic.

În continuare vechiul drum este însoțit de râul **Prahova**. Leagănul de obârșie al râului este chiar poarta Predealului. Chiar pe cumpăna apelor, lângă gară s-ar fi aflat izvorul Prahovei înainte de a fi “ascuns” de lucrările edilitare mai noi. Primul său afluent, considerat și izvor al Prahovei de unii, este pâraul Poliștoaca izvorât din muntele Susai.

Prahova, al cărui nume provine de la slavul “prah” (în rom.-praf), semnificând “apa, care căzând de la o înălțime mare, se prăfuieste, se transformă în picături mărunte ca firele de praș”,¹⁾ se întâlnește pe dreapta cu Râșnoava și pe stânga, cu Azuga. Între Bușteni și Sinaia adună numeroși afluenți care vin din Bucegi și din Munții Gârbova. Între Sinaia și Comarnic curge printr-o albie îngustă și pietroasă. Apele ei spumegânde se concentrează într-un șuvoi puternic ce ferăstruiește stâncile și rostogolește bolovani în timpul ploilor torențiale. După aproape 10 km de zădărnici, sector care justifică pe deplin numele Prahovei, în apropiere de Comarnic își liniștește undele, iar mai jos se despletește în mai multe șuvoaie care lasă între ele ostroave de prundiș sau tufărișuri. După 40 de km, în zona muntoasă și 20 km, în regiunea deluroasă Prahova pătrunde în câmpie, mai primește trei afluenți importanți – Dofțana, Teleajen și Cricovul Sărat – și se varsă în Ialomița.

Ținutul străbătut de Prahova și de drumul paralel, în regiunea muntoasă, cuprinde cel mai variat peisaj geografic, de o mare atractivitate turistică, cu masive bine conturate, despărțite de văi adânci sau depresiuni.

Pe dreapta străjuiește masivul Bucegi. Poziția lor în vecinătatea celei mai circulată văi din munții noștri, impresionantul abrupt de peste 1500 m înălțime, unic în România, pitorescul și mărimea lor explică renumele lor turistic, miile de pagini ce le-au fost închinat și tradiționala aureolă creată în jurul acestor munți. De forma unei potcoave, cu înălțimea de 2000 – 2500 m, prin interiorul căreia curge Ialomița, masivul Bucegi, o adevărată cetate a naturii, îmbină în limitele lui două lumi total deosebite: pe de o parte, abrupturile stâncoase îndepărtate spre zărilor de răsărit, apus și mieznoapte, sfârtecate de torenți gigantiști și transformate pe alocuri în colți, “clăi” și muchii ascuțite, iar pe de altă parte, “Podul Bucegilor” cu suprafețe slab înclinate spre Ialomița, pe care poți rătăci ore întregi. Podul Bucegilor este știrbit din loc în loc de obârșia văilor tăiate în abrupturi și este transformat într-o succesiune de munți asimetrice: Coștila (2490 m), Caraimanul (2384 m), Jepii Mici (2134 m), Jepii Mari (2071 m), Piatra Arsă (2044 m), Furnica (2103 m), Vârful cu Dor (2030 m) și Vânturiș (1924 m) – pe latura de est; Moraru, Bucșoiu (2492 m), Velicanul (1902 m) și Scara (2422 m) – pe latura de nord și Doamnele (2402 m), Gutanul (2246 m), Bătrâna (2181 m), Grohotiș (2168 m) și Tătaru (1998 m) – pe latura de vest a masivului. Partea interioară a Bucegilor este drenată de Ialomița și afluenții săi și brăzdată în lungul ei de pârâul Izvorul Dorului, izvorât de sub vârful Babele și prăvălit în cascade peste abruptul masivului în Prahova la Sinaia.

Culmile de sud ale Bucegilor, dintre care cea mai însemnată este Păduchiosul, fac legătura cu Muntele Gurguiatul ale cărui înălțimi persistă între 1200 – 1300 m și numai în partea de sud-vest coboară spre 1000 m și apoi se pierd în ținutul dealurilor subcarpatice. Între Gurguiatu și Bucegi, peste Șaua Păduchiosului, traversează șoseaua Sinaia – Târgoviște. Este locul pe unde, se pare, la sfârșitul terțiarului, atunci când văile nu atinseseră adâncimile de azi, Prahova se îndreaptă de la Sinaia spre sud-vest și se vărsa în Ialomița.

Pe partea stângă, paralel cu Bucegii, Prahova este însoțită de **Munții Gârbova** sau Baiului, munții cu înălțime mijlocie, bine împăduriți, cu numeroase vârfuri și pajiști întinse. Culmea principală se împarte în trei sectoare. În sectorul nordic, culmea Neamțu cu direcție nord-sud, se înlanțuie vârfurile Clăbucetul Mare, Țigăile, Turcu, Platinu, Neamțu, Ștevia și Rusu cu înălțimi cuprinse între 1400 m și 1923 m (Neamțu). În sectorul central, cuprinse între vârfurile Rusu și Cazacu, culmea ia direcția est-vest, constituind o înșeuare cu altitudini de numai 1500 – 1600 m. În sectorul sudic, Culmea Baiu se îndreaptă din nou spre sud și este formată din vârfurile Cazacu, Zamora, Baiu Mare, Drăgan, Vornicu și Gagu Mare cu înălțimi până la 1908 m (Baiu Mare). Culmile de sud coboară la înălțimi de 1000 – 1100 m și se prelungesc până deasupra Comarnicului și Teșilei, făcând trecerea spre dealurile subcarpatice. Din culmea principală, coboară o serie de culmi mai scunde spre văile Azugăi, Prahovei și Doftanei.

În acest cadru natural, drumul Prahovei, în ciuda codrilor deși, aproape de nepătruns, a defileelor înguste, a munților sălbatici din jur, își are și el o istorie multiseculară. Valea superioară a Prahovei a constituit întotdeauna un loc de trecere între Transilvania și Muntenia, un drum de legătură între frați. Pe acest drum mocanii din zona Râșnov își mânau turmele urmând valea Râșnoavei până la capătul sudic al Predealului de azi, de unde coborau pe Valea Prahovei și apoi pe cea a Ialomiței până în bălțile Dunării și în Dobrogea. Această potecă, se întâlnea la Comarnic cu drumul oilor ce veneau dinspre pasul Predeluș pe Valea Doftanei. Toponimele zonei: Dealul Lânii, Valea Cășăriei, Belia, mult circulante.

Tot pe acest drum, ca și prin altele din Carpați, au migrat “ungurenii” și secuii din Transilvania în evul mediu stabiliți apoi și înființând sate în Țara Românească, cu numele de Mocani sau Ungureni, în general, de-a lungul drumurilor străbătute de turme și ciobanii lor. Imigrările din Țara Bârsei, pe lângă sporul natural al populației (Breaza și Comarnicul au fost întemeiate de mocani) au determinat mărirea

așezărilor existente și apariția de cătune noi mai ales în zorii epocii moderne. Pădurile și-au micșorat suprafețele în favoarea pășunatului, pomiculturii și agriculturii, drumurile s-au înmulțit, lărgit și îmbunătățit.

Ca drum comercial, poteca din valea superioară a Prahovei este amintită de la începutul secolului al XV-lea. Negustorii foloseau acest drum chiar din secolul anterior. Ne-o dovedesc precizările din privilegiile acordate negustorilor brașoveni de către Stibor Stiboricz, voievodul Transilvaniei (1412) și de către Mircea cel Bătrân (1412 și 1414), acesta din urmă reînnoind privilegiu tradițional, acordate și de “strămoșii” săi brașovenilor. La rândul său, Vlad Țepeș, adresându-se brașovenilor scrisă: “... și v-a slobozit Dumnezeu pretutindeni drumurile, și pe la Rucăr, și pe Prahova, și pe Teleajen, și pe Buzău, deci umblați acum slobozi pe undevă va place și hrăniți-vă”. În cursul secolului al XVI-lea drumul de negoț este pomenit de mai multe ori în documente. La Câmpina se ținea târg, iar localitatea avea și funcția de vamă. Până la Câmpina venea, dinspre București, “drumul cel mare”, drum de potecă, lat și bătut, dar de la Câmpina la Comarnic drumul era mai rău, practicabil doar pe timp uscat, cu căruța. De la Comarnic până la Predeal era o potecă ce urca pe plai, făcând transportul mai ușor decât pe valea strâmtă și împădurită. Distanța Câmpina Brașov se putea parcurge cu caii în 11 ore.

Aceasta era situația până la începutul secolului XVIII. La 1728 austriecii au făcut drum de căruță de la Câmpina până la Comarnic, iar în 1838 s-a deschis, în continuare, drumul de la Comarnic la Timiș, prin lărgirea și îndreptarea vechii poteci. În noua situație s-a mutat și vama de la Câmpina, unde a funcționat timp de două secole și jumătate, la Breaza (1842), având ca punct de control postul de la Posada, la intrarea în munți. Șoselierea drumului de la Comarnic la Timiș s-a făcut în anii 1842 – 1847 și astfel a devenit posibil transportul de călători și poștă cu diligența între București și Brașov.

Popularea acestei regiuni s-a făcut destul de greoi și târziu. Singurele așezări, până la sfârșitul secolului al XVII-lea, erau câteva schituri. La 1695 spătarul Mihai Cantacuzino a ridicat mănăstirea Sinaia și “chilioare pentru a fi călugărilor și călătorilor odihnă”. Abia la 1774 ia ființă schitul Predeal, iar primul cătun – Izvorul, azi cartier al orașului Sinaia – a fost întemeiat abia în 1782 din porunca domnitorului Mihai Șuțu cu 24 de familii de scutelnici aduse de pe Valea Doftanei pentru a apăra mănăstirea Sinaia de prădăciunile tâlharilor. De-a lungul drumului au mai luat naștere prin secolul al XVIII-lea hanurile, germenii actualelor localități. Cătunele s-au înfiripat mai târziu, în a doua jumătate a secolului XIX.

Șoseluirea drumului până la Timiș și reglementarea circulației între Brașov și București au făcut ca vama să se mute la Predeal (1858), aproape de vechea graniță, iar postul vamal de la Posada să se desființeze. Astfel, Valea Prahovei și-a sporit treptat importanța ei economică pe măsură ce locuitorii pătrundeau în teritoriul muntos acoperit de codri seculari. Circulația tot mai intensă pe Valea Prahovei a făcut ca legăturile cu Brașovul să treacă cu prioritate pe aici, ruta de pe Teleajen, împreună cu târgurile Văleni și Bucov, înregistrând un declin.

Un moment hotărâtor în evoluția zonei și a circulației pe drumul Prahovei a fost construirea și darea în folosință a căii ferate Ploiești – Brașov. Construită în anii 1876 – 1879 cu mari greutate, datorate problemelor complexe, lucrărilor tehnice dificile și numeroase (tunele, viaducte, diguri de protecție etc.) și complicațiile cu executanții, calea ferată a fost dată în folosință în totalitate la 1 decembrie 1879.

Circulația modernă realizată prin construirea șoselei (1847) și a căii ferate (1879), precum și construirea castelului Peleş (1875-1883) au constituit factori însemnați pentru dezvoltarea economică rapidă, chiar spectaculoasă, a văii superioare a Prahovei. Cătunele risipite de-a lungul șoselei și-au înmulțit gospodăriile, iar populația a înregistrat o adevărată explozie demografică. De la 500 de locuitori în 1835 se ajunge la 726 în 1889 în valea superioară a Prahovei. În ultimele două decenii ale secolului trecut și apoi în secolul nostru Valea Prahovei a dobândit un nou atribut – cel industrial fără de care azi nu ne-o putem închipui. S-a început cu cariere de piatră, s-a continuat cu fabrici de salam, cașcaval, bere, ciment, postav, hârtie și s-a ajuns la mecanică fină în zilele noastre.

Și pentru că realitatea istorică a legăturilor permanente între românii transilvăneni și cei munteni sau moldoveni o urmărim în imaginara noastră călătorie, să nu trecem peste simbolul pitoresc și măreț în simplitatea lui al acestor legături, mai ales culturale, pe care-l reprezintă Badea Cârțan – strâns legat de drumul Prahovei, nu numai prin numeroasele lui treceri pe aici ci și prin legătura definitivă, pe veci, cu aceste meleaguri. Acest neobosit răspânditor al culturii românești în Transilvania dinaintea anului 1918, unde românii erau siliți să învețe carte în limba maghiară, cioban prin preocupări, a trecut de nenumărate ori Carpații prin “vama cucului” și s-a întors la ai săi cu desagii plini de ziare și cărți, de abecedare, manuale de istorie, geografie, gramatică și literatură, difuzându-le românilor. Documentele consemnează un inventar de 76.700 exemplare dar în realitate Badea Cârțan trebuie să fie trecut peste munți în desagii săi, circa 100.000 de cărți. A fost vizat de

autoritățile imperiale ca agitator, anchetat și arestat de mai multe ori. La București era primit cu amabilitate de V.A. Urechia, Gr. Tocilescu, I. Slavici, G. Coșbuc, Spiru Haret, N. Iorga. Călătorește pe jos la Roma ca să vadă Columna lui Traian (1895) și, ca la statuia lui Mihai Viteazu din București, în semn de omagiu, a dormit noaptea lângă soclul columnei.

S-a stins din viață în 1911 la Poiana Țapului și după propria dorință a fost înmormântat la Sinaia unde “doarme visând la întregirea neamului”, precum spune inscripția de pe mormânt. A rămas ca un personaj de legendă, un răzvrătit care a încercat să îndrepte lucrurile luptând de unul singur cu o armă neobișnuită: “trafic” de slovă românească în locurile natale. Precum spune N. Iorga, în urma lui rămâne “credința sălbatică pe care un țăran a avut-o pentru visurile cărturarilor din vremea lui și nemărginita-i evlavie pentru cartea în care vedea lumină și mântuire”.

Un al doilea drum istoric de legătură între Transilvania și Muntenia a fost cel ce pornea **de la Săcele, pe valea Târlungului**, trecea coama munților prin **pasul Bratocea în valea Teleajenului** și apoi urma această vale spre Vălenii de Munte și Ploiești.

Orașul **Săcele**, format prin contopirea celor șapte sate, a fost puternic marcat în evoluția sa de vecinătatea graniței nedrepte din munți, a drumurilor de legătură cu cei de dincolo de Carpați ca și de legăturile însăși. Săcelenii erau foarte vestiți oieri, făceau șindrilă și cărbuni din lemn. Trecând munții ajungeau iarna cu oile până în Delta Dunării, iar vara le pășteau în poienile frumoase de sub munții Rentea și Vaida.

Ieșind din Săcele drumul urcă domol mai întâi apoi înclinarea crește, urmând valea Târlungului cu direcția sud-est. Pe malul stâng al Târlungului, la est de Piatra Mare, șirul munților cuprinde culmile Rentea, Vaida și Roșca, situați, primul între valea Gârcinului și Valea Doftanei, al doilea între Valea Doftanei și valea Târlungului, iar al treilea în continuare până la Ramura Mică. Sunt munți mai puțin înalți (1378, 1528 și 1420 m), cu pășuni întinse și păduri de fag și brad.

Pe malul drept al Târlungului străjuiesc culmile munților Drăgoi (1151 m), Pleșul (1200 m), Dungul (1502 m), Tesla (1612 m), separați de văile Dracului, Teslei și Babarunca.

În continuare, pe partea de est a drumului, se află masivul Ciucaș. Cu relieful său proeminent și impozant, cu fermecătoarele lui stânci de un pitoresc romantic, Ciucașul alcătuiește un adevărat castel de ape. De aici izvorăsc Teleajenul, Babarunca (unul din izvoarele Târlungului), Teleajenulu și Buzăul. Este format din două culmi principale: culmea Bratocea

cu înălțimea maximă în vârful Ciucaș (1954m) și culmea Zăgan cu vârful Groșoarele (1883 m). Cele două culmi sunt legate între ele printr-o șa largă, înaltă de 1400 – 1550 m, la sud de care ia ființă valea Teleajenului. Pretutindeni apar abrupturi stâncoase, scrijelate de torenți dar cele mai spectaculoase sunt cele de sub vârful Zăganu și de la nord și nord-vest de vârful Ciucaș. Numeroase stânci cu forme ciudate și cu denumiri sugerate de formele lor - Tigăile, Babele la Sfat, Turnul lui Goliat, Sfînxul Bratocei etc.-se înmănunchiază adesea ca niște ruine de cetăți medievale și sporesc și mai mult specificul Ciucașului, vâlul său diafan cu iz de legendă.

Spre vest, pe malul drept al Teleajenului se înșiruie **Munții Grohotiș** mărginiți la nord de Pasul Bratocea, la vest de Doftana și la sud de pantele repezi care străjuiesc localitățile Măneciu, Ungureni și Slănic. În lungul culmii principale, dispusă pe direcția nord - est spre sud - vest, se înșiră câteva vârfuri mai mari: Babeș, Bobu Mare, Grohotiș, Sf. Ilie, Radila Mare și Clăbucet cu înălțimi între 1400 m și 1767 m (Grohotiș). Din culmea principală se răsfiră spre Teleajen și spre regiunea dealurilor câteva culmi rotunjite și mamelonate cu înălțimi în jur de 1400 m.

Pe malul stâng al Teleajenului stă stavilă, între Teleajen și Telejenel, Muntele Clăbucet (1460 m) cu înălțimi mai reduse și culmi tocite.

Râul **Teleajen**, pe primii 2 km, numit aici Pârâul Beii, are o vale îngustă cu versanți puternic înclinați și adună câteva prâiașe ce abia se strecoară printre bolovani. Mai jos, după ce scapă din încleștarea muntelui, versanții văii se îndepărtează lăsând loc unor tăpșane largi. Pe malul stâng se deschide o mică depresiune cu pâlcuri de pădure și poieni întortocheate – Depresiunea Beii. Puțin mai jos de confluența cu pârâul Bratocea Teleajenul meandreză din nou și apoi se angajează într-o cheie strâmtă, sărind înspumat din treaptă în treaptă, formând cascade. Odată depășită cheia sălbatică, valea se lărgeste brusc făcând loc Depresiunii Cheia, un șes larg contrastând cu înălțimile din jur. Aici s-a format stațiunea climaterică și localitatea Cheia. Mai jos de Cheia, valea Teleajenului se mai îngustează, dar rămâne totuși suficient loc până la Mogoș și chiar până la mănăstirea Susana. Apoi valea începe să se îngusteze, iar relieful devine mai accidentat. Pârăiele și văile de pe ambele părți fragmentează pantele Clăbucetului și Grohotișului. La Măneciu Teleajenul se unește cu Telejenelul și pătrunde în regiunea subcarpatică.

Acest drum al Teleajenului, consemnat și ca “drumul cel mare al Brașovului”, a cunoscut, înaintea celor de pe Prahova sau Buzău, o vie circulație peste munte. Însăși numele râului, nume foarte vechi, are înțelesul de “vale cu drum de care” (telegi). O serie de alte toponime și hidronime

din zonă (Drojna, Bâsca, Pârâul Beii etc.), grupate în lungul și în apropierea Teleajenului, atestă funcția de circulație și căraușie a acestei regiuni. Pe vremea dacilor și apoi a daco-romanilor, în lungul râului existau cetăți dacice la Gura Vitioaei și Homorâciu – obstacole în fața expansiunii romane spre Transilvania – și castre la Mălăiești și Drajna de Sus în apropierea cetăților dacice și în punctele de răscruce. Aceste puncte fortificate certifică valoarea strategică a acestui drum peste munți în epoca respectivă.

În evul mediu pe aici s-au făcut intense schimburi comerciale. Dintr-un document din 1368 reiese că negustorii brașoveni își transportau mărfurile spre Dunăre pe acest drum. Ca urmare și a comerțului intens s-au dezvoltat orașe ca Târgșorul, Gherghița, Văleni de Munte, Bucovul și Ploiești, unele având și funcție de vamă.

În această zonă aflurul masiv al populației românești din Transilvania, care-și părăsise locurile de baștină din cauza opresiunilor, a fost o realitate impresionantă. Toponimele Ungureni, Pământeni, Săcuieni, ca și existența județului Săcueni (Saac) până la 1845 atestă categoric acest lucru.

Dintre numeroasele evenimente istorice legate de aceste meleaguri (lupta de la Târgșor, 1456, după care Vlad Țepeș devine domn; lupta de la Cursul Apei, 1473, unde Ștefan cel Mare l-a înfrânt pe Radul cel Frumos ajutat de turci; victoria lui Mihai Viteazul asupra tătarilor de la Gherghița etc.) se detașează campania din Transilvania (1599) a trupelor lui Mihai Viteazul, din care o parte s-a concentrat la Ploiești, localitate înființată de marele voievod, și apoi au pornit spre Transilvania pe drumul Teleajenului și pe cel al Buzăului, reîntâlnindu-se la Prejmer.

Construirea căii ferate, alături de drumul istoric, de la Ploiești până la Măneciu – Ungureni va amplifica în bună măsură circulația pe acest traseu. Construcția căii ferate a început în 1904 dar abia în 1918 se dă în folosință ultimul ei segment Homorâciu – Măneciu – Ungureni.

Un al treilea drum important de trecere dintre Transilvania și Muntenia pornește **din Depresiunea Târgu Secuiesc, trece peste Clăbucetele Întorsurii**, apoi intră în valea Buzăului în localitatea Întorsura Buzăului și **însoțind Buzăul** traversează lanțul carpatin cu direcția nord-vest spre sud-est.

Munții în zona de trecere, denumiți Munții Buzăului, sunt constituiți din cinci masive. Pe malul drept al Buzăului se înșiruie mai întâi masivul Siriu cuprins între apele Buzăului, Crasnei și Siriului. Are o înălțime asemănătoare celorlalți munți din Carpații de Curbură, iar înălțimea maximă atinge 1663 m în creasta Molâia. Spre sud de Siriu se

întinde masivul Monteoru, cu înălțime de peste 1000 m și înălțimea maximă de 1345 m în vârful cu același nume. Pe malul stâng al Buzăului se întâlnește mai întâi masivul Podul Calului, cuprins între Buzău și Bîsca Mare cu înălțimea maximă 1440 m. La sud-est de Podul Calului se află masivul Ivănețu cu înălțimi puțin peste 1000 m. Urmează, pe ambele maluri ale Buzăului zona subcarpatică.

Râul Buzău, după întâlnirea cu drumul în discuție, parcurge depresiunea intramontană a Întorsurii Buzăului după care valea se îngustează formând o adevărată cheie între Siriu și Podul Calului. Mai jos de localitatea Siriu începe să se lărgască. Pe alocuri valea e gătită de alunecări de teren. În zona de munte primește câțiva afluenți importanți: Siriu și Nehoiu – pe dreapta și Căsoca și Bâsca Mică – pe stânga. În zona subcarpatică valea Buzăului este mult mai largă și mai accesibilă. De la Nehoiu în aval drumul are și o cale ferată.

Și drumul Buzăului a fost martorul unor legături vechi între frați, a unui trafic intens de mărfuri care ducea mărfurile orașelor dunărene în Transilvania și aducea în schimb produse manufacturiere ale acesteia. Buzăul a avut de timpuriu posibilități de dezvoltare. O mărturie străină de la 1605 îl situează, printre cele cinci orașe ridicate de Negru Vodă²⁾, centrul comercial și meșteșugăresc străvechi, apoi reședință de cnezat sau voievodat. Este menționat la 1431 într-un act al lui Dan al II-lea ca punct vamal și centru de schimb și tranzit comercial. Și pe acest drum au circulat cu intensitate valori culturale ale românilor, în primul rând cărțile tipărite la Brașov sau la Buzău, după constituirea aici, la 1691, a unei tipografii dăruită de Vodă Brâncoveanu.

În zona Carpaților de Curbură, pe lângă cele trei drumuri importante au existat încă două de mai mică importanță, mai puțin folosite și amenajate transportului modern. Importanța lor, mai ales în plan militar, nu se poate neglija și n-a fost neglijată nici în confruntările din zonă în toamna anului 1916.

Deci un al patrulea drum de legătură pomea de la **Săcele**, urma valea Târlungului spre munte, apoi valea Doftăniței până la fosta graniță, trecea creasta prin **pasul Predeluș** și cobora spre sud pe **valea Doftanei** până la vărsarea acesteia în Prahova. De o parte și de alta a drumului străjuiesc munții Rențea și Vaida mai întâi, apoi munții Baiului și Grohotișului. Drumul acesta a fost mai mult folosit de turmele săcelenilor și de cei obligați să treacă granița prin "vama cucului".

Și, în sfârșit, cel de-al cincilea drum trecea prin Pasul Tabla Buții venind de la Întorsura Buzăului, pe apa Buzăului în sus și cobora fie în

valea Teleajenului, urmând apoi această vale și drumul Teleajenului spre Ploiești, fie în valea Siriului sau Bâsca Chiajdului și apoi pe drumul Buzăului. Dificultățile acestui drum erau și ele mari dar nu de nedepășit și au fost insistent încercate de trupele inamicului nostru în 1916.

NOTE:

1. Iorgu Iordan, **Toponimia românească**, Editura Academiei R.P.Române, București, 1963, pag. 479.
2. **Dicționarul geografic, statistic și istoric al județului Buzău**, București. 1892, pag. 112 – 119.

2. SCURTĂ GEOGRAFIE MILITARĂ ÎN CARPAȚII DE CURBURĂ

Experiența luptei armate, la noi și pretutindeni, a dovedit legătura logică dintre operațiile militare și elementele geografice din zona teatrului de operații. Elementele geografice își pun amprenta asupra recrutării și repartiției trupelor pe arme, asupra instrucției tactice a unităților și asupra modului de ducere a acțiunilor de luptă. La rândul lor și operațiile militare influențează și modifică anumite elemente geografice: căi de comunicații, lucrări de artă sau fortificații, defrișări de păduri, construire de canale etc.

Elementele geografice, fie natural – orografice (munți, dealuri, șesuri) și hidrografice (râuri, lacuri, mlaștini, țărmuri maritime), fie artificiale (frontiere, căi de comunicații, centre populate, păduri, fortificații) și-au dovedit valențele militare și impactul lor asupra ducerii acțiunilor de luptă și în cursul primului război mondial. Prezența sau absența lor în anumite regiuni a fost hotărâtoare fie asupra planului inițial de campanie sau proiectelor de operații, fie asupra rezultatului marilor bătălii. Se știe că principala cauză care a determinat comandamentul german să violeze neutralitatea Belgiei în 1914 a fost prezența regiunii fortificate de la granița de est a Franței după cum lipsa unei asemenea regiuni întărite la granița răsăriteană a Serbiei a determinat rapida prăbușire a defensivei sârbe.

Operațiile militare în munți sunt dintre cele mai grele. Marile denivelări ale terenului, lipsa comunicațiilor și posibilităților de cazare, greutatea logistice și intemperiiile de tot felul sunt obstacole foarte serioase pentru operațiile militare.¹⁾ Aceste greutăți mult mai amplificate în zonele alpine, limitează libertatea de acțiune a comandamentului, pricinuesc trupelor o mare oboseală, presupun măsuri de prevedere speciale și hotărâri chibzuite bazate pe o bogată experiență din partea comandanților, iar pentru trupe instrucție specializată și dotarea adecvate.

Elementele principale care caracterizează regiunile muntoase sunt: terenul, fenomenele atmosferice și lipsa comunicațiilor și resurselor.

Acțiunile de luptă de care ne ocupăm s-au desfășurat în zona curbării Carpaților într-un teren exclusiv muntos a cărui influență asupra ducerii luptei a fost covârșitoare. Marile diferențe de altitudine, natura și acoperirea lui cu păduri au îngreunat și încetinit considerabil mișcările de trupe și au limitat acțiunea artileriei la deplasarea pe drumuri sau pe crestele late și platourile înalte ale munților. Încetinirea acțiunilor de luptă s-a manifestat în ritmul mai încet al serviciului de recunoaștere, de

transmisiuni, în desfășurarea infanteriei, în schimbarea pozițiilor de luptă ale artileriei. Sistemul de creste și văi compartimentează câmpul de luptă și formează zone de întindere și însemnătate foarte diferite pentru acțiunile de luptă. Această compartimentare, în plan tactic, are consecințe certe: lipsa adeseori a fronturilor și a continuității focului, întinderea uneori excesivă a fronturilor, dat fiind posibilitatea de a stăpâni cu forțe puține întinderi mari, descentralizarea conducerii și dispersarea forțelor și mijloacelor prin constituirea grupărilor mixte cerute de particularitățile terenului. Astfel o divizie de infanterie va fi dispusă în funcție de importanța compartimentelor frontului cu regimentele divizate pentru o dozare justă a forțelor. Batalionul devine astfel mai mult decât la șes, unitatea tactică de bază.²⁾ Artileria diviziei trebuie repartizată în întregime grupărilor astfel create. În conducerea trupelor terenul muntos impune și divizarea conducerii. Comandantul unei brigăzi de infanterie va conduce gruparea mixtă cea mai importantă, iar comandantul brigăzii de artilerie va trebui să realizeze legătura de foc între diferitele grupări de artilerie și conducerea focului grupărilor pentru efecte maxime. Un comandant de divizie nu va putea uza de conducerea unitară și continuă a forțelor ci va trebui să se mulțumească cu repartizarea lor inițială și cu coordonarea acțiunii grupărilor mixte în timp și spațiu, comandantii acestora urmând să înfăptuiască combinarea acțiunii genurilor de armă din gruparea respectivă.

Influența climei, a stării vremii, în munți asupra acțiunilor de luptă este aproape constantă și foarte pronunțată. Manifestările atmosferice în munți sunt mai violente. Ploile mai lungi, ruperile de nori sau topirea bruscă a zăpezii determină dese întreruperi ale circulației în defileuri. Acest lucru influențează direct aprovizionarea trupelor și impune măsuri speciale. Lipsa posibilităților de cazare a trupelor pe înălțimi, mai ales în perioadele ploioase, are implicații superioare. De aici nevoia de a se construi barăci din timp și de a dota trupele cu corturi pentru întregul efectiv. Un fenomen cu implicații asemănătoare este ceața, cu o apariție uimitor de regulată. Ea stingherește mersul operațiilor după cum poate fi și un aliat prețios prin camuflarea acțiunilor ofensive. Zăpezile mari din timpul iernii îngreunează considerabil mișcarea și chiar opresc operațiile militare, mai ales în cazul mijloacelor din anii primului război mondial. Când totuși acțiunile au continuat și pe timpul iernii, pierderile ambilor adversari pricinuite de greutățile iernii (avalanșe, înghețuri, degerături etc.) le-au întrecut mult pe cele provocate de armele adversarului.

Influența negativă a climei asupra trupei, anulată sau micșorată prin măsuri de asigurare din timp cu echipamentul adecvat luptei în munți

și a hranei corespunzătoare, printr-o instrucție specială a trupei, aclimatizarea și antrenarea timp îndelungat în creierul munților.³⁾

Comunicațiile și resursele pe care le oferă regiunile muntoase acțiunilor de luptă sunt foarte puține. Făcând abstracție de materialul lemnos și pășune (în anumite regiuni și pe timp limitat) trebuie să se asigure trupelor totul, neputându-se face rechiziții. Ori numai hrana de o zi pentru zece mii de oameni, carnea sosind sub formă de vite pe picioare, cântărește 17 tone, iar o unitate de foc a infanteriei pentru același efectiv 21 tone.⁴⁾ La acestea se mai adaugă munițiile de artilerie, materialul tehnic, unelte etc. Aceste transporturi zilnice se făceau în majoritatea cazurilor pe spinarea cailor sau a oamenilor. Se înțelege astfel influența decisivă asupra operațiilor a lipsei de resurse combinată cu slabul randament al comunicațiilor din munți. Dacă durata acțiunilor de luptă este mai mare se impun măsuri deosebite pentru a garanta continuitatea re aprovizionărilor. Cum mijloacele tehnice în 1916 erau foarte puține desfășurarea operațiilor a fost direct influențată de cuantumul aprovizionărilor cu muniții, material tehnic și alimente.

Să analizăm pe scurt și particularitățile modului de acțiune a diferitelor arme și servicii în regiunile muntoase.

Infanteria, care prin natura ei este capabilă de a acționa prin mișcare și foc, pe orice teren, în orice condiții meteo, ziua și noaptea, este cea mai adecvată luptelor în munții, în condițiile anului 1916 când lipseau, la noi, trupele specializate. Subunitățile de infanterie, dat fiind specificul luptelor în munți, acționează de cele mai multe ori izolate, ceea ce face să crească valoarea lor intrinsecă, precum și valoarea individuală a soldatului și comandantului. Focul și mișcarea infanteriei suferă modificări sensibile în munți. Focul razant al armamentului individual și al mitralierelor pierde adesea din importanța și eficacitatea sa datorită numeroaselor unghiuri moarte unde adversarul se poate uneori adăposti. De regulă, la munte, efectul focului este cu mult mai redus decât la șes. Atacatorul beneficiază de acoperirile terenului, iar apărătorul găsește sau poate să-și construiască ușor adăposturi.

Mișcarea este foarte greoaie și cu viteză redusă. Ea se poate executa, de regulă, pe subunități folosind toate comunicațiile posibile sau prin infiltrări individuale și salturi succesive. De aici, necesitatea ca fiecare subunitate să aibă o misiune clară și să poată lupta izolat fără a conta pe sprijinul vecinilor. Prin mișcare trebuie să se urmărească cucerirea punctelor dominante ale terenului care permit o bună observare a câmpului de luptă, apoi acțiuni de flanc și spate care influențează mult moralul adversarului. În folosirea armamentului de infanterie se impun câteva reguli: armele

automate să fie folosite pe coaste și în punctele dominante pentru o mai bună vizibilitate și eficacitate maximă; în ofensivă se indică fracționarea companiei de mitraliere între companiile batalionului dat fiind posibilele misiuni particulare ale subunităților; armamentul de însoțire al infanteriei, în special cel cu tragere indirectă, să fie întrebuițat în trageri defazate din poziții dominante; diferența de nivel modifică sensibil bătaia armamentului și luptătorul trebuie să țină cont că apărătorul plasat într-o poziție dominantă poate obține o bătaie mult mai mare a armamentului său decât atacatorul aflat în vale.

Artileria este și ea considerabil influențată de caracteristicile zonelor muntoase. Artileria de câmp și mai ales artileria grea se folosesc cu mari dificultăți datorită transportului foarte anevoios, acoperirilor numeroase pentru tragerile de artilerie și riscurile de a fi pierdute tunurile în cazul unei retrageri precipitate. În consecință se impune folosirea unei artilerii de munte special constituită, ușor demontabilă și adecvată transportului samarizat, precum și tragerilor indirecte care să reducă numărul și mărimea unghiurilor moarte. Armata română nu avea în 1916 o asemenea artilerie și aceasta era una din consecințele nefaste ale alianței noastre cu Puterile Centrale(1883) asupra pregătirii și dotării trupelor.

Dispunerea bateriilor în poziții de tragere se face cu dificultate din cauza terenului, neputându-se respecta întotdeauna normele tehnice și tactice ale armei. Artileria, în munte, trebuie repartizată pe fronturi largi, corespunzător sectoarelor infanteriei, ajungându-se la grupări de sprijin direct reduse la 1 – 2 divizioane. Marea grupare de artilerie va lipsi adeseori datorită compartimentării frontului infanteriei. De aici, concluzia că artileria de munte trebuie să fie organizată pe divizioane independente.

Cât privește **cavaleria**, ea a fost puțin întrebuițată în acțiunile din munți în campania anului 1916. Pentru lupta în munți cavaleria avea nevoie de o organizare și dotare special adaptate pentru a înfrânge greutățile terenului. Se impunea, de asemenea, recrutarea specială a personalului și mai ales antrenamentul cailor. Mici detașamente de cavalerie și-au găsit o întrebuițare judicioasă în misiunile de recunoaștere și legătură, iar atunci când totuși cavaleria a fost obligată să lupte în munți ea a devenit infanterie, a luptat descălecată.

Serviciile unităților și marilor unități pentru luptele în munți trebuie să aibă, o organizare aparte care să le permită transportul în munți pe căi greu accesibile și pe de altă parte să le permită fracționarea organică pe subunități corespunzător compartimentării marii unități de infanterie.

Execuția transporturilor depinde de comunicațiile din zonă. În defileele tăiate de cursuri de apă și însoțite de drumuri bune se folosea

transportul cu tracțiune animală sau pe calea ferată. Aceste comunicații sunt însă foarte rare și cuprind între ele spații enorme. În aceste spații, pe drumuri de munte proaste și poteci singurul mijloc de transport era calul samarizat. S-au mai folosit căruțele de munte pe două sau patru roți, făcând naveta între șoselele cu circulație intensă și sectoarele de transport samarizat. Ambele procedee de transport necesită un efectiv mare de oameni și cai, iar coloanele de marș, urmând potecile din munți, se lungesc mult peste lungimile normale. Un batalion cu efectiv complet necesita aproximativ 160 cai pentru samarizare, iar coloana lui de marș cu trenul regimentar se întindea pe o lungime de 3 km. Prin urmare un detașament format din trei batalioane și un divizion de artilerie de munte, aflate în marș, se întinde pe o lungime de 12 km, ceea ce la o diferență de altitudine de 1.200 m, necesită un timp de scurgere de 8 – 9 ore.⁶⁾

Caracteristicile de bază ale zonei muntoase își pun amprente și asupra modului de desfășurare a luptei în munți. Apărarea, atacul, marșurile, staționarea, siguranța, manevra sânt nemijlocit sub impactul acestor caracteristici, luând forme specifice luptei în munți.

Valoarea **defensivei** crește în munți în comparație cu terenul obișnuit. Muntele îngreunează mult mișcarea și-i condiționează direcția, iar apărătorul poate acționa pe o bază solidă, posibilitățile surprizei în spațiu fiind mult micșorate. Eficacitatea focului este afectată de acoperișurile cu pădure pentru ambii parteneri, în schimb apărătorul profită mai mult de virtuțile defensive ale terenului. Muntele face să crească simțitor spațiul, respectiv fronturile ce pot fi stăpânite cât și durata defensivei. Un exemplu edificator îl reprezintă întreaga defensivă românească pe Carpați din 1916. Inamicul s-a străduit din răspuțeri să străpungă această defensivă în una din trecătorile Carpaților Meridionali și de Curbură și abia după două luni reușește la Jiu. Dar odată depășită regiunea muntoasă, lată de 70 - 80 km, le-au trebuit mai puțin de două luni pentru a străbate întreaga Oltenie și Muntenie, până în sudul Moldovei, peste 400 km, luând în piept toate văile perpendiculare pe direcția lor de înaintare și având, în calea lor jumătate din totalul forțelor române.

Defensiva își micșorează sensibil adâncimea pozițiilor datorită, în primul rând, efectului scăzut și scurtat al focului artileriei, dar și datorită viabilității valenței defensive a munților. Linia frontului este compartimentată de configurația terenului și defensiva nu poate realiza o perdea continuă de foc, ci ia aspectul unei linii discontinui de puncte, situate pe direcțiile probabile de efort ale inamicului și ocupate de grupări de tărie variabilă. Apărătorul trebuie să acorde atenția cuvenită deținerii punctelor dominante ale pozițiilor ca și nodurilor importante de comunicații.

Atacul, dat fiind valența defensivă a regiunilor muntoase, este evitat de regulă în aceste regiuni. El este totuși posibil dacă se respectă particularitățile mediului și dacă atât comandantul cât și trupele sunt special instruite, organizate și dotate. Munții limitează mult posibilitățile de desfășurare a atacului, impun anumite direcții de urmat și îngădesc libertatea conducerii în comparație cu câmpia. Trupele întâmpină greutăți mult mai mari decât cele obișnuite. Suprimarea focului inamic prin distrugerea armelor sale este foarte greu de realizat pentru că presupune artilerie numeroasă, buna asigurare a observării tragerilor, consum enorm de muniții și toate acestea se realizează atât de greu în munte. Aceleași greutăți fac dificilă și neutralizarea armamentului inamic. Se impune ca ea să se facă cel puțin în cazul posturilor de observare și a pozițiilor de luptă dominante.

Surprinderea este însă procedeul de luptă adecvat luptei în munți. Realizarea ei presupune cunoașterea perfectă a terenului și a dispozitivului inamic, secretului asupra preparativelor atacului și executarea loviturii în punctul unde inamicul se așteaptă cel mai puțin chiar dacă greutățile sunt maxime acolo.

Lupta ofensivă, în munte se rezumă la o serie de atacuri succesive, separate unele de altele, executate de grupări mici, relativ independente, cu manevre largi. Este de mare importanță recunoașterea amănunțită a itinerariilor de urmat și a zonelor acțiunilor de luptă pentru evitarea dezorientărilor și încrucișărilor. În folosirea artileriei se impune să reducem zona de siguranță, să apropiem mai mult pozițiile de tragere de linia frontului sau să se folosească mai mult pozițiile de flanc. Reușita atacului presupune, mai mult ca în câmpie., o superioritate hotărâtoare, în oameni și material a atacatorului. În munți, ca oriunde, este nevoie de aprecieri corecte ale situației, de flexibilitatea gândirii și de adaptarea rapidă la situații foarte variate.

În privința **marșurilor** în munți, natura și starea comunicațiilor, pantele mari, fenomenele atmosferice, alte greutăți și lipsuri impun procedee speciale de marș. Urcarea ca și coborârea provoacă mari oboseli ale inimii, plămânilor și musculare. Marșul unei subunități însoțită de cai samarizați, pe timp de o oră, realizează o urcare de circa 300 m diferență de nivel. Durata marșului deprinde mai mult de diferența de nivel decât de distanța orizontală între plecare și sosire. Lungimea coloanelor pe potecile neaccidentate este considerabilă: 1000 m pentru o companie., 4500 m pentru un batalion, 3000 m pentru o baterie samarizată. Aceasta lungeste prea mult timpul de concentrare a subunității

în locul de sosire (3 ore și 20 minute pentru un batalion când în câmpie el s-adună într-o oră).⁷⁾ În consecință, formațiunea potrivită pentru executarea marșului în munți este campania. În munte nu se pot executa “marșuri forțate”, iar cele de noapte sau pe ceață sunt foarte grele și periculoase, iar unitățile se pot rătăci ușor.

Staționarea în timpul marșului se face în lungul itinerarului pe subunități. Trupele vor folosi mai mult corturi și adăposturile improvizate și mai puțin cantonamentul.

De mare importanță este siguranța trupelor menită să garanteze libertatea de acțiune și să asigure protecția trupelor contra surprinderilor terestre și aeriene. Sistemul de obținere al informațiilor pentru siguranță este aproximativ același cu cel din alte zone.

Elementele geografice naturale, din zona Carpaților de Curbură au fost completate cu altele artificiale în trecători, pe vechea graniță, construite în anii neutralității României sau în timpul acțiunilor de rezistență din toamna anului 1916.

În executarea efortului ofensiv al inamicului în această zonă acesta a fost favorizat de paralelismul trecătorilor peste munți și direcțiile relativ radiale ale acestora cu capetele defileurilor mai apropiate între ele în Țara Bârsei și scurtate la maximum de lipsa unor zone subcarpatice în interiorul arcului carpatin. Acest fapt, ca și multitudinea comunicațiilor în stare bună din depresiunea Bârsei au permis executarea de manevre pe liniile interioare de către comandamentul german și folosirea cu intensitate a liniei de rocadă.: Zămești – Brașov - Sfântu Gheorghe. Aceste posibilități lipseau însă complet trupelor române din zona Carpaților de Curbură. Ieșirile de sud ale trecătorilor se prelungeau mult în zona subcarpatică, erau la mare distanță de linia frontului, o comunicație de rocadă eficientă practic nu exista și deci comandamentul român nu poate executa manevra pe liniile interioare. Compartimentarea frontului pentru trupele române este definitivă și legăturile din trecători slabe.

NOTE:

1. Generalul Sichițiu Ioan și căpitan Ignat Virgil, “Operațiunile în munți” în România militară” nr. 7 – 8/1932, pag.3
2. Colonel adjutant I. Iacobici, “Câteva considerațiuni asupra operațiunilor și luptei în munții noștri”, în “România militară”, nr. 6 – 7/1930, pag.90.
3. Idem, pag.93
4. Ibidem
5. Generalul Sighitiu Ioan și căpitan Ignat Virgil, Op. cit., pag 10 – 11.
6. Colonel adjutant I. Iacobici, Op. cit., pag. 88
7. General Sichițiu Ioan și căpitan Ignat Virgil, Op.cit., pag.7.

II. PREGĂTIREA APRIGELOR ÎNCLEȘTĂRI DIN MUNȚI

I. PESTE CARPAȚI SPRE ÎMPLINIREA UNUI VIS MĂREȚ

Declanșarea de către România a războiului de eliberare și întregire la 14/27 august 1916 și trecerea Carpaților cu primele detașamente române prin cele 17 trecători, în ritmul cântecului “Treceți batalioane române Carpații”, pentru a zdrobi hotarele nedrepte care ne-au despărțit zece veacuri și a șterge amintirea timpurilor de durere și de umilință, au însuflețit inimile tuturor românilor. Potecile Carpaților ce duceau spre Alba Iulia erau pregătite pentru dorobanții români de sute de ani și bătătorite îndelung de legăturilor firești dintre frați.

Prin trecătorile Carpaților de Curbură, într-un iureș năvalnic, demn de cele mai înălțătoare momente ale vitejiei românești, au trecut unitățile de acoperire ale Armatei 2 române, dispusă pe linia carpatină între valea Puntei și trecătoarea Bran inclusiv și comandată de vestitul general Al. Averescu. În seara zilei de 14/27 august 1916, în momentul când la Viena se prezenta Declarația de război a României, trupele grupurilor de acoperire se pun în mișcare pe toate șoselele care converg spre Brașov. Grosul unităților din Armata 2 a început mobilizarea și urma să treacă munții spre a se concentra în diferite zone din Țara Bârsei de unde să continue apoi acțiunea lor eliberatoare.

Rezistența inamicului (Divizia 71 infanterie austro-ungară, comandată de generalul Goldbach) a fost înfrântă pe toată linia în prima zi a ofensivei. La extremitatea stângă, Măgura Branului, puternic atacată de muscelenii din Regimentul 30 Muscel, a fost evacuată de batalioanele ungurești. Branul era eliberat. Aici a căzut în luptă însuși comandantul regimentului locotenent-colonelul G. Poenaru-Bordea. La dreapta inamicului a fost măturat ca pleava de furtună. La Vama Buzăului un întreg batalionul inamic, cu tot avutul lui, a fost înconjurat și capturat. Pe Valea Buzăului, drumul pătrunderii în Transilvania a lui Mihai Viteazul la 1599, se avântau regimentele 10 Putna și 11 Siret. Peste pasurile Predeluș și Bratocea trec în văile Doftanei și Târlungului trupele “grupului Bratocea” din regimentele 7, 9 și 32 infanterie, iar pe la Tabla Buții Regimentul 8 infanterie.

În centrul dispozitivului Armatei 2 rezistența dușmanului a fost mai dârză. După o încăierarea scurtă dar violentă în vama și gara Predeal,

românii iau în stăpânire intrarea în valea Timișului. Dușmanul, în emoția și graba retragerii, n-a putut face marile distrugeri proiectate cu excepția podului de la Dârste – aruncat în aer.

Prima rezistență mai puternică a fost organizată de inamic între Timișul de sus și cel de jos, în partea cea mai îngustă a defileului, rezemată de pereții stâncoși și aproape verticali ai Postăvarului și ai Pietrei Mari. Poziția adversarului nu putea fi întoarsă ci trebuia atacată numai frontal. După un asalt înverșunat și câteva ore de luptă, în ziua de 15/18 august, primele detașamente din regimentele 6 și 21 infanterie, 6 vânători și 2 grăniceri, susținute de o baterie de obuziere, cu pierderi simțitoare, reușesc să cucerească puternica poziție și să pună pe fugă restul ungurilor care scăpaseră cu viață ¹⁾. Drumul spre Brașov era deschis.

Vestea intrării României în război a fost cunoscută la Brașov după câteva ore, în chiar prima noapte de război și s-a transmis cu repeziciune. În dimineața următoare orașul era în alertă. Autoritățile își pierduseră capul. Populația săsească și ungurească, mai ales cei bogați, aleargă spre gară, asaltând trenurile. Se petreceau scene îngrozitoare în învălmășeala acestei plecări precipitate. În graba dezordonată a plecării șiruri de furgoane încărcate cu bagaje, mari cantități de muniție, alimente și alte materiale rămân în gară sau în zona gării și sunt găsite de trupele române.

Românii brașoveni, ca de altfel, toți românii ardeleni, au fost cuprinși de o bucurie, de un entuziasm indescriptibil. Era bucuria izbăvirii pe care o anunța tunul românesc. Marți 16/29 august, după ce ultimele patrulare austro-ungare au părăsit orașul, într-o consfătuire a autorităților române în oraș, medicul român dr. Gh. Baiulescu, consilier comunal și membru al comisiei permanente a orașului, a fost însărcinat să întâmpine armata română care înainta pe drumul dinspre Dârste și să predea orașul comandamentului român.

O delegație a consiliului comunal, în frunte cu dr. Gh. Băiulescu, a ieșit în întâmpinarea trupelor române. La răspântia drumurilor ce duceau la Dârste și Hărman delegația întâmpină coloana armatei în frunte cu colonelul Mihail Darvari, comandantul Regimentului 6 infanterie “Mihai Viteazul”. Ce coincidență fericită că tocmai regimentul purtând numele marelui voievod eliberator și unificator intră triumfător în marele oraș transilvănean – leagănul atâtor idealuri și aspirații românești, placa turnantă a sistemului de legături economice, comerciale, politice și culturale ale românilor din toate provinciile românești ! Dr. Gh. Baiulescu primește pe comandant cu cuvintele: “Domnule colonel! În numele poporului român din vechiul și preafrumosul oraș Brașov vă zic: Bine ați venit! Totodată, sunt autorizat să vă declar și

în numele populației săsești și maghiare, care locuiește împreună cu noi între zidurile acestui oraș, că vă primește cu sinceră bucurie. Prin mine vă asigură cu toții, fără deosebire de naționalitate și religie, că vom da dovezi de cea mai perfectă loialitate și vom fi față de armata română cât se poate de prevenitori. Cu toții vă rugăm domnule colonel să luați populația acestui oraș sub scutul și ocrotirea dumneavoastră.²⁾

A răspuns colonelul Darvari, declarând că eliberarea orașului Brașov s-a făcut în numele idealului național și pentru totdeauna. A asigurat apoi că trupele române vor apăra viața și avutul cetățenilor pașinici și supuși fără deosebire de naționalitate.

La orele 17 trupele intrau în străvechiu oraș, plin de atâta încărcătură istorică și legat prin atâtea fibre cu țara de peste munți, cu Bucureștiul, nu cu Budapesta sau Viena. “Orașul întreg, vechea cetate – spunea N. Iorga – afla ceea ce n-a crezut: oastea regelui Ferdinand intrând biruitoare... și pe Piața Sfatului înaintea vechii clădiri unde jupânii de odinioară, stăpâni ai orașului liber, au primit de atâtea ori soli de domnie nouă din “Transalpina plaiurilor noastre, unde au trecut pragul atâția Vormici și Logofeți, atâția tineri postelnici aducători de vești, unde s-au încheiat tratatele cu Voievozii și unde se păstrează încă scrisorile lor... gornistii s-au așezat în rând și cu fața spre biserica Valahilor din cetate au sunat rugăciunea – cea dintâi rugăciune românească a unei oștiri biruitoare sub steagul României libere”.³⁾

“Gazeta Transilvaniei”, reapărută după câteva zile cu un număr festiv cu tricolorul pe prima pagină, exprimând bucuria și recunoștința tuturor românilor ardeleni eliberați, scria: “Ostași români ! Ca dintr-un nor v-ați coborât de pe vârfurile Carpaților și nici unul din piscurile acestui vașnic zid, ce vă despărțea ... de frații voștrii, nu vi s-a părut prea înalt... nimic și nimeni nu a mai putut să stea împotriva voastră. Ați uimit cu avântul vostru și pe cei mari și pe cei mici ...au tremurat codrii și văile de fiorul plăcerii, căci toți și toate vă sunt și v-au fost prieteni prin aceste locuri. V-au așteptat frații voștri cu flori și urale de dragoste, singura mângâiere ce vi se poate da acum, ca răsplată a eroismului vostru, și v-au crezut coborâți de sus, din cer, din nevăzut, pe șesul românesc, căci elanul vostru a uimit lumea întreagă... ați zdrobit pe veci oastea împărătească și trufia dușmană, dovedind omenirii că cei ce vor să-și apere dreptul... nu găsesc piedică”.⁴⁾

Visul secular al unității românești, “visul de dorul căruia ne-au răposat și moșii și părinții”, este pe cale de a se realiza. După ce atâtea generații de români au stropit cu lacrimi acest “copil al suferinței”, acum “când pe coastele și la poalele transilvănene ale Carpaților flutură drapelul roșu – galben – albastru – glăsuiește bătrîna gazetă brașoveană -

stau uluiți și nu ne credem ochilor”. Carpații care până atunci se ridicau ca un zid blestemat între fiii aceleiași neam, “peste noapte s-au prefăcut în șira vertebrală” a neamului românesc... Tragedia neamului nostru s-a curmat brusc înainte de a fi putut începe actul din urmă. Vom fi una și nedespărțiți”.⁵⁾

Ca semn al sfârșitului unei ere și începutul alteia noi, în aceste zile de entuziasm dispar și ultimele rămășițe ale statuii lui Arpad de pe Tâmpa, monument “milenar” ridicat aici să străjuiască parcă munții în contra dorobanților. Cu trei ani înainte dinamita unui entuziast brașovean, pe nume Ilie Cătătrău, i-a zguduit temelii, iar mai târziu un vânt năpraznic i-a retezat capul. “Acum zace în ruine deplâns de cei care în înfumurarea lor credeau că prin statuii de piatră și alte artificii “milenare” se pot cucerii țări și subjugă popoare”.⁶⁾ În locul statuii lui Arpad a început să fâlăie falnic tricolorul românesc. Un alt steag tricolor cu chipul lui Mihai Viteazul și inscripția “Dacia Felix Rediviva. 14 – 15 august 1916”, dăruit de ministrul român Constantin Bârescu, primul membru al guvernului care a vizitat Brașovul, am fost arborat în turnul bisericii “Sfântu Nicolae” din Schei – ctitorie a voievozilor de peste munți și simbol al unității sufletești, în semn de înaltă și reciprocă prietenie. Un impresionant tricolor a fost depus de ofițeri și soldați români, într-un neîntrerupt pelerinaj, la mormântul lui Andrei Mureșanu, dintr-un sentiment de pioasă datorie și de iubire pentru memoria marelui rămân ardelean. Tricolorul românesc fâlăie pe toate edificiile publice și particulare din oraș.

În Brașovul eliberat, îndată după intrarea trupelor române au fost instalate autorități civile românești: primar a fost numit dr. Gh. Baiulescu, iar prefect al poliției directorul “Gazetei Transilvaniei”, dr. N. Vecerdea. S-a adresat populației un apel tipărit în limbile română, germană și maghiară, semnat de noile autorități și de comandantul Corpului 2 armată, prin care se explică rolul armatei române, se cere ca activitatea economico - socială să-și reia cursul normal și se instituie măsuri de ordine în oraș susținut de pedepse aspre pentru elementele rău voitoare. Emblemele statului ungar au fost înlocuite cu cele românești. Limba română a fost proclamată limbă oficială. A fost constituit un nou consiliu comunal compus din români dar și reprezentanți ai naționalităților conlocuitoare și au fost numiți noi funcționari ai orașului. S-au luat măsuri pentru protejarea averii refugiaților. Astfel, Brașovul devine, pentru prima dată, pe deplin românesc. Viața cotidiană a orașului reintră repede în normal. Între românii brașoveni și armata eliberatoare relațiile au fost de ajutor și sprijin reciproc, de recunoștință și generozitate. Autoritățile

civile au conlucrat fructuos cu cele militare. Femeile române din Schei au transformat "Reuniune femeilor române" în "Societatea crucii roșii românești", în scopul îngrijirii răniților. În fruntea acestora s-au situat Maria Baiulescu – sora primarului, Maria Popescu – sora lui Ion Bogdan și cumnata lui N. Iorga, Elena Săbădeanu și Virgilia Braniște – sora lui Valeriu Braniște. Atitudinea populației românești a fost pe deplin favorabilă cauzei majore a unității naționale. O dovedesc faptele atâtor români pedepsiți ulterior de autoritățile austro-ungare și consemnate în documentele vremii: Gh. Șerban din Săcele pentru că "a lucrat cu soldații români pe la cancelaria comunală" a fost închis două luni și apoi trimis pe front; Radu Moșoiu din Târlungeni a fost închis 15 luni pentru că "am simpatizat, am făcut frățietate cu armata română... am strigat Trăiască România Mare și am agitat favorul intereselor României"; Ioan Dobrescu a fost condamnat la 10 ani temniță grea pentru că "am servit ca soldat în armata română"; soții Uöegs – peste 12 luni închisoare pentru că s-au refugiat în România; Gh. Reit- din Sohodol, condamnat la 12 ani temniță grea pentru că a servit în armata română; Ioan Șulea – 10 ani pentru că a ajutat armata română; G. Puiu din Brașovul Vechi – condamnat pentru că "la cerere făcusem trupelor române... un serviciu de informație" I. Oncioiu din Șirnea – 5 ani de temniță grea pentru că "a condus armata română" de la frontieră și a vorbit și îndrumat pe ofițerii români"; P. Halmaghi – condamnat pentru că a funcționat ca primar al comunei Ormeniș ⁷⁾. Și enumerarea poate continua.

Legătura trainică dintre frați a fost cimentată și de suferințele îndurate de românii din zona Brașov în zilele retragerii autorităților și armatei austro-ungare din fața iureșului oștirii române. Cuvântul de ordine a fost ca toată populația să se refugiere. Bărbații ați sau chiar inapți pentru serviciul militar "au fost prinși cu arcanul, învagonați sau duși pe jos de patrule". Autoritățile au propagat idei cu privire al "terorismul românesc", au căutat să producă panică și teroare. În privința românilor, ei au arestat și târât după ei toate personalitățile marcante începând cu învățătorii și preoții. Astfel în noaptea intrării României în război au fost ridicați preoții de la biserica "Sf. Nicolae din Schei", dr. V. Saftu, dr. N. Stinghe și I. Prișcu cu familiile lor și epitropul Gh. Bideț. Au mai fost ridicați preotul Aurel Nistor și comerciantul C. Acseente din Arpătac, N. Nema din Vâlcele (preotul D. Sorin tot din Vâlcele a scăpat refugiindu-se cu familia în pădure unde a stat trei zile); pr. I. Dima, farmacistul A. Dima, învățătorul N. Rusu, frații Ana și Irimie Ticușan, toți din Sita Buzăului; G. Cerbu-preot și A. Neagovia - student din Întorsura Buzăului; preotul I. Hamzea din Apața, dus legat până la gară din Feldioara, preotul septuagenar Filip Crețar din Bod, directorul

școlii din Feldioara I. Sporea, învățătorii pensionari din Hăghic, Ilie Rancea și N. Marin, preotul Scorobeș din Roșia - "apostol al românismului în satul său... răpus la apropierea armatei române și învinuit că ar conspira în contra statului maghiar". Numai din rândul preoților români au fost arestați, închiși sau întemnițați în diferite închisori sau localități din Ungaria peste 40, din zona Brașov și împrejurimi, pentru luni sau ani de zile, pe motive necunoscute sau neîntemeiate. Desigur marea lor vină era că" preoții au fost vestalele care au ținut pururea vie flacăra credinței naționale a poporului român".⁸⁾

Alți români de teama autorităților s-au retras în păduri cu familiile lor până la sosirea armatei române. Ceilalți români au fost supuși la chinuri grele de către autoritățile maghiare și de către elementele înarmate rămase prin păduri care împrăștiau "furtuna groazei", întrecându-se în pedepsirea "câinilor de valahi, batjocorind cu excesivă brutalitate tot ce-i sentiment și mai ales trup românesc."⁹⁾ În comuna Cața s-au făcut adevărate atrocități și represalii, la Cristian și Râșnov au fost devastate casele sașilor și ale românilor. Sate în șir sunt găsite pustii, casele golite fântânile otrăvite.

Precum s-au petrecut lucrurile la Brașov – cel mai mare oraș eliberat de armata română în campania anului 1916 – așa s-au petrecut în toate localitățile eliberate de armata română.

O primire caldă și entuziastă s-a făcut armatei române și la Săcele. În aceeași zi de martie 16/29 august 1916 trupele române și-au făcut intrarea triumfală. Au fost întâmpinate de un numeros public, în frunte cu preoții Victor Popeea și Zenovie Popovici. Publicul i-a aclamat cu însuflețire pe ostașii eliberatori. După o consfătuire cu fruntașii satului colonelul Cenariu, comandantul grupului de acoperire Predeluș, a numit primar al comunei pe Ioan Popa și ca ajutor le Alexe Stroie. Zenovie Popovici, în cuvinte pline de entuziasm, a arătat bucuria populației Săcelelor de a-și vedea visul realizându-se și a urat armatei române deplină izbândă în acțiunea ei eliberatoare. A răspuns generalul Razu, comandantul Brigăzii 10 infanterie, în cuvinte frumoase, înălțătoare după care trupele au cântat imnul "La arme" pe textul poetului acestor meleaguri bărsane, St. O. Iosif. Un moment înălțător pentru săceleni a fost atunci când un fiu al satului, locotenentul – aviator – Ioan Peneș, pilotând avionul "Satulung" (denumire a Săcelelor), a apărut odată cu armata română, pe drumul arătat de Vlaicu. "Suntem mândri – spune un corespondent local al "Gazetei Transilvaniei" – noi cei de aici că un fiu al Săcelelor... aduce această glorie colțului nostru de pământ românesc, care în zilele reînvierii noastre a pus o pietricică la înfăptuirea României Mari".¹⁰⁾

O primire solemnă s-a făcut trupelor române și în comuna Vâlcele unde oamenii, încetând lucrul, au ieșit în întâmpinarea ostașilor români la intrarea în sat. Au amenajat un arc de triumf cu proaspete ghirlande de stejar, iar pe frontispiciu au prins tablourile suveranilor României. Sute de oameni urează bun sos și strigă "Trăiască România Mare !", "Florile de toamnă cu care am fost salutați în fiecare poartă, căpătau simbolul acelei recunoștințe, căreia nu-i lipsea mult ca să fie prea târzie", ¹¹ și amintește un ofițer român a participant la campanie.

După ce grupurile de acoperire ale Armatei 2 au pătruns adânc în Țara Bârsei și s-a realizat mobilizarea tuturor forțelor, unitățile și marile unități ale Armatei 2 s-au concentrat în zona eliberată, au ocupat dispozitivul de luptă și grupurile de acoperire au fost desființate. Toată Țara Bârsei, precum și Șesul Secuilor erau eliberate. În continuare, înaintarea se face pe două direcții: la vest, prin defileul Vlădeni spre Țara Făgărașului, unde să se facă legătura operativă cu Armata 1 aflată în zona Sibiu, misiune încredințată Diviziei 54 infanterie și la nord, pe drumul spre Sighișoara, unde să se stabilească legătura cu Armata de Nord, misiune încredințată diviziunilor 3 și 6 infanterie.

Evenimentele negative de pe frontul de sud, mai ales căderea capului de pod de la Turtucaia, și-au reflectat efectul și pe frontul din Transilvania. Toate rezervele și trupele disponibile ale Armatei 2, în afară de cele trei divizii care țineau linia frontului, au fost îndreptate spre Dunăre și Dobrogea. Însuși comandantul armatei, generalul Averescu, este trecut la comanda Armatei 3, la 25 august/7 septembrie.

I-a succedat generalul Crăiniceanu, ofițer cu o bogată carieră în servicii tehnice, ca șef al Marelui Stat Major și ca ministru de război, dar trecut în rezervă de câțiva ani. Ca militar n-a fost la înălțimea misiunii încredințate. Iată ce-și amintește un contemporan:... "consideram numirea generalului Crăiniceanu drept o nepermisă greșală... era mai mult decât ciudat: de o nervozitate patologică, de o incoerență în hotărâri, de o lipsă de solitudine pentru trupa lui, de o brutalitate cu ofițerii, care ne înspăimântase... generalului Crăiniceanu nu trebuie să i se mai încredințeze o asemenea însemnată și delicată misiune... și iată-l acum în fruntea unuia din cele mai grele comandamente!"¹²)

Cu forțele considerabil reduse, Armata 2 acționează mai circumspect și abia la 30 august/12 septembrie reia înaintarea. Rezistența inamicului este mai dâră. Se dau lupte grele pentru stăpânirea cursului mijlociu al Oltului ardelenesc, în zona defileului strâns între munții Baraolt și Perșani. Defileul este atacat la nord de Divizia 6 care pleacă de la Sfântu-Gheorghe

și pe la sud de Divizia 3 care pleacă de la Feldioara. La Homorod cele două brațe ale cleștelui se unesc. Inamicul se apără cu înverșunare, dar este scos din poziții și respins. Homorodul și Cohalmul sunt eliberate. La aripa stângă a armatei, Divizia 4 intrase în Făgăraș.

La trecerea Oltului în Hălmagiu, acțiunea a fost ușurată de ajutorul informativ al tinerei românce Maria Manciușea, din comuna Pârâu. Din proprie inițiativă, după ce printr-un concurs favorabil de împrejurări aflase date importante despre inamic, s-a prezentat unui ofițer român și a indicat locul cel mai bun de trecere neapărat de dușman. Conduse de curajoasa fată, trupele române au trecut râul și au căzut în spatele dușmanului, bine amplasat în teren, realizând o surprindere desăvârșită și o trecere fără pierderi a râului. Pentru patriotismul și bravura ei, Maria Manciușea a fost decorată în fața trupelor cu "Virtutea militară", iar destinul ei se va lega pentru toată durata războiului de epopeea armatei române. În aceste lupte a căzut eroic colonelul Băltășeanu, comandantul Regimentului 22 Dâmbovița, lovit de un proiectil în piept, după ce trecuse Oltul la Crihalma în fruntea trupelor sale.

Linia cea mai înaintată atinsă de Armata 2 română trecea pe la Sâmbăta de Jos, Cincu Mare, Bărcuș, Moha. Inamicul, profitând de încetineala ofensivei noastre, își concentrase forțele sosite în ajutor și va declanșa contraofensiva în Transilvania înainte ca Armata 2 română să-și fi putut stabili legăturile cu armatele vecine și să fi atins linia Mureșului, obiectivul primei etape a operației. Ofensiva în Transilvania, oprită la 3/17 septembrie, deși debutase promițător, nu a fost totuși condusă suficient de energic. Raportul de forțe ar fi îngăduit acest lucru dar nu s-a realizat decât un ritm mediu de înaintare de 2 – 3 km în 24 ore. Era nesatisfăcător. "Armata română înainta cu încetineală unui melc" – spunea generalul german Ludendorff și adăuga că "un atac rapid al românilor ar fi putut transforma în derută" retragerea adversarului spre Mureș.¹³⁾

În scurt timp situația în Transilvania se schimbă radical. Inamicul concentrează forțe numeroase și va trece la contraofensivă. Profitând de izolarea celor trei armate române pe frontul din Transilvania, fără legături operative între ele, comandamentul inamic a hotărât să nimicească rând pe rând forțele române, aplicând principiul manevrei pe linii interioare. Configurația frontului, poziția centrală a Armatei 9 germane și existența unei bune rețele de comunicații favorizau acest lucru.

După respingerea trupelor române de la sud de Sibiu în munți, comandamentul german și-a îndreptat forțele principale împotriva Armatei 2 române. Corpul Alpin german era lăsat în trecătoarea Turnul Roșu, Corpul

de cavalerie Schmettow și Grupul Morgen, în contact cu Armata 2 română, se opuneau înaintării acesteia și mascau concentrarea grosului Armatei 9 germane, cele trei divizii ale Grupului Staabs – care-și schimbau frontul spre est pentru o ofensivă pe direcția Făgăraș-Brașov.

Scopul strategic al ofensivei germane împotriva Armatei 2 române era izgonirea armatei române din Transilvania și mutarea teatrului de operații, prin forțarea trecătorilor Carpaților, pe pământul României. Pentru aceasta generalul Falkenhayn, comandantul Armatei 3 germane, pregătește ofensiva în flancul stâng al Armatei 9 române, sperând ca prin aceasta să determine retragerea elementelor înaintate ale armatei române din direcția Sighișoara și să ușureze situația Grupului Morgen și a armatei austro-ungare care erau nevoite să se retragă continuu sub presiunea trupelor române. Prin înaintarea rapidă a Armatei 9 germane spre Brașov și amenințarea liniei de comunicație a Predealului Falkenhayn spera să intimideze comandamentul român “care n-avea nervii îndeajuns de oțeliți de război” și să-l oblige să retragă ambele armate din Transilvania.

În timp ce inamicul lua aceste grave hotărâri. Armata 2 română își continua acțiunea de înaintare. La flancul drept se realizeze o slabă legătură de cavalerie, în zona Odorhei, cu Armata 4 română care pătrunsese adânc în Transilvania și cobora pantele de vest ale munților Gurghiului și Harghitei în văile superioare ale Târnavelor. În fața Armatei 2 române inamicul avea Grupul Morgen, format din diviziile 89 germană și 71 austro-ungară, dispus pe linia râului Hârtibaciu între Hendorf și Agnita, și Grupul Schmettow, format din diviziile 1 cavalerie austro-ungară și 3 cavalerie germană întărite cu infanterie și artilerie, dispus în dreapta Grupului Morgen, de o parte și de alta a Oltului, sprijinindu-se cu flancul drept pe masivul Făgăraș. În spatele acestui grup se organiza Grupul Staabs, în vederea noii ofensive.

Încercarea Diviziei 4 române, începută la 15/28 septembrie, de a veni în ajutorul trupelor române de la Olt și a le degaja din cercul de foc german, era o mișcare îndrăzneată, promițătoare dar și riscantă. Ea a început prea târziu, în cea de a treia zi a bătăliei de la Sibiu și chiar dacă prin bătălia de la Porumbacu a pus comandamentul german în dificultate, a trebuit să fie suspendată, ne mai fiind de nici un folos. Infanteriștii români capturează o baterie de 105 mm pe care o folosesc imediat împotriva inamicului. Regimentele 18 husari și 263 infanterie ale inamicului au avut pierderi destul de mari. Succesul trupelor române de la Porumbacu nu a avut nici o importanță în plan operativ. Nu s-a putut face legătura operativă cu trupele de la Olt, n-a putut influența soarta bătăliei de la Sibiu și nici n-a putut

împiedica regrouparea armatei germane care opera în spatele perdelei de cavalerie.

În același timp celelalte două divizii ale Armatei 2 române țineau piept atacului Grupului Morgen. Un atac mai important al acestui grup s-a declanșat la 19 septembrie/2 octombrie printr-o puternică pregătire de artilerie în zona Moha - Bărcuț împotriva Diviziei 6 infanterie română. Atacurile îndârjite ale trupelor germane nu pot străpunge defensiva română, ba mai mult trupele noastre trec la contraofensivă și resping Divizia 87 berlineză până pe linia Hârtibaciului. Inamicul pierde "800 de prizonieri, grămezi de arme, mitraliere și material de război".¹⁴⁾ Divizia 71 austro-ungară este bine fixată de alte trupe române și nu poate veni în ajutorul celei din dreapta sa. Falkenhayn și Morgen recunosc amândoi că situația grupului este critică și se tem că dacă românii își vor continua presiunea și vor arunca trupele germane în zona muntoasă dintre Hârtibaciu și Târnava Mare, planul ofensiv german ar fi complet compromis.

Din nefericire pentru noi, la 6 seara s-a primit ordinul de retragere al armatei române. Din nou nu se pot folosi rezultatele acțiunilor ofensive reușite.

La 20 septembrie/3 octombrie întreaga Armată 2 este angrenată în retragere. A două zi începe și retragerea Armatei 4 române spre trecătorile Carpaților Orientali. Astfel trupele române părăseau Transilvania în care pătrunseseră la 15/28 august cu atâta entuziasm și pentru eliberarea căreia dăduseră atâtea jertfe. Trupele din Transilvania, slăbite de trimiterea de ajutoare pe frontul de sud, fără rezerve, reduse la o linie subțire fără eșalonare în adâncime, atacate de un dușman care creștea considerabil ca număr și putere de foc, încetează ofensiva eliberatoare a fraților lor ardeleni. Comandamentul român hotărăște retragerea armatei pe linia carpatină în pozițiile anterior fortificate unde să se mențină în defensivă până la un moment prielnic reluării ofensivei. Retragerea trebuia să se facă în deplină ordine, cu pierderi minime și să se ocupe din timp pozițiile din trecători. Nu era de loc ușor când presiunea inamicului era mare și el dorea distrugerea armatei române înainte de a ajunge în trecători.

Retragerea se făcea în împrejurări dureroase. Prin satele românești, unde populația primise cu entuziasm armata română eliberatoare, acum ea era îngrozită de perspectiva reîntoarcerii autorităților austro-ungare și întâmpina cu deznădejde și cu jale armata care se retrăgea. Fruntașii români ai satelor, preoții și învățătorii, care știau că îi așteaptă pedepsele cele mai îngrozitoare, luau drumul pribegiei, părăsindu-și casele și avutul și retrăgându-se cu armata română. Noile

autorități ca și trupele inamicului, ca represalii pentru purtarea frățescă a locuitorilor față de armata română, la reocuparea satelor, puneau foc caselor și gospodăriilor românești și numeroși români au fost târați prin tribunale și condamnați la pedepse aspre.

În timp ce Armata 4 se îndrepta peste munții Harghitei și Giurghiului spre Carpații Orientali, Armata 2 își concentra forțele în depresiunea Bârsei, pentru ca de aici să ocupe și să stăpânească trecătorile Carpaților de Curbură. Frontul acestei armate forma un arc de cerc de-a lungul munților Perșani, sprijinit în stânga de munții Făgărașului, iar în dreapta pe înălțimile Baraoltului. Arcul se strângea tot mai mult, micșorându-și raza în jurul Brașovului ca centru.

NOTE:

1. C. Kirițescu, **Istoria războiului pentru întregirea României. 1916 – 1919**, ediția a II-a f.a., București, vol I, p.248.
2. **Gazeta Transilvaniei**, nr. 175 din 24 august/6 septembrie 1916 și nr. 131 din 25 decembrie 1928.
3. N. Iorga, **Războiul nostru în acte zilnice 1916 – 1917**, vol II, f.a.,
4. **Gazeta Transilvaniei**, nr. 186 din 31 august/13 septembrie 1916,
5. Idem nr.176 din 25 august/ 7 septembrie 1916
6. Idem, nr. 181 din 1/13 septembrie 1916.
7. V. Olteanu și R. Faust, **Biserica Sf. Nicolae din Scheii Brașovului în vâltoarea luptei pentru desăvârșirea unității naționale**, în "Mitropolia Ardealului", nr. 7 – 8, 1978.
8. Dr. Sebastian Stanca, **Contribuția preoțimii române din Ardeal la războiul pentru întregirea neamului (1916 – 1919)**, Cluj, "Cartea românească", 1925.
9. I.Gr.Oprișan, **lanțuri frânte, Însemnări din cele dintâi zile de răscumpărare**, Tipografia "Lupta", București, 1921, p. 52 – 53.
10. **Gazeta Transilvaniei**, nr. 183 din 4/17 septembrie 1916.
11. Gr. Oprișanu, **op. cit.** p.56.
12. I.G. Duca **Memorii, Războiul**, în **Marea Unire a românilor în izvoare narative**, Ed. Eminescu. 1984, p. 305.
13. Erich Ludendorff, **Souvenir de guerre (1914 – 1918)**. teme I. Payot, Paris, 1920, p. 308.
14. C. Kirițescu, **op. cit.** p. 264

2. LUPTELE DIN ȚARA BÂRSEI – ULTIMUL PRAG ÎN FAȚA TRECĂTORILOR

Pe timpul înaintării armatei noastre în Transilvania comandamentul român luase inițiativa de a întări anumite poziții care la nevoie să servească drept linii defensive. O astfel de poziție a fost și cea de la Șinca – Perșani, pe versantul vestic al munților Perșani.

Acești munți, dispuși pe direcția nord – sud, cu înălțimi ce trec de 1000 m (Măgura Codlei – 1294 m), foarte împăduriți, despart Țara Făgărașului de Țara Bârsei. Ei au constituit un obstacol natural important în fața trupelor germane și austro-ungare. Poziția de la Șinca – Perșani apăsă intrarea în cele două defileuri străbătute de două drumuri spre Țara Bârsei. Primul defileu pleacă de la Perșani, străbate masivul Perșani în largi serpentine, trece prin Vlădeni și Dumbrăvița (numele vechi Țânțari) și se deschide spre Codlea. Al doilea este situat mai la sud și începe la Șinca – Veche, urcă valea Șincăi până la Poiana Mărului și apoi coboară spre Zărnești și zona Branului.

Poziția defensivă de la Șinca – Perșani, lată de circa 10 km și sprijinită pe dealurile Bătăturii (563 m), Pleșului (550 m) și Ulmilor (597 m), domina intrarea în cele două defileuri și era de-o importanță hotărâtoare. Lucrările nu fuseseră încă terminate. Se mai lucra la ele când nevoile operative impuneau deja folosirea acestei poziții. Comandantul Armatei 2 a luat hotărârea de a apăra linia Șinca – Perșani cel puțin pentru a temporiza înaintarea inamicului și a apăra retragerea organizată a grosului trupelor române spre Brașov și munți, unde să se ocupe din timp trecătorile.¹⁾ În dispozitivul de apărare de la Șinca – Perșani a fost plasată Divizia 4, care se retrăgea de la Porumbacu, întărită în flancul drept cu o brigadă din Divizia 6. Inamicul atacă cu întreg grupul Staabs astfel: Divizia 76 germană, susținută de o puternică artilerie grea, la care se adaugă și artileria grea a Diviziei 187, atacă aripa stângă a dispozitivului românesc, spre Șinca-Veche, având ca obiectiv pătrunderea în defileul Șinca, concentrarea forțelor în fața trecătorii Bran și apoi forțarea acesteia. Divizia 51 honvezi atacă centrul poziției românești în regiunea Perșani, vizând pătrunderea în Țara Bârsei pe la Vlădeni – Codlea. Divizia 187 germană este trimisă spre nord, ca să ocolească aripa dreaptă a dispozitivului român²⁾. Superioritatea numerică a inamicului este evidentă – trei divizii complete împotriva uneia și o brigadă română. Inamicul este categoric superior și în dotarea artileristică prin număr de grupuri de foc, calibre, abundență de muniții și distanță de tragere.

Lupta de la Șinca – Perșani (21 – 22 sept./4 – 5 oct.) s-a dat cu înverșunare maximă de ambele părți. “Artileria grea germană, instalată la Vad, trage cu precizie. Linia dealurilor pe care se găsesc pozițiile române, constituie o țintă excelentă. Proiectile fac ravagii considerabile... Pozițiile române se văd ca într-o panoramă. Lucrările de întărit, neterminate, sunt distruse cu ușurință... Granatele șrapnelele dușmane bat la mari depărtări, căzând și în spatele frontului românesc, producând panică, omorând caii și servanții... E o luptă inegală, în care puternicele mijloace de distrugere germane nimicesc de la distanță slabele mijloace ale apărării”³. De două ori ocupă infanteria dușmană tranșeele noastre pulverizate de bombardament; de două ori revin ai noștri la contraatac și resping pe inamic. Lupte grele se dau în special pentru dealul Pleșului – cheia întregii poziții dominând ambele drumuri. Dealul, ocupat de inamic, este contraatacat de Regimentul Feldioara, pe la sud și de detașamente din regimentele 24 infanterie și 6 vânători pe la est. Dar contraatacul este spulberat de focul concentric al artileriei grele germane. “Acest din urmă atac – își amintește un ofițer din Divizia 76 germană – e și cel mai mare. Cu un avânt surprinzător, fără să le pese de pierderi, atacă românii, nu în linii rare de trăgători, ci în mase ce coboară pantele dealului. Dar ca și la celelalte două atacuri, este și acesta respins de focul concentrat al întregii artilerii grele și ușoare; în special proiectilele marilor mortiere fac ravagii în masele compacte ale atacatorilor”. Unul din valurile de atac a ajuns la 50 m de linia dușmană. Românii izbutesc se reocupe și să mențină numai Poiana Tâlharilor în spatele dealului Pleșului. Până și inamicul este impresionant de vitejia ostașului român. Corespondentul de front, Ad. Koester, martor al luptei consemna; “Românul dovedește din nou în această luptă că nu este un slăbănog”.

Soarta bătăliei se hotărăște însă în nord. Trupele Diviziei 187 au reușit să execute mișcarea lor de învăluire pe la nord a frontului românesc și atacă pe direcția sud în flancul și spatele aripei noastre drepte. Noua situație de la flancul drept al Diviziei 4 ca și atacul frontal masiv al diviziilor 76 și 51 honvezi au creat o stare gravă în defensiva română. Un batalion din Regimentul 6 vânători, având flancul drept amenințat să fie încercuit de o coloană inamică, se retrage. Regimentul 16 artilerie se retrage și el cu intenția de a ocupa o nouă poziție. Un alt batalion, rămas singur, se retrage la fel. Către ora 15, în ziua de 22 sept./5 oct., la flancul drept al Diviziei 4, unde artileria inamică urmărește cu focuri nimicitoare trupele care se retrag, producându-le pierderi mari, se produce panică. Regimentul 16 artilerie

pierde toate cele 15 piese de artilerie. Panica se propagă cu iuteală spre aripa stângă a diviziei precum și în spatele frontului. Trupele părăsesc pozițiile și se retrag prin cele două defileuri, regroupându-se și pregătind noi puncte de rezistență la Dumbrăvița, respectiv, Poiana Mărului⁴.

Rezistența românească la vest de munții Perșani este înfrântă. Un număr mare de morți rămâne pe câmpul de luptă scormonit de obuzele germane, martore ale eroismului și jertfei ostașului român în luptă cu puterea zdrobitoare a mijloacelor moderne ale adversarului. Comunicatele de război ale inamicului recunosc că poziția de la Șinca a fost "apărată cu îndârjire" de români, iar prada luată, mai ales în prizonieri, a fost neașteptat de mică – 2 ofițeri și 220 oameni de trupă, 28 tunuri de câmp, 2 tunuri grele și 13 tunuri ușoare.⁵

Pe restul frontului Armatei 2, în ziua de 22 septembrie /5 octombrie, presiunea inamicului se face simțită. Atacul se produce mai întâi pe frontul Brigăzii 3 călăraști apoi pe frontul Brigăzii 12 infanterie de la aripa dreaptă a Corpului 3 armată. Toate forțele inamicului, diviziile 71 austro-ungară, 89 germană și Corpul de cavalerie Schmettow forțează și depășesc linia Oltului, apoi pătrund prin trecătorile munților Perșani spre depresiunea Bârsei.

Trupele române aflate în retragere pe la Vlădeni – Codlea sau pe la Șinca Nouă – Poiana Mărului sunt urmărite îndeaproape de inamic. Pentru a întârzia pătrunderea acestuia în Țara Bârsei și a da răgaz trupelor române să se concentreze în zona Brașov, comandamentul român pregătește o nouă linie de rezistență la Dumbrăvița. Sunt oprite aici trupe din regimentele Feldioara, 24,6 și 21 infanterie și 6 vânători, aproximativ 4.000 de oameni obosiți și puternic marcați de luptele de la Perșani, având și pantru baterii de artilerie. Pe la ora 16 Divizia 51 austro-ungară atacă violent ariergarda noastră în zona Vlădeni și o obligă să se retragă spre Dumbrăvița. Urmează un bombardament de două ore asupra satului Vlădeni și a poziției noastre de la Dumbrăvița. Satul Vlădeni este în flăcări. Către ora 19 infanteria inamică începe atacul pe tot frontul în special asupra aripei stângi a dispozitivului român pe care vrea să-l întoarcă. Un puternic contraatac românesc, dat asupra flancului drept al adversarului cu trupe din regimentele 6 vânători și 24 infanterie, l-au aruncat în dezordine în interiorul defileului.

Comandamentul german urmează și de data aceasta tactica obișnuită a mișcării de învăluire: aripa stângă a Diviziei 187 se întinde spre nord și ocupă Crizbavul, la nord de Dumbrăvița și obligă forțele române de la gura defileului să se retragă. La ora 21 începe retragerea în adânc a trupelor de la Dumbrăvița. O coloană de cavalerie ungară, crezând că românii au evacuat complet poziția, a înaintat cu îndrăzneală în sat

pentru a-și deschide drum spre Codlea și Brașov. Dar, este surprinsă și atacată de trupele române cu focuri și cu baionete. Cea mai mare parte din cavaleriști își găsesc moartea într-o încheștare fulgerătoare iar restul fug în dezordine și sunt urmăriți de români până la Vlădeni.

Generalul Falkenhayn se socotește victorios și consideră că nu mai are în față decât ariergărzi demoralizate care-și caută scăpare în munți. De aceea, își pregătește pentru a doua zi, 24 sept./7 octombrie, intrarea victorioasă în Brașov și se preocupă insistent de a captura cât mai multe coloane române prin manevre iscusite și îndrăznețe pe văile care taie de-a curmezișul direcțiile de retragere a trupelor românilor. Ziua respectivă îi rezervă generalului german o mare surpriză – bătălia Brașovului, care va angaja totalitatea forțelor celor două armate adverse timp de două zile cu consecințe decisive pentru defensiva din trecătorile carpatine.

Inamicul, după depășirea destul de greoaie a munților Perșani, plănuia fie învăluirea și distrugerea forțelor române în Țara Bârsei și ocuparea trecătorilor din Carpați înainte de a putea fi ocupate și apărate de armata noastră, fie să exercite o presiune frontală masivă și rapidă astfel ca să ajungă în trecători odată cu unitățile române și apoi să le treacă fără dificultate. Se miza pe efectul, exagerat de inamic, al luptei de la Șinca - Perșani și pe dificultățile naturale de organizare a unei linii de rezistență în interiorul depresiunii cu frontul spre nord-vest. Rezistența organizată însă de Armata 2 română hotărâtă și de durată, a compromis total planul strategic german, a permis retragerea organizată pe crestele Carpaților și pregătirea unei rezistențe de lungă durată, în condiții naturale mult favorabile apărării și în fortificațiile dinainte pregătite pe vechea frontieră. Astfel, prin implicațiile ei, bătălia de la Brașov, depășește cadrul tactic - operativ local, are o importanță strategică în ansamblul luptei de apărare și se implică în întregul curs al evenimentelor campaniei anului 1916.

Agresorul pătrunsese în depresiunea Bârsei cu trei corpuri de armată. **Corpul 39 rezervă** (comandat de generalul von Staabs) pătrunsese cu Divizia 76 germană în defileul Șinca -Poiana Mărului, urmărind intrarea rapidă în trecătoarea Bran, și cu diviziile 187 germană și 51 austro-ungară prin defileul Vlădeni – Dumbrăvița spre Sânpetru-Hărman (Divizia 187) și Ghimbav, Divizia 51). Un detașament din Divizia 187 ocupase Crizbavul. **Corpul 1 rezervă** (comandat de generalul von Morgen) avea Divizia 71 austriacă în zona Homorod, constituind extremitatea stângă a Armatei 9 germane, și Divizia 89 germană în zona Hoghiz, înaintând greoi spre Feldioara. Aceste trupe pierduseră contactul cu trupele române de la aripa dreaptă a Armatei 2. În spatele Corpului 1 rezervă se afla **Corpul de**

cavalerie (comandat de generalul Schmettow) cu grosul în zona Paloș-Beia și cu elemente înaintate pe valea Homorodului. Și aceste trupe pierduseră contactul cu cavaleria română care se retrăsese în ziua de 23 sept./ 6 octombrie astfel: Divizia 2 cavalerie spre Homorod pentru o reintrare în subordinele Armatei de Nord iar Brigada 2 călărași spre Feldioara.

Comandantul Armatei 9 germane, convins că trupele române nu mai sunt în stare să opună o rezistență serioasă la nord de munți, interpretează informațiile privind debarcarea de noi trupe române în zona Brașov (unități ale Diviziei 21 aduse din sud) ca fiind dovada efortului de a se înlesni retragerea prin trecători a Armatei 2, incapabilă de a mai opune rezistență în retragerea prin munți. El hotărăște ca diviziile sale să urmărească îndeaproape trupele române, să pună stăpânire pe intrările în trecători și să treacă munții odată cu inamicul.

Comandantul Armatei 2 române, descurajat de nereușita de la Șinca - Perșani și cu teama că nu mai poate rezista în depresiunea Bârsei, intenționa să evacueze Brașovul pentru a organiza rezistența pe crestele munților, fortificate din timpul neutralității. De aceea, trupele române își continuă retragerea. În noaptea de 23 - 24 sept./6-7 oct. ele ajunseseră, foarte obosite și cu unitățile amestecate, cu capul coloanelor la intrarea în defileuri.

Retragerea este oprită de hotărârea Marelui Cartier General român de a relua ofensiva în Transilvania după ce frontul de sud se stabilizase și câteva mari unități deveneau disponibile. Noua ofensivă viza împingerea inamicului pe linia Reghin - Sighișoara - Sibiu, scutirea frontului la 120 km și fixarea inamicului înainte de venirea iernii. Astfel, ordinul comandamentului român din seara zilei de 23 sept./6 oct. suspendă retragerea, trupele urmând să se întoarcă, să-și ocupe noile poziții de luptă din care să oprească înaintarea inamicului și să împingă frontul Armatei 2 pe linia munților Perșani ca să se lege la dreapta cu Armata de Nord. În acest scop, în stânga, unități din diviziile 4 și 6 trebuiau să ocupe frontul Brașov - Sâmpetru, acoperind Brașovul până la înălțimile de deasupra Râșnovului. În centru Divizia 3 trebuia să ocupe pe frontul Sâmpetru - Olt, iar în dreapta se afla o brigadă din Divizia 6 la Sfântu-Gheorghe.

În cursul nopții și a dimineții de 24 sept./7 oct. trupele române se întorc și înaintază pentru a-și ocupa sectoarele ordonate dar le găsesc parțial ocupate de inamic.

Astfel că trupele române, constituind Armata 2 (comandant generalul Gr. Crăiniceanu) formată din corpurile 2 și 3 armată, ocupau aproximativ linia Sfântu-Gheorghe - Sâmpetru - Brașov - Zănești. La extremitatea dreaptă, în zona Sf. Gheorghe, se află Brigada 12 infanterie din Divizia 6 cu baterii

de obuziere și Regimentul 3 vânători. În zona Bod-Sâmpetru-Hărman se aflau unitățile Diviziei 3 infanterie cu Brigada 5 infanterie (două regimente de infanterie și cinci baterii de artilerie) la Bod și Brigada 6, organizată similar, la Sâmpetru. Divizia 4 se află în retragerea prin Brașov cu forțele care luptaseră în ziua precedentă la Vlădeni și Dumbrăvița iar cu restul forțelor se apăra pe dealul Muscelului (sud-est de Zărnești) barând pătrunderea inamicului în defileul Bran. Brigada 11 infanterie din Divizia 6 avea Regimentul 24 infanterie la grupul de forțe care se retrăgeau prin Brașov, constituind împreună cu două escadroane de călărași sub comanda locotenent-colonelului Popescu ariergarda Diviziei 4,⁶, iar Regimentul 10 infanterie la grupul de pe dealul Muscelului.

În sprijinul Armatei 2 sunt trimise de pe frontul de sud încă două divizii. Divizia 21 infanterie este în curs de tranzit spre Predeal. Din unitățile debarcate la Predeal un batalion și un divizion de artilerie sunt trimise în sprijinul Diviziei 4, iar șapte companii pe valea Râșnoavei spre Râșnov. Divizia 22 infanterie, tot în curs de transport, debarcată până în dimineața de 7 octombrie Brigada 9 la Rucăr cu care ocupă punctul de frontieră Giuvala.

În seara zilei de 23 sept./6 oct. generalul Falkenhayn hotărăște să pună stăpânire cât mai repede pe intrarea în defileurile de la sud de bazinul Brașovului. Pentru acesta ordonă: Corpul 39 rezervă să reia atacul în zorii zilei următoare având ca obiectiv Brașovul și să trimită un detașament, nu prea numeros dar din oameni aleși, bine echipați și înarmați, cu misiunea ca, ocolind Brașovul pe la sud de muntele Postăvarul, să ajungă în zona Timișului de Sus și să închidă șoseaua spre Predeal.⁷ Corpul 1 rezervă trebuia să ocupe cu Divizia 89 Feldioara iar cu Divizia 71 să ajungă în valea Oltului la Chepeț. Corpul de cavalerie Schemettow trebuie să acopere manevra pe stânga a inamicului și să înainteze spre Baraolt. Comandamentul german spera ca prin această înaintare concentrică spre Brașov să poată strânge ca într-un clește forțele Armatei 2 române.

Bătălia a început în dimineața zilei de 24 sept./7 octombrie prin luptele de pe dealul Muscelului. Sectorul din colțul sud-vestic al Țării Bârsei, în zona Zărnești – Tohan – Bran, a constituit, în cadrul bătăliei de la Brașov, un sector izolat de teatrul principal al bătăliei din jurul orașului însuși. Aici toată ziua respectivă lupta a fost îndârjită.

Divizia 76 germană, în efortul ei deosebit de a pune mâna, printr-o lovitură îndrăznească, pe trecătoarea Bran, se vede oprită la nord de râul Bârsa de unitățile Diviziei 4 române bine fixate în poziția de pe dealul Muscelului – punctul cheie al intrării în defileu. Trupele noastre,

constituite în detașamentul colonel Foișoreanu, rezistau tuturor bombardamentelor și atacurilor inamice executate dinspre Poiana Mărului, precum și încercărilor de învăluire. În fața rezistenței de pe dealul Muscelului, inamicul își îndreaptă grosul forțelor spre Zărnești pentru a învălui aripa noastră stângă. În acest sector rezistă batalionul maiorului M. Butescu și abia seara târziu inamicul poate ocupa Zărneștii. În același timp o manevră similară se încearcă asupra flancului drept românesc cu un detașament pe la Vulcan. Românii își întind frontul spre dreapta, stabilind temporar un front continuu cu sectorul de la Brașov și încercarea inamicului eșuează.

În cursul zilei sosesc dinspre sud unitățile Diviziei 22, respectiv Brigada 9 mixtă, cu misiunea de a sprijinii trupele Diviziei 4 în apărarea teritoriului.

După o rezistență aprigă pe dealul Muscelului și pe întreg frontul Zărnești - Râșnov, prelungită până seara târziu, detașamentul Foișoreanu se retrage de pe dealul Muscelului spre Bran iar Brigada 9 mixtă ocupă, până în zorii zilei de 25 sept./8 oct., poziții de luptă la nord, est și vest de satul Predeluț cu Regimentul 32 infanterie în prima linie sprijinit de o însemnată grupare de artilerie.

Deci, în tot cursul zilei de 24 sept./7 oct. în sectorul de la Bran, inamicul “a fost ținut pe loc” după cum însuși Falkenhayn recunoaște.

Divizia 51 honvezi după ce iese din defileul Vlădeni – Codlea înaintează spre Ghimbav, ocupă poziție în jurul localității și cu un detașament lateral la Cristian face legătura cu trupele germane de la Râșnov. Trupele fiind obosite, sunt lăsate acolo seara și noaptea pentru odihnă.

Atacul principal asupra Brașovului a fost dat în după-masa zilei de către Divizia 187 germană. Inițial această mare unitate a fost dirijată prin Satul Nou spre Sânpetru și Hărman, urmând să execute o mișcare de învăluire pe la est a forțelor române de la Brașov și să ajungă înaintea acestora în trecătoare Predeal. Dar de la Hălchiu trupele germane sunt îndreptate prin Stupini asupra Brașovului pentru a grăbi ocuparea lui, probabil, și din motive de rivalitate între aliații agresori în ocuparea marelui oraș. Divizia 51 austro-ungară era ținută în repaus la Ghimbav. Spre Sânpetru este trimisă o flancgardă de un batalion cu artilerie puternică la care se adaugă și detașamentul diviziei care venea dinspre Crizbav. Aceste trupe de flanc asigură către nord stânga și spatele grosului diviziei care atacă spre Brașov și ocupă Sânpetru și Hărman.

Cucerirea Brașovului nu se realizează așa de ușor după cum se crezuse la comandamentul Corpului 39 și la cel al Diviziei 187 germane.

În după-masa zilei de 24 sept./7 oct., când avangarda Diviziei 187 trecea râul Bârsa se întâlnește cu unitățile din Divizia 4 română care trebuiau să ocupe poziții de luptă la Sânpetru, Stupini și Ghimbav. Artileria dezlănțuie un puternic foc asupra coloanelor noastre care, nemaiputând ocupa pozițiile ordonate, se retrag și opun rezistență îndârjită la nord și nord-vest de Brașov, în apropierea căii ferate.

Infanteria inamică sprijinită de focul intens al artileriei reușește să ajungă în seara de 24 sept/ 7 oct. către ora 19 la marginea de nord a Brașovului. Se dau lupte violente în cursul serii și al nopții. Trupe din Divizia 3 reușesc să elibereze Hărmanul și Sânpetru – pe care le evacuează în aceeași dimineață de bună voie – și dealul Lempeș care domină dinspre nord Câmpia Brașovului. Iată cum sunt descrise faptele în jurnalul de operații al Regimentului 28 infanterie:” La ora 22 se dă ordin batalionului I să atace la baionetă inamicul. Întreg batalionul să găsește cu companiile pe o linie, se târăște pe brânci până sub poziția inamică după ce se azvârle la atac cu baionetele. Compania 2 este prima care urcă creasta și luptă la baionetă. Inamicul se retrage precipitat spre Botfalău, iar artileria scurtează tragerea trăgând în Sânpetru. La ora 24 regimentul ocupă șanțurile din regiunea cotei 620... Cu tot focul puternic al mitralierelor inamice și artileriei sale, valurile noastre înaintează admirabil. Inamicul e gonit din poziție. Urmărirea lui nu se face căci o altă linie de arme automate deschide focul iar artileria lui execută trageri de oprire atât în fața valurilor cât și în spatele lor”⁸. Detașamentul german este aruncat peste Ghimbășel, dincolo de calea ferată Brașov – Feldioara. Mai la sud, detașamentul german Gudell se izbește de-a lungul căii ferate dintre cele două gări ale Brașovului, gara mare și gara Bartolomeu, de trupele Diviziei 4 române. S-au dat lupte sângeroase pe toată linia până noaptea târziu. Germanii au fost opriți, n-au putut ocupa orașul și frontul a rămas la marginea acestuia. La aripa lor dreaptă au reușit să ocupe parțial dealul Șprenghei, lângă gara Bartolomeu.

În toiul luptei, pe înserate, sosesc pe câmpul de luptă primele detașamente din Divizia 21 română. Ele sunt intercalate între unitățile diviziilor 3 și 4 la nord de Brașov.

Din partea inamicului, Corpul Mogen sosea în zona acțiunilor de luptă: Divizia 89 intra în Feldioara iar Divizia 71 înainta de la Baraolt spre sud. Corpul de cavalerie Schmettow era dirijat împotriva flancului stâng al Armatei de Nord române pentru a-i interzice să sprijine Armata 2.

În dispozitivul de apărare al Armatei 2 sectorul cuprins între Brașov și dealul Muscelului, larg de 40 km, era deschis inamicului, nefiind acoperit de trupele noastre. S-au luat măsuri pentru acoperirea acestui spațiu cu

trupe române dar ele n-au putut fi executate în totalitate și inamicul a putut ocupa cu ușurință Râșnovul și Cristianul în cursul zilei de 24 sept./7 oct.

O importanță deosebită o prezentau comunicațiile de pe văile celor două Ghimbășele, pe unde inamicul a și trimis un puternic detașamentul pentru repeta manevre executată de corpul alpin german în bătălia de la Olt. Românii învățaseră însă lecția și planul inamic eșuează. Defileul Timișului este păstrat și apărat de trupele române.

Ziua de 25 sept./8 oct. urma să fie ziua hotărâtoare a mării bătălii de la Brașov. Ea va găsi, față în față, totalitatea forțelor celor doi adversari.

Comandamentul german rămâne consecvent planului inițial și pentru această zi ordonă continuarea atacului, pe întregul front, cu și mai mare energie.

Comandamentul Armatei 2 române dispune, prin ordinul de operații nr.12 din dimineața de 25 sept./8 oct. executarea unei contraofensive la aripa dreaptă a armatei cu Brigada 12, Divizia 3 și Brigada 3 călărași asupra flancului stâng al inamicului care ataca pe frontul Sânpetru – Brașov; să se reziste la centrul dispozitivului cu Divizia 21 și Divizia 4 pentru apărarea orașului iar la aripa stângă să continue apărarea trecătorii Bran cu Divizia 22 și cu detașamentul Foișoreanu.

Luptele hotărâtoare se vor desfășura în zona dintre Brașov și Sânpetru. Germanii, în zorii zilei, reiau ofensive la aripa stângă a Diviziei 187, în direcția Sânpetru, pentru a câștiga terenul pierdut în seara precedentă.

Divizia 3 română își retrage puțin aripa dreaptă dar imediat contraatacă viguros și inamicul din atacator devine atacat. Brigada 5 ocupă imediat Sâmpetru după care continuă luptele pe dealul Lempes pe care-l eliberează până către ora 10. Un al doilea atac al inamicului cu detașamentul de flanc al Diviziei 187, venind dinspre Hălchiu, este, de asemenea, respins peste apa Ghimbășelului. În același timp, dinspre Hărman în direcția Bod, înaintează Brigada 6 din Divizia 3 susținută de Regimentul 6 artilerie. Înaintarea se face cu greutate pentru ambele brigăzi din cauza ripostei hotărâtoare a artileriei inamice din zona Bod în tot timpul luptelor. La acțiunile Diviziei 3 vin în ajutor și trupele Brigăzii 12 din Divizia 6 care acționează în flancul drept al diviziei, susținute de artilerie. Inamicul este respins dincolo de pârâul Ghimbășel și de calea ferată Brașov – Feldioara.

Mișcarea de atac se propagă în lungul frontului românesc spre Divizia 4 prin Regimentul 45 infanterie care făcea legătura între cele două divizii.

Divizia 4, având trei regimente în linia întâi și două batalioane în rezervă și fiind sprijinită de trei batalioane și patru baterii ale Diviziei 21

infanterie, are misiunea să apere orașul. Grupul de artilerie, comandat de colonelul Păianu, este dispus înapoia ramboului căii ferate Brașov – Hărman. La ora 8,30 după o pregătire de artilerie, Divizia 187 germană, aflată în strâns contact cu trupele noastre, pornește atacul asupra aripei drepte a Diviziei 4. Atacul este respins mai ales de către artileria română.

În acest timp Regimentul 45 infanterie înaintează viguros trecând calea ferată Brașov - Feldioara. Această mișcarea antrenează și artileria colonelului Păianu care trece calea ferată Brașov – Hărman. Românii sunt în progres pe toată linia, inamicul este aruncat mult înapoi. Infanteria și artileria germană au pierderi simțitoare. Două contraatacuri date de germani sunt respinse. În această acțiune s-au remarcat ostașii din Regimentul 6 vânători, care au dat jertfe mari: 5 ofițeri morți și 19 răniți (din 32 câți avea regimentul) și 1.145 soldați morți, răniți și dispăruți (din totalul de 2.212 oameni). Adevărate fapte de eroism a săvârșit plutonierul Gheorghe Radu de la compania de mitraliere care a luptat “ca un erou și deși rănit de două ori la cap și o dată la mână, el a refuzat să fie evacuat”⁹, a preluat comanda companiei după ce toți ofițerii căzuseră. (A căzut ca un erou după câteva zile pe frontul de la Curtea de Argeș).

Generalul Sunkel, comandantul Diviziei 187, este nevoit să facă apel la divizia vecină, austro-ungară, să atace la marginea de nord a orașului spre a-i ușura situația și a-i permite să-și adune toate forțele în regiunea Sâmpetru, unde situația sa era critică.

După ora 12 atacul trupelor noastre asupra diviziei germane crește în intensitate. Teatrul fierbinte al luptei este cuprins între Brașov la sud, calea ferată spre Hărman la est, Bod la nord și apa Ghimbășelului la vest. Calea ferată Brașov – Bod despart cei doi adversari.

Inamicul dispunea în spatele frontului său de o masă mare de artilerie de toate calibrele, în special artilerie grea. Se încinge un duel năpraznic între infanteria română, slab susținută de artilerie și formidabila artilerie germană din față. Infanteria germană este puțină și lupta se dă aproape exclusiv între infanteria română și artileria germană. Din turnul bisericii din Codlea, Falkenhayn cu statul major și corespondenții de război privesc impunătoarea panoramă de război. “De la sud... cu direcția spre Stupini și spre vila Sterio, din câmpurile de porumb, în șiruri largi, se reped românii la atac. Sunt batalioane de infanterie, desfășurate pe un front de un kilometru. Pe la spatele lor, alte coloane... se îndreaptă spre sud... Bateriile de artilerie sunt aduse în galopul cailor, aproape de linia infanteriei... Infanteria dușmană nu poate rezista năvalnicului atac; ea e pusă pe goană și a ieșit din luptă. Românii nu pot urmării pe dușmanul înfrânt; artileria

lor e prea slabă... artileria germană varsă în rândurile românilor o vijelie de fier și foc. Rândurile se sparg, se răresc dar se refac valurile de asalt înaintează nepăsătoare”¹⁹. Curajul, dârzenia și eroismul românesc stârnesc exclamații de surprindere și chiar administrația căpeteniilor germane care privesc acest spectacol măreț în dramatismul lui.

Reporterul german consemnează: “ Artileria grea execută un tir de baraj care, cu o sinistă precizie, troznește în rândurile românești. Linia de atac se încurcă, se rupe, șovăie. Se retrag ? Ba nu! Mitralierele improașcă de mii de ori moartea în șirurile lor, dar ei se adună, atacă din nou, îndrăzneți, viteji. Bravo, românule! Germanul știe să cinstească eroismul. Dar, totuși războiul e război! Mai repede mugesc tunurile, tot mai viu vâjje ghiulelele... Grenadele mortierelor explodează acum chiar în rândurile de atac ale românilor... Focul artileriei germane îi cuprinde acum cu putere de neînvins din toate părțile... Atunci asaltul se oprește, ei se aruncă în câmpurile de porumb, se poticnesc, cad. Câți pot să scape nevătămați dincolo de linia grozavă ? Încă de două ori pornește la asalt infanteria română cu un eroism vrednic de admirație, în amândouă rândurile zadarnic”¹¹.

Trupele diviziilor 4 și 21 române pierd din ce în ce mai mult teren. Divizia 4 pierde și 8 tunuri de 87 mm din Regimentul 6 artilerie.¹² Divizia 3 își schimbă poziția și direcția spre sud – vest. Un regiment mai luptă la aripa dreaptă spre Bod. Soldații Regimentului 12 infanterie “Cantemir”, luptând la stânga Diviziei 3, ajung până aproape de gara Brașov, resping pe dușman și recuceresc tunurile pierdute de Divizia 4.

La aripa stângă a Diviziei 4 atacă, încă din timpul nopții, Divizia 51 honvezi în colaborare cu flancul drept al Diviziei 187 germane. Divizia asutro-ungară avea o brigadă de honvezi la Râșnov și o brigadă la Ghimbav, precum și întreaga artilerie tot la Ghimbav. După un repaus de o zi comandantul diviziei, generalul Tanarky Bela, imediat după miezul nopții de 24 – 25 sept./ 7 – 8 oct., ordonă ca Brigada 200 honvezi să atace cu toată forța partea de vest și nord-vest a Brașovului în sectorul: gara Bartolomeu – dealul Sprengli și dealul Warthe. Cele două regimente erau sprijinite de o forță de artilerie considerabilă: 18 tunuri de câmp, 22 tunuri de 100 mm, 6 tunuri grele, 4 tunuri cu țevi lungi și 2 tunuri de 210 mm¹³.

Porțiunea de front cel mai mult vizată de atacul honvezilor era zona gării Bartolomeu, locul de întâlnire al drumurilor ce duceau în Brașov dinspre Stupini, Ghimbav și Cristian, o zonă mai greu de apărat decât dealurile din apropiere. Aici se apăra Regimentul 24 infanterie “Tecuci” cu o companie dispusă în dreapta gării Bartolomeu pe o lungime de 200 m, la adăpostul rambleului căii ferate, și o jumătate de companie

comandată de căpitanul Cristescu Sava în sectorul dintre gară și dealul Sprengli. În total vreo 250 de militari pe o întindere de mai mult de 300 m înarmați cu puști și o singură mitralieră. Aceste subunități, cu o îndârjire admirabilă, au ținut pe loc, în ziua precedentă, un inamic mult superior și foarte insistent. A fost o luptă aprigă în cursul căreia ostașii români își consumaseră toată muniția.

În cursul nopții căpitanul Cristescu, dat fiind presiunea inamicului din ajun, noile pregătiri pe care le simte și pierderile sale, hotărăște să se retragă, lăsând aripa stângă a companiei din dreapta gării Bartolomeu descoperită și ne anunțată. Inamicul a strecurat în sectorul rămas liber, grupul de mitraliere al batalionului 3 din Regimentul 305, comandat de sublocotenentul Cseh și stegarul Bedo Geza, în una din magaziiile gării Bartolomeu, la câțiva metri de flancul stâng al liniei de trăgători români.¹⁴ În spatele liniei de trăgători se furișează soldați ai aceluiași batalion cu grenade.

În zorii zilei compania română s-a trezit deodată din flanc cu un foc ucigător de mitraliere. Pe toată linia frontului începe bombardamentul artileriei inamice. În câteva minute, sub tăcănitul sinistru al mitralierelor, și-au găsit moartea cei mai mulți dintre apărători. Cei rămași în viață au încercat să se retragă spre oraș dar au fost uciși cu grenade. Din întreg efectivul companiei n-a scăpat nici unul cu viață. Luați prin surprindere și încercuți toți au fost uciși în mod barbar din flanc și de la spate. S-a tras în răniri, în toți cei care mai mișcau o mână sau un picior. N-a fost cruțat nici un rănit, încălcându-se astfel cel mai elementar simț uman și toate uzanțele juridice de război. “E o mișelie a ucide o trupă înconjurată care, după toate legile războiului, trebuia făcută prizonieră” – remarcă istoricul Constantin Kirițescu.¹⁵

Acest act de cruzime, pe care-l recunoaște și inamicul în descrierea luptei¹⁶, a fost fără îndoială un act de răzbunare și o crimă de război. O mărturisește cu cinism chiar comandantul trupelor germane din Transilvania: “Soldaților noștri nu prea le place să facă mulți prizonieri”.

O fotografie realistă a doua zi prezintă o imagine înfiorătoare. Reporterul german consemnează: “Compania moartă zace acum în țărâna din marginea drumului. Om lângă om, stau acolo, așa cum au căzut în ziua luptei, sub focul năpraznic al mitralierelor, cu expresia celei mai grozave spaime pe fețele lor galbene ca ceara și cu mâinile întinse, ca și cum ar fi vrut să se apere de napăstă ce-și întindea ghearele spre ei”. Locul masacrului de la Bartolomeu a fost, pe bună dreptate, supranumit “tranșeea morții de la Bartolomeu”, “frontul morților” sau “baia de sânge” de la Bartolomeu,

iar sadismul dușmanului va vesti ceea ce se va petrece în cei doi ani de ocupație germană în România.

Pe dealurile Sprengi și Stejăriș, trupele Diviziei 51 honvezi fac eforturi disperate de a le cucerii, de a domina de pe acestea orașul și de a intra, dinspre vest, în Brașov. Ostașii români se apără eroic în pădurile de aici, cedează terenul neutru cu metru după încleștări dârze cu inamicul. Românii declanșează mai multe contraatacuri pentru recucerirea înălțimilor 712 și Warthe și abia către ora 14 inamicul le poate cuceri. Lupte grele de stradă s-au dat în Brașovul vechi apoi pentru înălțimea Straje. De pe înălțimile cucerite dușmanul bombardează și mitraliază străzile orașului.¹⁷ Românii se apără în Blumăna și în zona de sub Tâmpa. La ora 16,45 se declanșează un ultim și puternic contraatac românesc dinspre Blumăna. Inamicul folosește artileria în centrul orașului și numai cu ajutor german poate rezista. În luptele din teritoriul orașului a fost grav rănit la picioare căpitanul I. Teodorescu din Regimentul 45 infanterie. După o luptă eroică, "căzuse la colțul unei străzi a Brașovului, ceva mai sus de gimnaziu Honterus. Aci în loc să fie ridicat și îngrijit, ca rănit după terminarea luptei, a fost izbit de un soldat inamic cu patul, puștii și a murit". A fost înmormântat împreună cu un alt ofițer român neidentificat și 16 soldați într-o livadă din apropiere.¹⁸ La ora 18 comandantul Brigăzii 200 honvezi, colonelul Farkas Wincze, a intrat în Brașov în fruntea trupelor sale. La hotelul "Coroana" a fost întâmpinat de fostul ajutor de primar¹⁹, destituit și înlocuit de autorități românești dar neatins în cele 40 de zile ale stăpânirii românești asupra Brașovului.

În sectorul de la Bran, în dimineața de 25 sept./ 8 oct., Divizia 76 germană dezvoltă un masiv bombardament de artilerie asupra dealului Muscel și a pozițiilor Brigăzii 9 mixte din zona Predeluț. În același timp infanteria inamică atacă cu putere detașamentul Butescu la sud de Zărnești.

Între timp Brigada 8 munte austriacă, nou sosită pe acest front, se apropie prin munți pe la vest de Zărnești. Inamicul intenționează să execute, mai întâi o învăluire a aripii noastre stângi cu forțele ce atacau la Zărnești și cu Brigada 8 munte și apoi o învăluire a aripei drepte în direcția Sohodol. Sub puternica presiune a inamicului, Divizia 22 ordonă retragerea pe poziția întărită de pe frontieră, la Giuvala. Până seara se execută organizat retragerea iar Divizia 76 germană ocupă Branul și înălțimile din jur. Brigada 8 munte primește ordinul de a se îndrepta pe la vest de Piatra Craiului, spre Rucăr, pentru a desăvârși astfel succesul inamicului.

În sectorul central la bătăliei situația se complică tot mai mult pentru trupele noastre. Grupul Morgen ajunge, în sfârșit, pe teatrul de luptă și intenționează să execute o mișcare de învăluire a flancului drept al Armatei

2 română. În această situație trupele nu se mai pot menține și se retrag spre defileele munților: Divizia 4 spre Predeal sub protecția Diviziei 21; Divizia 3 spre Bratocea iar Brigada 12 spre pasul Buzău.

În felul acesta se încheie bătălia de la Brașov, bătălie dată de Armata 2 română în condiții de inferioritate tactică, numerică și mai ales de dotare. Înfrângerea trupelor române este însă o **înfrângere glorioasă** pentru că prin rezistența organizată inamicul nu a putut realiza intenția de a învâlui și nimici armata română în Țara Bârsei. Chiar dacă a cucerit Brașovul și a “eliberat” întreaga Transilvanie el nu și-a îndeplinit obiectivul strategic, nu a putut închide trecătorile în spatele luptătorilor români și nu a putut captura Armata 2 română.

Decepția lui Falkenhayn este vizibilă cu tot fastul sărbătoririi victoriei și cu toate afirmațiile elogioase referitoare la rezultatul bătăliei.

Cauzele pierderii bătăliei sunt multiple și complexe: **superioritatea numerică a inamicului** (cinci mari unități cu efective și putere de foc complete față de numai trei divizii obosite, demoralizate și cu multe pierderi ale Armatei 2 ajutate puțin și după începerea luptei de unități din diviziile 21 și 22); **superioritate în înzestrare** (inamicul avea puternice grupări de artilerie la toate marile unități, incomparabil mai multă artilerie decât aveau trupele române, avea mult mai mult armament automat pe batalioane decât noi iar calitatea armamentului individual era superioară celui românesc); **superioritatea tactică a inamicului** (acesta atacă concentric asupra Brașovului, românii se apără pe un front întins de la Sfântu Gheorghe la Zărnești, lipsit de lucrări genistice de apărare, neted, deschis în sectorul său central, favorabil trupelor atacatoare); conducerea Armatei 2 română este iritantă, lipsită de fermitate, dezorientată după insuccesul de la Perșani – Șinca, lipsită de experiență – este la a doua bătălie de rezistență în această campanie. Evenimentele din sud influențează hotărâtor caracterul deciziilor. Armata 2 are în față un comandant german ferm, statornic în hotărâri, călit timp de doi ani de război, experimentat, cu nervii tari și condus de unul din cei mai vestiți generali germani ai primului război mondial. **Unitățile române sunt amestecate** și astfel circulația ordinelor și rapoartelor, conducerea lor au fost mult afectate.

La Brașov au revenit vechile autorități ale statului austro-ungar și s-au restabilit brusc și cu violență vechile stări de lucruri atât de aspre pentru populația românească. “Eliberatorii” orașului s-au bucurat de onoruri deosebite din partea autorităților reinstalate. Generalul Falkenhayn a fost ales membru de onoare al Brașovului iar piața din fața Poștei și Tribunalului a primit numele de “Piața Falkenhayn”. Drumul

gării urma să se numească “strada Tanarky”, după numele comandantului Diviziei 51 honvezi, înălțimea Warthe pe care urma să se construiască un monument al honvezilor, avea să se numească “înălțimea Honved”²⁰.

Pentru populația românească din oraș, fie că a rămas pe loc, fie că s-a refugiat peste munți odată cu armata română, a început o perioadă deosebit de grea. Cei rămași vor suporta represaliile autorităților pentru cea mai mică urmă de ostilitate și chiar numai pentru simplu fapt de a fi român. Menționăm, spre exemplificare, din sute de cazuri doar două. Românul Constantin Nicolae, pentru vina de a fi îngropat un soldat căzut pe valea Oabenului în luptele din 25 sept./8oct., a fost arestat și pedepsit la 18 luni închisoare de autoritățile austro-ungare.²¹ Patriotul Vasile Olteanu, măcelar, convins că armata română va rezista și orașul nu va fi evacuat, nu s-a refugiat la timp și a fost găsit de patrulele inamicului. Pentru atitudinea sa românească, pentru ajutorul dat armatei române, “legat cu funii de gât, a fost târât pe străzile Brașovului, scuipat și bătut în mod bestial. Sângele... se închegase pe obrazul victimei și pe funie... a suportat ca un mucenic chinurile și loviturile îngrozitoare... legat de o țeapă la marginea drumului, din nou bătut și lăsat legat timp de trei zile fără mâncare... După chinuri de trei zile și-a dat sufletul. Mort și legat de țeapă, era încă maltratată și ciuruit de gloanțe”²².

Cei mai mulți dintre români, mai ales intelectualii și toți aceia care au sprijinit armata și autoritățile române, s-au refugiat. Surse austro-ungare dau cifra de 274 români brașoveni refugiați la care se adaugă membrii familiilor lor. Deci în total 400 – 500 de persoane au trecut munții.²³ Între aceștia a fost primarul român dr. Gh. Baiulescu, șeful poliției, dr. N. Vecerdea, Maria Baiulescu - președintele Reuniunii femeilor române din Brașov și președinta Societății de cruce roșie din Brașov, Elena Săbădeanu, Victor Braniște – redactorul șef al “Gazetei Transilvaniei”, Candid Mușlea, profesorul Axente Banciu și mulți alții.

Brașovul evacuat de trupele române a rămas în starea în care a fost găsit la 16/29 august sub aspectul averii obștești și personale, parcă pentru a subînțelege revenirea, peste puțin timp, a autorităților românești. Chiar documentele provenind de la inamic sau de la autoritățile austro-ungare recunosc că pagubele produse de armata română în Brașov au fost minime. De exemplu, valorile de patrimoniu cuprinse în arhive, biserici și muzee n-au suferit nici o pierdere. Din contră, prin acțiunea unui specialist român de la București, bun patriot, care a uzat de o metodă apreciată și de inamic, s-a asigurat securitatea acelor valori și pentru perioada ce a urmat retragerii armatei române printr-o evidență specială. Toate obiectele au rămas pe loc, s-au întocmit inventare riguroase și

procesele verbale, s-au dejucaut planurile de ascundere a unor obiecte de către funcționari austro-ungari și s-a asigurat paza militară a edificiilor unde acestea erau depozitate ²⁴. Grație acestei proceduri s-a putut impune și inamicului, în cei doi ani de ocupație, să procedeze la fel. Au fost păstrate și apărute astfel obiecte și documente de mare preț din muzeele și arhivele din Capitală sau din alte orașe.

Pietatea recunoscătoare a neamului românesc întregit a cântat și cinstit faptele de eroism și jertfă săvârșite în Câmpia Brașovului pentru apărarea acestui oraș în toamna lui 1916.

Pe locul masacrului de la Bartolomeu, deci în mijlocul zonei de desfășurare a bătăliei Brașovului, s-a dezvelit, la 7 iulie 1921, un monument în mijlocul unui cimitir al eroilor, ambele realizate de populația orașului din inițiativa și sub conducerea “unui om de inimă, priceput și energic”, care a fost căpitanul I. Iorga. Acest ofițer modest printr-o muncă îndelungată., migăloasă și anevoioasă a căutat și apoi a transportat rămășițele eroilor români îngropați în dealurile și șesurile Țării Bârsei, a adunat materiale și a construit monumentul și cimitirul ca loc de veșnică amintire eroilor neamului.²⁵

Cimitirul, astăzi dispărut, a fost ridicat cu multă trudă peste nivelul căii ferate pe o lungime de 250 m. El cuprindea 18 morminte comune prevăzute cu frumoase pietre și cu cruci din fier. Dintre ele 13 morminte conțineau oseminte a 456 de eroi iar 5 morminte erau lăsate goale pentru primirea osemintelor găsite dar încă netransportate în cimitir. În final, cimitirul a cuprins osemintele a circa 650 de eroi români. Între ei erau osemintele căpitanului Cristescu Sava, a altor șase ofițeri neidentificați și ale soldaților celor zece regimente care au luptat la Bartolomeu și în apropiere.

Festivitatea de inaugurare a complexului monumental de la Bartolomeu a fost grandioasă. Au participat suveranii României, autoritățile civile și militare locale, gărzi de onoare cu drapele de luptă reprezentând 15 regimente, corul condus de Ion Vidu de la Lugoj, președinta societății “Monumentele eroilor” – soția generalului Dragalina – eroul de la Jiu și un foarte numeros public brașovean. A durat două ore. S-au ținut cuvântări înflăcărâte și emoționante.²⁶

În anii care au urmat populația orașului, societățile culturale și artistice, autoritățile au dovedit un adevărat cult pentru eroii neamului căzuți aici în luptele anului 1916. Periodic, cu ocazia sărbătorilor naționale, a aniversărilor, se organizează ceremonii deosebite la monumentul de la Bartolomeu. Participau autoritățile civile și militare, toate trupele din garnizoană, societățile culturale cu drapele, școlile și publicul din oraș. Se

rosteau cuvântări emoționante: se dădeau onoruri militare eroilor, se depuneau multe flori pe morminte.

NOTE:

1. Colonelul Bujac, **Campagnes de l'Armée Roumaine. 1916 – 1919**. Paris, 1933, pag. 27.
2. Ministerul Apărării Naționale, Marele Stat Major, Serviciul istoric, **România în războiul mondial 1916 – 1919**, vol. II, Documente – Anexe, Imprimeria Națională, București, 1936, documentul nr.242.
3. C. Kirițescu, **op.cit.** vol.I, pag. 323.
4. Ministerul Apărării Naționale, Marele Stat Major, Serviciul istoric, **România în războiul mondial 1916 – 1919**, vol.II. Monitorul Oficial și imprimăriile statului, București, 1934, pag. 596, (în continuare sursa va fi indicată prin România în războiul mondial 1916 – 1919).
5. **Comunicatele oficiale române, germane, austro-ungare, bulgare și turcești**, Editura I. Brănișteanu, București, f.a. pag. 54 – 55.
6. Arhiva M.Ap.N., **Jurnalul de Operații al Corpului 2 Armată**, fond 337/180,m fila 19.
7. Erik von Falkenhayn, **Campania Armatei a 9-a împotriva românilor și rușilor 1916/17**, București, 1937, pag. 83.
8. Arhiva M.Ap.N., fond 1049/1, fila 69 – 70.
9. Arhiva M.Ap.N., **Jurnalul de operații al Regimentului 6 vânători**, fond 1120/13, fila 9.
10. Constantin Kirițescu, **op. Cit.**, pag. 334.
11. Fr. Willy Frerk, **Siegeszug durch Rumanien**; Leipzig, 1917,(apudt. Const. Kirițescu, **op.cit.**, pag. 334 – 335).
12. Arhiva M.Ap.N., fond 337/1980, fila 23.
13. **Istoricul autentic al reocupării Brașovului. Descrierea evenimentelor pe baza notițelor oficiale** ”(raport întocmit de un grup de ofițeri din Divizia 51 honvezi și publicat de “Brassoi Lapok”, reluat și tradus în “Gazeta Transilvaniei”, nr.10 din 26 ian.(8 febr. 1917.
14. Idem;
15. Constantin Kirițescu, **op. cit.**, pag. 338.
16. **Gazeta Transilvaniei**, nr.10 din 26 ian./8 febr., 1917.
17. Arhiva M.Ap.N., fond 337/180, fila 24.
18. **Gazeta Transilvaniei**, nr. 138, 1919.
19. **Amintiri din România Mare. Raportul locțiitorului de primar Fr. Fabricius, din Brașov, din timpul ocupării orașului liber regesc Brașov prin dușmanul român, de la 29 august până la 8 octombrie 1916**, în “Gazeta Transilvaniei”, nr. 3/1917.
20. **Gazeta Transilvaniei**, nr. 229 din 1916 și nr. 8 din 1917.
21. Biblioteca județeană Brașov, Colecții speciale, manuscrisul nr. 76, pag. 69-70.
22. **Gazeta Transilvaniei**. nr. 86 și 89 din 1923.
23. **Raportul primarului dr. Schnell despre timpul dominațiunii românești**, “Gazeta Transilvaniei”, nr. 231 din 1916 și nr.1 din 1917.
24. Al.Tzigare-Samurcaș, **Mărturisiri si-li-te**, București, Tipografia “Convorbiri literare”, 1920, pag. 26-28.
25. **Gazeta Transilvaniei**, nr. 145 și 146 din 1921.
26. Ioan Vlad, **Un monument brașovean a luptei pentru unitatea națională – semnificații, istoric și destin**, în “Revista muzeelor și Monumentelor. Monumente istorice și de artă”, nr. 2, 1985, pag. 72 – 74.

III. CRONICA LUPTELOR DIN TRECĂTORI

1. MIZA TRECĂTORILOR CARPATINE ÎN CONFRUNTAREA CU AGRESORUL

După rezistența dârză și benefică din Țara Bârsei, odată cu retragerea tuturor forțelor române în trecători, pe frontul transilvănean începe o nouă etapă a războiului: lupta de rezistență pentru stăpânirea trecătorilor din Carpați. În același timp se schimbă și miza războiului împotriva României. Germania avea nevoie de grâu și petrolul românesc ca să poată continua războiul. Marele Cartier General german a hotărât o ofensivă de mari proporții împotriva României. Frontul românesc devine din acest moment frontul principal al marelui război european, paratrăznetul care atrage forțe considerabile de pe celelalte fronturi unde lupta stagnează. Dușmanul simțise aici o pradă ușoară și bogată și-și îndrepta în această direcție toată atenția și eforturile sale. Campania împotriva României devine o afacere rentabilă iar expediția de pedeapsă se transformă într-una de pradă.

Motivația economică este completată cu o importantă motivație strategică-nevoia pentru Puterile Centrale de a-și scurta frontul de luptă. Frontul românesc pe Carpați și Dunăre, încingând România pe o lungime de peste 1.200 km era o imposibilitate strategică. Ea imobiliza forțe numeroase reclamate de acțiuni decisive pe celelalte fronturi. Se impunea deci înlocuirea lungii și sinuoasei linii a frontierelor românești cu o linie naturală scurtă, probabil linia Siretului sau a Prutului. Trecătorile trebuiau forțate rapid, iar România ocupată înainte de căderea iernii.

Comandamentul român se găsea în fața unei noi și grele probleme. Era vorba de apărarea pământului strămoșesc contra unei invazii de la nord și de la sud. Ajutorul concentrat al aliaților, conform obligațiilor asumate, ar fi putut obliga Puterile Centrale, prin atacuri importante pe alte fronturi, să renunțe la invadarea teritoriului României. Dar aliaților le lipsea unitatea de vederi în probleme militare, unul dintre ei - Rusia - alimenta concepții strategice stranie privind frontul românesc, evenimentele militare precedente (bătăliile de pe Somme, Isonzo și ofensiva Brusilov) consumaseră prea multă energie a aliaților așa încât România nu putea să primească decât "vorbe de mângâiere, critica conducerii de război, câțiva consilieri militari și poate, după câțiva timp, și ceva material de război"¹.

Planul strategic german, rezultat din configurația frontului românesc, viza rețezarea intrândului pe care-l reprezentau Muntenia și

Oltenia spre vest cu o deschidere de frontieră de aproape 800 km, printr-o dublă ofensivă a lui Falkenhayn la nord și a lui Mackensen la sud. “Teritoriul Munteniei să fie retezat ca de cuțit” – după expresia lui Hindenburg, Alegerea zonei pe unde trebuia să se realizeze tăierea Munteniei a stârnit ample discuții. Cea mai ispititoare era “varianta Oituz”, cea mai spre răsărit, cea mai avantajoasă, care izola o suprafață mai mare de teritoriu în vest și făcea prizonieră armata română, tăiată de baza sa de sprijin. Grupul de armate din Transilvania trebuie să pătrundă prin trecătoarea Oituz, să urmeze apoi cursul Siretului și să se întâlnească cu trupele lui Mackensen care trebuiau să treacă Dunărea pe la Galați. Reușita acestui plan îndrăzneț ar fi dus la distrugerea părții principale a armatei române și luarea în stăpânire a unui întins și bogat teritoriu, inclusiv capitala României.

Acest plan “atât de frumos” era prea riscant pentru inamic. Ofensiva trebuia să fie foarte puternică și rapidă pentru a putea rezista atacurilor din diferite direcții până la bătălia decisivă. Ea necesita trupe foarte numeroase ori pentru a le concentra și a le menține în stare de luptă lipseau căile de comunicații necesare la hotarul de vest al Moldovei. În schimb frontul românesc dispunea în zonă de o rețea de drumuri și o cale ferată care dădea în “Valea Trotușului și permiteau concentrarea unor forțe importante. De-a lungul hotarului, pe crestele de 1.000 la 1.600 m ale munților, românii aveau mai multe poziții întărite create în perioada neutralității. Lățimea destul de mare a lanțului carpatic în zona Oituz și mai la sud, acoperit cu păduri seculare, forma un adevărat labirint de obstacole naturale. O sprijinire reciprocă a coloanelor care înaintau nu era posibilă. Comandamentul german se temea și de faptul că în acest sector românii ar fi putut primi, mai repede decât în altă parte, un ajutor rusesc.²

Pe o poziție mai realistă s-a situat generalul Falkenhayn. El considera ofensiva pe la Oituz “într-o direcție cu totul excentrică; pe o adâncime de 100 km; într-un teren foarte muntos și greu accesibil” și deci cu “sortii de reușită prea reduși”³. În consecință, Falkenhayn, consecvent punctului său de vedere ca viitoarele operațiuni “să fie o continuare logică a celor conduse până atunci în Ardeal”, își propune să invadeze “spre interiorul României în direcția Ploiești”. Această idee strategică era, se pare, cea mai bună cu condiția ca ea să fie realizată cu mare rezezițiune. Comandamentele german și austro-ungar n-au admis-o inițial decât parțial și integral abia atunci când era prea târziu, adică atunci când, grație măsurilor luate de comandamentul Armatei 2 române, ea nu mai putea fi realizată. Pe când Falkenhayn preconiza concentrarea eforturilor pe o direcție unică – direcția Ploiești - comandamentele

superioare insistau pentru eforturile pe două direcții divergente, deci răspândirea forțelor⁴.

Conform concepției generalului Falkenhayn, Armata 9 germană trebuia să acționeze cu maximă rapiditate și cu totalitatea forțelor pe direcția Ploiești – București, drumul cel mai scurt spre inima României iar Armata 1 austro-ungară, eventual, să depășească trecătorile de sud ale Carpaților Orientali și să ajungă în zona Târgu Ocna. Operațiunea în acest mod era simplă și logică dar comandamentele german și austro-ungar au complicat-o. În loc de o acțiune unică, energetică și decisivă ori spre București ori spre Târgu Ocna (de preferat prima !) ele au preconizat o acțiune ofensivă pe ambele direcții divergente. Acțiunea de străpungere a Carpaților urma să fie corelată cu o invazie a trupelor lui Mackensen peste Dunăre spre a desăvârși astfel dezastrul nostru.

Pentru executarea planului său, comandantul Armatei 9 germane considera că “inamicul trebuie urmărit imediat și de aproape în toate trecătorile din munți și pe toate șoselele în legătură cu ele”⁵. Se spera astfel că, cu toată împrăștierea forțelor în toate trecătorile, va fi găsit punctul slab al defensivei carpatine românești, punct care să fie apoi exploatat cu un maxim de forțe, mai ales cu rezervele (două divizii de infanterie, o divizie de cavalerie și două batalioane de cicliști) promise de comandamentul german. Planul este oarecum acceptat și de prințul Carol devenit comandantul grupului de armate 1 și 7 austro-ungare și 9 germană de pe frontul din Carpați. “Se lasă la aprecierea Ex. Voastre – se precizează într-un ordin al lui Carol către Falkenhayn – direcțiunea de dat forțelor principale, aceasta depinde de locul pe unde va reuși pătrunderea prin întinderile frontului fie în direcția Câmpulung, Târgoviște sau Ploiești”. Ordinul insistă și pentru “aruncarea cavaleriei în valea de jos a Siretului”⁶, ceea ce Falkenhayn nu poate accepta. El observă că “directiva păcătuia contra vechii reguli că unui grup de armată care trebuie să opereze independent, să-i se impună ținta și mijloacele, dar să nu se limiteze niciodată executarea... La acest ordin am răspuns Comandamentului, că intenția mea este de a pune stăpânire pe trecătorile munților de la Dunăre la inclusiv sud de Brașov și apoi de a bate forțele dușmane unde le voi întâlni. O întrebuintare a diviziilor 6 și 7 de cavalerie la aripa de nord a armatei, ar fi exclusă din cauza lipsei generale de cai ferate în Ardeal și a lipsei lor totale prin munți în nord și la est de Predeal”⁷.

Raționamentul lui Falkenhayn mergea mai departe și analiza și varianta în care urmărirea armatei române spre trecători nu reușește imediat și românii izbutesc să ocupe organizat fortificațiile din trecători

și să-și organizeze defensivă. În acest caz, consideră generalul german, străpungerea Carpaților e mai indicată pe la Jiu decât oriunde. În zona Surduc urma să concentreze principalele forțe care trebuiau să sosească și apoi să execute o operațiune eficientă în cadrul ofensivei generale. Se baza și pe impresia, dovedită falsă, că “trupele Diviziei II infanterie română s-au arătat mai puține rezistențe decât celelalte unități inamice. Comandamentul ei, desigur, era lipsit de energie” iar structura trecătorilor oferea posibilitatea de a învâli prin surprindere pozițiile românești.

În acest sens generalul Falkenhayn raportează Marelui Cartier General german: “În sectorul dintre Oituz și pasul Buzău, exclusiv, nu există comunicații utilizabile pentru vehicule, în direcția Focșani. În această regiune nu se poate opera cu trupe, care nu sunt echipate pentru munte, decât înainte de căderea zăpezii. Pe direcția Brașov – Ploiești, străbaterea munților, fără a fi cu neputință, prezintă totuși serioase dificultăți mișcării trupelor neechipate pentru munte.

La Orșova posibilitățile de concentrare a trupelor sunt foarte reduse...

Se impune, deci, din toate punctele de vedere, o lovitură prin pasul Surduc, care și este de altfel pregătită”⁸.

Cele două comandamente superioare, german și austro-ungar, aprobă intențiile generalului Falkenhayn privind executarea unei ofensive pe la Surduc secundată de o altă pe la Turnul Roșu dar precizează că ofensiva pe aceste două direcții nu trebuie să aibă alt rol decât acela de a înlesni atacul principal, care urma să se producă pe direcția Brașov – Ploiești. Ideea fundamentală rămânea deci aceea de “a înainta cu grosul forțele pe direcția Brașov – București, asigurându-se spre Buzău. Operațiunile de la Surduc și Turnul Roșu nu trebuiau să stânjenească cu nimic acțiunea principală. Pentru realizarea acestei idei M.C.G. german face cunoscut că va pune la dispoziția generalului Falkenhayn, pe direcția principală, diviziile 8, 10 și 12 bavareze și Divizia 7 cavaleri. În realitate doar ultimele două vor fi trimise pe frontul Armatei 9 germane. Generalul Falkenhayn se vede astfel lipsit de forțele necesare efortului principal spre București întrucât “comandamentul Grupului de armate nu mai ducea o singură ofensivă, pentru care trebuiau concentrare toate mijloacele, ci ataca în două direcții completamente divergente: cu Armata 9 înspre sud iar cu Armata I austro-ungară înspre nord-est. Desigur că o asemenea fărâmițare de forțe nu putea să fie încoronată cu succes”⁹.

În noua situație creată pe frontul din Transilvania, o gravă primejdie plana asupra României. “Mackensen la sud, Falkenhayn la nord,

mare cinste ne făcea Germania, dar mai mult decât oricând eram în drept să ne întrebăm: ce fac Aliații noștri ? – se întreba ministrul, pe atunci, I.G. Duca. Adevărul este că nu făceau nimic. Se uitau cum se pregătește zdrobirea noastră, de la francezi abia începeau să sosească ceva muniții și material de război, cu rușii continuau penibile târguieli pentru trimiteri de noi divizii. La Periș ca și în guvern, ne întrebam cu înfrigurare ce va face Falkenhayn, pe unde ne va ataca?”¹⁰.

Gravitatea situației a fost amplificată și de neînțelegerile ivite între conducerea politică și militară românească, pe de o parte, și Marele Cartier General rus, pe de altă parte. Unui schimb continuu de telegramei se pune capăt prin telegrama trimisă la 2/15 octombrie de generalul Alexeev, generalului Iliescu, în care sub motivul “principal de a conserva armata” se propune abandonarea Olteniei, Munteniei și Capitalei, “păstrarea fermă a flancurilor în Moldova și Dobrogea, având ca aliniament de apărare Prutul”¹¹. În aceeași telegramă se făceau referiri asupra transferării unei părți din fabricile românești pe teritoriul Rusiei și fortificarea liniei Târgu Ocna – Focșani – Babadag.

M.C.G. român adresează M.C.G. rus stăruitoare cereri pentru trimiterea grabnică de ajutoare, precum și pentru declanșarea unor acțiuni ofensive din partea Aliaților care să ne degajeze și să împiedice ridicarea de noi unități inamice de pe celelalte fronturi pentru a fi aduse pe cel românesc. Generalul Alexeev răspunde:

“Nu pot să împărtășesc nervozitatea pe care o manifestă Marele Cartier General român în ultimele sale telegrame privitor la desfășurarea evenimentelor din Transilvania. România dispune de forțe cu mult superioare inamicului și nu este nici un temei de a socoti că starea de lucruri este critică. Este numai indispensabil, ca Armata de Nord și Armata I să nu rămână în inacțiune, ei având în fața sa un inamic slab ca număr și compunere, să ajute în mod energic Armata a II-a atacată de un inamic concentrat și mobil”¹². Și sfaturile liniștitoare și dojenitoare ale generalului Alexeev continuă și-n telegramele următoare: “Hotărârile trebuiau luate cu liniște iar nu cu enervare. Situațiunea nu este de fel gravă din cauza forțelor adversarului, ea este gravă numai din cauza lipsei de tenacitate și de precizie a Marelui Cartier General”¹³.

“România se apără pe Siret” – era punctul de vedere al comandamentului țarist exprimat de generalul Alexeev generalului Berthelot cu prilejul trecerii misiunii militare franceze prin Petrograd.

În consecință România se găseau singură cu armata sa în fața unui pericol de mari proporții de a fi invadată și zdrobită atât de la nord, cât și de la sud, pe un front de foarte mare întindere pentru posibilitățile

sale defensive și având în față un adversar superior numeric și în înzestrare, cu o bogată experiență de război și îndârjit pentru cucerirea bogățiilor românești și scoaterea României din război. României i se impunea un război de munte pentru care nu era pregătită. Principiile politico-strategice care au dominat politica militară a statului român după aderarea acestuia la Puterile Centrale (1883), între care orientarea predilectă spre defensivă împotriva imperialismului țarist, nu au fost de natură să favorizeze pregătirea noastră pentru război în munți. Astfel, armata n-a fost înzestrată la timp și în mod îndeustător cu artilerie de munte, nu s-au constituit trupe specializate în lupta în munți, nu s-a asigurat trupelor, în general, o pregătire minimă pentru luptele în zone muntoase, nu s-au făcut amenajările strategice necesare în rețeaua drumurilor și căilor ferate românești pentru un război în munți contra Austro-Ungariei. Noua orientare spre Antanta, mai ales începând din 1914, a declanșat inițiative și acțiuni, dar acestea, în momentul când ni se impunea apărarea pe Carpați, erau departe de a da puterii militare românești valențele necesare unei defensive de asemenea proporții în contextul războiului european. Desigur, calitatea remarcabilă a ostașului român, ca suflet și cuget, voința dârză a unui popor care-și apără "sărăcia și nevoile și neamul" vor acoperi multe din aceste scăderi dar nu vor putea opri definitiv tăvălugul agresorului.

Bătălia defileurilor, adică toate acele operații care au început odată cu retragerea trupelor noastre din Transilvania și au sfârșit cu pătrunderea armatelor dușmane în Muntenia, a reprezentat etapa cea mai importantă, mai plină de semnificații și învățăminte, mai măreață și glorioasă a campaniei noastre din 1916. Este una din paginile românești cele mai reprezentative, poate insuficient relevată în istoriografie, în istoria primului război mondial. "Era onoarea noastră, care trebuia apărată cu orice preț. Dacă nu putem învinge dușmanul, în afara granițelor noastre, nu puteam nici îngădui ca solul patriei noastre să fie pângărit fără ca el să plătească scump o asemenea încercare" - spunea un comentator al acestei bătălii ¹⁴. "În mintea fiecărui român era conștiința că munții sunt inviolabili (continuă același autor). Un șef putea să ceară trupelor sale, aici, orice sacrificii. Trupa le-ar fi consimțit, fără precupețire. Soldatul nostru bătut în Transilvania, hărțuit și împins în Dobrogea, purtat de pe un front pe altul, în munți își va da valoarea lui adevărată. Șovăirea și îndoiala care au urmat după eșecurile primelor săptămâni, entuziasmul ușor, impresionabilitatea de altă dată au făcut loc unei oțeliri a voințelor încât divizii bătute și dezorganizate, aruncate în ultimul moment în trecători pentru a opri revărsarea șuvoiului în

câmpie, și-au îndeplinit misiunea cu o vitejie rară și cu un dispreț de moarte, care au impresionat adânc pe dușmani.

Războiul în munți era ceea ce știam mai puțin. Era lucrul pe care eram mai puțin pregătiți să-l facem. Totuși am izbutit să scriem în stâncile și prin locurile acestea sălbatice, pagina în adevăr glorioasă din luptele anului 1916. Bătălia defileurilor este bătălia prin excelență a soldaților noștri. Forța lor morală avea să fie elementul de căpetenie al victoriei. Era sentimentul securității individuale și colective care îi lega de această bătălie. În caz de înfrângere știam toți că suntem pierduți, că avuturile și căminurile noastre vor fi la discreția năvălitorului. Cel din urmă soldat avea intuiția exactă a pericolului ce ne amenința. Pe de altă parte, fiecare își dădea seama că natura terenului ne va ajuta să compensăm lipsa noastră de armament, așa de viu resimțită de toți până atunci. Seriozitatea momentului unită cu cunoștința că ne aflăm în fața unui final de luptă, din care avea să iasă victoria sau nimicirea noastră, marea energie soldatului și-l reclama imperios la datorie.

Toți factorii aceștia morali trebuiau puși în balanță și folosiți cu îndemânare în cursul acestei bătălii de care depindea în primul rând cinstea neamului și într-o măsură mare chiar existența lui”.

Trecătorile carpatine trebuiau să aibă rolul unei “Marne” românești a anului 1916, care să fi oprit puhoiul dușman. Timp de aproape două luni ele au împlinit acest rost iar bătălia trecătorilor a reprezentat, spre cinstea armatei române, o victorie comparabilă cu cea de la Iser a armatelor aliate din Franța care au evitat eroic o spargere a frontului și o învăluire a flancului stâng. Rezistența noastră din Carpați, și mai ales cea din curbura Carpaților, a înlăturat o spargere a centrului frontului nostru din munți și deci invazia “ pe drumul cel mai scurt” cu ruperea în două a armatei române. Grație rezistenței Armatei 2 română în trecătorile din zona de curbură cu toate diviziile, atât de mult încercate, și, într-o sforțare supremă, să dea bătălia de pe Argeș- Neajlov pentru apărarea Capitalei.

NOTE:

1. Col. K. Egli din armata elvețiană, **Războiul României – 1916**, f.a., p.40
2. Idem, pag. 41
3. E.von Falkenhayn, *op. cit.*, pag. 106
4. Gen G.A. Dabija, **Armata română în războiul mondial (1916 – 1918)**, vol. II, Ed. I.G. Hertz, București, pag. 351.
5. E von Falkenhayn, *op.cit.*, pag. 107.
6. apud general Ioan Anastasiu, **Războiul pentru întregirea neamului**, studiu critic, București, 1936, pag. 314 – 315.
7. Idem
8. Ministerul Apărării Naționale, Marele Stat Major, Serviciul istoric, **România în războiul mondial, 1916 – 1919**, vol.III, partea I, documente, București, 1940, documentul nr.20.

9. E von Falkenhayn, op.cit., pag. 117.
10. **Marea Unire a românilor în izvoare narative**, Editura Eminescu, București, 1984, pag. 310.
11. **România în războiul mondial 1916 – 1919**, vol.III, partea I, documente nr. 15.
12. Ibidem, documentul nr. 12.
13. Ibidem, documentul nr. 14.
14. Mihail C. Vlădescu, **Generalul Averescu semănătorul de ofensive**, București, 1923, pag. 88

2. REZISTENȚA EROICĂ DE LA PREDEAL ȘI DIN VALEA PRAHOVEI

După bătălia de la Brașov și retragerea Armatei 2 române în munți, situația generală și dispozitivul defensiv realizat erau următoarele:

La comanda armatei revine generalul Alexandru Averescu^{*}, începând cu 25 septembrie / 8 octombrie. Armata 2 avea în componere 7 divizii de infanterie, o brigadă mixtă și două brigăzi de călărași cu o forță combativă de 96 batalioane, 23 escadroane, 133 mitraliere, 83,5 baterii (din care 4,5 baterii grele) și o escadrilă de aviație și apărare frontiera Carpaților de Curbură din Munții Vrancei (vârful Clăbuc) până în munții Făgărașului (pasul Scărișoara exclusiv), pe un front de 160 km în linie dreaptă urând linia: Vârful Clăbuc- Fântânița - Bălțița (pe Bâasca Mică) – pichetul Coceanul (pe Bâasca Mare)- Gura Siriului – Dealul Șoimului – Vaduri - Tabla Buții – Bratocea – Predeluș – pichetul Susai – Predeal - Piatra Arsă-Velicanul – vama Strunga – Dragoslavele și muntele Strâmtu.

Corpul 2 armată, comandat de generalul Cotescu, având un total de 43 batalioane, 2 escadroane, 37 mitraliere și 40 de baterii, avea: Divizia 22 (19 batalioane, 1 escadron, 22 baterii) în sectorul Strunga - Dragoslavele – Muntele Strâmtu pe un front de 33 km; Divizia 10 (3 batalioane, 1 escadron și 7,5 baterii) în sectorul determinat de cota 1184 (Nord-Vest Predeal) – Piatra Arsă – Izvorul Ghimbășelului – muntele Velicanul pe un

^{*} **Generalul Al. Averescu** (1859 – 1938) a fost unul din cei mai de seamă comandanți ai armatei române moderne, personalitate militară și politică contradictorie. A studiat la Școala de arte și meserii din București., Școala divizionară de la Târgoviște și Școala superioară de război din Torino. Sublocotenent în 1881, general în 1906, ajunge mareșal în 1930. Îndeplinește funcții importante în armată și în viața politică: comandant al Școlii superioare de război (1894 – 1895), atașat militar la Berlin (1895 – 1898), șef al Secției Organizare și Operații din M.St.M. (1899 – 1904) ministrul de război (1907 – 1909), șef al M.St.M. (1911 – 1913) comandant al Armatei 2 (1916 – 1918). În trei rânduri prim-ministru (1918, 1920 - 1921, 1926 - 1927) și de mai multe ori ministru , membru de onoare al Academiei Române și fondator al noii ediții a “României Militare” (1891). A susținut modernizarea trupelor, a învățământului militar superior și a serviciului de stat major. A comandat operațiile armatei în cel de-al doilea război balcanic (1913). În războiul de eliberare și întregire a obținut o serie de succese în eliberarea Transilvaniei, a organizat și condus “manevra de la Flămânda” prin care încerca distrugerea forțelor inamicului din N.E. Bulgariei. Planul a eșuat din cauza verii nefavorabile și a reacției puternice a inamicului. În campania anului 1917 a pregătit și condus bătălia de la Mărăști – o prețioasă victorie. Pe câmpul de luptă a demonstrat incisivitate și stăpânire de sine, putere de convingere, știința de a pregăti și conduce operațiile. A fost și un remarcabil gânditor militar.

front de 9 km; Divizia 21 (21 batalioane și 10,5 baterii) în sectorul pichetul Susai – cota 1297 (Vest Predeal) pe un front de 11 km. Divizia 22 acoperea direcția Bran – Rucăr, iar Diviziile 21 și 10, constituind Grupul Predeal, acopereau Valea Prahovei.

Corpul 3 armată, comandat de generalul Tănăsescu, având în total 35 batalioane, 3 escadroane, 1 companie de cicliști și 24,5 baterii avea: Divizia 3 (14 batalioane, 2 escadroane și 12 baterii) în sectorul acoperind pasurile Predeluș – Bratocea – Tabla Buții pe un front de 35 km; Divizia 6 (12 batalioane, 1 escadron și 6,5 baterii) acoperind Valea Buzăului în sectorul Vaduri – Gura Siriului – pichetul Coceanului – Bălțița pe o lungime de 38 km; Brigada 7 mixtă (9 batalioane, 1 companie de cicliști și 6 baterii) acoperind sectorul cuprins între Valea Zăbalei (inclusiv) și Valea Cașinului (exclusiv) pe un front de 35 km., făcând legătura prin compania de cicliști cu Armata de Nord în Valea Cașinului.

În rezerva armatei se aflau: Divizia 4, în refacere la Băicoi; Divizia 16, în curs de transport de la Dunăre și dirijată, pe unități, pentru întărirea frontului diviziilor 6,3,21 și 10; Brigada 2 călărași, în refacere la Câmpina și Brigada 3 călărași în refacere la Cislău. Se mai găseau în curs de transport, din Dobrogea către Armata 2, Divizia 12 română și Divizia 3 trăgători rusă, dar aceste două divizii vor sosi pe noul front după 1 octombrie.

Inamicul, Armata 9 germană, avea, în fața Armatei 2 română: Corpul 39 rezervă german, comandat de generalul von Staabs, cu Divizia 89 germană în pasul Buzău, în fața Diviziei 6 română și Divizia 187 germană, cu jumătate din forțe în trecătorile Predeluș, Bratocea și Tabla Buții, în fața Diviziei 3 române, iar cu restul forțelor, alături de Divizia 51 honvezi pe frontul de la Predeal în fața diviziilor 10 și 21 române; Corpul 1 rezervă german, comandat de generalul von Morgen, cu Divizia 76 germană și Brigada 8 munte austro-ungară în trecătoarea Bran, în fața Diviziei 22 române.

În fața Brigăzii 7 mixte române se găsea flancul drept al Diviziei 3 cavalerie germană din Corpul de cavalerie Schmettow care luptă cu restul forțelor împotriva Armatei de Nord.

Forța combativă a inamicului din fața Armatei 2 române număra: 50 batalioane, 9 escadroane, o companie de cicliști, 259 mitraliere, 5 companii aruncătoare de mine, 80 de baterii (din care 2 de munte și 22,5 grele), 3 trenuri blindate și 2 escadrile de aviație.¹

Raportul de forțe în acest sector al frontului între Armata 2 română și forțele Armatei 9 germane din fața ei se prezenta astfel: în infanterie 1,92 (1, în cavalerie 2,55/1, în mitraliere 1/1,92, în artilerie

1,04/1 din care baterii grele 1/5, iar baterii de munte 0/2, companii de cicliști 0/1, în aviație 1/2, trenuri blindate 0/3. Această situație prezentată pur matematic aparent favorabilă trupelor române, nu dă imaginea reală a frontului la sfârșitul lunii septembrie 1916. Pentru o completă și justă evaluare a situației este necesar a analiza chestiunea și calitativ, din punct de vedere al **valorii combative** a trupelor în confruntare.

Astfel trebuie să ținem cont de următoarele considerente valorice: diviziile române în acest moment al războiului, sunt departe de a mai prezenta aceeași putere combativă ca la începutul ostilităților. Mai cu seamă cele ale Armatei 2 suferiseră pierderi mari, iar lipsa de omogenitate a unora se resimțea dureros. Majoritatea diviziilor aveau în compunere batalioane din toate cele trei trepte valorice. * În primele săptămâni ale războiului pierderile în cadre și soldați din contingentele aflate sub arme, la intrarea în război și din contingentele mai bine instruite fuseseră foarte mari încât toate regimentele mai aveau doar o mică parte din trupă bine instruită. Golurile se umpluseră adesea cu contingente mai vechi, mai puțin instruite sau cu foști dispensați și scutiți fără instrucție. Multe batalioane ale Armatei 2 erau compuse din oameni în vârstă ai diviziilor de rezervă, iar unele compuse chiar din milițieni, constituite în regimente noi, nu aveau coeziunea unităților din timp de pace și nici forța morală necesară menținerii moralului în momente de criză prelungită.

Multe din batalioane rămăseseră cu efectiv de 250 – 300 de oameni. Multe batalioane erau comandate de locotenenți și companii comandate de sublocotenenți de rezervă. Batalioanele nr. 4 și batalioanele de miliții, incluse în numărul destul de mare din diviziile de pe front, erau lipsite de instrucția necesară, de cadre și de coeziune.

În privința inamicului, analiza în plan valoric relevă și mai mult superioritatea acestuia. Comandamentele germane se limitau la o comparație numerică și de aceea găseau chiar considerații privind superioritatea românilor în această confruntare. Batalioanele germane, constituite în principal din trupe de gardă, corpuri alpine, sau alte trupe de elită, aveau o putere combativă mai mare decât cele românești. Cum tăria batalioanelor în 1916 nu se mai socotea după numărul baionetelor ci după numărul mitralierelor, diferența era categorică. La noi, unele batalioane aveau 2

* Erau considerate ca cele mai bune, prima categorie, cele 3 batalioane ale regimentelor active, de vânători și grăniceri, categorie a 2-a batalioane 1 – 3 ale regimentelor de rezervă, din care unele, bine conduse, s-au dovedit la fel de bune ca și primele, și categoria a 3-a batalioanele nr. 4 ale tuturor regimentelor, încadrate cu elementele cele mai slabe, și batalioanele de miliții, precum și batalioanele organizate pripit după intrarea în război.

mitraliere, altele vor primi numai în cursul lunilor octombrie și noiembrie câte 2 mitraliere model "St. Etienne" care nu ne-au folosit prea mult, fie pentru că se defectau repede și nu puteau fi reparate, fie pentru că trupa nu le cunoștea funcționarea și modul de folosire. Alte batalioane n-aveau deloc mitraliere. Inamicul dispunea de câte 6 – 8 mitraliere de batalion și adeseori regimentele erau întărite cu subunități speciale de mitraliere.

Trupele austro-ungare și germane din fața Armatei 2 române dispuneau de 259 mitraliere față de numai 133 câte posedau trupele române. Superioritatea inamicului în mitraliere și folosirea judicioasă a acestora au dat posibilitatea inamicului să oprească atacuri date cu trupe superioare numericeste și să atace cu succes poziții ocupate de trupe mai numeroase dar lipsite de o mare putere de foc și de o bună organizare a acestuia. Puterea combativă a companiei, socotită tot după armele automate pe care le poseda, era și ea mai mare la trupele germane. Inamicul avea 8 – 12 puști – mitralieră sau mitraliere necesare la o companie în timp ce compania română nu avea nici una. Pușca infanteristului, din cauza pierderilor din primele săptămâni ale războiului, începuse a fi de mai multe calibre și modele, ba chiar să lipsească.

Cavaleria inamică se adaptase, în cei doi ani de război, războiului modern, se perfecționase în lupta de infanterie și era dotată din plin cu armament automat. La noi regimentele de cavalerie aveau cel mult câte două mitraliere și nu erau instruite decât foarte sumar pentru lupta de jos.

Marile unități române, în comparație cu cele dușmane, nu aveau decât foarte puțină artilerie de munte, prea puțină artilerie de câmp cu tragerea rapidă și foarte puțină artilerie grea, cea existentă fiind improvizată din artileria cetății București și a liniei fortificate Focșani - Nămăloasa – Galați, care fuseseră desființate.

Materialul nostru de artilerie, chiar cel mai bun, era inferior celui german, atât în ce privește distanța de tragere cât și efectul la țintă. Artileria noastră lupta pe baterii, nu practica încă acțiunea pe grupări și nici manevra focului, astfel întrucât nu se realiza totdeauna concentrarea focului și conducerea unitară a artileriei unei divizii. Muniția de artilerie este din ce în ce mai puțină și trupele sunt obligate să facă mai multă economie în fața unui inamic care cheltuia din belșug.

Din cele 83,5 baterii ale Armatei 2, 19 erau baterii ușoare (53 și 57 mm) și doar 64,5 baterii de mare calibru, din care numai 4,5 erau baterii grele. Inamicul avea 80 de baterii din care doar 4 erau baterii ușoare, restul de 76, din care 22,5 baterii grele, constitui o adevărată forță de artilerie. Rezultă deci, atât superioritate totală a inamicului în

artilerie cât mai ales o covârșitoare superioritate în artilerie grea din partea inamicului.

Superioritatea inamicului în artilerie era amplificată și de calitatea superioară a materialului, de judicioasa lui întrebuințare în luptă, rezultat al pregătirii, îndelungate și a bogatei experiențe de război, posibilitățile sporite de manevră și de efectele de ordin material și mai ales moral pe care le produceau bateriile grele, de aproape 6 ori mai numeroase decât cele române.

Superioritatea inamicului în artilerie de munte, artilerie grea, artilerie de câmp, mitraliere, puști mitraliere se completa cu existența unor trupe tehnice: pionieri, trupe de legături și transmisiuni și alte specialități, material tehnic, divers, muniții din belșug, echipament adecvat și totdeauna complet.

Marile unități ale Armatei 2 române se resimțeau vizibil după bătălia din Perșani și cea de la Brașov. Diviziile 3,4 și 6, care fuseseră dintre cele mai bune ale armatei, au fost crud încercate în luptele din Transilvania, mai ales ultimele două. Divizia 10 nu avea la sfârșitul lui septembrie decât 3 regimente și suferise și ea simțitor în bătălia de la Brașov. Suferiseră pierderi în aceeași bătălie și diviziile 21 și 22. Divizia 12, care va întări Armata 2 începând cu 5/18 octombrie, era o divizie bună. Divizia 16 era neomogenă, având în compunere și regimente formate din batalioane IV și batalioane de miliții. Brigada 7 mixtă avea două din cele trei regimente constituite din trupele cetății București și a liniei fortificate Focșani – Nămolosa – Galați. Trupele luate de la Armata 1, adunate de la toate diviziile și constituite ad-hoc într-o brigadă fără comandament de brigadă și fără serviciile necesare, erau de o slabă calitate.

Rezistența românească din Carpați, acțiune încheată și unitară a fost totuși divizată de configurația lanțului muntos.

Acțiunile de luptă din principalele trecători s-au constituit în bătălii distincte și așa au fost ele consacrate în istoriografia noastră militară. Pe frontul Armatei 2 române s-au desfășurat astfel: bătălia din zona Bran – Câmpulung, bătălia din defileul Prahovei, luptele din trecătorile Predeluș, Bratocea și Tabla Buții și luptele din Valea Buzăului.

Bătălia din zona Bran - Câmpulung* cuprinde totalitatea acțiunilor de rezistență în defileul Bran – Rucăr – Câmpulung împotriva Corpului 1 armată german care viza deschiderea defileului și invazia în România fie

* Acestei bătălii i s-a consacrat un studiu monografic competent și detaliat, lucrarea colonel dr. Victor Atanasiu, **Bătălia din zona Bran – Câmpulung**. Editura Militară, București, 1976. în aceeași serie editorială în care vrem să includem și prezenta lucrare, și de aceea ne ocupăm doar pe scurt de această bătălie.

prin Dragoslavele – Stoenеști spre Târgoviște, fie prin Câmpulung spre Pitești. În prima variantă inamicul ar fi putut întoarce întreaga defensivă română din Valea Prahovei și apoi în cooperarea cu forțele care presau aici să se angajeze pe drumul cel mai scurt spre București. În a doua variantă, inamicul putea întoarce apărarea română din trecătorile Oltului și ușura astfel ruperea defensivei noastre carpatine pe la Olt de către trupele generalului von Krafft. În contextul efortului german pe întreaga linie a Carpaților, direcția Bran – Câmpulung prezenta o mare importanță.

Pentru executarea misiunii primite generalului Morgen, devenit comandant al Corpului 1 armată german, a hotărât să execute o lovitură frontală cu Divizia 76 germană, prin defileul Bran, combinată cu o manevră de întoarcere – “specialitatea casei” în acțiunile ofensive ale germanilor, încercată fără succes și la Olt – cu Brigada 8 munte austriacă, prin văile Dâmboviței și Argeșului, pe la vest de masivul Piatra Craiului, cu scopul de a ajunge în spatele defensivei române.

Trupele române, uzând de principiul economiei forțelor, au organizat apărarea defileului între Vârful Fundățica, la est, și Vârful Piatra Craiului cota 2240, la vest, cu forțele Diviziei 22 infanterie iar între Piatra Craiului și vârful Comisului, pe un front cu o lungime aproape cât prima, au fost dispuse doar două batalioane cu misiune de supraveghere.

Brigada 8 munte austriacă, precum și Corpul alpin la Olt a început mișcarea mai devreme, la 25 septembrie/8 octombrie. A ieșit din Zărnești, a urmat cursul superior al Bârsei, a ocolit muntele Piatra Craiului pe la vest și în ziua de 27 septembrie/10 octombrie se afla la sud de masivul munților Făgăraș.

În aceeași zi a trecut la ofensivă Divizia 76 germană dar atacul ei a fost inițial respins. Abia în după-amiaza zilei, cu mari pierderi, ea a reușit să ocupe localitatea Moieciu de Jos.

Atacurile stăruitoare din următoarele trei zile ale mării unități dușmane au fost respinse de apărătorii români cu mari pierderi pentru inamic. În tot acest timp cealaltă mare unitate austriacă și-a continuat înaintarea și a ajuns, în ziua de 28 septembrie/11 octombrie la muntele Plaghia, iar a doua zi cobora pe Valea Dâmboviței spre Podul Dâmboviței și Rucăr.

Mișcarea de întoarcere a adversarului este sesizată de comandantul Diviziei 22 infanterie care, pentru a o dejuca, cere ajutoare urgente Armatei 2 române.

Brigada 8 munte austriacă, adusă de pe frontul de la Isonzo, era o mare unitate specializată pentru lupta în munți, cu echipament și

armament specific și cu suficientă experiență de război. Avea o mare forță combativă (20 mitraliere și 5 baterii de munte) și sporite posibilități de manevră. Acțiunea brigăzii, în încercarea ei de întoarcere, nu s-a desfășurat totuși conform așteptărilor. Forțele române de supraveghere în acel sector și batalionul trimis înaintea sa, ca măsură de siguranță, au angajat-o în diferite acțiuni, ², întârziindu-i înaintarea și au informat comandamentul român. “Din nefericire - recunoaște generalul Falkenhayn Brigada n-a putut să înfrângă destul de repede rezistențele române ce au întâmpinat-o”³. Divizia 22 infanterie română, lipsită de rezervele necesare și sub amenințarea brigăzii alpine austriece, a fost obligată să părăsească pozițiile de pe frontieră, în seara zilei de 30 septembrie/13 octombrie, și sub protecția întinericului să se retragă pe un nou aliniament, între Rucăr și Dragoslavele, sprijinit la est pe înălțimea Fundul Neagului (cota 1144) și la vest pe muntele Căpitanului (cota 1376). Inamicul sesizând retragerea, urmărirea s-a executat cu întârziere și fără vigoare. Manevra brigăzii inamice nu și-a putut atinge scopul. Retragerea oportună a forțelor române o pusese în situația de a ataca frontal, alături de Divizia 76 germană. În fața unui nou insucces, adversarul devine și mai agresiv. La 2/5 octombrie reia ofensiva împotriva noilor poziții de apărare ale diviziei române, atacând cu Divizia 76 la stânga și cu Brigada 8 munte la dreapta. Lupte aprige au forțat trupele române din flancul drept al diviziei să se replieze și inamicul a pătruns în Dragoslavele.

Comandamentul Armatei 2 române, văzând presiunea accentuată a inamicului, hotărât să întărească defensiva în acest sector cu Divizia 12 infanterie, aflată în curs de transport de pe frontul dobrogean iar până la sosirea ei forțele din contact să reziste “cu orice preț”. În noaptea de 2/15 spre 3/16 octombrie, Divizia 22 s-a retras pe o poziție organizată din timp, la nord de muntele Mateiașul și satul Lerești, interzicând pătrunderea pe văile Dâmboviței și Argeșului. Atacurile executate de inamic la 3/16 octombrie pentru străpungerea acestui aliniament au fost respinse. “Totuși trupele Corpului 1 rezervă-relatează generalul Falkenhayn – au putut continua înaintarea... peste trecătoarea Bran. Nu am ezitat atunci ca să pun Divizia 12 infanterie bavareză la dispoziția Corpului – o apropiasem între timp de bazinul Brașovului – deoarece el avea cele mai frumoase perspective de înaintare repede în viitor”⁴.

Cu forțele sporite cu o divizie proaspătă dușmanul reia ofensiva la 4-17 octombrie cu și mai multă vigoare. Începe cu o pregătire de artilerie, executată cu artileria grea, amplasată în pozițiile de la Dragoslavele, bombardând tranșeele și adăposturile românilor, “pe care le-a transformat în amestec de pământ, lemn, material de război și trupuri

mutilate”⁵. Ofensiva declanșată a vizat muntele Prisaca dar acesta a fost de câteva ori cucerit de inamic și recucerit de români. A fost puternic atacat și Muntele Matiașului care constituia cheia poziției, inamicul reușind să ocupe pantele sale nordice. Apăruse un moment critic. Inamicul se apropia la 8 km, de Câmpulung și presa încontinuu. Calea avea să fie barată din nou. A sosit între timp și Divizia 12 infanterie în cadrul căreia se afla și Regimentul 70 infanterie format din musceleni. Ei au intrat în luptă imediat cu ardoarea datoriei de a-și apăra satele, munții, văile și căminele lor.

Cele două divizii române – 12 și 22 – la 5/18 octombrie au constituit “Grupul Nămăiești”, întărit cu 4 baterii de artilerie grea și plasat pentru apărare pe aliniamentul: Piscul Urbei – Muntele Mateiaș – vârful Măgura – Poiana Lungă – muntele Clăbucet (1375) - muntele Strâmbu. Au fost luate și alte măsuri pentru consolidarea apărării ceea ce spulberă optimismul de până atunci al generalului Falkenhayn: “Corpul 1 rezervă – recunoaște – generalul – a încercat zadarnic până acum, să-și deschidă drum cu Divizia 76 rezervă la sud de Dragoslavele, spre ieșirea din bazinul Câmpulungului. Brigada 8 munte austriacă a urcat din nou munții pentru a executa o manevră învăluitoare dinspre vest. Pentru Divizia 12 infanterie bavareză... era foarte problematic dacă va reuși prin efortul depus, să continue înaintarea din cauza pozițiunilor excelente ale românilor și a debarcărilor continue de întăriri...”⁶.

Locuitorii din zona acțiunilor de luptă au contribuit în mod deosebit la sprijinirea acțiunii trupelor române în zilele grele ale retragerii de la Rucăr și a luptelor din Dragoslavele – muntele Mateiaș. “În special femeile, mândrele muscelene, au asigurat aprovizionarea trupelor, conducând convoiuri întregi, adeseori până sub focul inamicului”⁷.

Într-o a doua etapă a bătăliei pentru Câmpulung, 8/21 – 16/19 octombrie, inamicul a reluat ofensiva acționând cu Brigada 8 munte la dreapta Diviziei 13 bavareză la centrul și Divizia 76 la stânga. Și de această dată atacul inamicului a fost energic dar și defensiva română îndârjită. Peste tot încercările inamicului de străpungere a apărării au fost respinse, iar acolo unde acesta izbutea să pătrundă în pozițiile românești, era imediat azvârlit înapoi prin contraatac. Doar Brigada 8 munte, printr-o manevră învăluitoare, a reușit să cucerească în ziua de 13/26 octombrie o parte din satul Lerești. Pentru această localitate însă, timp de patru zile, s-au angajat lupte extrem de înverșunate. În cele din urmă inamicul a fost respins prin contraatac și satul Lerești eliberat.

După aceste încercări nereușite și pierderile suferite, inamicul a fost obligat să renunțe la continuarea ofensivei. Un nou insucces se

adaugă precedentelor recunoscut în următorii termeni de comandantul Armatei 9 germane: "Corpul I rezervă se afla la 18 octombrie, aproape în același loc, în care fusese cu 14 zile înainte, la intrarea trecătorii Branului, spre bazinul Câmpulung... Cheia poziției inamice, muntele Mateiaș(1241), foarte bine întărit, nu a putut fi cucerit. Și când la 13 octombrie au început din nou atacuri foarte puternice din partea adversarului... Corpul a fost bucuros să se poată menține. El a suferit în câteva locuri chiar oarecare înfrângere, care l-au determinat să ceară cu toată insistența ajutor. Am fost nevoit să-l refuz, deoarece nu aveam rezerve la dispoziție".⁸ Rezultă negreșit că situația era precară atât pentru trupele inamicului de la Bran cât și pentru toată Armata 9 germană. Ofensiva Corpului I german fusese înfrântă în defileul Bran. O barieră importantă a Carpaților fusese închisă de apărătorii români ai Armatei 2. De acum "luptele pe frontul Nămăiești stagnează pentru a reîncepe la începutul lunii noiembrie".⁹

CELE ZECE ZILE DE INFERN ALE PREDEALULUI

În cea de-a doua trecătoare a Carpaților de Curbură, pasul Predeal, locul pe unde comandamentul german dorea și spera cel mai mult să realizeze spărtura defensivei noastre și să pătrundă spre București, încheștarea armată a cunoscut cote maxime certificate de dramatismul luptelor, de amplexarea atacurilor și contraatacurilor, de miza imensă pe care o puneau ambele părți pe fiecare culme, pe fiecare vale, pe fiecare metru pătrat de pământ care putea fi hotărâtor în apriga încercare. Episodul de la Predeal al războiului nostru de eliberare și întregire poate sta într-o istorie militară obiectivă, alături de cele mai fierbinți puncte ale teatrelor de operații europene din anii primului război mondial, acolo unde strălucesc irevocabil: Mărășești, Mărăști, Oituz, Jiu, Olt, Bran.

După retragerea de pe frontul Brașovului spre frontieră, trupele Armatei 2 pătrund în defileurile munților, se retrag organizat ținând la distanță inamicul și încercând să organizeze linii de rezistență chiar la intrarea de nord a defileurilor.

Cele trei divizii care au luptat la Brașov se retrag spre munți și se dispun astfel: Divizia 4, mult încercată, este retrasă la Băicoi pentru refacere.

Divizia 21 infanterie, comandată de generalul D. Lambru* s-a retras prin Valea Timișului spre Predeal și a organizat o poziție de

* Generalul Dumitru Lambru (1860-1926), militar cu activitate bogată atât pe linia pregătirii și instruirii trupelor, cât și pe plan publicistic și politic, a comandat Divizia 21 infanterie în campania din 1916 și s-a remorcat la Flămânda, în luptele de la Brașov, Predeal și în bătălia

rezistență la Timișul de Jos cu un regiment și o secție de mitraliere și o a doua poziție la sud-est de Timișul de Sus cu două regimente și o baterie de artilerie. În același a trimis două detașamente din 3 și 2 companii pentru a intercepta comunicația între Râșnov și Timișul de Sus pe Valea Cheii. Restul diviziei a ocupat poziție pe frontieră cu flancul drept la Pichetul Susaiul, peste muntele Susaiul, izvorul văii Poliștoaca, șoseaua pe la nord de Predeal (cota 960) și spre vest până la cota 1297. Divizia se leagă operativ la dreapta cu detașamentul de la Predeluș la Diviziei 3, aflat în poziție la Poiana Vadul lui Zeghe și având posturi înaintate pe frontieră¹⁰. Divizia are o forță combativă totală de 20 batalioane și 10,5 baterii pe un front de 11 km., împărțit în trei sectoare și o rezervă formată din trei batalioane la Azuga și o baterie la Bușteni.

Divizia 10 infanterie având un front de 9 km era dispusă pe pozițiile de la frontieră între cota 1297 unde se lega operativ cu Divizia 21 și muntele Velicanul, acoperind văile Râșnoavei și Cerbului. Regimentul 10 vânători se găsea în sectorul Piatra Arsă iar Regimentul 33 infanterie și un batalion din Regimentul 73 infanterie, organizează o poziție de apărare pe Valea Ghimbășelului Mare. Celelalte două batalioane din Regimentul 73 se aflau în zona vârful Morarului. Legătura operativă cu trupele de la Bran se făcea prin două batalioane din care unul pe poziție la Strunga și altul înapoia lui.

Comandant al Diviziei 10 era generalul Artur Văitoianu.*

de pe Argeș-Neajlov. Ca deputat al Bucureștilui în Parlament a creat o imagine deosebită asupra celorlalți membrii astfel că N. Iorga îl considera "un vechi și bun militar, din aceia pentru care forma, Sfînta și blestemata formă, nu e un mijloc de a birui pe dușman, cum nu e un mijloc de a iubi și a însufleți pe soldați. Îl știam ca p-un bun tovarăș... ca pe un spirit pătrunzător mergînd drept la miezul lucrurilor și în această viață politică plină de atîta solemnă ipocrizie, nu o dată întregi psihologi sau întregi situații erau formulate tăios, în cuvinte ce mergeau drept la țintă, de acest glumeț cu adînc înțeles. Dar războiul ne-a vădit în el eroul. Cel adevărat, nu cel de paradă. Ca și în cameră, înaintea generalului veteran răsăreau realitățile și el vorbea cu dănsle tot așa de simplu, dar așa de tăios. Avea vorbe bune pentru cei buni, adevărați copii ai lui, prețuiți fiecare numai după merit și pentru cei răi cele mai teribile hotărâri și când pe podul dunărean, în Valea Prahovei, spre Olt, oamenii vedeau pe acest frumos ostaș bătrîn, absolut indiferent la primejdia persoanei sale și invulnerabil, tocmai pentru aceasta, și aveau aceiași simțire neînvinsă ca a strămoșilor lor țărani față de hatmanii și spătarii de pe vremuri, cucernici și grozavi cu cari seamănă așa de bine la față" (N. Iorga, *Voința obștii românești*. Ed. militară. 1983, p. 94-95)

* **Generalul Artur Văitoianu (1864-1939)**, personalitate militară însemnată, a comandat cu succes mari unități în câteva din bătăliile memorabile ale războiului de eliberare și întregire națională. În fruntea Diviziei 10, a participat la operația de la Flămînda apoi a fost transferat în Valea Prahovei, în sectorul Predeal. A comandat apoi "Grupul Prahova" până la sfîrșitul bătăliei. În 1917, în bătălia de la Mărăști, a comandat Corpul 4 armată aflat în flancul stîng al

Forțele care apărau sectorul Predeal însumau 22 batalioane și 17 baterii de artilerie.¹¹

Inamicul avea în fața trupelor noastre Divizia 51 honvezi și o parte din Divizia 187 germană care pătrund pe Valea Timișului până la Timișul de Sus (Divizia 51) și până la pasul Predeluș (Divizia 187). Aceste forțe aveau în sprijin o grupare de artilerie formată din 10 baterii grele (2 baterii de 105 mm, 5 baterii obuziere 150 mm, 2 baterii mortiere 210 mm, și 1 baterie mortiere 305 mm).

În cursul zilei de 27 septembrie/10 oct., inamicul atacă frontal în Valea Timișului și în flancul stâng al Diviziei 21 infanterie română, dinspre Valea Cheii. Ariergarda diviziei române, pregătită pentru rezistență, mai ales la Timișul de Sus, se retrage totuși, pe poziția principală de la Predeal. În ziua următoare artileria grea germană bombardează poziția de la Predeal iar o coloană inamică înaintează dinspre Piatra Mare spre Susai. Împotriva acesteia, comandantul Diviziei 21 trimite spre Pichetul Susai trei companii iar mai târziu încă șase. Atacul asupra Muntelui Susai a fost respins și inamicul obligat să se retragă până la Pichetul Susai în ziua de 29 sept./12 oct. Bombardamentul asupra poziției de la Predeal continuă și este urmat de un atac al Diviziei 51 honvezi. Atacul a fost respins cu energie de trupele române.

Aceste prime încercări ale inamicului, recunoașterile proprii ca și rezistența dârză a trupelor române, configurația terenului și amenajările genistice de pe frontieră conving comandamentul Corpului 39 armată germană că atacul trebuie mai bine pregătit, mai mult sprijinit de artilerie și executat cu mai mare intensitate.

În zilele de 29 – 30 sept./12 – 13 oct. coloanele de atac ale inamicului au dat peste lucrări fortificate, precedate de rețele de sârmă și apărare chiar cu mitraliere bine plasate. Infanteria germană și austro-ungară întâmpină o rezistență dârză, iar artileria este de mică eficacitate din cauza terenului frământat și cu acoperiri înalte, a pozițiilor de tragere situate jos în Valea Timișului. Un atac de maximă intensitate în după-amiaza zilei de 30 septembrie/13 octombrie, pe întregul front precedat de o strașnică pregătire de artilerie, este respins, linia înălțimilor rămânând în mâinile românilor.

În timpul acestor acțiuni defensive a căzut la datorie și soldatul Mihail Săulescu, poetul erou, voluntar în batalionul 1 din Regimentul 46

Armatei 2. Bun organizator, a izbutit, cu răbdare și stăruință să întrebuițeze eficient procedeele moderne ale războiului de tranșee. Adversarul însuși, recunoștea lui Văitoianu calitatea de a fi "pregătit cu chibzuință" operațiile pe care le-a condus. După război a activat în viața politică deținând mulți ani înalte demnități guvernamentale.

infanterie. “Fecior și frate de soldați”, poetul la cei 28 de ani ai săi, după ce publicase trei volume de versuri și o piesă de teatru, jucată la Teatrul Național în 1921, plus o puzderie de articole prin diverse reviste, se înrolează voluntar pe frontul din Carpați. “Mă duc! Mă duc să-mi beau șvarțul pe culmile Carpaților” – exclamă el prietenilor. Batalionul său participa la apărarea găii Predeal și era dispus în defensivă la vest de calea ferată. În ziua de 30 sept./13 oct., un glonte dușman îi “crestare în frunte trandafirului de sânge al sacrificiului”. Cădea aici la porțile Transilvaniei, care-l fascinasă cu o putere irezistibilă. Ziarul “Adevărul” anunța că va fi înmormântat în România Mare: “A căzut vitejește... A fost simplu soldat și fiindcă era sedentar, a cerut onoarea să meargă pe front. Entuziasmul lui s-a amestecat de bună voie cu energia crâncenă a țăranilor noștri, alcătuiind împreună zidurile acelea vii din Valea Prahovei pe care nu le pot clinti nici tunurile grele, nici gazele asfixiante și nici o efortare dușmănească”. La 5 septembrie 1930 se inaugura un monument dedicat poetului erou. “O prismă de calcar, tăiată cu sobrietate aprecia Arghezi – poartă-n creștet, ca o căciulă de bronz, încheștarea masivă a unui simbol. N-am putea spune ce intenție grafică a înfierbântat brațele modelatorului, frământând într-o copaie de piatră personajul tragic și dur, care sugrumă steiul și scutură bronzul dedesubtul cerului gol... Dar putem spune că realizează ideea, oricare ar fi fost, magistral în grandios... Punctul de așezare nu putea să fie mai bine ales: între vânturi și orizonturi”^{11 Bis}.

Comandamentul român este hotărât să reziste pe toată linia Carpaților. Această hotărâre, ca și posibilitățile reale de rezistență în cazul Armatei 2 română sunt exprimate în ordinul comandantului armatei, generalul Averescu, din 30 septembrie 1916¹². Se apreciază că avantajele de până atunci ale inamicului – artileria grea și inițiativa acțiunii care-i permiteau realizarea superiorității pe direcția loviturilor principale, prin retragerea în interiorul munților, au trecut de partea noastră. “Efectele artileriei de calibru mare - se spune în ordin – au fost minime chiar în luptele de dincolo de Brașov, atunci trupele noastre erau descoperite... Acest fapt este dovedit de numărul cu desăvârșire mic de răniți... Trupele fiind în munți artileria grea nu poate trage asupra lor decât la distanțe mari, pe anumite direcțiuni, în direct și numai atunci când propria lor infanterie este la distanță mare de liniile noastre.

Pe deoparte un astfel de tir nu poate să fie decât de un efect și mai mic decât cel executat în condițiuni favorabile, iar pe de altă parte, nimic nu obligă trupele să stea descoperite... În ceea ce privește superioritatea numerică pe direcțiunile de atac, ea este paralizată prin

alegerea pozițiilor astfel ca inamicul să fie obligat a se prezenta cu un front îngust în fața unei poziții cu front larg și dominantă... Inamicul și-a dat seama și a recurs la un procedeu cu caracter de stratagemă, pentru a ne face să cedăm terenul, menținând pe front o acțiune cu aparențe de mare intensitate, ținute pe diferite direcții laterale, mici coloane și chiar numai detașamente neînsemnate pentru ca să lase a se crede că se amenință flancul sau spatele poziției. Procedul inamicului din nenorocire este încoronat de succes, căci este destul să fie semnalat un mic detașament lateral pentru ca comandanții de unități să se creadă deja în primejdie, să ceară ajutoare... și să nască ideea de retragere pe care unii o și traduc în fapt împlinit cu o grabă nejustificată... Nu am putut înregistra, la aceste hărțuiri ale dușmanului, un singur caz în care să se răspundă cu o manevră similară și totuși este atât de cunoscut că cel care întoarce se expune celor mai mari primejdii, destul numai ca adversarul să aibă vederile limpezi și să fie în sufleteț de puțin sprijin de întreprindere... Este greșit... când în fața unei greutăți prima gândire este la ajutor și la retragere. Retragera este ultimul mijloc... când s-au istovit cu desăvârșire toate celelalte mijloace ale unei apărări bărbătești. Această linie de conduită ni se impune acum cu atât mai mult cu cât fiecare palmă de teren cedat este pârțică din trupul sfânt al patriei..., de rezultatul rezistenței noastre, este legată nu numai reputația fiecărui comandant, a armatei în general, dar chiar existența însăși a țării noastre.

În asemenea împrejurări nici o jertfă nu poate fi oprea mare și singura gândire a fiecăruia trebuie să fie astăzi, cu orice preț neclintit pe loc, pentru ca mâine să pot pași iarăși falnic înainte”.

Am reprodus aproape integral acest document emblematic pentru concepția comandamentului român și pentru întreaga realitate a luptei de rezistență din Carpați.

Presiunea inamicului la Predeal continuă cu îndârjire. În zilele de 1/14 – 3/17 octombrie forțele române ale Diviziei 21 reușesc să respingă mai multe atacuri inamice și să reziste sub un bombardament extrem de puternic cu artileria grea, menținându-se pe poziții. Șirul atacurilor inamicului începe în dimineața de 1/14 octombrie când două brigăzi atacă poziția de la Predeal dar sunt respinse. În după amiaza zilei un regiment român atacă prin Valea Poliștoaica înălțimea ocupată în ajun de inamic și o eliberează, păstrând-o și după contraatacuri ale inamicului. Un alt atac declanșat la ora 19 asupra centrului dispozitivului, călare pe șosea, este din nou respins. Tot seara târziu s-a produs un atac cu două companii inamice în sectorul Diviziei 10 române, respins de asemeni. Alte trei atacuri ale Diviziei 51 honvezi date în timpul nopții sunt respinse.

În ziua următoare alte două atacuri puternice, fiecare însoțit de puternice bombardamente de artilerie asupra Predealului, sunt respinse.

După atâtea atacuri frontale compromise, inamicul încearcă o acțiune ofensivă de întoarcere a poziției românești de la Predeal printr-un atac în forță asupra muntelui Susai. În dimineața de 4/17 octombrie inamicul dezlănțuie un puternic bombardament de artilerie cu toate calibrele, inclusiv cu proiectile cu gaze asfixiante, asupra pozițiilor Diviziei 21 și a Predealului. La ora 10 încep atacul în zona Susai. Cele două batalioane românești aflate aici, decimate de artilerie și atacate masiv de infanteria inamică, se retrag prin pădure, o parte din oamenii fiind capturați de inamic. Pentru a contracara această acțiune comandamentul român trimite Regimentul 10 vânători din Valea Azugăi către vârful Unghia Mare și ordonă detașamentul Predeluș să atace spre Unghia Mare cu 5 companii și o baterie de 53 mm. Aripa dreaptă a Diviziei 21 era serios amenințată.

Între timp se produc și unele modificări în structura Grupului Predeal, comandamentul Armatei 2 intenționând să aducă de la Băicoi întreaga Divizie 4 și să retragă Divizia 21 ale cărei trupe erau obosite, amestecate și cu efective simțitor reduse. Astfel că la 5/18 octombrie forța combativă a grupului crescuse la 24 batalioane, 37 mitraliere, 5 baterii de 653 mm, 14 de 75 mm și 8 tunuri de 78 mm cu un efectiv total de 17.500 oameni. În ziua următoare Divizia 21 atacă cu 6 companii inamicul care, între timp, ocupase extremitatea nordică a muntelui Clăbucetul Taurului, îl respinge și reocupă înălțimea capturând și 70 de prizonieri. Acest succes determină și retragerea inamicului de pe muntele Susai spre Vârful Cocoșilor. În zonă se constituie Detașamentul colonel Cornățeanu care stabilește legătura operativă cu detașamentul de la Predeluș.

Pentru 6/19 octombrie generalul Falkenhayn ordonă Corpului 39 german să “atace neconținut dinspre est înălțimile de la sudul Predealului”, iar unitățile din valea din nord – vestul Predealului să “atace devreme în ziua de 6 octombrie în scop de a ușura acțiunea” celorlalte trupe. Divizia 51 honvezi atacă în cursul nopții și a zilei următoare de mai multe ori pozițiile de la Predeal dar a fost respinsă.

Pentru 7/20 octombrie Divizia 21 română pregătește o acțiune energetică menită să respingă inamicul de pe pantele nordice ale muntelui Susai și de pe vârful Neamțului. Planul diviziei prevede un atac convergent pe patru direcții cu trupele aflate în zonă și o puternică pregătire de artilerie cu baterii de 75 și 53 mm începând cu ora 6,30.

Atacul infanteriei urma să înceapă la ora 9. Pregătirea de artilerie și înaintarea infanteriei au fost mult îngreunate de un viscol puternic și o

ceață groasă. Trupele înaintază până în apropierea pozițiilor inamice de pe cotele 1269 și 1483 dar nu le pot lua. Acțiunile ofensive continuă și a doua zi dar cu intensitate scăzută din cauza vremii nefavorabile. Sunt numeroase cazurile de oameni morți prin îngheț sau degerați. Se resimte lipsa echipamentului de iarnă. Inamicul bombardează intens întregul front.

La 9/22 octombrie inițiativa operativă trece din nou la inamic dar și trupele române mai încearcă continuarea acțiunilor ofensive din zilele precedente. Expresiv pentru intensitatea cu care luptă trupele române și hotărârea comandanților este ordinul comandantului regimentului care ataca spre cota 1269 de pe Susai: "Dacă până diseară nu se va putea ocupa cota 1269, ceea ce cu mult regret constat că nu s-a îndeplinit la atacul de astăzi, veți menține cu orice risc poziția ocupată, pe care o veți întări iar mâine 10 octombrie la ora 5, veți executa simultan, după normele de atac ce am ordonat astăzi, căutând a cucerii cu orice preț această cotă. Cum situația trupelor noastre este destul de favorabilă, găsindu-se foarte aproape de inamic, nu rămâne decât ca prin surprindere, fără a trage foc și cu baioneta la armă, să se înainteze la asalt. Dacă inamicul are rețele de sârmă pregătite de astăseară, oamenii cu foarfeci să caute prin toate mijloacele a tăia sârmele în anumite locuri, pe unde să poată trece coloana de asalt..."¹³ Trei atacuri ale Diviziei 187 germane pe frontul Diviziei 21 și mai ales asupra Predealului au fost respinse. Doar pe Valea Poliștoaca trupele noastre cedează terenul pe o adâncime de un kilometru.

Alte puternice atacuri și bombardamente repetate silesc trupele Diviziei 21 să cedeze teren în unele puncte. La 10/23 oct. inamicul reușește să scoată trupele române din pozițiile de la Predeal. Până seara jumătatea nordică și gara sunt în mâinile inamicului. Situația diviziei române este din cele mai critice: "Efectivele (diviziei) am scăzut la mai puțin de jumătate și în loc de 5.000 oameni de trupă de completare, n-au venit decât 500, se spune în raportul către Armata 2. Aceștia sunt oameni fără instrucție militară, prisosuri de contingente, ce au fost întrebuințați în gărzi. Încadrarea cu ofițeri nu mai poate face față astfel: Regimentul 61 infanterie, din 65 ofițeri nu mai are decât 14. Situația e la fel la toate celelalte regimente... Trupele au nevoie de încălțăminte... Regimentul 5 Vlașca, într-o retragere grăbită sub focul artileriei grele, a pierdut în mare parte ranițele și chiar mantalele. Situația sanitară lasă mult de dorit. De 15 zile luptă în permanență ziua și noaptea, fără a putea fi schimbate, neavând efectivele complete. Oboseala fizică a ajuns la extrem. Efectivele diviziei sunt zi de zi măcinate de focul artileriei grele de munte, de care această divizie e complet lipsită"¹⁴.

Localitatea Predeal, sat pe vremea aceea, a avut enorm de suferit în luptele acestei prime decade a lui octombrie 1916. Inamicul a dezvoltat o agresivitate maximă asupra localității și mai ales asupra cartierului de vile ale bucureștenilor deși nimic n-o justifica. Linia fortificată a rezistenței noastre se găsea la nord de sat, iar satul nu era fortificat. Dar, după expresia lui C. Kirițescu, “era dezvoltarea furiei distrugerii în cea mai barbară a ei primitivitate. Eroii de la Louvain și Ispres, de la Reims și de la Arras, erau din nou la lucru. Îi însuflețea o imensă sete de răzbunare împotriva cochetului grup de vile - <<somptuoasele reședințe de vară ale patricienilor bucureșteni, care doriseră și ațâțaseră războiul>>”. Sus de tot, chiar pe linia de frontieră, o vilă mică, agățată pe un vârf de munte și aproape ascunsă între brazi, exercita mai ales furia dușmanului. Era vila lui Brătianu, primul ministru al țării <<principalul vinovat>> pentru intrarea României în război. Ea a devenit o grămadă de moloz și de cărămizi... Doi ani mai târziu însă, bărbatul de stat român putea să exclame: <<Am avut o casă și alături de ea o frontieră. S-a prăpădit casa dar s-a dus și frontiera. >>¹⁵.

Un reporter de front german scria: “În decursul războiului am văzut în Galiția și Polonia, multe orașe care au suferit enorm de pe urma războiului, însă acelea au suferit numai, pe când Predealul a fost sfârșit” (Dr. Brassel în “Neue Freie Press”, 20 dec.1916).

Luptele pentru gara Predeal au fost crâncene. Iată tot o mărturie germană: “Clădirea gării era ocupată cu mitraliere. Din fereastra restaurantului gării trăgea o mitralieră, așa încât apropierea de largul peron gol al gării era imposibilă. Din nou trebui să se aducă artileria. Călăuzită de observatori, care erau ascunși la o depărtare abia de 200 metri de clădirea gării, tunurile noastre, așezate departe, jos în vale, trăgeau asupra gării și asupra oricărui om care se mișca în cuprinsul ei. Acest foc, bine condus, omoară o mulțime de români; ceilalți fură năucii. Spre seară linia noastră înaintă și luă gara cu asalt. Servanții mitralierelor o apărară până în ultima clipă.”¹⁶

Un alt corespondent german vizitează a doua zi gara Predeal și relatează: “.. Nu cred să mai fi rămas vreunul din cei care s-au luptat în estul Predealului, ca soldați viteji, până la amarnicul sfârșit, care să poată povesti acasă această ultimă parte a luptei. Și vitejește s-au purtat românii pe muntele Pristocol și în gara Predeal. Am vizitat întâi gara. Ca punct de plecare a căilor ferate române, ea s-a bucurat de o clădire spațioasă și impunătoare. Un șir lung de construcții, una lângă alta în care erau instalate direcțiunea, vama, săli de așteptare și restaurantul. Lovituri în plin ale tunurilor noastre au produs ravagii teribile în șirul

acesta de clădiri. Tot conținutul deferitelor încăperi e în dezordine și distrus din cauza cutremurului produs de exploziile proiectilelor.

Soldații români se instalează aici, în căutare de adăpost; când am îndreptat focul nostru asupra gării, ei au părăsit-o, reîntorcându-se în haosul de moloz și ruine, când întreg Predealul nu mai ara decât un iad, în care pretutindeni explodau obuze. În vechiul restaurant... ei zac acum printre dărâmături și printre cioburi; în camera de ghișeuri a funcționarilor, corpurile lor rigide și reci stau încheștate. Grenadele de mână și paturile puștilor au spus aici cel din urmă cuvânt. Un teanc de bilete de tren multicolore se află într-un haos indescriptibil: sânge roșu a curs peste aceste mici bilete verzi, și două mâini cenușii și reci sunt vârâte în ele. Dincolo alt cadavru în mijlocul cuferelor de călători. Moartea i-a doborât, înșiruindu-i în nenumărate tablouri de un grotesc înfiorător. Mi se pare, în fața acestei fantastice grozăvii, că nimic nu e real și că văd numai oribilele figuri de ceară ale unei panorame de bălci.”¹⁷

Luptele au continuat până noaptea târziu în localitate. Sub focul nimicitor al inamicului, Regimentul 61 infanterie, comandat de colonelul Ștefan Ștefănescu, se apăra eroic și-și săpa tranșeele prin sat. Lupta se dă pentru fiecare casă, pentru fiecare uliță. Inamicul plătește scump fiecare pas pe care-l face pe pământul țării. Eroismul ostașului român, apărător al Predealului, smulge corespondenților de presă ai inamicului, deși stăpâniți de ură și dispreț față de români, certificatul cel mai prețios și cel mai sincer, pentru că vine de la dușman: “Românii își fac o datorie ca să folosească pentru apărare toate avantajele regiunii muntoase, să-și adune toată vitejia, toată îndărătnicia și tot disprețul de moarte, pentru ca să păstreze porțile casei lor”¹⁸ Alt corespondent relatează că “Pozițiile românești de la Predeal arată cum soldatul poate să lupte vitejește... Din șanțurile nivelate de bombardament, dintre dărâmături, apar cadavrele luptătorilor, striviți între pământ și acoperișul de lemn. Ei s-au luptat ca niște viteji zile de-a rândul, cu fața întoarsă spre Ardeal.”¹⁹

K. Rossner, deja citat, continuă: “În partea de vest se afla marea întăritură de pământ, care se putea considera ca cea mai puternică fortificație a inamicului, ca un fel de cheie a Predealului. A fost complet nimicită de obuzierele grele. Rezultatul tirului de precizie, la care asistasem zile întregi sus, pe înălțimea observatorului artileriei, se află acum în fața mea. Trec prin acest labirint de pâlnii, de tranșee și de șanțuri adăpost distruse. Acest teren plin de jale, e presărat de oameni morți, care doar cu puterile lor omenești s-au zbatut aici împotriva unor vâpăi de foc și care au trebuit să moară în acest iad. Văd pe unul cu pieptul sfărâmat, iar în mâna întinsă ținând un bilețel, în așa chip că pare să fi

fost ultima-i dorință, ca să ia cunoștință de vorbele scrise pe el. Mă aplec să-l citesc; pe mort îl chema lancu Ion și era din Regimentul 61. Un nume de femeie greu de descifrat se afla scris pe marginea foii-Niculina... Unul stă culcat, cu privirea rigidă îndreptată spre acea lume a munților. E palid, mort, însă nici o rană nu se poate vedea. Are fruntea încruntată parcă s-ar gândi și ar căuta și el să pătrundă cu mintea lui de țăran, în ultimele momente, imensitatea nebuniei care a cuprins lumea.

Altul zace ceva mai departe. Încercase să se panseze. Căutase pachetul cu pansamente în raniță, al cărei conținut, împreună cu pachetul, îl vărsase în noroi, dar mai avusese putere să întindă mâna să-l ia și a murit cu privirea ațintită asupra acestor obiecte fără de valoare. Vreau să trec înainte, când văd strălucind, printre aceste obiecte ceva straniu – o jucărie... o pereche de ciorapi lungi albi, cu găitane în culorile naționale ale României, și fiecare cu câte o jumătate de duzină de clopoței de aramă de mărimea unor nuci...”.

După aceste dramatice lupte de la Predeal în care alături de poetul Săulescu, lancu Ion sau călușarul oltean au căzut cu sutele, toți cu fața către Transilvania, și datorită situației critice a trupelor Grupului Predeal, Armata 2 hotărăște la 11/24 octombrie retragerea diviziilor 21 și 10 pe o poziție mai înapoi precum și înlocuirea Diviziei 21 cu Divizia 4 infanterie din rezerva generală a armatei. Retragera este precedată de ocuparea înălțimilor Clăbucetul Azugăi și Clăbucetul Taurului de către regimentele 21 infanterie și “Feldioara”, ambele din Divizia 4, iar Clăbucetul Baiului și muntele Diham de către trupele Diviziei 10 aflate la vest de șoseaua națională. Sub protecția acestor forțe urmau să se retragă trupele de la est de șosea. Divizia 21 continuă retragerea până la Sinaia, urmând să fie înlocuită cu trupele Diviziei 4, transportată pe calea ferată până la Bușteni și urmând a ocupa poziție pe culmea Zamora pe care urmau să se retragă și trupele de pe Clăbucete.

Ordinul Armatei 2 precizează că: “Mișcarea de retragere a trupelor în contact cu inamicul se va face atunci când comandantul prezent pe câmpul de luptă va judeca-o necesară. În orice caz ea nu trebuie să preceadă pregătirea poziției din urmă și iarăși nu trebuie să întârzie, astfel ca să fie compromisă sau făcută cu sacrificii nefolositoare. Ar fi de dorit să se facă tot posibilul, ca mișcarea înapoi să nu aibă loc prin ruperea luptei ziua, ci la adăpostul întunericii nopții”.²⁰

În cursul zilei de 11/24 octombrie, după lupte care se dau chiar pe ulițele Predealului, trupele cedează teren până la marginea de sud a localității iar pe timpul nopții care urmează ambele divizii române se

desprind în ordine și execută retragerea ordonată. Între timp Divizia 4 începe concentrarea pe pozițiile de la Bușteni.

La Marele Cartier General nu se înțelege întru totul situația de la Predeal, complexitatea evenimentelor și miza trecătorii în concepția adversarului care presează cu vigoare maximă. În consecință, contestă necesitatea retragerii și trimite un ordin observator: "În situația actuală nu admit ca să se vorbească de retragere. Inamicul este și el obosit și dacă caută să întoarcă vreuna din pozițiile noastre poate să fie și el întors la rândul său, deci trebuie contraatacat cu vigoare. Terenul nu se va ceda, decât pas cu pas și contra-atacând mereu. Trebuie ca toată lumea, începând de la generalul comandant al armatei, să desfășoare o energie extremă; trebuie a se utiliza aptitudinea fundamentală a soldatului nostru, vrednicia de a ataca. Orice defecțiune, orice idee de retragere nemotivată trebuie reprimată imediat cu pedepse capitale... Vă fac personal și direct răspunzător de neexecutarea până la limitele putinței omenești a ordinului de față."²¹

REZISTENȚA EROICĂ DIN VALEA PRAHOVEI

După retragerea de la Predeal linia frontului se stabilește pe aliniamentul: Unghia Mică – cota 1110 (Valea Azugăi) – Clăbucetul Azugăi (1590 m) – Clăbucetul Taurului (1523 m) – muchia de nord a văii Stânei – piscul de sud al Clăbucetului Baiului – Vârful la Clește – vechea frontieră – Muntele Caraiman. Acest front este împărțit în două sectoare de râul Prahova: **Sectorul de est**, comandat de generalul Boureanu și format din trupele diviziilor 4 și 21, dispuse cu două batalioane la Unghia Mare, respectiv Unghia Mică și câte un regiment pe Clăbucetul Azugăi și Clăbucetul Taurului; **Sectorul de vest**, comandat de colonelul Petre Popovăț cu forțele Brigăzii 20 infanterie din Divizia 10. Rezerva generală a sectoarelor, formată din două regimente și un batalion, se află la nord de Bușteni.

În spatele acestei poziții se organizează o a doua poziție cu lucrări de întărire pe Vârful Cazacu. Întregul grup al diviziilor 4, 10 și 21 este pus sub comandă unică a generalului C. Costescu cu punctul de comandă la Sinaia.

În cursul zilei de 13/26 octombrie, inamicul cu Divizia 51 honvezi atacă puternic sectorul de est spre Clăbucetul Baiului, spre Clăbucetul Azugăi și spre Clăbucetul Taurului și reușește să respingă trupele române până în Valea Azugăi. Pe timpul nopții care urmează, forțele românești ale acestui sector, sub conducerea generalului Boureanu, dezvoltă un contraatac pentru recucerirea pozițiilor pierdute. Operația nu reușește

iar frontul de luptă este retras pe înălțimile de la sudul văii Azuga, ceea ce determină și retragerea aripii drepte a sectorului de vest.

După această retragere, Divizia 4, formând Sectorul de est, ocupă cu două plutoane Unghia Mare, constituind aripa dreaptă, cu patru batalioane Vârful Cazacu, cota 1505 (Sorica) și cu alte două regimente restul frontului pe la sud de Azuga până la șosea. În sectorul de vest al Diviziei 10 nu s-au produs mari modificări iar rezerva grupului, formată din două regimente se află la Bușteni la dispoziția comandantului Grupului Predeal denumit, în continuare, Grupul Prahova. Artileria grupului, două regimente, se află dispusă cu două baterii pe muntele Clăbucet (cota 1441 m) și una la cota 1304, trei la sud-vest de Bușteni, două la sud de valea Saielelor și câte una la Poiana Țapului și sud pescăria Zamora. O secție de obuziere 105 mm este pe Valea Cerbului și o baterie grea de 110 mm la sud-est de tunelul Bușteni. Divizia 21 este la Sinaia.

În ziua următoare, 14/27 octombrie, Divizia 4 încearcă recucerirea Clăbucetului Azugăi dar nu reușește. Inamicul atacă mai întâi printr-un bombardament imens al Diviziei 51 honvezi și apoi printr-un atac cu trei batalioane asupra detașamentului nostru de la Unghia Mare. Atacul în forță cu marea putere de foc a mitralierelor și artileria de munte respinge detașamentul român. Dar acesta, printr-un contraatac vijelios reia înălțimea în dimineața de 15/28 octombrie. Mai multe atacuri inamice sunt respinse la Clăbucetul Baiului, pe șosea și la Unghia Mare în ziua de 15/28 octombrie. Se produc acum și unele schimburi în comandament și în dispozitivul de luptă. Astfel generalul Costescu este schimbat la comanda Diviziei 4 cu generalul Anastasiadi, iar generalul Artur Văitoianu este însărcinat cu conducerea Grupului Prahova, la comanda Diviziei 10 el este înlocuit de generalul Mladin Manolescu. Comandantul Corpului II Armată ia conducerea directă a operațiunilor Grupului Năməești și astfel ambele grupuri au câte un comandament distinct. Divizia 21 trece în rezervă generală a Armatei 2 și se deplasează de la Sinaia la Băicoi pentru refacere iar Divizia 3, după ce dă Diviziei 21 oamenii neinstruiți, circa 2000, cere centrului de instrucție de la Ploiești un număr egal de oameni instruiți.

Atacurile inamicului la Clăbucetul Baiului din ziua de 15/28 octombrie de pe șosea și de la Unghia Mare sunt respinse. Între timp se produc și unele modificări în dispozitivul Grupului Prahova. În următoarele două zile situația frontului rămâne neschimbată. Atacurile inamicului ca și informațiile obținute dovedesc o schimbare a direcției efortului principal inamic de la estul la vestul văii Prahova. Faptul se confirmă în ziua de 18/31 octombrie. După o pregătire de artilerie de 6 ore și jumătate,

inamicul de pe Clăbucetul Baiului atacă poziția Regimentului 33 infanterie pe o lățime de 500 m și pătrunde în dispozitivul nostru 3-400m. Lucrările noastre genistice au fost răscolite iar cele două baterii de obuziere de pe cota 1441m au fost distruse și apoi capturate. Regimentul atacat a pierdut șapte ofițeri și 350 oameni de trupă. Aici a murit eroic maiorul I. Munteanu din Regimentul 18 obuziere care deși foarte grav rănit, a rămas la post până ce un alt proiectil l-a doborât.²²

Pentru ziua următoare comandantul grupului ordonă un contraatac pe întregul front pentru a respinge inamicul din zona ocupată. Prin această secțiune Divizia 4 eliberează satul și Valea Azuga, respingând inamicul pe pantele sudice ale Clăbucetului Taurului iar la vest de Prahova trupele române au atacat și au recuperat una din bateriile de obuziere pierdute în ziua precedentă ca și poziția de la cota 1441. Se constată că inamicul are în fața Grupului Prahova Divizia 51 honvezi, întărită în ultimele zile cu 6-7000 de oameni, situată la vest de Prahova, și Divizia 187 germană la est de râu. Apreciind că forțele inamicului sunt superioare și în urma contraatacurilor de noapte, Grupul Prahova ordonă, în seara de 19 oct.-1 nov. replierea pe pozițiile de plecare în aceeași noapte. La comanda armatei există convingerea că inamicul a luat Divizia 187 de la Bratocea-Predeluș din fața Diviziei 3 române, și a mutat-o în Valea Prahovei. În consecință generalul Averescu ordonă grupului “să-și păstreze atitudinea amenințătoare” iar Diviziei 3 să atace.²³

Prezența Diviziei 187 germană în Valea Prahovei se confirmă în ziua următoare și inamicul continuă presiunea. Poziția de pe Clăbucetul Baiului este reocupată de inamic iar artileria germană și mai ales cea grea, face ravagii. Se constată existența a cel puțin două tunuri de 305 mm. Din cauza bombardamentului de artilerie extrem de violent, trupele române de pe culmea Diham părăsesc înălțimea.

Comandantul armatei, generalul Averescu, primește pe front vizita generalului francez Berthelot, șeful Misiunii militare franceze în România. Discuția ca și sfaturile “zise practice, dar absolut teoretice, în perfectă și absolută necunoaștință de cauză locală” nu-l entuziasmează pe Averescu care avea nevoie de ajutor concret. Nu-l entuziasmează nici promisiunea că rușii vor ataca prin Moldova pe austrieci și astfel se va ușura situația Armatei 2 română. Averescu nu crede și timpul îi va da dreptate. Berthelot avertizase că munițiile se îpuținează din cauza consumului superior producției și indică limitarea focului. Față de exigențele bine disimulate ale lui Berthelot, replica lui Averescu este tăioasă: “Când un regiment nu mai are nici un ofițer superior și când trebuie a se lua un maior de la un alt regiment, pentru a-l comanda, când

în capul unui batalion ai un locotenent de rezervă, singurul ofițer disponibil, iar cele patru companii sunt comandate de plutonieri la ce rezultat practic poți să te aștepți ?”²⁴

În plan operativ ca urmare a mutării Diviziei 187 germane de pe frontul Bratocea - Predeluș pe frontul Prahovei, Armata 2 ordonă Corpul 3 armată o ofensivă viguroasă cu diviziile 3 și 6. În aceeași concepție, la 20 octombrie, Armata 2 plănuiește o ofensivă generală pe întreg frontul armatei, pe considerentul că “ideea unei retrageri spre interior trebuie înlăturată în mod absolut din mintea noastră a tuturor, nu rămâne altă soluție pentru a evita gravele neajunsuri ale unei ierni în munți, decât a ieși din ei, la nord... a izgoni pe inamic, cel puțin până dincolo de poalele nordice ale munților”.²⁵

Comandanții de corpuri de armată și divizii primesc un ordin secret personal pentru pregătirea ofensivei.

Presiunea celor două divizii ale inamicului este tot mai mare iar situația trupelor române tot mai dificilă, mai ales în sectorul Diviziei 10. Cu aprobarea Armatei 2 se retrag mai înapoi trenurile regimentare de la Sinaia și coloanele de subzistență de la Comarnic. Regimentul Feldioara din sectorul de est este trimis la Divizia 10 în Valea Cerbului. Inamicul își concentrează eforturile asupra aripei stângi a Diviziei 10 unde trupele noastre sunt respinse de pe crestele Diham și la Clește. Regimentul 33 infanterie, grav afectat își pierde comandantul și o parte din oameni, luați prizonieri, iar restul s-au retras. Regimentul Feldioara, pe Diham, este amenințat cu învăluirea pe ambele flancuri dar se salvează cu sprijinul Regimentului 73 infanterie. În consecință, se dau dispoziții ca aripa stângă a Diviziei 10 să fie retrasă pe muntele Coștila. Simultan divizia primește alte două regimente ca întăriri. Situația este dificilă și astfel este raportată de generalul Văitoianu, comandantul grupului, și înțeleasă de comandantul armatei dar la Marele Cartier General, prin intermediul generalului Berthelot, care fusese pe front, impresia este favorabilă și se solicită restituirea ajutoarelor date anterior.

Divizia 10 se întărește pe noua poziție sud Azuga-Clăbucet, cota 1304 – Coștila, cota 1428. Inamicul face în continuare mari presiuni pe frontul diviziei, străduindu-se cu disperare să străpungă frontul Armatei 2 pe Valea Prahovei. Aripa stângă a Diviziei 10 rămâne descoperită prin împrăștierea Regimentului 6 vânători și retragerea Regimentului 73 infanterie. Sub bombardamentul feroce din dimineața de 22 oct./4 nov. sunt împrăștiate rămășițele regimentelor 33 și 73 infanterie, iar Regimentul Feldioara este forțat să părăsească Dihamul spre a nu fi

încercuit. Regimentul 6 vânători se reconstituie la nord de Bușteni și rămâne în rezervă, iar regimentele 33 și 73, greu încercate, rămân cu efective minime, 8 ofițeri și 234 trupă, respectiv 6 ofițeri și 280 trupă. “Ambele aceste regimente – constată comandantul armatei – s-au întors cu câte circa 250 combatanți, socotind și pe cei adunați în drum. Poziția a fost părăsită când nu mai aveau în luptă nici 200 de oameni! La Regimentul 33 comandant este un locotenent (locotenentul Mihai), colonelul a fost ucis s-au făcut prizonier, nu se știe exact”.

Brigada 20, formată din regimentele 33 și 73, este trimisă la Ploiești pentru refacere, frontul fiind ocupat - cu unități venite în ajutor (regimentele 61 și 55 infanterie, 2 vânători).

În timpul zilei inamicul atacă și ocupă noaptea târziu cota 1304 respingând regimentul român la 300 m sud de cotă.

La Marele Cartier General insuccesul diviziilor din Valea Prahovei în aceste ultime acțiuni este pus pe seama lipsei “de voință de a învinge a comandanților”²⁶. În consecință generalii Anastasiade și Manolescu Mladin sunt înlocuiți la comanda diviziilor 4 și 10 cu coloneii Ioan Lupescu și Ioan Ghinescu iar colonelul francez Marie ia comanda artileriei Grupului Prahova în locul colonelului Alex. Petcuș.

La 25 oct./7 nov. se desființează Comandamentul Armatei de Nord, constituit la 28 septembrie/11 oct. din Armata 2 și de Nord, sub comanda generalului Averescu, în vederea coordonării acțiunii celor două armate. Acțiunile Armatei de Nord urmau să fie coordonate cu cele ale Armatei 9 ruse. Divizia 6 este trecută la Armata de Nord, iar Valea Buzăului este cuprinsă în zona ei de operație.

În zilele de 24 și 25 oct./6-7 nov. presiunea inamicului continuă pe frontul Diviziei 10, mai ales asupra centrului și stângii dispozitivului. Atacurile executate de Regimentul 302 honvezi în zona cotei 1304 au fost respinse. Regimentul 21 contraatacă, face prizonieri și capturează o mitralieră. După ultimele acțiuni frontul este pe linia Unghia Mare Clăbucetul Azugăi – Clăbucetul Taurului – cota 1523 Nord – Valea Stânei – cota 1304 – Valea Cerbului – cota 1428. Pentru ziua de 26 octombrie/19 nov. se hotărăște executarea unui atac general pe frontul Diviziei 10 cu scopul de a relua pozițiile pierdute, întrucât poziția atinsă prezintă mari inconveniente.²⁷

Acțiunea urma să fie precedată de o puternică demonstrație pe frontul diviziilor 4 și 3 și o puternică pregătire de artilerie. Atacul vizează pozițiile ocupate de inamic pe muntele Diham și muntele Clăbucet. Fiecare înălțime urma să fie atacată cu câte trei coloane de tăria unui batalion fiecare.

Poziția de plecare de atac, în ambele cazuri, era mai în față, respectiv, înapoia înălțimilor Coștilei și la ieșirea de nord a satului Bușteni, ceea ce reprezintă o dificultate însemnată. Ora de începere a atacului era 14. Forțele Diviziei 4 urmau să aibă atitudine ofensivă pe tot frontul începând din dimineața zilei, să execute o recunoaștere ofensivă spre Azuga, astfel încât să decongestioneze frontul Diviziei 10 de forțe inamice.

Apropierea trupelor de baza la plecare la atac s-a făcut greoi și cu mare întârziere din cauza focului intens al artileriei inamice care interzicea accesul pe șoseaua Sinaia – Bușteni, apropierea făcându-se pe potecă, prin pătrunderea pe sub stâncile Jepilor. Astfel că cele două regimente destinate atacului au ajuns nu la ora 13 cum se plănuiise, ci doar seara. Pregătirea de artilerie s-a declanșat la ora 13 și a durat până la începerea atacului.

Atacul asupra Dihamului a început la ora 20 cu doua batalioane în loc de trei, al treilea rămânând în rezervă. Rezistența inamicului este deosebită și după o primă retragere, un bombardament de artilerie asupra primului batalion român îl obligă să se retragă pe poziția de plecare. Celălalt batalion, pătruns adânc pe Valea Cerbului, este obligat totuși să se retragă datorită bombardamentului executat de pe Diham. Iată cum prezintă un martor ocular atmosfera câmpului de luptă: "Tragerea era așa de bine făcută că nu se scapă decât acela care avea noroc. Când am trecut prin zona cel mai strașnic frământată, pământul era scormonit peste tot. Printre trunchiurile sfărâmate ale brazilor erau mulți soldați morți și răniți". (G.C. Garoescu, **În focul mitralierei**, 1919, pag.46).

Al treilea batalion n-a intrat în luptă. O situație similară se produce și cu atacul asupra muntelui Clăbucet și cota 1304, atac desfășurat tot pe timpul nopții. Recunoașterile ofensive ordonate la Divizia 4 sunt executate dar seara trupele au revenit pe pozițiile de plecare.

Dat fiind nereușita acestei operații, comandantul Armatei 2 ordonă reluarea atacului în ziua de 27 octombrie/9 nov. conform dispozițiilor date pentru atacul anterior dezlănțuind, începând cu ora 13,30, un puternic bombardament de artilerie grea, care produce mari pierderi trupelor aflate pe bazele de plecare la atac.

Între cei căzuți se află și colonelul Popovăț, comandantul Brigăzii 20 infanterie, ucis de explozia unui obuz. "A murit ca un brav în mijlocul trupelor sale", arată generalul Averescu. În aceleași acțiuni au mai căzut sublocotenentul Eugeniu Protopopescu, căpitanul Cristea Lamoțescu, rănit în Valea Cerbului, căpitanul Dosilă Dănuț pe Clăbucet, sublocotenentul Florea Popescu toți din Regimentul 6 vânători.

Începând cu ora 17,30 se dezlănțuie atacul infanteriei inamice. Regimentul 61 infanterie și Regimentul Feldioara, aflate la aripa stângă a dispozitivului românesc sunt respinse și ocupă noi poziții mai la sud.

Contrar așteptărilor, "situația în loc să se îmbunătățească s-a înrăutățit, concluzionează generalul Averescu. Atacul proiectat de noi a fost întâmpinat, ba chiar prevenit la timp de un contraatac al dușmanului, care a fost încoronat de succes. Aripa noastră stângă a fost dislocată."²⁸

Comunicatul oficial german consemnează astfel rezultatul: "În sectorul Predeal, am făcut, la vest de Azuga, noi progrese și am respins de ambele părți ale șoselei din trecătoare, contra-atacurile românești, 188 prizonieri și 4 mitraliere au rămas în mâinile noastre."²⁹

Repetarea atacurilor infanteriei inamicului în zilele următoare nu aduce alte rezultate. În sectorul Diviziei 4 inamicul se limitează la bombardamente de artilerie și acțiuni de patrulare.

În noaptea de 27/28 oct.(9/10 nov.) la Divizia 10 trupele din linia I sunt înlocuite cu cele din linia a II-a . Regimentul 5 infanterie de la Clăbucet este înlocuit cu Regimentul 2 vânători, iar Regimentul 61 din subsectorul Coștila este înlocuit cu Regimentul 83 infanterie. La Divizia 4 dispozitivul rămâne același. Ambele divizii rezistă atacurilor repetate ale inamicului din zilele următoare. La 29 oct./11 nov. Divizia 10 a generalului Costescu, greu încercată în ultimele lupte, este înlocuită cu Divizia 16 comandată de colonelul Ghinescu, prima intrând în rezerva armatei. Schimbarea este simplă și se rezumă la statele majore, trupele fiind schimbate anterior. După două zile Divizia 10 va intra în rezerva marelui Cartier General.

Aceste măsuri se înscriu în concepția unui nou plan al generalului Averescu, comandantul Armatei 2, plan expus regelui în memoriul înaintat la 29 oct./11 nov. Se are în vedere că de la 17/30 oct. presiunea inamicului în Valea Prahovei este neîntreruptă și tot mai insistentă, în intenția "de a exploata mai cu seamă pe această direcțiune succesele anterioare". Motiv pentru care, a fost deplasată cea mai mare parte a Diviziei 187 din Valea Doftanei în Valea Prahovei și sunt în curs de concentrare și alte forțe. Rezistența noastră este "expusă a fi zdruncinată de artileria grea inamică" cu bătaie superioară artileriei noastre. Prelungirea rezistenței pentru mai mult timp poate crea situația "ca să fie copleșită" iar respingerea inamicului printr-o presiune frontală, dat fiind condițiile topografice, "nu ar prezenta sorți de izbândă, ar putea chiar să se termine cu un rezultat defavorabil, cum s-a întâmplat cu încercarea de contraofensivă din 26 octombrie".

Singura modalitate "ar fi o acțiune ofensivă a cărei reușită să fie asigurată mai ales prin direcțiunea atacului", adică pe valea superioară a Doftanei asupra flancului stâng al inamicului, pe două direcții secundare Vârful Neamțului și Vârful Stevia. Atacul infanteriei urma să fie sprijinit de artileria de pe culmea Orjogoaia și de o acțiune forțată a Diviziei 3 situată la Bratocea pentru a fixa inamicul din față combinată cu o acțiune spre muntele Piscului și Predeluș cu patru batalioane. Într-o a doua fază atacul ar cuprinde și Divizia 4 și ar obliga inamicul să-și retragă forțele din Valea Prahovei, fiindu-i amenințat spatele. Înaintarea noastră spre nord-vest mai ales cu flancul drept, ar avea șanse de reușită.³⁰

Acest plan a primit aprobarea regelui la 2/15 oct. și Divizia 21 se pune în marș spre Teșila. Pentru că situația la Câmpulung se complicase și era nevoie și acolo de o acțiune viguroasă Comandamentul de căpetenie lasă la latitudinea lui Averescu folosirea Diviziei 21 în una din cele două variante, fără a-i putea da nici un ajutor din rezerva generală. Averescu rămâne la proiectul său inițial. Divizia execută și a doua etapă a marșului de la Teșila la Trestieni în condiții extrem de grele –marș de noapte, teren foarte accidentat, viscol și zăpadă. Operația proiectată nu va avea totuși loc.

Pe măsura complicării situației generale, M.C.G. este tot mai preocupat de constituirea unor rezerve considerabile atât la armate cât și la M.C.G. Dat fiind situația relativ bună pe frontul Armatei 2, această armată, mai ales, este vizată de chestiunea rezervelor. I se solicită nu mai puțin decât trei divizii și două brigăzi de călărași. "Frontul pâraie în toate părțile și se cer 3 divizii, Cât de dezvoltat este simțul realității în noii consilieri de la M.C.G.", exclamă acuzator generalul Averescu în memoriile sale.

Comandamentul armatei consimte la constituirea acestor rezerve cu condiția completării prealabile a efectivelor diviziilor care urmau să apere cele patru direcții (Văile Buzăului, Teleajenului și Prahova pe direcția Giuvala) din responsabilitatea armatei. Astfel "este peste putință a se retrage ceva din linia de II-a fără primejdie, numărul disponibil azi în luptători fiind de abia suficient a face față presiunii pe care inamicul o exercită necurmat cu cele 6 divizii și 2 brigăzi ce are pe acest front."³¹

M.C.G. se mărginește la a recomanda întrebuințarea în operațiuni a "minimum de oameni și de muniții și, profitând de faptul că inamicul trebuie să fie slăbit, se vor alcătui rezerve de divizii și de armate"³². La insistențele lui Averescu și Divizia 10 rămâne, în componența armatei ca "ultima rezervă pe care M.C.G. – o mai poate pune la dispoziția Armatei 2".

În zilele următoare acțiunile de luptă în Valea Prahovei suferă o anume modificare determinată de situația altor sectoare de front din Carpați unde șansele surâd inamicului.

În ziua de 3/16 nov. inamicul a dezvoltat un puternic bombardament de artilerie în special în lungul șoselei din Valea Prahovei și în sectoarele Sorica și Clăbucet. La ora 15 infanteria inamică execută un viguros atac în valuri asupra sectorului de pe Clăbucet, reușind să pună stăpânire pe o parte din tranșeele Regimentului 2 vânători. Trei contraatacuri executate de acest regiment, substanțial sprijinit de alte forțe, n-au reușit. Pierderile suferite de trupele noastre au fost mari și pe alocuri tranșeele au fost răsturnate.

Ținând seama că în aceeași zi Armata 9 germană reușise să străpungă apărarea noastră pe la Jiu, comandamentul german dispune ca infanteria să nu mai atace ci să se întărească pe pozițiile cucerite, iar artileria să tragă asupra artilerie române și să respingă atacurile infanteriei. De altfel și timpul devenise foarte nefavorabil unor acțiuni ofensive în zonă, căzuse multă zăpadă și mișcarea în munți era mult îngreunată. Din aceleași rațiuni comandamentul Armatei 9 germane scoate Divizia 187 infanterie din Pasul Predeluș și Valea Prahovei și o dispune în rezervă la Brașov.

Până la 5/18 nov., cu excepția unor schimbări în dispozitivul de luptă românesc, situația este staționară, trupele noastre menținându-se în defensivă. Divizia 21, deplasată în Valea Teleajenului pentru aceea acțiune ofensivă proiectată de Averescu, este trimisă de M.C.G. spre Câmpulung. Nu va ajunge însă nici în acea zonă pentru că la 6/19 nov. este trimisă la Comarnic și de aici imbarcată pentru frontul de sud unde se pregătea bătălia Bucureștiului, astfel că ofensiva proiectată de Averescu pe Valea Doftanei nu mai poate avea loc.³³ Din aceleași rațiuni, constituirea unor mase de manevră la dispoziția M.C.G. în zona Pitești – București, se cere Armatei 2 și o a doua divizie. La 5/18 nov. Armata 2 raportează că singurele divizii care nu se găsesc în contact direct cu inamicul sunt diviziile 10 și 21. Ele ar putea fi, luate dar Divizia 10, abia retrasă din luptă, e dezorganizată și are nevoie de 10 – 15 zile pentru refacere iar plecarea Diviziei 21 de pe frontul armatei “poate avea urmări foarte grave în caz de respingere a Grupului Prahova”. Cu toate acestea cele două divizii sunt puse, începând cu 5/18 nov. Sub ordinele directe ale M.C.G. și încep deplasarea spre sud. M.C.G. dorește formarea unei mase de manevră formată din patru divizii, luate de la armatele 1 și 2, cu care să organizeze o bătălie decisivă” pentru a zdrobi inamicul care pătrunsese în Oltenia și înainta spre est. Armatele 1 și 2 trebuiau să reziste energic pentru a crea timpul necesar grupării acestor forțe iar cele două divizii să se concentreze astfel: Divizia 21 în zona Domnești – Stănești pe Valea Râului Doamnei iar Divizia 10 la Ploiești.

În intervalul 5/18 – 12/25 noiembrie forțele Grupului Prahova se mențin în defensivă. Dacă pe frontul Diviziei 4 nu se mai produce nici o acțiune importantă, pe frontul Diviziei 16 inamicul continuă să preseze, prin atacuri aproape zilnice, susținute cu forță de artilerie. Toate aceste atacuri au fost respinse și Grupul Prahova își menține pozițiile.

Din acest moment rezistența trupelor române din Valea Prahovei, atât de înverșunată și dramatică dar eficace și victorioasă pe una din direcțiile principale ale ofensivei inamice, se va afla sub impactul masiv al desfășurărilor militare de pe restul frontierei Carpaților și mai ales a celor de la Jiu unde inamicul a realizat ruperea defensivei carpatine.

NOTE:

1. **România în războiul mondial**, vol.III, partea I, pag.8
2. Lt.col. Ioanițu Alexandru, **Războiul României 1916 – 1918**, vol.I Tipografia geniului (Cotroceni), București, pag.131.
3. Generalul E.von. Falkenhayn, **op.cit.** Pag. 112.
4. Idem.
5. Victor Atanasiu, Anastasie Iordache, Mircea Iosa, Ion M. Oprea, Paul Opreșcu, **“România în primul război mondial”**, Ed. Militară, București, 1979, pag. 186.
6. Generalul E.von. Falkenhayn, **op.cit.** Pag. 118.
7. Constantin Kirițescu, **op.cit.**, vol.II p.53.
8. Generalul E.von. Falkenhayn, **op.cit.** Pag. 130.
9. Lt.col. Ioanițu Alexandru, **op.cit.** pag.132
10. G.A. Dabija, **Armata română în războiul mondial 1916 – 1918**, vol II, Editura I.C. Hertz, București, fa. pag. 486.
11. Idem pag. 487
- 11 (bis) Ioan Vlad, **Poetul erou – Mihail Săulescu**, “Viața militară”, nr.9/1989.
12. **România în războiul mondial**, vol.III, partea I. documente, documentul nr. 208.
13. apud. G.A. Dabija, **op.cit**pag. 491.
14. **România în războiul mondial**, vol.III, partea I. documente, documentul nr.264.
15. C.Kirițescu, **op.cit.** pag.59.
16. Ad. Koester, **Die Sturmschar Falkenhayns**, Munchen, 1917.
17. K. Rossner, **De la Sibiu până la Siret**, București. 1917.
18. Max Osboru, **Feldzg der 9-te Armee gegen Rumanien**, Berlin 1917.
19. Ad. Koester, **op.cit.**
20. **România în războiul mondial**, vol.III, partea I, documente, documentul nr.267.
21. Apud.G.A.Dabija, **op.cit.** pag. 493-494.
22. Ibidem, pag. 549.
23. **Mareșalul Alexandru Averescu, Notițe zilnice din războiul (1916 – 1918)**, București, 1937, Ed. Cultura națională”, pag. 76.
24. Idem, pag.77.
25. **România în războiul mondial**, vol.III, partea I, documente, documentul 270.
26. G.A. Dabija, **op.cit.** Pag. 498.
27. **România în războiul mondial**, vol.III, partea I, documente, documentul nr.275.

28. Mareșalul Alexandru Averescu, **op.cit.**, pag 83.
29. **Comunicate oficiale române, germane, austro-ungare, bulgare și turcești**, București, Editura “I. Brânișteanu”, pag. 94.
30. **România în războiul mondial**, vol III. Partea I. documente, documentul 282.
31. Idem, documentul 285.
32. Idem, documentul 181.
33. G.A. Dabija, **op.cit.**, pag. 505.

3. LUPTELE DE LA TABLA BUȚII, BRATOCEA ȘI PREDELUȘ

În sectorul Armatei 2 române, în strânsă interdependență cu bătăliile din trecătorile Bran și Predeal, forțele române au opus o aprigă rezistență și în trecătorile de la Predeluș, Bratocea și Tabla Buții, respingând la fel de categoric încercările inamicului de a străpunge lanțul carpatic. Configurația geografică, altitudinea și puținătatea ca și starea liniilor de comunicații din aceste trecători au făcut ca inamicul să nu vizeze în mod expres străpungerea printr-una din ele, ceea ce nu înseamnă însă că presiunea în toate cele trei trecători a fost minoră. În condițiile în care operația strategică românească de apărare în Carpați durează enorm pentru inamicul care vroia să rezolve cu rapiditate problema românească și să scoată România din război, frontul Carpaților rezistând timp de două luni, se înțelege că spargerea acesteia era încercată în toate trecătorile iar presiunea era maximă în fiecare din ele.

Lipsa comunicațiilor transversale dintre trecători și deci imposibilitatea de manevră pe linii interioare, în scopul întraajutorării reciproce oportune între grupurile din trecători, au impus comandamentului român conceperea unei dispuneri a forțelor cât mai rațională, pentru a putea acoperii corespunzător, în funcție de gradul de pericolozitate, toate trecătorile. În virtutea acestui imperativ se asigură proporțiile cantitative în forțe și mijloace între trecători iar dispozitivele de luptă se realizează de regulă pe mai multe fâșii de rezistență, eșalonate în adâncime. Majoritatea forțelor este dispusă pe arterele principale iar pe flancuri sunt dispuse detașamente tactice. Zonele de apărare sunt împărțite pe mai multe sectoare. Aceste măsuri și-au dovedit valabilitatea în timpul ofensivei inamice, care s-a izbit de o rezistență bine organizată a forțelor române și în aceste trecători din Carpați de curbură.¹

Valoarea defensivei românești din aceste trecători, chiar dacă nu se aflau pe direcția principală de acțiune a inamicului, este dată și de faptul că pe tot timpul ei inamicul a fost nevoit să angajeze aici numeroase trupe și mijloace de luptă care astfel lipseau pe alte direcții de efort unde inamicul dorea insistent mărirea superiorității de forțe. De asemenea, stăvilirea fermă a infiltrării vreunor forțe ale adversarului pe una din aceste trecători a lipsit dușmanul de posibilitatea trecerii unui minim de trupe peste Carpați cu care să manevreze în spatele forțelor noastre ce apărau trecătorile de la Predeal

sau Oituz. S-a dovedit prezentă și în cazul acestor trecători concepția ripostei comandamentului român, la diversele manevre și inițiative tactic-operative ale comandamentului germano-austro-ungar de a închide ermetic văile și pasurile carpatine, indiferent de valoarea lor militară, pentru a tăia inamicului orice perspectivă de spargere a defensivei românești din Carpați.

Sectorul cuprinzând cele trei trecători era acoperit de trupele Diviziei 3 infanterie care avea o forță combativă de 14 batalioane, 2 escadroane și 12 baterii și un front de 35 km pe linia; înălțimile pasului Tabla Buții, cotele 1627, 1225, 1267 și 1206 – Vadul lui Zeghe – Munții Statului.² Inamicul avea în față Divizia 89 germană comandată de generalul Luttwitz.

În cele trei trecători trupele erau dispuse pe detașamente astfel: detașamentul Tabla Buții (maior Stareșin), format din șase batalioane situate pe înălțimile dominante din trecătoare; **detașamentul Bratocea**, împărțit în două sectoare, la nord de șosea colonelul I. Lupescu și la sud colonelul Brătășanu, cu câte patru batalioane fiecare, primul având și o baterie de 53 mm; **detașamentul Predeluș** (colonelul Penescu) format din două batalioane, două baterii de 53 mm și un pluton de cavalerie. Divizia 3 mai avea în satul Teleajen detașamentul colonel Constantinescu cu o companie mai restrânsă, precum și o brigadă de artilerie și serviciile diviziei în zona Cheia.

Acțiunile de rezistență pe vechea frontieră încep la 1/14 octombrie cu o acțiune ofensivă în pasul Bratocea. Aici se instalaseră în zilele precedente regimentele 30 și 22 infanterie după o retragere ordonată pe etape pe Valea Tărlungului și Babarunca.

Presiunea inamicului era însă puternică. La sud de Săcele, în zona Oșanț, ariergarda Regimentului 30 infanterie, un batalion, era pe punctul de a fi capturat dar a fost sprijinit de o baterie de artilerie, care a barat din proprie inițiativă pătrunderea inamicului pe șosea, lăsând cale liberă trupelor noastre urmărite de mitralierele dușmane.

La instalarea trupelor noastre pe frontieră, ocupându-se exact linia frontierei, cu Regimentul 30 între șosea și muntele Ciucaș, iar cu Regimentul 22 la vest de șosea, au fost lăsate neocupate două înălțimi dominante în fața dispozitivului de luptă care constituiau însăși cheia frontierei în această trecătoare. Aceste înălțimi erau Stâna Zănoaga în fața Regimentului 30 și Vârful Roșca în fața Regimentului 22. Cele două înălțimi, ocupate de inamic, îi dădeau acestuia posibilitatea să supravegheze toată zona din spatele celor două regimente pe când dacă ar fi fost ocupate de trupele noastre ar fi fost obligat să-și caute o poziție la cel puțin 5 km mai înapoi de poziția românească.³ La 30 sept./13 oct.

inamicul le-a ocupat și “ne-a trimis vorbă cu artileria că ne vede tot ce facem. Și câte aveam, doamne, de făcut pe o poziție pe care trebuie să rezisti, să stai, să dormi și să te pregătești de iarnă”⁴. Consecințele acestei stări de lucruri se vor resimți până la retragerea definitivă din trecători. Ambele regimente au atacat au atacat în mai multe rânduri, cu eforturi deosebite, pentru a lua în stăpânire cele două înălțimi.

În ziua de 1/14 octombrie Regimentul 30 infanterie atacă poziția inamicului de pe Stâna Zănoaga frontal cu batalionul maiorului Ilie Niculescu și pe flancul stâng prin Valea Babarunca cu batalionul maiorului N. Stănescu. O pregătire de artilerie nu s-a făcut, odată, pentru că se miza pe surprinderea inamicului și apoi pentru că terenul și modul de dispunere a artileriei noastre nu permiteau un bombardament eficace. Zona acțiunilor de luptă era acoperită cu brădet des, stâncoasă și impracticabilă. Atacul pornește cu curaj și încredere, iar înaintarea se execută în perfectă liniște. În liziera pădurii de la Stâna Zănoaga trupele române sunt întâmpinate cu foc violent de armament automat din mai multe părți. Poziția era puternic apărată, batalionul maior Niculescu atacă cu înverșunare dar se vede obligat să se oprească și să aștepte efectul atacului prin spate al celui alt batalion.

Acest batalion după un marș extrem de greu printr-un sector inaccesibil reușește să pătrundă în Valea Babarunca, urmează cursul văii care ducea exact în spatele poziției dar la prea mare distanță ca să poată ataca inamicul. Comandantul batalionului hotărăște să intercepteze șoseaua națională și apoi să se îndrepte în spatele inamicului de pe frontieră, putând astfel să sprijine și acțiunea primului batalion. Pe la ora 9 dimineața companiile sale ies din pădure și interceptează șoseaua în zona Cășerie unde dau peste trenurile de luptă și regimentare ale inamicului. Se creează o panică de nedescris: “Ofițerii în costum sumar ieșeau buimăciți din corturi, conductori, bucătari, infirmieri, cai, toți și toate se mestecau într-o învălmășală și o gălăgie asurzitoare. Surprinderea este într-adevăr cea mai mare pacoste în război. Câteva focuri de armă și mitralieră au fost destul pentru ca în mai puțin de 10 minute toți să fugă în toate părțile lăsând pe loc tot ce aveau cu ei”⁵. S-au capturat cu repeziciune: ofițeri, trupă, cai și materiale transportabile. Inamicul alarmat a cerut ajutoare și dinspre Săcele s-a pus în mișcare o coloană auto venind să salveze situația. Astfel batalionul maior Stănescu, aventurat adânc în dispozitivul inamic fără nici o legătură cu trupele proprii, nu a putut rămâne pe loc și s-a retras, cu toată captura făcută, pe același drum, luându-și măsurile de siguranță necesare. El reintră în liniile noastre fără să fie stingherit, fără pierderi și cu o bună captură de război. Celălalt

batalion se retrage și el pe frontieră, poziția de pe Stâna Zănoaga rămânând mai departe în mâna inamicului. Pierderile batalionului maior Niculescu sunt destul de mari: trei ofițeri răniți și doi căzuți prizonieri, trupă – 16 morți, 97 răniți și 50 dispăruți.⁶ Între cei răniți este și comandantul batalionului, maiorul Ilie Niculescu, “un iscusit ofițer de război, dotat cu o mare energie, rezistență și sânge rece”⁷. Cei doi ofițeri căzuți la inamic au fost locotenentul I. Popescu și sublocotenentul Roman Tacian. Primul cade grav rănit și moare la scurt timp, “sângele lui s-a scurs și l-a înghițit pământul nației sale, pentru care s-a scoborât din munții Muscelului să învețe carte și să învețe cum să-și apere această nație mai bine, și mai cu folos. Era un eminent ofițer, o fire aleasă și un caracter desăvârșit..., un suflet viteaz dispăruse” – își amintește colegul său de școală militară și de regiment.⁸

După acțiuni similare împotriva poziției inamice de pe Vârful Roșca, executate de Regimentul 22, ambele regimente trec la organizarea și întărirea poziției defensive de pe linia frontierei. În următoarele două săptămâni situația este staționară la Bratocea. Doar unele acțiuni limitate mai scot trupele din tranșee. Timpul este tot mai friguros și oamenii tot mai obosiți.

În zilele 2/15 – 3/16 octombrie acțiuni mai deosebite întreprinde Detașamentul Tabla Buții. Prin ordinul Diviziei 3 acest detașament, comandat de maiorul Stareșin, primește misiunea să atace cu toate cele trei batalioane inamicul de la Vama Buzăului, să-l învâluie și să-l captureze. Detașamentul pornește la ora 2,35 către obiectivul indicat și la ora 8 din ziua de 2/15 octombrie ajunge și găsește Vama Buzăului neocupată de inamic. Detașamentul se dispune în dispozitiv de apărare și raportează diviziei situația în două rânduri, prin călăreți, dar ambii călăreți sunt capturați de inamic. La ora 17,30 inamicul atacă dispozitivul românesc. Comandantul detașamentului retrage avanposturile și ordonă revenirea pe poziția de la Tabla Buții.

Între timp însă poziția de la Tabla Buții, rămasă fără apărare, este ocupată de un detașament al inamicului, pe la orele 12, venind dinspre Tătaru Mare și Tătaru Mic. O companie de milițieni și dispensați din Regimentul 72 infanterie, singura aflată în apropiere, se retrage în debandadă. Prin ocuparea poziției din trecătoare este întreruptă legătura cu Detașamentul maior Stareșin și toate aceste fapte impresionează comandamentul Diviziei 3 care raportează disperat direct Armatei 2 că inamicul cu mai mult de un regiment a înaintat spre sud în direcția Slon. Atât divizia cât și armata iau măsuri de contracarare a acestei acțiuni, punând în mișcare forțe pe măsură.

Detașamentul maior Stareșin, sosind după miezul nopții, este primit cu focuri de infanterie la Tabla Buții. Detașamentul rămâne până în zori pe poziția pe care ajunsese, cu măsuri de siguranță pe toate direcțiile. În dimineața zilei de 3 octombrie, după o recunoaștere personală, comandantul hotărăște să atace pe inamic și să-l alunge cu orice preț. Astfel, aceasta înaintând putea întoarce detașamentul nostru de la Bratocea, iar detașamentul Staresin putea fi capturat.

Trupele române atacă cu putere frontal iar două companii încearcă învăluirea flancului stâng al inamicului. Către ora 11 învăluirea se realizează și inamicul începe retragerea spre Tătarul Mare. Două companii române îl urmăresc. Poziția fiind eliberată, sunt lăsate patru companii pentru apărarea ei iar restul forțelor se îndreaptă spre Crucea-Mandei și Mănăila, ocupând și acele poziții, pentru a respinge orice încercare de întoarcere ofensivă a inamicului. Acțiunea energică și curajoasă a detașamentului român a costat trupele noastre, 1 ofițer și 9 soldați morți, 1 ofițer și 16 soldați răniți, iar inamicul a avut mari pierderi în morți și răniți, plus 17 prizonieri căzuți la noi. S-au distins: căpitanul D. Niculescu, "care a dovedit judecată sănătoasă, mult tact și pricepere", sublocotenentul Nițulescu "care în linia întâi a îmbărbătat pe luptători prin ploaia de gloanțe, însuși ofițerul fiind grav rănit", sublocotenent în rezervă Copăcescu, "care plin de curaj și devotament a căzut mort pe câmpul de luptă" și sublocotenentul Protopopescu "care a condus secția de mitraliere în atacul de front cu curaj și pricepere."⁹

Iată cum consemnează jurnalul de operații al Regimentului 28 infanterie succesul de la Tabla Buții: "La ora 12 Tabla Buții e în stăpânirea noastră. Inamicul este fugărit peste Tătaru Mare, în uralele soldaților care își dau seama că printr-o efortare de 6 ore au scăpat de clește. Inamicul lasă pe teren 50 – 60 de morți, 32 de prizonieri, dintre care 15 răniți și numeroase materiale de război: arme, muniții, unelte etc."^{9 bis}

Succesul atacului dat de către detașamentul comandat de maiorul Stareșin a rezolvat situația creată la Tabla Buții, situație care era totuși departe de a prezenta gravitatea raportată de Divizia 3 pe baza informațiilor exagerate ale fugarilor milițieni de la Crucea Mandei. Reflectând asupra incidentului de la Tabla Buții care "a produs o întreaga perturbațiune", generalul Averescu consideră că "generalul Niculescu, comandantul Diviziei 3, s-a arătat mai prejos de orice așteptare. A dus alarma până la Marele Cartier General."¹⁰

În ziua de 4/17 octombrie, după un puternic bombardament de artilerie, trupe de infanterie inamice au atacat poziția de la pichetul Tabla

Buții, acoperind-o. Cele patru companii contraatacă dar nu reușesc să reocupe poziția, lipsindu-le artileria.

La Predeluș situația rămâne calmă în primele zile. În ziua de 4/17 octombrie două detașamente, de valoarea câte unui batalion, sunt semnalate în intrarea pe Muntele Neamțului și pe vârful Șteviei, amenințând astfel dreapta Diviziei 21, aflată pe muntele Susaiul.¹¹ Comandantul Armatei 2 ordonă executarea unui atac frontal cu Divizia 21 și un atac în flancul stâng al inamicului cu Detașamentul Predeluș. Pentru executarea acestui atac se constituie o grupare formată dintr-un batalion, o companie de pușcași, o secție mitraliere și o baterie de 53 mm care este trimisă pe direcția Vârfului Rusului, Vârful Ștevia, Vârful Pâraie. În dupăamiaza zilei s-a aflat că detașamentele inamice s-au înapoiat și s-au instalat în tranșeele de pe dealul Neamțului și dealul Ștevia.

În acest stadiu al desfășurărilor din trecătorile Carpaților de curbură, frontul este inspectat de generalul C. Crăiniceanu care prezintă Marelui Cartier General următoarele constatări: forțele inamicului în fața poziției de la Bratocea au variat de la o brigadă mixtă cu artilerie grea în faza inițială la un regiment de infanterie cu o baterie de câmp și 2 tunuri grele (3/16 oct.), iar la Tabla Buții și Predeluș de la 1 – 2 batalioane la 1 – 2 companii; situația și dispozitivul Diviziei 3 pe front sunt bune; Valea Teleajenului prezintă condiții grele de apărare, șoseaua este greoaie, cu pante foarte mari și greu accesibile; consideră că pe frontul restrâns al diviziei ar putea fi suficiente doar forțele unei brigăzi mixte iar cealaltă brigadă s-ar putea retrage pentru refacerea în zonă Măneciu – Pământeni, de unde ar putea și interveni la nevoie; forțe prea numeroase nu sunt necesare, ele neavând spațiu de manevră; inamicul pare a fi hotărât doar la hărțuiri, în anumite locuri, fie pentru că și-a risipit forțele, fie că se concentrează în altă parte.¹²

După aceste prime acțiuni de luptă în cele trei trecători situația este aproape nemodificată, inamicul nu poate străpunge sau împinge sensibil liniile românești, rezistența acestora se dovedește eficace cu toate greutățile impuse de condițiile de teren și starea vremii. În seara zilei de 4/17 octombrie forțele române se apărau cu următoarele efective: la Tabla Buții cu 2.850 de militari, la Bratocea cu 5.950 iar la Predeluș cu 12.650 militari, plus subunitățile de artilerie.

Situația inamicului, după declarațiile prizonierilor, era următoarea: în fața diviziei situată în Valea Buzăului și la Tabla Buții se afla Divizia 89 germană; în fața Diviziei 3 la Bratocea și Predeluș erau forțele Diviziei 187 germană (regimentele 187 și 189, cel de-al treilea regiment era subordonat operativ Diviziei 51 honvezi și acționa în Valea Prahovei).

Până la 15/28 octombrie situația în trecători rămâne staționară iar dispozitivul același. Au loc acțiuni de patrulare și bombardamente de artilerie. Excepție face doar atacul executat la Tabla Buții în zilele de 5/18 – 6/19 oct. prin care se pune stăpânire pe cota 1.153. Pierderile detașamentului sunt însă mari: ofițeri – 4 morți și 3 răniți, trupă – 25 morți și 120 răniți, iar poziția considerată ca fiind expusă focului artileriei inamice, este abandonată în zorii zilei de 7/20 oct.

În scopul de a nu da timp inamicului să-și consolideze aliniamentul ocupat și pentru a-l izgoni peste frontieră, Corpul 3 armată ordonă la 14/27 octombrie: **detașamentul Predeluș** să continue supravegherea cu maximă vigilență a sectorului ocupat de inamic, făcând continua legătura operativă cu forțele ce operau în Valea Prahovei; **detașamentul Bratocea** urma să facă recunoașteri prin luptă în adâncime, să bombardeze puternic pozițiile inamice și să se ocupe zona Albiile – Piscul Albilor unde să se lege cu trupele de la Tabla Buții; **detașamentul Tabla Buții** urma să bombardeze artileria inamică și frontul inamic, mai ales poziția de pe Tătaru Mare. Infanteria primea misiuni ofensive în mai multe sectoare, comandamentul vizând astfel o apărare activă pe tot sectorul astfel încât inamicul să nu poată pregăti ofensive de anvergură.

Execuția acestui ordin începe la 17/30 octombrie. La Tabla Buții se execută recunoașteri de patrulare, iar la Bratocea o recunoaște ofensivă cu un batalion care a dus la ocuparea muntelui Roșca, producând inamicului pierderi (2 ofițeri și 70 trupă găsiți morți în tranșee) și capturându-i o mitralieră, un proiector și mai mulți prizonieri. O altă subunitate a înaintat până la cantonul de grăniceri din Valea Tărlungului și la Stâna Zănoagei. O companie din Regimentul 30 infanterie a înaintat și împins patrulare pe Valea Babarunca și pe munții Tablei și Colții Înalți. Un batalion din același regiment a înaintat către Piatra Laptelui și Vârful Albile. Aceste succese ofensive au fost plătite de cele două regimente de la Bratocea, 30 și 22 infanterie, cu 20 de morți, 24 de răniți și 2 dispăruți.

În ziua următoare la Tabla Buții se produce un atac cu o companie inamică asupra cotei 1153. Atacul este respins de patrulele detașamentului Telejenel, format din trei companii, detașament care înaintează apoi spre nord cu două companii, una rămânând în rezervă. Tot la fel un detașament de la Bratocea ocupă cu câte o companie Vârful Albile și Stâna din Piroșca. Detașamentul care ocupase muntele Roșca este atacat puternic de inamic și silit să se retragă la Muntele Cailor.

Pentru data de 19 oct./1 nov. Armata 2 ordonă executarea unui atac la Vârful Ștevia cu un batalion de vânători, concomitent cu atacul

spre Unghia Mare executat de un detașament din Grupul Predeal. Se constituie detașamentul căpitanului D. Acrivescu care dă două atacuri spre Vârful Ștevia, ocupat de inamic, dar nu-l poate cuceri, din cauza artileriei inamice care trăgea din spate, dinspre Predeluș. În aceeași zi Detașamentul Tabla Buții a stabilit legătura operativă la dreapta cu trupele Diviziei 6 prin detașamentul maior Becheanu.

Acțiunea ofensivă a Grupului a lăsat impresia că inamicul a adus pe acel front ajutoare importante din Divizia 187 germană, aflată în fața Diviziei 3 române. În consecință se plănuiește pentru ziua de 20 oct./2 nov. o ofensivă viguroasă în scopul de a verifica autenticitatea informației și în caz afirmativ să se profite de slăbirea forțelor inamicului în sector.

Conform ordinului Diviziei 3, se aprecia că în pasul Bratocea inamicul nu mai are decât trei batalioane cu artileria corespunzătoare și deci divizia are misiunea să înainteze cu forțele sale de la Bratocea pentru a arunca pe inamic la nord de defileu. Se preconiza începerea ofensivei printr-o puternică pregătire de artilerie, urmată de un atac energic al celor două regimente din trecătoare, 30 și 22 infanterie.

Atacul se desfășoară conform planului. Regimentul 30 atacă cu un batalion spre stânga și cu un altul spre Valea Babarunca. Ambele batalioane sunt oprite în fața pozițiilor inamice de focul intens al inamicului. Batalioanele rămân pe aliniamentul atins și își întăresc pozițiile. Regimentul 22 atacă cu un singur batalion care reușește să pună stăpânire pe partea estică a Muntelui Roșca, dar fiind contraatacat, s-a retras seara spre Muntele Cailor. Celelalte două batalioane, întâmpinând o puternică rezistență, nu au putut concura la acțiunea promițătoare a primului batalion.

În aceste acțiuni de luptă se jertfește sublocotenentul C. Ioniță, aghiotantul Regimentului 30 infanterie, la unul din posturile de observație din linia întâi. "Foarte vioi și întreprinzător - își amintește colegul său C. Calotescu - nu s-a mulțumit numai să observe, ci punând mâna pe armă, trăgea cu înverșunare împreună cu tot postul de observare în liniile dușmane. Desigur că a făcut mult rău inamicului, fiindcă la un moment dat o ploaie de proiectile se îndreaptă asupra postului. În câteva secunde nu a rămas decât plutonierul Dumitrașcu cu picioarele retezate. Restul împreună cu sublocotenentul Ioniță, au fost sfârâmați. Sublocotenentul Ioniță moare cu arma în mână, în credința că își face datoria..."¹³

În trecătoarea de la Tabla Buții, în aceeași zi de 20 oct./2 nov., s-a produs un puternic atac pe direcția Tătaru Mare. La aripa dreaptă, atacul batalionului maior Becheanu a început la ora 10, înaintând pe coama dintre Sirii, și a cucerit poziția inamică de pe Tătaru Mare la

baionetă până la ora 12, cu tot focul artileriei și mitralierelor inamice. La centru două companii au atacat spre cota 1380 dar nu am putut câștiga teren. Și la aripa stângă progresul detașamentului Telejenel este minim.

După informațiile obținute în ziua de 20 oct./2 nov. comandantul Armatei 2 își întărește convingerea că majoritatea forțelor inamice din fața Diviziei 3 au fost mutate în Valea Prahovei și deci ofensiva trebuie continuată cu energie.

Prin urmare se ordonă continuarea atacului în noaptea spre 21 oct./3 nov. și a doua zi. Atacul se continuă dar la Tabla Buții situația nu se poate modifica. La Bratocea atacul Regimentului 30 infanterie nu reușește să ocupe Stâna Zănoaga și trupa reocupă pozițiile vechi de pe frontieră. Regimentul 22 infanterie reușește să recucerească Muntele Roșca, ia 114 prizonieri, două mitraliere și material de război și se apropie de Muntele Belindei. La Predeluș situația este staționară.

În ultimele lupte Divizia 3 a suferit pierderi dureroase. Unele companii au rămas cu efective sub 100 de oameni iar pierderile în ofițeri creaseră situația că batalioanele erau comandate de locotenenți și reduse la trei companii. Divizia raporta la 21 oct./ 3 nov. că nu mai dispunea decât de șase batalioane, al căror efectiv total nu trecea de 2.500 de oameni, că nu mai poate face eforturi mari, pe un front întins. Situația este asemănătoare și la Predeluș unde efectivele sunt insuficiente (680 de combatanți) pentru apărarea sigură a trecătorii.¹⁴

Cu toate acestea Armata 2 ordonă continuarea ofensivei Diviziei 3, simultan cu o ofensivă a Diviziei 6 în Valea Buzăului cu scopul de a fixa pe inamic și a câștiga teren fie acolo unde el ar fi slăbit, fie pentru a-l sili să-și concentreze trupe însemnate în fața Diviziei 3, fie să amenințăm liniile sale de comunicație”¹⁵

În dimineața zilei de 22 oct./4 nov. atacul continuă. La flancul stâng și în sectorul central, înaintarea a fost oprită. La flancul drept însă, detașamentul căpitanului Manolescu atacă Tătaru Mare și îl ocupă în colaborare cu un detașament de la Divizia 6 de pe Tătaru Mic. În același timp în sectorul de la Bratocea, pe la orele 11, după un bombardament de câteva ore, inamicul pătrunde spre sud, iar aripa noastră stângă este obligată să se retragă antrenând apoi și pe cea dreaptă. Muntele Roșca este recuperat de inamic. Cele trei batalioane române se retrag pe vechea poziție de la Muntele Cailor, Plaiul Sterp și muntele Babeș. Această acțiune nereușită “în care s-au pierdut destui oameni, se datorește lipsei de legături între unități și slăbiciunii conducerii.”¹⁶ Batalionul de sprijin intervine târziu, iar batalionul din rezerva diviziei nu intervine de loc. În

ziua de 23 oct/ 5 nov. acțiunea continuă pe frontul de la Tabla Buții, unde detașamentul căpitanului Manolescu a ocupat întreg muntele Tătaru Mare. La Bratocea și la Predeluș doar bombardament. Situația se menține staționară și în următoarele zile. Sacrificiile trupelor aflate în aceste acțiuni sunt destul de mari. Iată de exemplu pierderile Regimentului 28 infanterie în intervalul 4 – 23 octombrie: morți 53, între care și ofițeri: căpitanul R. Nisipeanu și sublocotenentii A. Mateescu, Andreescu, Ion Mihai; răniți 197, iar dispăruți 31.¹⁷

În perioada care urmează până la 12/25 noiembrie operațiunile pe frontul Corpului 3 armată, în cele trei trecători Predeluș, Bratocea, Tabla Buții, aproape stagnează. Au loc doar mici acțiuni locale, fără importanță din punct de vedere operativ.

Pentru că pe frontul de la Predeal se pregătește o ofensivă pentru 26 oct./8 nov., Armata 2 ordonă executarea unei demonstrații ofensive și pe frontul Corpului 3 armată. Acțiunea se limitează la bombardamente de artilerie și acțiuni de patrulare.

În aceeași zi, detașamentul căpitan Manolescu, bătut continuu de artilerie și atacat de infanterie, a fost silit să părăsească muntele Tătaru Mare. Faptul este astfel comentat în jurnalul de operații al Regimentului 28 infanterie: "Incontestabil inamicul are o victorie căci Tătaru Mare nu va mai fi de azi înainte în mâinile noastre. Trebuie să facem dreptate soldatului nostru, admirabil însă: mijloacele inamicului, artileria grea și ușoară, uimitoarea legătura între cele două arme-sunt superioare. Și apoi de 7 zile și 7 nopți trupa noastră stă pe poziții și atacă și contraatacă, fără odihnă, fără hrană la timp din cauza dificultății terenului și fără adăpost pe o vreme prea rece și sub un vânt ce tae".¹⁸ Cu toate că acțiunile staționează, acest regiment are pierderi mari în continuare. Adică între 27 oct./9 nov. și sfârșitul acțiunilor din trecători el pierde 24 morți, 63 răniți și 1.386 dispăruți.¹⁹ Situația este asemănătoare și la Regimentul 30 care primea forțe noi la 21 octombrie, cuprinzând 7 ofițeri și 1000 oameni de trupă.²⁰

Inutilitatea încercărilor inamicului de a străpunge prin trecătorile de la Predeluș, Bratocea, Tabla Buții sau Valea Buzăului este înțeleasă și la comandamentul Armatei 9 germane, dându-se ordinul ca să se suspende orice atacuri și să se treacă la defensivă.

NOTE:

1. **România în anii primului război mondial**, Editura militară, București, 1987, vol. I. Pag. 463.
2. **România în războiul mondial**, vol.III, partea I. p. 577.
3. Lt.col. C. Calotescu, **În luptă cu Regimentul Muscel nr.30**, Editura Institutului de Arte Grafice "Lucia"; București, f.a., pag. 127 – 128.
4. Idem.
5. Ibidem, pag. 130 . 131.
6. **România în războiul mondial, op.cit.**, pag. 580.
7. Lt.col. C. Calotescu, **op.cit.**, pag. 131.
8. Ibidem, pag.132.
9. **România în războiul mondial**, vol.III, partea I, documentare, doc.nr.298.
- 9(bis) Arhiva M.Ap.N., fond 1049/I
10. Mareșalul Al. Averescu, **op.cit.**, pag. 53.
11. **România în războiul mondial, op.cit.**, pag. 585.
12. **România în războiul mondial**, documente, **op.cit.**, docum. Nr.24.
13. Lt.col. C. Calotescu, **op.cit.**, pag. 135.
14. **România în războiul mondial, op.cit.**, pag. 605.
15. **România în războiul mondial**, documente, docum.nr.311
16. G.A. Dabija, **op.cit.**, pag 512.
17. Arhiva M.Ap.N., fond 1049/1.
18. Ibidem
19. Ibidem
20. Lt.col.C. Calotescu, **op. cit.**, pag. 136.

4. LUPTELE DIN PASUL BUZĂU

Pe Valea Buzăului și-n restul bazinului hidrografic al acesteia, una din trecătorile de mai mică valoare operativă din Carpații de Curbură în contextul desfășurărilor militare din toamna lui 1916, acționează defensiv Divizia 6 infanterie, comandată de generalul Arghirescu.

Având o forță combativă de 12 batalioane, 1 escadron și 6,5 baterii, divizia opera pe un front de 32 km, între Bâsca Mică (inclusiv) și zona În Vaduri, pe valea Siriul Mare (inclusiv), pe aliniamentul: Bălțița – pichetul Coceanul – Gara Siriului – Dealul Șoimului – În Vaduri.

Configurația foarte frământată a terenului diviza astfel diapozitivul de luptă al diviziei: în Valea Bâsca Mică se afla detașamentul locotenent Gănescu, compus din 120 de oameni; pe valea Bâsca Mare detașamentul căpitanului Vasiliu, compus din 200 călăreți descălecați și deveniți infanteriști și 120 milițieni, având misiunea să apere comunicația și calea ferată îngustă din această vale; la Gura Țeghii se aflau două companii comandate de căpitanul Andrei; pe Valea Buzăului dispozitivul era realizat pe trei linii de rezistență, eșalonate în adâncime la 300 – 400 m, una în spatele celeilalte și cuprinzând 3 – 1-1 companii, plus o grupare la Gura Siriului, formată din alte cinci companii. Toate aceste forțe se aflau sub comanda maiorului Bădescu. Alte forțe se mai aflau pe flancurile poziției de la Gura Siriului – trei companii la est și două la vest – pe poziția de la Broasca - Regimentul 12 infanterie cu șase companii și două secții de mitraliere, Regimentul 3 vânători cu cinci companii, câte un batalion din regimentele 10 și 11 infanterie, plus artilerie formată dintr-un divizion de obuziere și alte trei baterii de câmp; pe poziția de la Nehoiășu – Regimentul 24 infanterie; pe poziția de la Nehoiu – două batalioane și o baterie și o secție de artilerie; pe poziția În Vaduri detașamentul căpitanului P. Georgescu, format din 130 călăreți descălecați, bicicliști și jandarmi trimiși pe Valea Siriului Mare pentru a face legătura operativă cu trupele de la Tabla Buții. Celelalte trupe și serviciile diviziei se aflau mai în spate, în zona Nehoiu, Cislău. Efectivele Diviziei 6 infanterie erau de 190 de ofițeri și 11.000 – trupă.

Iată deci că Divizia 6 se găsea cu grosul forțelor pe Valea Buzăului și cu detașamente de flanc pe crestele care Valea Buzăului și pe unde inamicul încearcă să întoarcă pozițiile succesive din fundul văii.

Pentru coordonarea acțiunii acestor multiple detașamente de flanc, detașamente constituite în grabă din subunități disperate și chiar

cu oameni de la servicii, prin ordinul Corpului 3 Armată, apărarea din Valea Buzăului este împărțită în trei sectoare, fiecare cu comandament separat: sectorul de est (din stânga Buzăului), sectorul de centru (Valea Buzăului) și sectorul de vest (din dreapta Buzăului). În timp și pe etape sunt retrase de pe front subunitățile formate în grabă, cele formate din călăreți descălecați și trupe de la servicii, și sunt înlocuite cu trupe de infanterie¹. Sectorul din est trebuia să facă legătura operativă cu detașamentul căpitanului Vasiliu de la Coceanu, iar cel din vest cu trupele de la Tabla Buții.

Situația inamicului din fața Diviziei 6, după datele Armatei 2 române, conforme cu realitatea, era următoarea: Divizia 89 germană avea dispusă în Valea Buzăului Brigada 178 infanterie, comandată de generalul Melmus, cu regimentele 333 și 375 infanterie, 8 landwehr, 89 artilerie grea 150 mm, un divizion din Regimentul 1 artilerie grea de gardă și un escadron de cavalerie.

Acțiunile de luptă încep la 1/14 octombrie. În noaptea anterioară două companii ale inamicului atacă detașamentul locotenentului Gănescu și-l silesc să se retragă, ele pătrunzând spre sud pe valea Bâsca Mică. În sectorul de est, conform ordinului diviziei, s-au încercat unele acțiuni ofensive cu două detașamente spre Golul Tehereului și izvoarele Văii Giurca Mare; împrăștiind unitățile inamice întâlnite și capturând 45 de prizonieri. O pătrundere a inamicului cu un batalion pe Valea Bâsca Mare este stopată. În Valea Buzăului se produce un puternic atac al inamicului asupra poziției de la Gura Siriului, atac sprijinit de artileria grea și executat cu 3 – 4 batalioane și un automobil blindat. Atacul a fost însă respins.

În sectorul de vest detașamentul căpitanului Roni înaintează către Piciorul Babei, respingând 2 companii inamice, iar o coloană inamică, 3 companii, coboară în Valea Siriului Mare, de unde respinge posturile de legătură și urcă apoi înălțimile Monteoru, împrăștiind compania română aflată acolo. Ocuparea vârfului Monteoru determină și detașamentul căpitanului Roni să părăsească poziția de pe Dealul Șoimului și să se retragă pe pantele sudice ale Văii Siriului Mare.

Pentru reluarea poziției de pe vârful Monteoru se pregătesc două batalioane: unul format din trupe de la Broasca, comandat de locotenentul colonel Alexiu, cu misiunea de a ataca dinspre est și al doilea format la Nehoiașu, sub comanda maiorului Rădescu pentru a ataca dinspre sud și vest. Concomitent urma să atace două companii de la Tabla Buții și să cadă în spatele inamicului. Ordinul comandantului diviziei pentru acest atac se încheie astfel: “Va fi o cinste mare și o faptă vitejească a ne scăpa sfărâmând rămășițele acestui dușman ce aveam în fața noastră. Populația

țării și în special cei din județele ce apăram, va vedea un erou în fiecare soldat al Diviziei 6.

Faceți dar ca românii să se uite cu admirație la noi. Depinde numai și numai de voi aceasta, ostași ai Diviziei 6”². Acțiunea, bine coordonată de locotenent colonelul Alexiu, reușește să determine inamicul să se retragă de pe Monteoru. Balalionul maiorului Rădulescu rămâne pe poziția de pe Monteoru, celelalte trupe retrăgându-se pe pozițiile lor.

În ziua următoare, 2/15 octombrie, inamicul ataca din nou în Valea Buzăului dar atacul este respins și pe la ora 9 inamicul se retrage. Un alt atac al inamicului s-a produs pe dealul Jariștea împotriva unei companii române, cu aceleași trupe care acționează în ajun la Monteoru. Inamicul este respins către Valea Siriul Mare de alte două companii din Regimentul 12 infanterie și prins apoi între acestea și companiile căpitanului Roni și locotenentul Ionescu Savel. Cele două companii inamice sunt nimicite. Se capturează 126 prizonieri și se salvează un convoi de 10 prizonieri capturați de inamic în ajun.

Detașamentul maior Rădulescu primește din partea Diviziei 6 următorul ordin, expresiv pentru felul cum se înțelegea situația la nivelul diviziei și temerile care se alimentau acolo: “Dacă ați luat vârful Monteoru, lăsați numai o companie pentru apărarea lui și cu restul detașamentului plecați imediat spre Dealul fără nume, treceți râul Mreaja și atacați viguros până la ultima picătură de sânge grosul forțelor inamice care înaintează spre noi. Sunteți ultima speranță sunteți salvarea diviziei. Semnează generalul Arghirescu”². Maiorul Rădulescu execută ordinul dat pe dealul Mreaja, este oprit de focul artileriei inamice și silit să coboare în Valea Mreaja. Seara, aflat în retragere la sud de Băița, este sprijinit de două companii deplasate la Gura Țeghii și de un pluton și jumătate trimise de Brigada 7 mixtă din Valea Zăbalei.

Pentru ziua 3/16 octombrie, Divizia 6 intenționează să dezvolte două atacuri învăluitoare, pe ambele flancuri ale poziției din Valea Buzăului. Un batalion din Regimentul 24 infanterie cu o secție de mitraliere și una de obuziere, sub comanda locotenent colonelului Brezeanu, era trimis cu trenul pe Valea Cașoței spre Golul Tehereului cu misiunea de a înainta și a cădea în spatele grosului inamic de pe Valea Buzăului. Un alt batalion asigura spatele primului. Detașamentul căpitanului Roni cu o secție de obuziere urmează să înainteze pe Dealul Șoimului și Dealul fără Nume simultan cu atacul detașamentului Brezeanu. O companie urma să asigure stânga detașamentului Roni, înaintând pe Valea Mreaja.

Acțiunea învăluitoare a început dar nu s-a putut dezvolta conform planului. Detașamentul Brezeanu a înaintat doar până la Golul Tehereului, unde a fost atacat de câteva companii inamice, obligat să se retragă, localitatea fiind ocupată de inamic. La aripa stânga, detașamentul căpitanului Roni, foarte slăbit (50 de oameni), fiind presat de inamic se retrage. La centrul sectorului tirul artileriei obligă pe cele adverse să se retragă iar linia infanteriei inamice este părăsită.

Detașamentul maiorului Rădulescu primește misiunea să ocupe poziția între Vârful Gâlma și Poiana Condrei, face deplasarea necesară, alături de alte două companii sub comanda căpitanului Gh. Mihail, dar inamicul fusese respins de către trupele de la Tabla Buții și cele două detașamente se înapoiază la În Vaduri și Gura Siriului.

Detașamentele de la extrema dreaptă, locotenent Gănescu și căpitan Vasiliu, se retrag la Gura Secului respectiv Podul Calului.

Iată deci că în primele zile ale defensivei din trecători situația este destul de complexă, presiunea inamicului de intensitate mare iar eforturile trupelor proprii deosebite. Unitățile diviziei, nu au fost greu încercate, unele având efectivele îngrijorător reduse: o companie din Regimentul 3 vânători era redusă la 6 – 7 oameni, marea majoritate fiind pierduți într-un atac al inamicului pe șoseaua din Valea Buzăului; o altă companie din același regiment era redusă la 40 de oameni, în aceeași acțiune a inamicului în care o a treia ia 93 de prizonieri.⁴ Detașamentul Bijutescu (2 companii) avea doar 92 de oameni, detașamentul căpitanului Roni, tot 2 companii, avea 50 de oameni.

Prin urmare Corpul III armată cere insistent ajutoare în valoare de 5 batalioane iar Armata 2 pune la dispoziția Diviziei 6, Brigada 42 infanterie, formată din 6 batalioane și un divizion de artilerie, urmând ca un regiment împrumutat anterior să fie restituit armatei.

Înainte de primirea acestor ajutoare Divizia 6 avea doar 6.300 infanteriști în cele cinci regimente din organică, iar după primirea ajutoarelor efectivul a crescut la 12.300 oameni. Deci fiecare din cele cinci regimente avea efectivele reduse la mai puțin de jumătate efectivul control.

În ziua de 4/17 octombrie acțiuni deosebite desfășoară detașamentul Brezeanu pentru ocuparea Golului Tehereului. Detașamentul reușește s-o facă dar spre seară este respins din nou de inamic. În această situație, dat fiind gradul de epuizare a detașamentului, divizia ordonă retragerea celor două batalioane la Nehoiu și înlocuirea lor cu alte companii. În centrul dispozitivului linia de contact este împinsă spre nord cu 1 km. În aripa stângă toate forțele sunt angrenate în atacul poziției inamice de pe Dealul Șoimului și învăluirea flancului drept inamic. La

extremitatea stângă se afla detașamentul Roni care asigura flancul stâng al atacului. Inamicul puternic amplasat în teren rezistă pe cota 115. Atacul continuă în ziua următoare cu detașamentul locot.-colonelului Alexiu, format din 11 companii și o secție de obuziere. Trupele române se apropie până la 50 m de poziția inamică. "Trupele detașamentului ajung până la 50 m de rețele de sârmă - arată generalul Dabija - fără a putea să scoată pe inamic din poziție, deoarece nu se făcuse o pregătire de artilerie, care să fi distrus rețele de sârmă ale inamicului, iar la noi comandanții încă nu se convinseseră că este o imposibilitate a ataca o infanterie acoperită cu rețele de sârmă, fără ca aceste rețele să nu fi fost distruse din timp. Șefii noștri nu s-au lăsat de acest obicei decât foarte târziu, după ce au pierdut zadarnic mulți, foarte mulți ofițeri inferiori și soldați"⁵.

Pentru eliberarea Golului Tehereului se constituie detașamentul locotenent-colonelului I. Nicolescu, format din 10 companii și o secție de mitraliere, cu un efectiv total de 1.373 de oameni. Detașamentul face deplasarea în zonă și pregătește atacul cotei 1.363 (Golul Tehereului) dinspre nord, pentru ziua de 6/19 octombrie.

Sosirea brigăzii 42 infanterie în sector determină unele schimbări în dispunerea și compunerea forțelor în dispozitivul de luptă al diviziei.

În ziua de 6/19 octombrie detașamentul Nicolescu atacând în zorii zilei, reușește să pună stăpânire pe Golul Tehereului, iar în sectorul de centru a continuat lupta de artilerie, bateriile inamice fiind silite să se retragă mai spre nord.

Pe Dealul Șoimului acțiunea este reluată în dimineața zilei de 7/20 octombrie. Un detașament format din cinci companii și 2 secții militare, comandat de căpitanul Gh. Mihail*, execută un atac de învăluire prin Valea Mreaja către Piscul Babei. Lupta a durat până la ora 14.30, localizându-se în pătrunderea de la Piscul Bradului. Bombardamentul de artilerie și focul mitralierelor au avut efecte demoralizatoare asupra trupeii noastre. Mulți ofițeri au fost răniți iar 6 au fost uciși.

* **Căpitanul Gheorghe Mihail** (1887 – 1982), viitor general, s-a afirmat ca un ofițer energic, competent și curajos în anii primului război mondial. În campania anului 1917, cu gradul de maior, este o prezență activă în bătălia de la Mărășești și apoi rănit. După Marea Unire frecventează Școala Superioară de Război, îndeplinește o serie de funcții de răspundere și avansează până la gradul de general de divizie (1939). Chemat la guvern în dramatica vară a anului 1940 - atunci când România, grav izolată politic și militar, a fost obligată la grave cedări teritoriale - a fost înlăturat din armată de generalul I. Antonescu. La declanșarea insurecției din August 1944 a fost numit șef al Marelui Stat Major, funcție în care a coordonat acțiunile insurecționale.

În aceeași zi la Golul Tehereului trupele noastre au continuat instalarea și consolidarea poziției cucerite. Este trimis locotenentul-colonel Marghiloman, comandantul Regimentului 83 infanterie, cu două companii pentru a lua comanda detașamentului de pe Tehereu.

La ora 13,30 însă artileria inamică dezlănțuie un foc violent asupra poziției de pe Tehereu, iar la ora 15, favorizat de ceață, inamicul atacă forțat cu trei companii, dinspre Piscul Grămaticului și cu cinci companii în flanc, pe Izvorul Arțăgelului. După o rezistență care ajunge până la baionetă, companiile române sunt obligate să se retragă la confluența celor două Cașoce. La ora 17 Golul Tehereului era din nou în mâna inamicului. Pierderile detașamentului Niculescu în ultimele 2 zile au fost foarte mari. Numai la 7/20 oct.⁶, s-au pierdut 5 ofițeri și 340 trupă. Lt.col. Maghiloman cu cele două companii n-a putut interveni din cauza barajului de artilerie al inamicului.

Luptele din următoarele zile, deosebit de sângeroase și îndârjite, cu consecințe nefavorabile trupelor noastre, au impresionat în mod deosebit comandamentul Diviziei 6 care raportează la ora 17: “Brigada 12 este cu totul sfârșită; cea mai mare parte din efectiv sunt răniți și morți. Este absolută nevoie a fi retrasă și organizată înapoia pozițiilor. Brigada 42 infanterie, trimisă de curând, este cu totul insuficientă”. Iar cinci ore mai târziu, deci în seara de 7/20 octombrie, același general Arghirescu raporta că: “După 4 zile de lupte, în care înălțimile Golul Tehereului și Dealul Șoimului au fost luate și reluate, astăseară au căzut în mâinile inamicului. Trupele... sunt extenuate și în absolută imposibilitate de a mai rezista. Rog trimiteți cel puțin trei batalioane, fără de care situația este extrem e grea”⁷.

Nivelul de impresionabilitate nu este însă același și la comandamentul armatei. Generalul Averescu, raportând regelui în aceeași seară, arăta: “Divizia 6 a susținut mici lupte, în urma încercării ofensive de ieri, care nu a dus la rezultatul dorit. S-a dat ordin a se întări pozițiile ocupate și a rezista pe ele cu îndărătnicie. Ofensiva de ieri nu a fost nici justificată, nici necesară”⁸. În privința ajutoarelor Averescu, ordonă ca generalul Arghirescu să-și organizeze rezistența cu propriile forțe, folosind la maximum terenul. “Comparativ cu celelalte divizii – încheie ordinul – și cu inamicul ce au în față, pe direcția Buzău aveam mai multe trupe decât pe celelalte direcții... Puneți în vedere Diviziei 6, că situația, dacă e dispersată, se datorește comandamentului diviziei. Să nu conteze pe ajutoare, ci pe propriile trupe și avantajele defensive atât de pronunțate ale terenului pe care operează, din care avantaje nu s-a tras profitul posibil prin organizațiuni defensive la timp și complete”⁹.

Generalul Arghirescu își însușește sugestiile critice și, după ce analizează mai temeinic situația, raportează la 10/23 oct.: “Raportul nr.824 era bazat pe informațiile date de șefii direcți cari fuseseră însărcinați cu conducerea operațiunilor și care au părăsit trupele raportându-mi noaptea că trupa nu mai există. A doua zi s-a văzut adevărul, iar pe acești șefi i-am trimis la Consiliul de război. În prezent unitățile sunt reorganizate și mă găsesc în posibilitatea de a reîncepe acțiunea în vederea căreia am luat măsuri pentru mâine 11 curent”¹⁰.

Reflectând asupra aspectelor rezultatele din aceste fapte generalul Dabija aprecia că mistificările nu se pot evita cu desăvârșire în raportarea situației pe front, dar ele se pot reduce prin măsuri adecvate oamenilor din subordine. Constatând că în cursul campaniei s-au indus de foarte multe ori în eroare autoritățile superioare, raportându-se inexactități, el propune crearea în școlile noastre militare a unui curs special vizând educarea ofițerilor privind nevoia de a raporta pe câmpul de luptă numai adevărul, adevăr pe care să se poată sprijini planul operativ și toate ordinele operative ale eșaloanelor superioare.

După acțiunile nereușite din 7/20 oct., se iau măsuri pentru consolidarea Diviziei 6 pe pozițiile deținute. Astfel, detașamentul locotenent – colonelului Marghiloman se consolidează pe vârful Bertei, pe zona de confluență a celor două Cașoce și în intervalul dintre vârful Bertei și Pietrele Tehereului, având misiunea de a face față inamicului aflat pe Golul Tehereului. Alte măsuri vizează consolidarea aripei drepte a diviziei, pe muntele Coșoca Mare (cota 1059), spre a bara Valea Calșoței Mari și la Podul Calului, spre a stabili legătura între văile Bâsca și Cașoca.

Inamicul avea în fața Diviziei 6 române tot Divizia 89 germană, comandată de la 1/14 octombrie de generalul von Lutwitz, cu aproximativ aceeași compunere de la începutul acțiunilor de luptă din zonă. Regimentul 333 infanterie avea patru companii pe Dealul Șoimului, o companie la Pietrele Tehereului, două companii fuseseră desființate în urma capturării lor de către trupele noastre, iar restul regimentului pe șoseaua Gura Siriului – Vama Cheia. Regimentul 375 avea trei companii pe Dealul Șoimului, prelungind frontul spre muntele Siriul, iar restul la Golul Tehereului. Toate companiile aveau efective între 60 – 80 de oameni”¹¹.

Situația pe Dealul Șoimului se schimbă din nou în favoarea noastră. Poziția este reocupată de trupele române la 8/21 oct. La Tabla Buții inamicul înregistrând unele succese, se iau măsuri de supraveghere vigilentă a flancului stâng al Diviziei 6 către muntele Tătaru și văile Siriului.

În intervalul 9/22 – 13/26 octombrie activitatea stagnează pe frontul Diviziei 6. Trupele își organizează și consolidează pozițiile ocupate și se execută bombardamente de artilerie. Au loc unele schimbări de unități sau subunități în dispozitivul de luptă și se iau măsuri pentru siguranța flancului stâng al diviziei, pentru supravegherea comunicațiilor din Valea Siriului și dinspre Tabla Buți. Această misiune este încredințată detașamentului locotenentului Madgearu, format din două companii și o baterie de 53 mm.

Pentru data de 14/27 octombrie se hotărăște un atac general, pe întreg frontul ocupat de inamic în fața Diviziei 6, cu acțiuni de învăluire a ambelor flancuri. Pentru aceasta se prevede o acțiune ofensivă la Golul Tehereului, cuprinzând un atac frontal cu un batalion de pe Vf. Bertei și un atac învăluitoir aspra stângi inamice cu două batalioane; o acțiune similară pe Dealul Șoimului cuprinzând tot un atac frontal cu grosul detașamentului Alexiu și un atac de flanc, pe valea Mrejei, cu două companii din Regimentul 11 infanterie. Acțiunea infanteriei urma să fie precedată și sprijinită de tragerile artileriei. Trupele încep deplasările pentru a intra în dispozitivul ordonat.

Acțiunea din ziua de 14/27 octombrie a început printr-o impresionantă pregătire de artilerie, desfășurată timp de patru ore și jumătate, începând cu ora 8 dimineată. Conform ordinului, la ora 12,30 a început ofensiva pe Golul Tehereului. Este atacată poziția inamică de la poienele Fântânița și Ceapa și la ora 14 este ocupată Poiana Fântânița de către detașamentul locotenentului Bădescu, la ora 15,30 s-a ocupat Poiana Ceapa, iar la ora 15,45 este ocupată tranșeea inamică de pe Golul Tehereului de către detașamentul maiorului Mateescu. Pe parcursul acestor lupte s-au luat 42 prizonieri.

În sectorul de pe Dealul Șoimului pregătirea de artilerie a durat până la ora 14, dar fără eficacitatea necesară. Atacul întreprins nu a reușit să dizloce inamicul, din cauza insuficienței neutralizării a rezistenței inamice de către artileria noastră, care “deși avea 2 baterii, deși avea o poziție admirabilă pe muntele Monteoru și deși nu era contrabătută de artileria inamică, totuși... n-a fost în stare să-și regleze tragerea și să pricinuiască vreun rău dușmanului”¹².

În ziua următoare, 15/28 octombrie, la Tehereu acțiunea ofensivă este reluată, cu accent mai mare pe acțiunea de învăluire a poziției inamice. Sunt luați prizonieri un ofițer și 39 de soldați ai inamicului. Între timp însă, comandantul diviziei, considerând că Golul Tehereului “este extrem de puternic întărit și având în vedere timpul nefavorabil (ploaie și ceață deasă) care făcea imposibilă continuarea ofensivei, hotărăște încetarea acțiunii și revenirea unităților de atac pe pozițiile de plecare din ajun”¹³.

Pornind de la considerentul că inamicul s-a întărit pe poziții și “nu are intenția de a lua ofensiva nicăieri”, Armata 2 dispune ca una din brigăzile Diviziei 6 să fie retrasă din linia întâi pentru a fi refăcută și completată în cel mai scurt timp, după care să fie readusă pe front iar cealaltă brigadă, cât și trupele care nu aparțin diviziei, să fie trecute în linia a doua pentru refacere.

În următorul interval de timp, 16/29 oct. – 21 oct./3 nov., acțiunile de luptă sunt de mai mică amploare. Se procedează la schimbări și întăriri în dispozitivul de luptă, retragerea unor forțe și înlocuirea lor cu altele mai puțin uzate. Obiectivul prioritar este împiedicarea inamicului de a se întări în liniște pe pozițiile ocupate și de a-l izgoni pe cât posibil dincolo de frontieră.

Divizia 6 primește ordinul de a ocupa cu un detașament zona: Coama dintre Sirii (unde se va lega operativ cu trupele de la Tabla Buții), izvoarele văilor ce vin dinspre Tătaru Mare, Tătaru Mic, muntele Siriul Mare și încredințează această misiune detașamentului maiorului Athanasiu, format din patru companii.

Inamicul continuă să aibă în față regimentele 375 și 353 infanterie germane și Regimentul 8 landwehr cu două batalioane la Tabla Buții și unul în rezerva sectorului din Valea Buzăului. Pe Dealul Șoimului se găsea batalionul maiorului Hahu din Regimentul 353. Fiecare regiment primise recent întăriri de cel puțin 280 de oameni. Se pare că un batalion inamic a fost retras din sector spre Brașov.

În ziua de 19 oct./1 nov., ora 13, detașamentul maiorului Athanasiu, ajuns pe muntele Siriu, informează că inamicul a ocupat cota 1472 și se întinde spre Curmătura Crasnei și Tătaru Mic. Detașamentul intră în dispozitivul de luptă pe pantele de nord ale muntelui Malaia, sud cota 1472, creasta și Valea Vâna Mare și face legătura operativă prin patrulă cu trupele de la Tabla Buții. Pentru ziua următoare primește ordin să atace inamicul de pe Curmătura Crasnei și Tătarul Mic, concomitent cu atacurile ordonate pe frontul Diviziei 3 și al Detașamentului Tabla Buții¹⁴.

Atacul se declanșează la ora 8 asupra cotei 1472, cu două companii în linia întâi și două în linia a doua. Până seara detașamentul înaintează și reușește să ocupe o linie inamică înaintată, dar cu pierderi pe timpul nopții cere ajutoare pentru a putea continua atacul. I se trimit pe 21 oct./3 nov. Cota 1472 este cucerită. Inamicul se retrage fiind urmărit de trupele române¹⁵. Pe restul frontului diviziei au loc acțiuni secundare. Se încearcă a se reocupa pozițiile recent părăsite, din ordinul Diviziei 6, de la Poiana Cepei și Poiana Fântânița. Ambele încercări nu reușesc. Un detașament

din Regimentul 3 vânători este trimis tot către muntele Siriul – Piciorul Babei în scopul de a cădea asupra flancului drept al pozițiilor inamice de pe Dealul Șoimului. Acțiunea lui este programată pentru 22 oct./4 nov.

Pentru aceeași zi, Armata 2, considerând că inamicul a luat cea mai mare parte din trupele aflate în fața Diviziei 3 și le-a dus în Valea Prahovei, ordonă ca simultan cu Divizia 6 să dezvolte o mișcare ofensivă “în scopul de a fixa pe inamic și de a câștiga teren acolo unde el s-ar fi slăbit”¹⁶. Divizia dispune ca Regimentul 83 infanterie, cerut de Armata 2, să fie retras de pe front și trimis la Bușteni pentru a întări forțele de aici. Cu trei companii urma să se execute un atac învăluitor asupra stângii inamicului iar artileria diviziei primește ordin să tragă asupra pozițiilor inamice de la Golul Tehereului și de pe Dealul Șoimului.

În dimineața zilei de 22 oct./4 nov. detașamentul maiorului Athanasiu este contraatacat pe Muntele Tătarul Mic, pe care-l ocupase în ajun, și respins. Comandantul detașamentului și mare parte din ofițeri sunt răniți, iar trupa părăsește poziția¹⁷. Din acest detașament s-au mai adunat în Vaduri doar vreo 80 de oameni cu un sublocotenent. Prin ordinul Corpului III armată detașamentul se reconstituie sub comanda maiorului Becheanu.

În aceeași zi Regimentul 3 vânători înaintează de la Poiana Întorcătoarea și cucerește poziția inamică de la Cursul Muntelui, precum și panta de vest a muntelui Malaia. O baterie de 53 mm, de pe cota 1452, este bombardată de artileria inamică și scoasă complet în luptă. În noaptea care urmează un batalion din Regimentul 3 vânători reia atacul și cucerește Piscul Babei, instalându-se pe versantul de sud-est și capturând 45 de prizonieri și o mitralieră. Al doilea atac de noapte cu alte două companii spre cota 1472 n-a reușit.

Pentru noaptea de 23/24 oct. (5/6 nov.) divizia ordonă un atac pe Dealul Șoimului, acțiune care să cuprindă un atac frontal cu trupele de pe Dealul Șoimului, comandate de maiorul Gearâm și un atac de învăluire de tăria unui batalion. Alte subunități urmau să spijine acțiunea. Ea începe la ora 3 dimineața. După trei atacuri consecutive asupra liniilor puternic întărite ale inamicului, trupele noastre – contraatacate – sunt silite să revină pe poziția de plecare. Atacul de învăluire Atacurile cu 2 ofițeri și 100 de ostași. Trupele care atacă frontul până în primul rând de rețele se sârmă, dar din cauza necoordonării acțiunii în timp și spațiu, nici acest atac nu reușește și către orele 9 forțele maiorului Gearâm se retrag pe vechile poziții.

La flancul stâng al diviziei detașamentul comandat de maiorul Isvoranu ocupă Poiana din Cale, făcând 23 prizonieri dar în aceeași zi, atacat din flanc, este obligat să se retragă.

În noaptea de 24 oct./6 nov., din ordinul regelui, “dat fiind faptul că frontul Armatei de nord s-a micșorat prin cedarea unei părți din acest front armatei ruse”¹⁸, Valea Buzăului este cuprinsă în zona de operații a Armatei de nord. În consecință Divizia 6 intră în organica Armatei de nord, toate unitățile sau subunitățile care aparțin acestei divizii și se află la alte sectoare de front urmează să fie restituite acestei divizii și invers. Până la 13/26 noiembrie, după multă corespondență între cele două armate, acest schimb se realizează efectiv.

În perioada care urmează până la retragerea trupelor române din aceste trecători nu se mai petrec acțiuni deosebite în sectorul Diviziei 6.

NOTE:

1. **România în războiul mondial**, op.cit., vol.III, partea I, pag. 616 –621.
2. Ibidem, pag. 626.
3. **România în războiul mondial**, vol.III, partea I, documente, docum. Nr. 323.
4. Arhiva M.Ap.N., Jurnalul de operații al Regimentului 3 vânători, fond 117/I, pag. 14.
5. Generalul G.A. Dabija, **op.cit.**, pag.516.
6. Arhiva M.Ap.N., Jurnalul de operații al Regimentului 3 vânători, fond 117/I, pag.17-18.
7. **România în războiul mondial**, vol.III partea I, documente, docum.nr.318, 319.
8. Ibidem, docum.nr.201.
9. Ibidem, docum. Nr. 320, 321.
10. apud gen. G.A. Dabija, **op.cit.**, pag. 517 – 518.
11. **România în războiul mondial**, op.cit., vol.III, partea I, pag. 647.
12. Ibidem, pag. 652.
13. Ibidem, pag. 653.
14. **România în războiul mondial**, vol.III, partea I, documente, docum. Nr.327.
15. Generalul G.A. Dabija, **op.cit.**, pag. 518 – 519.
16. **România în războiul mondial**, op.cit., vol.III, partea I, pag. 664.
17. Ibidem, pag. 655.
18. **România în războiul mondial**, op.cit., vol.III, partea I, documente, docum.nr. 273

5. ACȚIUNILE DIN MUNȚII VRANCEI

La retragerea trupelor române pe arcul carpatic, fâșia armatelor 2 și de Nord lărgindu-se considerabil, s-a simțit nevoia ca între cele două armate, Munții Vrancei, să fie introdusă o nouă mare unitate care să acopere defensiv sectorul cuprins între Văile Cașin și Bâsca Mică, ambele exclusiv, să împiedice pătrunderea inamicului pe văile Putna și Zăbala. Această misiune este încredințată Brigăzii 7 mixte, comandată de colonelul Alexandru Sturdza. Ea intră în compunere Armatei 2 începând cu 28 sept./11 oct. 1916. Brigada era constituită din trei regimente de infanterie. Primul, Regimentul “Horea”, era fostul Regiment 2 grăniceri, comandat de maiorul Gr.Vasilescu și avea în compunere trei batalioane și o companie de mitraliere. Al doilea, Regimentul “Cloșca” fusese recent constituit din trupele care încadrează fortificațiile cetății București, era comandat de maiorul P.Bucică și avea aceeași compunere. Al treilea, Regimentul “Crișan”, fusese constituit din trupele fortificațiilor desființate de pe linia Focșani-Nămeleasa – Galați, era comandat de maiorul I. Berindei și avea aceeași organică. Ca artilerie brigada avea șase baterii, din care trei de 57 mm și două de 53 mm. și alte trupe-două detașamente de miliții și părți sedentare la Putna, două posturi de grăniceri, o companie de pionieri și o companie de cicliști:¹

La data primirii misiunii parte din trupele brigăzii se găseau în drum de la Mărășești spre Soveja. O altă parte împreună cu statul major și comandamentul Brigăzii urmau să sosească la Mărășești în ziua următoare. Regimintele “Cloșca” și “Crișan” se aflau în curs de organizare și urmau să fie gata de plecare doar la 1/14 octombrie. Până la sosirea brigăzii, poziția de la Soveja este apărată de către Detașamentul căpitanului Florea Tomescu cu 200 de oameni subordonat direct M.C.C.

Regimentul “Horea” și celelalte elemente ale brigăzii sosesc în zona Soveja –Negulești la 30 sept./13 oct. și ocupă dispozitiv de luptă, stabilind legătura operativă cu Armata de Nord și cu Divizia 6 din Armata 2. Sectorul brigăzii este acoperit cu Regimentul “Horea” la nord, de la Vf. Clăbuc până la muntele Condratu, și cu Regimentul “Cloșca” la sud, când avea să sosească. Până atunci sectorul rămânea asigurat de detașamentele de milițieni, grăniceri și jandarmi aflate în zonă. Regimentul “Crișan”, după sosirea, urma a fi ținut în rezervă.

Primele acțiuni ale inamicului în sector se produc la 1/14 octombrie. Două companii inamice înaintau pe valea Bâsca Mică și în consecință Corpul III armată care ca Brigada 7 mixtă să trimită un detașament pe această vale. Comandantul brigăzii raportează însă că are în supraveghere un de 50 km între cele două armate și un singur regiment la aripa dreaptă iar la aripa stângă grupuri slabe de milițieni, regimentele destinate pentru aceea aripă fiind încă în curs de constituire la București, situație în care "îi este materialmente imposibil să ocupe și Valea Bâsca Mică" iar milițienii pe care i-a trimis în acea parte erau prea slabi pentru a da sprijin eficace"²

Totuși, în ziua următoare brigada este subordonată Corpului III armată care hotărăște ca ea să trimită în Valea Bâsca Mică un batalion. În fața acestui ordin comandantul brigăzii ripostează și raportează direct M.C.G. invocând puținătatea forțelor, lungimea prea mare a sectorului, dificultățile terenului, care, toate la un loc, fac "imposibil să se conducă Brigada 7 mixtă conform unei singure idei și voințe și după un plan metodic"³. Atitudinea refractară, infatuată, nerealistă și ciudată a colonelului Sturdza, demonstrativ afișată în acest episod, prevestea de pe acum faptele foarte grave pe care le va săvârși acest personaj ceva mai târziu. M.C.G. n-a răspuns la acest raport, astfel că sectorul din Valea Bâsca Mică a rămas în responsabilitatea Brigăzii 7 mixte.

Până la 4/17 octombrie Brigada a stabilit legătura operativă cu Armata de Nord, ocupând cu două batalioane din Regimentul "Horea" sectorul dintre văile Cașin și Putna. Cu un pluton și jumătate, trimis pe Valea Zăbalei se supraveghează Bâsca Mică. Până în dimineața zilei de 6/19 octombrie sosesc și celelalte două regimente și ele sânt dispuse în cordon de la nord către sud în ordinea: Regimentul "Horea" Regimentul "Crișan" – Regimentul "Cloșca".

Acțiunile brigăzii se limitează în aceste prime zile la activitatea patrulilor.

Printr-un ordin al M.C.G. din 6/19 oct., Regimentul "Cloșca" din acest sector și un altul de la Divizia 16 sânt trimise la Bacău în sprijinul Armatei de Nord, aflată într-o situație critică. În sectorul rămas liber sânt introduse detașamentele de milițieni și jandarmi, subordonate Regimentului "Crișan" care-și întinde astfel flancul stâng spre zăbala și munții Giurgiului.

În noua situație, pornind de la misiunea încredințată și lungimea frontului de apărare, Comandantul Brigăzii 7 mixte raportează ierarhia că "Cele două regimente rămase sânt cu totul insuficiente, mai ales dacă se ține seama de efectivul redus al unităților, cât și de redusa valoare

combativă a regimentelor “4. Se solicită ca Regimentul “Cloșca” să fie înapoiat imediat ce situația va fi restabilită la Armata de Nord.

Aliniamentul inițial ocupat de trupele brigăzii dezavantajează în această porțiune defensivă română și avantajează pe inamic ceea ce determină și sub influența reprezentantului Armatei 2, colonelul Fotescu, înaintarea trupelor noastre pe crestele munților, pe o poziție – Golul Lepșei spre Oituz. Rezistența inamicului a fost minimă.

În cooperare cu trupele Armatei de Nord din trecătoarea Oituz, se preconizează, pentru ziua de 10/23 oct., o acțiune ofensivă în sectorul Regimentului “Horea” pe direcția satului Oituz. Operațiunea urma să aibă caracterul unei incursiuni, cu scopul de a ușura contraatacul Grupului inamicului pe șoseaua Oituzului și a-i amenința liniile de legătură. Brigada 7 mixtă urma să participe cu un batalion și o companie militară, a căror mișcare începuse în după-amiaza zilei 9/22 oct.

În prealabil crestele munților Brețcani au fost curățite de posturi inamice de supraveghere, de către companiile din avanposturi ale Regimentului “Horea”. Până la ora 8, în dimineața de 10/23 oct. toate punctele vizate au fost curățate de forțe ale inamicului.

Abia către ora 11, întârziere care dă posibilitatea inamicului să-și organizeze riposta, batalionul căpitanului Buricescu, însărcinat cu executarea incursiunii, s-a pus în marș peste vârful Lepșa către satul Oituz, înaintând până la cota 1267, de unde respinge o companie inamică. În fața cotei însă oprit de o puternică apărare inamică a inamicului cu două companii, sprijinite de artilerie care trăgea atât de la această cotă, cât și de la punctul Dobri și de pe șoseaua Oituzului cu tunuri de mare calibru. Trupele române erau complet lipsite de sprijinul artileriei. Și în plus, întârzierea, care a exclus factorul surpriză, a compromis acțiunea batalionului Buricescu. Acesta este obligat să rupă lupta și să se retragă până seara la Piatra Scrisă.

Situația impune ca brigada să renunțe și la crestele munților Brețcani și să se retragă pe vechiul aliniament al regimentului “Horea”. Astfel flancurile regimentului erau primejduite. La dreapta trupele vecine se găseau mult înapoi iar la stânga era golul creat prin detașarea regimentului “Cloșca”, plus dificultățile aprovizionării și condițiile meteorologice grele din munții Brețcani.

Până la 16/19 oct. acțiunile în sectorul brigăzii s-au limitat la mici acțiuni de patrulare și bombardament de artilerie. Începând cu această dată, prin ordinul M.C.G., Brigada 7 mixtă intră sub ordinele Armatei de Nord. Măsura a fost determinată de necesitatea retragerii unei divizii de

la această armată și de necesitatea “stabilirii unei legături mai intime între operațiunile de pe văile Putnei, Cașinului și Oituzului, cât și pentru a se permite Comandamentului Armatei de Nord să-și creeze o mică rezervă cu trupe luate din această brigadă”⁵.

Misiunea brigăzii rămâne aceeași, dar forțele i se împuținează simțitor: mai întâi este trimis Regimentul “Cloșca” la Armata de Nord și două batalioane din Regimentul “Crișan”, după care și cel de-al treilea batalion al acestui regiment este trecut în compunerea Diviziei 8.

În ziua de 29 oct./11 nov. forțele rămase, adică Regimentul “Horea, cooperează cu Divizia 15 aflată în trecătoarea Oituz în acțiunea de la Fata Moartă, unde, după ce atrage asupra sa forțe numeroase, ușurând situația Regimentului 6 vânători, este obligat să rupă lupta.

Înainte de a încheia prezentarea acțiunilor trupelor comandate de colonelul Al. Sturdza, cât timp s-a aflat în compunerea Armatei 2 să prezentăm și episodul final al prezenței acestui ofițer pe frontul acestui război. Fiu al marelui politician Dimitrie Sturdza și ginere a lui P.P. Carp, crescut într-un mediu familial cu adânci sentimente germanofile, educat în armata germană, unde făcuse și un lung stagiu, fost comandant al unei școli de ofițeri, colonelul Sturdza văzuse cu părere de rău intrarea României în război cu țara cu care el contractase atâtea afinități și nutrea convingerea că românii au apucat pe un drum greșit și primejdios. În calitate de comandant al Brigăzii în Munții Vrancei el a atras atenția generalului Averescu cu câteva retrageri suspecte, fapt pentru care este pus sub urmărire. Pentru a deruta bănuielile, Sturdza devine mai sever și, acuzând pe locotenentul Ciulei de retragere fără ordin, face ca acesta să fie condamnat la moarte și executat.

Alimentând indispoziția împotriva rușilor, exploatând unele excese ale acestora și generalizând lucruri accidentale, Sturdza căuta să provoace o stare de vrăjmășie care să-i favorizeze planurile. El lăuda valoarea și superioritatea trupelor germane, căuta să-și atragă simpatia soldaților. Generalul Averescu, tot mai contrariat de faptele colonelului Sturdza, care mutarea acestuia. Dar în seara de 6 februarie 1917 acesta, însoțit de locotenentul Wachmanu, a trecut peste liniile tranșeelor la inamic. Nu era un simplu act de dezorientare ci un act de trădare de patrie cu premeditate prin care trădătorul îl lămurea că el vrea să formeze o armată nouă din prizonierii români aflați la nemți, îi îndemna pe soldați să dezerteze și să vină în Munții Vrancei în oștirea sa. Au fost trimiși soldați și gradați dintre prizonierii români peste linia frontului în rândurile noastre. Aceștia însă s-au predat comandanților români și au divulgat

complotul.⁶ Principalul complice al colonelului Sturdza, locotenentul – colonel Crăiniceanu, comandant de regiment, fiul generalului Gr. Crăiniceanu – fost ministru de război și comandant al Armatei 2, a fost prins pe când se întorcea de la inamic, după o întâlnire cu colonelul Sturdza. Chemarea trădătorului n-a avut nici un ecou iar planul a eșuat lamentabil.⁷ Decepționat și rușinat, Sturdza părăsește frontul. Crăiniceanu, dat în judecată pentru instigație la trădare, a fost condamnat la moarte și executat în fața regimentului pe care-l comandase, de către un pluton, din propriul său regiment. Sturdza și Wachmanu și au fost și ei condamnați la moarte în lipsă. Dacă n-au putut fi executați, au fost înmormântați de vii sub disprețuit cu care popoarele acoperă pe trădători.

Acțiunea trădătoare a celor doi comandanți era pe punctul de a primejdi situația defensivei românești în sectorul Armatei 2. Solul lăsat de faimosul colonel român, prin retragerea sa precipitată, ale cărei cauze s-au lămurit scurt timp după aceea prin fuga lui la inamic, a fost observat la timp, de ochiul de vultur al comandantului de armată, pentru a putea preveni un dezastru. El a constituit după mărturia însăși a generalului Averescu, cel mai critic moment din viața sa de militar.”⁸

Nereușita încercării criminale a lui Sturdza s-a datorat cinstei și patriotismului soldatului român. Ea a făcut însă o impresie deprimată în armată și în opinia publică. Acțiunea celor doi principali complotiști, situați în funcții importante, fiii unor înalți demnitari de stat, a zdruncinat întrucâtva încrederea maselor și armatei în frunțașii lor.

NOTE:

1. **România în războiul mondial**, op.cit., vol.III, partea I. anexa nr.15.
2. Ibidem pag.674
3. **România în războiul mondial**. op.cit., vol.III, partea I., documente, docum.nr.330.
4. **România în războiul mondial**. op.cit., vol.III, partea I., pag. 676.
5. Ibidem, pag. 679.
6. C. Kirilescu, **Istoria războiului pentru întregirea României, 1916 – 1919**, vol.II, Ed. Științifică și enciclopedică, București. 1989, pag. 45 – 47.
7. Valeriu Kapri, **Cazul fostului colonel Alexandru Sturdza**, Oradea, 1926.
8. Mihail C. Vlădescu, **Generalul Averescu Semănătorul de ofensive**. București, 1923. pag. 102.

6. O RETRAGERE IMPUSĂ

Perspectiva unei retrageri a Armatei 2 de pe frontul Carpaților de curbură intra, desigur, în calculele comandamentului armatei. Generalul Averescu avea informații și convingeri încă de la începutul războiului că “primul obiectiv al austro-germanilor va fi ocuparea Olteniei¹ și în acest context înțelegerea presiunilor deosebite asupra Grupului inamicul urmărind izolarea Olteniei prin ocuparea Piteștiului. În consecință Averescu prevedea ca în caz de retragere Divizia 22 să armeze direcția Pitești, pentru a controla această zonă iar Divizia 12 să se retragă spre Târgoviște.

După străpungerea frontului carpatin la Jiu și agravarea situației din Oltenia, Piteștiul își pierde importanța sa inițială, iar presiunea inamicului la Câmpulung scade vizibil. O retragere spre Pitești nu numai că devenise inutilă dar era chiar imposibilă datorită înaintării germanilor pe Valea Oltului. În această situație se impunea ca trupele de la Câmpulung să pregătească o linie de rocadă între Valea Râul Târgului și Dâmbovița “În scopul mișcărilor mari de trupe.”²

Mai mult, la date de 9/22 nov. se întocmește un plan general de retragere pentru întreaga armată de pe crestele Carpaților de curbură până la linia Cricovului, acțiunea concepută ca o mișcare de conversiune înapoi prin munți; pivotând în jurul aripei drepte a Armatei 2; sub presiunea inamicului de front și amenințarea în flanc. Urma să fie una din cele mai grele operații strategice, condiționată de configurația terenului, de puterea de rezistență a trupelor și mai cu seamă de perfectul acord în mișcările părților componente ale armatei.”³

Două zile mai târziu și M.C.G. se preocupă de perspectiva unei retrageri. Pentru desăvârșirea planului comandantul armatei solicită M.C.G. date indispensabile acestei acțiuni: direcția generală de retragere a Armatei 2, limitele zonei de retragere, noul front de atins și dacă retragerea va începe pe baza ordinului M.C.G., sau din inițiativa comandantului armatei. În această ultimă variantă se cerea să se arate “la ce situație a celorlalte armate ar dori Comandamentul de căpetenie să înceapă retragerea”⁴ Motivația acestei cereri era dată de interdicția cuprinsă într-un ordin anterior de a se vorbi de retragere, ordinul care-l făcea răspunzător pe Averescu “de neexecutarea până la limitele putinței omenești a ordinului”, de un alt ordin care prevedea crearea unei mase de manevră la vest de Pitești cu care să fie zdrobit inamicul care opera în văile Oltului și Jiului, Arma 2 având obligația să apere formarea acelei

mase de manevră și de promisiunea că rezistența Armatei 2 va fi ușurată de ofensiva” ce vor lua în curând Armata 9 rusă și Armata noastră de Nord.

Era clar că retragerea Armatei 2 nu avea să se facă din cauza presiunii exercitată de inamic asupra ei, ci numai din cauza situației generale.

În locul răspunsului așteptat se primește ordinul de operații nr. 19 din 13.XI.1916 prin care se arată că patru divizii ale inamicului sunt în Oltenia și înaintază spre Roșiori de Vede, iar alte forțe ale inamicului au trecut Dunărea pe la Zimnicea. În această situație Armata I și Grupul Apărării Dunării urmau să formeze un grup de forțe, comandat de generalul Pruzan, cu misiunea să oprească înaintarea inamicului dinspre vest și sud-vest. Armata I “va căuta... să-și retragă forțele pivotând în jurul aripei sale drepte, astfel ca să nu descopere flancul stâng al Armatei 2... și să se opună ... la înaintarea inamicului către București, opărindu-i cel puțin pe linia Neajlovului”. Pentru Armata 2 se prescria să-și mențină frontul iar “retragerea Grupului Nămăiești în cazul când... va fi nevoit s-o facă, se va executa astfel încât să acopere rezistența de pe Valea Prahovei, care trebuiește părăsită decât prin ordinul M.C.G.”⁶ Se poate constata că retragerea Grupului Nămăiești era dependentă de flancul drept al Armatei I, pivotul întregii manevre a Grupului Prezan. O retragere precipitată a grupului ar fi putut compromite întreaga manevră chiar dacă ea s-ar fi desfășurat perfect. După cum o întârziere i-ar fi periclitat propria siguranță. Pentru a nu se greși “era necesar fiu ținut la curent nu numai cu mersul aparent al operațiunilor dar și cu intențiunile viitoare, precum și cu cauzele lor”⁷ pretinde generalul Averescu.

Chestiunea retragerii era de competența eșaloanelor superioare. Preconizându-se ca Grupul Predeal să nu fie retras decât prin ordinul M.C.G. era de înțeles că se spera într-o rapidă restabilire a întregii situații cel puțin pe aliniamentul Argeș-Neajlov.

Informațiile primite de la generalul Prezan și convingerea proprie că ofensiva preconizată de aceasta “nu putea să aibă nici o urmare serioasă” iar grupul adunat de Prezan nu mai “prezenta garanțiile necesare pentru o rezistență definitivă” îl determină pe Averescu să înceapă pregătirile pentru retragerea Grupului Nămăiești. Astfel prin ordinul din 14/27 nov. se dispunea “a se lua toate măsurile necesare în vederea unei mișcări înapoi”⁸. Se indica direcția de retragere spre Târgoviște și trimiterea “chiar de acum” a coloanelor de trăsuri pe direcția de retragere, precum și scoaterea mitralierelor de 210 mm pe poziții care dura 36 de

ore. Alte ordine din aceeași zi stabilesc pentru fiecare grup, în caz de retragere, drumurile de parcurs și sarcina de a le face practicabile și sigure.

Toate acestea sunt doar măsuri preliminare. Nu erau motive pentru începerea respingerii. N-o presupun nici aprecierile din ordinul M.C.G. din 15/28 nov., nici comunicatul generalului Prezan din ziua precedentă. Averescu are convingerea că “părăsirea pozițiilor ce ocupau ar fi descoperit dreapta Armatei I și virtual spatele masei de manevră cu care se spera a se restabili situația generală”⁹. Nici M.C.G. din nou solicitat de Averescu să se pronunțe asupra momentului oportun al retragerii, nu consideră că situația ar impune o soluție urgentă, dar nici nu dădea datele necesare lui Averescu pentru a se orienta în cunoștința de cauză.

Situația devine confuză și datele se contrazic. În dimineața de 15/28 nov. Armata I confirmă retragerea pe linia Golești “cu misiunea de a ține cât mai mult pe loc forțele inamicului aici, pentru a se înlesni operațiuni importante ce se pregătesc spre Alexandria” Totuși, generalul Prezan, două zile mai târziu, considera că Armata I se va menține cu orice preț pe linia dinainte de menționata retragere și va manifesta o atitudine foarte agresivă”. Dat fiind această discordanță, Averescu înțelege că “realitatea era cu totul alta” și că, cu toate pregătirile pentru o ofensivă în Carpații orientali sau o mare defensivă în zona București retragerea este inevitabilă. “Am luat, cu orice risc hotărârea de a ordona retragerea”¹⁰ – spune Averescu. Începerea mișcării avea să se facă în dimineața zilei de 16/29 nov. până atunci urmând să se execute măsurile preliminare deja ordonate. Se solicită din nou generalului Prezan o informare mai promptă. Se răspunde tot cu întârziere, informând că inamicul a trecut pe la Zimnicea iar Armata I s-a retras de pe linia Curtea de Argeș Râmnicu Sărat Slatina. Nici o explicație privind motivul precipitării flancului drept al Armatei care trebuia să fie pivotul întregii manevre. Retragerea precipitată de pe Valea Argeșului devine periculoasă pentru Grupul Nămăiești. Situația acestuia n-a fost luată în calcul când s-a ordonat acea retragere.

Printr-un ordin din 15/28 nov. M.C.G. răspunde la întrebările lui Averescu privind modalitatea retragerii: direcția de retragere a Grupului Nămăiești rezultă “din obligativitatea absolută de a acoperi Valea Prahovei, care nu trebuiește părăsită decât prin ordinul M.C.G.” începerea retragerii este la inițiativa Armatei 2 (Grupul Nămăiești), iar “noul front” nu se poate menționa retragerea fiind dependentă de acțiunea inamicului la sud¹¹. “Pur și simplu mai rău decât ditontantism; curat joacă de-a războiul!” – exclama Averescu.

Prin ordinul de retragere din seara zilei de 15/28 nov. se stabilea că grosul Grupului Nămăiești să se retragă din Divizia 12 în spațiul Bădeni – Cotinești, iar cu Divizia 22 în spațiul Cotinești – Jugurul – Boteni. În contact cu inamicul rămânea Brigada 3 călărași. Coloanele de trăsuri trebuiau să devanseze grupul trupelor cu o etapă și să ajungă la Licăi, respectiv la Hârtiești. Mișcarea avea să înceapă în dimineața zilei de 16/29 nov. pentru a da timp scurgerii coloanelor de trăsuri și scoaterii artileriei grele de pe poziții.

La încheierea misiunii de rezistență în defileu a Grupului Nămăiești, comandantul armatei, printr-un ordin de zi pe armată își exprimă “ desăvârșitele... mulțumiri pentru vitejia desfășurată pe pozițiile din jurul punctului al cărui nume îl poartă și de care vom avea întotdeauna dreptul să vorbim cu mândrie. Pozițiunile pe care le părăsește Grupul Nămăiești a știut să le apere timp de o lună și jumătate cu o îndărătnicie și bravură mai presus de orice laudă împotriva unui dușman puternic, îndrăzneț și interesant cu toate mijloacele tehnice pe care experiența de 2 ani de zile i-a învățat să le întrebuințeze cu toată dibăcia închipuită”¹².

Retragerea a început în condiții foarte grele din cauza presiunii puternice a inamicului, atât din față cât și din flancul stâng și din cauza terenului care făcea dificilă ruperea contactului cu inamicul. Forțele de relief erau orientate perpendicular pe direcția de retragere ceea ce îngreua mișcarea fără să ușureze rezistența. La acestea se mai adaugă condițiile defavorabile inerente unei retrageri prin conversiune și “provocarea debandadei trupelor”.

O situație dificilă s-a creat în flancul stâng a trupelor care se retrăgeau de la Câmpulung. Prin retragerea Armatei I s-a creat un spațiu prea mare între cele două armate, greu de acoperit de Brigada 3 călărași aflată în zonă. Inamicul presa în forță cu 5 – 6 batalioane și artilerie grea, înaintând în seara de 15/28 nov. până la est de Berevoiești – Pământeni și respingând brigada de călărași până la Godeni. Situația era complicată și datorită faptului că nu mai erau rezerve, totul rămânând să depindă de apărarea directă a trupelor.

În aceste condiții a început marșul în dimineața zilei de 16/29 nov., iar până seara a ajuns cu ambele divizii pe pozițiile prevăzute. Inamicul ataca intens în flancul stâng al grupului cu șapte batalioane, artilerie grea și cavalerie, dar este respins de trupele noastre. Retragerea continuă în zilele următoare sun presiunea tot mai mare a inamicului. Legătura operativă cu Armata I se face tot mai greu și pe distanțe mari, ceea ce mărește pericolul în flancul stâng al Armatei a 2-a.

La 21 noiembrie/4 decembrie Armata 2 primește ordinul M.C.G. să se retragă și din Valea Prahovei și din celelalte trecători. Momentul era destul de întârziat dat fiind faptul că presiunea asupra Corpului 2 armată era deosebită, iar dacă aceasta nu putea să stopeze înaintarea inamicului, flancul Grupului Predeal rămânea foarte expus. Prima zi a retragerii s-a desfășurat în condiții bune. În aceeași zi M.C.G. român a ordonat retragerea și a grupului generalului Prezan. Întreaga retragere a armatei române s-a făcut pivotând în jurul aripii drepte a Armatei 2, în condiții foarte grele și cu multe pierderi materiale și umane. Cu toate acestea “datorită rezistențelor îndârjite ale Armatei 2 și mai ales ale energiei și priceperii generalului Averescu, comandantul acestei armate, care a știut să imprime armatei sale voința de a rezista”¹³, grupul Prezan s-a putut retrage și a scăpat de un adevărat dezastru.

Retragerea Armatei 2 spre Moldova printr-o regiune foarte accidentată și lipsită de drumuri, limitată la sud de șoseaua Ploiești Buzău – Râmnicu Sărat a fost dramatică dar cu un rest deosebit în întreaga acțiune de retragere. “Retragerea în linie dreaptă e o operație foarte grea. Retragerea în munți este una foarte complicată. Aceea prin conversiune foarte delicată. Poți să-ți faci o idee de ce e o retragere prin conversiune în munți și cum poate fi judecat nu generalul care a realizat-o pas cu pas, disputând dușmanului fiecare palmă de pământ, neretrăgându-se decât când se ceda teren la dreapta ori la stânga lui”.¹⁴

Pătrunderea trupelor germane prin trecători și zona subcarpatică a fost resimțită cu durere de către populație, atunci și ani de-a rândul mai târziu. La Câmpina casa locuită de Nicolae Grigorescu, devenită monument memorial și muzeu în 1957, a fost incendiată, iar castelul Iulia Haședu – a fost devastată.¹⁵ O soartă dramatică au avut sondele și instalațiile petrolifere din zona Ploiești. “Toate sondele de pe Valea Prahovei ard, din îndemnul – și sub supravegherea englezilor. Flăcări puternice, ca niște limbi demonice sparg atmosfera neagră de fum. Se nimicesc sondele, averea țării pentru ca inamicul să nu-și poată sluji cu ele cauza se nimicește o muncă de generații întregi !”¹⁶

Între pierderile umane ale retragerii din Valea Prahovei se situează și maiorul Nicolae Sichitiu, comandantul Regimentului 83 infanterie căzut în fruntea batalioanelor sale pe când le îmbărbăta la luptă. “În stranii și sinistre vuiete de obuze mai și mici, cu gaze otrăvitoare, în șuierul haiducesc de gloanțe și geamătul îndurerat al coridelor, maiorul Sichitiu, în prima linie se arăta nemișcat, netulburat, așteptând senin clipa mult dorită și mult așteptată de a-și folosi cu glorie spada-i de luptător și

a-și dezlănțui tumultoasele-i pomiri de răzbunare față de acei ce nu pângăreau pământul și neamul”¹⁷. Alte și alte pierderi sunt înregistrare. În ziua de 23 noiembrie/6 decembrie cade prizonier întreg batalionul I din Regimentul 6 vânători cu comandantul regimentului, cpt. Ștefănescu, comandant doar de zece zile. Comanda regimentului este luată de un locotenent.¹⁸

Cu tot dramatismul retragerii, Armata 2 s-a retras organizat, rezistând presiunilor inamicului, salvându-și marea majoritate a forțelor și mijloacelor și sprijinindu-i direct și indirect și retragerea altor forțe.

NOTE:

1. Al. Averescu, **op.cit.**, pag. 333.
2. Ibidem anexa I.
3. Ibidem , pag. 334.
4. Ibidem anexa 3.
5. Ibidem , pag. 334-335
6. Ibidem anexa 6.
7. Ibidem , pag. 335
8. Ibidem , pag. 336.
9. Ibidem , pag. 337.
10. Ibidem , pag. 338.
11. Ibidem anexa 16.
12. Ibidem anexa 17.
13. Maior Gh. Trofin, **Studiu Analitic rezumativ asupra Războiului Mondial 1914 – 1918**, Sibiu, 1937, pag. 287.
14. Mihail C. Vlădescu, **Generalul Averescu sămănătorul de ofensive**, București, 1923, pag. 101.
15. Gh. Niculescu, **Valea Prahovei**, Ed. Sport – Turism, București, 1984, pag. 91, 100.
16. A. Lecușteanu, **Sub aripa morții. Însemnări fugare din războiul de întregire**, Cluj, 1923, pag. 61.
17. Revista infanteriei nr. I – 2, 1928, pag. 80.
18. Registrul de operații al Regimentului 6 vânători. Arhiva M.Ap.N. fond 1120/13.

ÎNCHEIERE

Bătălia din Carpații de curbură, desfășurată victorios în menirea ei defensivă și încheiată printr-o retragere impusă de situația generală pe teatrul de război românesc, și-a dobândit un statut distinct în peisajul războiului nostru de eliberare și întregire națională atât prin unitatea de comandă a trupelor care au acționat aici - Armata 2 – cât și prin caracterul unitar geografic, operativ și strategic al acțiunilor de luptă de pe întinderea arcului carpatic.

În trecătoarea Bran – Rucăr, puternic forțată de inamic pentru străpungere și străbătută prin vicleșug până la Rucăr, cu toate avantajele câștigate inițial de dușman, se vor spulbera rând pe rând acestuia iluziile și avantajele obținute, astfel încât-va sfârși prin a se declara singur învins. Respins de pe pozițiile de lângă Câmpulung, după ce cu eforturi disperate se căznise să le ia, după ce încercase o nouă mișcare de învăluire, care nu-i reușise dar îi obligase să exclame că “românii își protejează foarte bine flancurile”, dușmanul este obligat să constate că tentativa de străpungere în acest sector eșuase. Dacă acest lucru se petrecea pe la jumătatea lunii octombrie, o lună mai târziu, comandantul german din zonă, exasperat de eforturile supraomenești pe care le făcuse, recunoaște nu numai înfrângerea totală dar propune și renunțarea la orice acțiune în acest blestemat sector. Generalul- Falkeuhayn recunoaște că Morgen ceruse “nu numai suspendarea ostilităților și retragerea trupelor sale dincolo de frontieră, dar crede, că e zadarnic a mai prelungi lupta în acest –sector și este de părere ca trupele sale să fie întrebuințate mai bine pe un alt sector”.

Această victorie a defensivei noastre – la Câmpulung nu era rezultatul unei manevre greșite a adversarului, nici ai altor factori aleatori, destul de des întâlniți – pe câmpul de luptă. “Era victoria, metodic organizată, concepută și urmărită prin o serie de mișcări reușite, chibzuită după un plan anumit și realizată de o conducere superioară”¹. Pentru acest motiv un general german a putut să aibă pentru întâia oară această sinceritate desăvârșită, să se recunoască nu numai învins, ci să-și declare că-renunță la luptă, după ce de la început avusese-de partea sa cele mai mari și neașteptate avantaje morale și materiale. Era dovada convingerii lui că-armata – română chiar inferioară numeric și prin datele îi era superioară prin voință, prin puterea de rezistență a soldatului și ofițerului român.

Aceasta este marea lecție care se desprinde din luptele de la Câmpulung, revelată chiar de către adversari prin mărturisirile lor, episod al vitejiei românești și a istoriei noastre militare.

În trecătoarea de la Predeal situația n-a cunoscut schimbări atât de spectaculoase ca la Bran. Forțele de aici au sângerat pe loc și au avut astfel, ceva din aliura și gloria câmpului de luptă de la Verdun. "Aici manevra aproape nu și-a spus cuvântul. Aici tunul și-a îndeplinit opera distractivă și tranșea protectoare pregătea riposta. Eroismul soldatului ca și al șefului este tot așa de admirabil, în acest război nemilos de poziție, ca și în atacurile cele mai furioase ale războiului de mișcare"². Miza trecătorii Predeal în concepția inamicului a făcut ca nicăieri în Carpați luptele să nu aibă caracterul de violență și distrugere ca aici. Acțiunile din celelalte trecători păreau a fi secundare pe când cea de la Predeal avea intensitatea unei acțiuni principale de anvergură. Valoarea recunoscută a trecătorii ca "drumul cel mai scurt spre Capitală, importanța ei primordială explică concentrarea unor forțe și mijloace de atac nemaivăzute până atunci ca și înverșunarea cumplită cu care s-a angajat adversarul aici.

Confruntarea în această trecătoare, ca și-n celelalte-din Carpații de curbură , s-a desfășurat în forma clasică a bătăliei de poziție, fără surprize, fără fluxuri și refluxuri, pe liniile de apărare – dinainte pregătite, ceea ce dovedește că apărarea a dominat situația de la început și tot timpul.

După declanșarea atacului împotriva primei linii de apărare de-a lungul frontierei, au trecut zece zile cu jertfe impresionante de ambele părți, până - ce Predealul a putut fi ocupat. Confruntarea s-a mutat pe o a doua linie de luptă, cea a Clăbucetelor . Luptele au durat mult și pe acest aliniament, iar când inamicul reușește să împingă mai la sud defensiva noastră, constată gravul eșec ce-l suferise în Valea Prahovei în încercările – lui de străpungere a frontului nostru pe aici își strămută eforturile aiurea. Bătălia continuă totuși – furioasă și pe o – a treia linie de rezistență până la retragerea silită de factorii din afara acestei zone de luptă.

În trecătorile Predelulș, Bratocea sau Buzău, apărate de efectivele rămase, luptele au fost la fel de violente iar rezultatul efortului inamic la fel de neînsemnat. Din contră adversarul a fost obligat să menționeze în mod special succesul minunat al apărării românești.

În acțiunile de rezistență din Carpați și mai ales în sectorul Armatei 2, românii au obținut prima lor victorie prin compromiterea întregului plan strategic al inamicului. O dovedește indiscutabil mareșalul Hindenburg: "Noi stabilirăm la început că succesele tactice obținute până acum (în Ardeal) vor putea să fie folosite din punct de vedere strategic așa încât de la Brașov să putem străbate direct la București. Chiar dacă

sălbateca regiune muntoasă și superioritatea inamică - vor impune o sarcină foarte gravă... avantajele acestei operații directe erau prea mari, ca să ne fie permis a o înlătura. N-am reușit însă a forța blocul muntos, oricât de vitejește s-au luptat trupele noastre, pentru fiecare pisc, pentru fiecare creastă... trebuiesc căutate alte drumuri, decât acelea care conduc de la Brașov peste partea cea mai lată a Carpaților”³.

Dacă românii n-au avut o Marna în – 1916 care să fi oprit puhoiul dușman, permit asupra țării, bătălia defileurilor ar fi putut avea un astfel de rost dacă izbândea. N-am avut o Marna am avut însă o victorie, care pentru campania armatei române a avut importanța luptelor de la Iser pentru trupele aliate-din Franța. Dacă la Iser aliații au scăpat de o spargere a frontului și deci de o învăluire a flancului lor stâng, la Predeal și la Câmpulung armata română a scăpat de o spargere a centrului dispozitivului său din Carpați și a evitat o distrugere-totală, care ar fi urmat inevitabil după ruperea armatei și a țării în două. Datorită eroismului Armatei 2 care apăra centrul, armata română, cu toată ruperea frontului la una din extremitățile dispozitivului său, la Jiu a putut să-și retragă toate diviziile atât de greu încercate și într-o sforțare supremă, să pregătească și să desfășoare bătălia pentru salvarea Capitalei.

În acești termeni trebuie analizate și înțelese valențele strategice ale bătăliei din Carpații de Curbură. Putem considera că în cadrul companiei din 1916, acest act “este cel mai remarcabil și cel mai bogat, prin rezultatele și prin urmările pe care le-a avut... o certitudine militară și istorică indiscutabilă... cheia de boltă a tuturor operațiunilor militare care au urmat pe frontul român”⁴.

Cred că nu este exagerat a spune că fără rezistența victorioasă de la Predeal și Câmpulung, compania anului 1917 din Moldova ar fi fost un episod minuscul. În locul unei pagini eroice și victorioase a marelui-război. Acțiunile Armatei 2 au un rezultat pozitiv, real, constituie o contribuție în plan strategic și în istoria artei militare românești, acțiunea de anvergură, coordonată, “conștientă de scopurile ei superioare, care face din conducerea războaielor o artă, în înțelesul cel mai înalt al cuvântului, în care elementele morale și intelectuale predomină, iar nu ca o simplă ciocnire brutală de forțe elementare”⁵.

Rezistența victorioasă din aceste trecători, “un testimoniu care ne ridică prestigiul în ochii cercetătorului imparțial al companiei din 1916, a schimbat cursul primejdios al evenimentelor, ne-a ferit de nimicirea țării și scoaterea ei din război și a făcut posibilă retragerea în Moldova. Și acest rezultat nu este fructul hazardului ci “a unei conștiințe

superioare și a unei voințe neobișnuite, care știe să organizeze și să coordoneze, în așa fel faptele, încât, în mod fatal, să ducă la biruință.”⁶

Meritele Armatei 2 în desfășurarea cu succes a acestor acțiuni se datorează în bună măsură și personalității puternice a generalului Averescu, viitor mareșal. Poate pe bună dreptate unii dintre contemporani îl situează în galeria geniilor primului război mondial alături de Joffre, Foch, Hindenburg, Mackensen, Luddendorf, Brussilev etc. Conducătorii armatelor care au luptat împotriva României s-au mirat că n-au găsit în fruntea Marelui Stat Major român pe generalul Averescu, care le era cunoscut și de care se temeau.

Revenirea lui Averescu la comanda Armatei 2 după încheierea manevrei de la Flămânda, în momentul când Armata 2 se retrăgea din Țara Bârsei, a avut un efect tonifiant asupra trupelor. “Numirea generalului Averescu la comanda Armatei 2, nu știu de ce a fost ca un fluid electric ce ne-a străbătut tot corpul. Era un comandant încercat, priceput și apreciat și totdeauna aceste calități au insuflat mai mult decât încrederea-devotamentul...”

Această încredere în anumiți comandanți sau în anumite unități, în război este adesea o pârghie rezistentă și un îndemn sigur spre sacrificii, abnegație și devotamentul⁷ își amintește un ofițer subordonat lui Averescu.

La primirea comenzii, după înfrângerile din zona Făgăraș și Brașov, moralul trupelor nu era prea ridicat. Averescu sosește la Predeal la comandamentul diviziei comandate de generalul D. Lambru, care necunoscându-l pe Averescu, îl primește cu puține speranțe. Situația era îngrijorătoare. I se prezintă situația. O studiază cu calm și răbdare după care apreciază cu precizie și convingere: “Situația este grea, dar nu atât de îngrijorătoare și aveți să vă convingeți de aceasta”⁸, pictează apoi o nouă grupare a forțelor și noi dispozițiuni de apărare și rezistență. “Aveți încredere în aceste dispozițiuni de apărare, executați-le cu pricepere, energie și dârzenie și veți da mult de lucru inamicului și nu vă va clinti din această regiune. De altfel stau aici 2 – 3 zile până se consolidează situația” i-a încercințat Averescu. Ca prin farmec totul se transformă. Prezența generalului Averescu electriza pe toți de la mic la mare, încrederea se mărește treptat la trupă și comandanții își amintește generalul Bragu.⁹ Până și generalul în rezervă D. Lambru se convinge de calitățile de mare comandant ale lui Averescu. Frontul de la Predeal se stabilizează și rezistă mult timp. Generalul Lambru se vede obligat să recunoască cu toată camaraderia: “M-am înșelat. Ce grozavă este invidia;

m-am convins că erai de invidiat, fiindcă ești un mare comandant și aș dori să lupt numai sub ordinele dumitale”. La care Averescu îi răspunde: “Și eu sunt fericit că v-am avut sub comandă. Persoanele nu au nici o importanță, ființa omenească este trecătoare pe acest pământ. Faptele noastre trebuie să fie numai în slujba Patriei și Neamului și să fie atât de strălucitoare ca și lumina soarelui, fiindcă numai astfel ne ridicăm la înălțimea cerințelor idealului nostru național: dezrobirea fraților și unirea pe vecie în granițele strămoșești ale României Mari”¹⁰.

Averescu s-a bucurat de o popularitate fără precedent în oștire. Grandioasa sa operă ostășească s-a materializat în rezistența dârză și victorioasă pe crestele carpatine, în marea destoinicie și pricepere cu care a executat retragerea spre Moldova, în memorabile și giganticele lupte de la Mărăști și Oituz. În calitate de comandant el “cucerește sufletele la toți ostașii de sub comanda sa; îi electrizează și ridică puterea morală a armatei până la ultima picătură de sânge, scriind în cartea neamului pagini de vitejie și de eroism fără seamăn pe lume”¹¹. Până și regina Maria are cuvinte alese și precise la adresa generalului: “Averescu are o înfățișare netăgăduit stăpânitoare, se vede că știe ce vrea și că oamenii îl urmează de bună voie; are o adevărată fire de conducător. Toate măsurile luate de el sunt pline de pricepere și fără greș.”¹²

Marea personalitate militară a lui Averescu, uriașa lui popularitate din anii războiului, au stârnit pe lângă invidii, uneori violente, și numeroase critici sau aprecieri negative, mai ales după intrarea lui în politică, critici care vizează și activitatea sa în oștire.¹³

Înceștarea de proporții epopeice din toamna anului 1916 a stârnit în epocă poziții contradictorii privind România. Acestora le răspunde cu demnitate și răspundere N. Iorga: “Am luptat ca în vechile legende eroice... Ni s-a dat tot ce s-a putut, desigur, dar e o mândrie să spunem că și noi tot ce am putut am dat. **Și ceva mai mult decât atâta!** A reținea câteva sute de mii de oameni, a-i îngropa pe jumătate în pământul tău, a plătit aceasta cu cel mai bun sânge al nației, a-și primejdui, din cavalerism față de frații de peste hotar ca și față de apărătorii de oriunde ai Dreptului, însăși viața ta națională așa de greu înfiripată, iată ce am făcut.

Unele interese de azi pot zice: puțin. Istoria nepărtinitoare, liniștită, de mâine, punând cununii eterne pe mormântul tinerilor soldați români din 1916, va rosti însă fără îndoială o altă sentință.”¹⁴

Adevăratele merite ale României, contribuția ei reală la victoria Antantei în primul război mondial și la pregătirea noilor alcătuiri politico-statale în zonă și pe continent și-au primit în epocă și în istoriografie

consacrarea de epocă și în istoriografie consacra definitivă. Iată în acest sens părerea generalului Petin, șeful de stat major al Misiunii Militare Franceze în România în acei ani: “Noi n-am uitat și nu vom uita că România a intrat în război alături de noi într-o vreme când războiul era departe de a fi câștigat: a doua zi după Verdun și în seara Sommei. Ne vom aminti că intervenția ei a deplasat din Occident spre Orient un bun număr de divizii germane; că în 1917 a însuflețit cu credința sa întregul front rus de sud-vest care, fără ea, ar fi fost lamentabil din iunie 1917. S-ar fi văzut deci la această dată batalioane germane pătrunzând în Odesa, și pe Rusia, încheind pacea cu șase luni mai devenea. Ceea ce ar fi provocat refluxul trupelor germane de pe frontul rus pe frontul francez cu aceste șase luni mai înainte și asaltul pentru pace, acel “Friedestura” s-ar fi produs astfel atunci armata americană nu figura în Franța decât prin câteva slabe divizii. Ce s-ar fi întâmplat oare ?”¹⁵.

NOTE:

1. Mihail C. Vlădescu, **op.cit.**, pag.93
2. Ibidem, pag. 94
3. apud M.C. Vlădescu, **op.cit.**, pag. 96
4. Ibidem, pag. 97
5. Idem
6. Ibidem, pag.98.
7. Lt.colonel C. Colotescu, **op.cit.**, pag. 126
8. “România militară”, nr.2, 1939, pag. 107
9. Idem.
10. Idem;
11. Ibidem, pag. 109;
12. Idem;
13. Vezi în acest sens: general Ioan Anastasiu – **Războiul pentru întregirea neamului**. Studiu critic, București, 1937; I.G. Duca, Memorii, **Războiul**, în **Marea Unire a românilor în izvoare narative**, București, anii 1913 – 1916 – 1917, București, 1921; G.-C. Coandă.”**Recenzia Notărilor Zilnice din războiul 1916 – 1918 ale marelui Averescu**”, București, 1937. **Revista de istorie**, nr.10 și 11 din 1986.
14. Nicolae Iorga, **Voința obștirii românești**. Ed. Militară, București, 1983, pag. 86 – 87.
15. apud generalul Alexe Anastasiu, **Manevra strategică**, București. 1938, pag.190.

INDICE DE NUME

A

Academia Română - 63
Acrivescu, D. - 99
Acsente, C. - 31
"Adevărul", ziar - 74
Agnita - 35
Alba-Iulia - 27
Albiile - 98
Alexandria - 121
Alexeev, general - 59
Alexiu, locotenent colonel - 104, 105, 107, 110
Aliații - 59
Anastasiadi general - 82, 85
Anastase, Iordache - 90
Anastasiu, Alex - 130
Anastasiu, căpitan - 103
Andreescu, sublocotenent - 101
Andrei, căpitan - 103
Antanta - 60
Antonescu - 37, 56, 57, 79, 126
Apața - 31
Ardeal - 37, 56, 57, 79, 126
Argeș - 61, 68, 69, 72, 120
Arghezi, T-74
Arghirescu, general - 103, 105, 108, 109
Arhiva M.Ap. N. - 102, 113, 124
Armata de Nord 33, 42, 45, 59, 64, 85, 113, 114, 115, 116, 117, 120,
Armata I austro-ungară - 57, 58
Armata I română - 33, 59, 67, 89, 120, 121, 122
Armata 2 română - 6, 7, 27, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 40, 41, 42, 43, 45, 46, 50, 51, 56, 59, 61, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 71, 73, 74, 76, 77, 80, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 92, 95, 97, 98, 100, 101, 104, 106, 111, 112, 114, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128.

Armata 3 română - 33
Armata 4 română - 35, 36, 37
Armata 3 germană - 34, 35, 41, 42, 54, 57, 58, 64, 71, 89, 90, 101
Armata 9 rusă - 85, 120
Arpad - 30
Arpătac - 31
Arras - 78
Atanasiu Victor - 67, 90
Athanasie, maior - 1211, 112
Austro-Ungaria - 60
Averescu, Alexandru, general - 27, 33, 62, 63, 74, 83, 85, 86, 87, 89, 90, 91, 102, 108, 117, 118, 119, 120, 121, 123, 124, 128, 129, 130
Azuga - 10, 11, 12, 72, 82, 83, 84, 86, 87

B

Babadag - 59
Babarunca - 15, 93, 94, 98, 99
Babele - 11
Babele la Sfât - 16
Babeș munte - 16, 100
Bacău - 115
Badea Cârțan - 114
Baiu - 12, 18
Baiu Mare - 12
Baiulescu, Gheorghe, medic - 28, 30, 52
Baiulescu, Maria - 31, 52
Banciu, Axente - 52
Banyo - 116
Baraolt - 33, 37, 43, 45
Bartolomeu - 45, 48, 49, 53
Bădeni - 122
Bădescu, maior - 103
Bădescu, locotenent - 110
Bălcescu, Niocolae - 8

Băltașeanu, colonel - 34
 Bălțișă - 63, 64, 103
 Bârcuș - 34
 Bârcuț - 36
 Bătătura - 38
 Bătrâna - 11
 Bârsa - 10, 40, 41, 42, 43, 45, 68
 Bâsca - 17, 109
 Bâsca Chiajdului - 19
 Bâsca Mare - 18, 63, 103, 104
 Bâsca Mică - 18, 63, 103, 104, 114, 115
 Becheanu, maior - 99, 112
 Bedo, Gheza, stegar - 49
 Beia - 42
 Belgia - 20
 Belia - 12
 Berevoiești - 122
 Berindei I, maior - 114
 Berlinb - 63, 90
 Berta - 109, 110
 Berthelot, general - 59, 83, 84
 Biblioteca județeană Brașov - 54
 Bideț, Gheorghe - 31
 Bijutescu - 186
 Biserica "Sf. Nicolae " 30, 31, 37
 Blumăna - 50
 Bobu Mare - 26
 Bod - 31, 43, 46, 47, 48
 Bogdan, Ioan - 31
 Boteni - 122
 Borfalău - 45
 Boureanu, general - 81
 Bran - 27, 38, 41, 43, 44, 46, 50, 64, 67, 68, 69, 71, 72, 92, 125, 126
 Braniște, Valeriu - 31
 Braniște, Victor, - 52
 Braniște, Virgilia - 31
 Brassel, doctor - 78
 "Brassoi Lapok", ziar - 54
 Brașov - 9, 13, 14, 16, 18, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 35, 37, 38, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 50, 51, 52, 53, 54, 57, 58, 63, 67, 69, 71, 74, 89, 111, 126, 127, 128
 Brașovechi - 31
 Bratocea - 15, 16, 27, 51, 63, 64, 67, 83, 84, 88, 92, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 126
 Brătășeanu, colonel - 93
 Brătianu, prim-ministru - 78
 Breaza - 12, 13
 Brezeanu, locotenent colonel - 105, 106
 Brigada a doua călărași - 42, 64
 Brigada 3 călărași - 40, 46, 64, 122
 Brigada 5 infanterie - 43, 46
 Brigada 6 infanterie - 43, 46
 Brigada 7 mixtă - 64, 67, 105, 114, 115, 116
 Brigada 8 munte austriacă - 50, 64, 69, 70
 Brigada 9 mixtă - 43, 44, 50
 Brigada 10 infanterie - 32
 Brigada 12 infanterie - 106, 108
 Brigada 20 infanterie - 81, 85, 86
 Brigada 42 infanterie - 106, 108
 Brigada 148 infanterie - 104
 Brigada 200 honvezi - 48, 50
 Brasca - 103
 Brussilov, general rus - 55, 128
 Bucegi - 11, 12
 Bucică, P., maior - 114
 Bucov - 14, 17
 Bucșoiu - 12
 București - 7, 13, 14, 15, 19, 29, 37, 54, 57, 58, 61, 62, 63, 64, 67, 68, 71, 89, 90, 91, 102, 115, 118, 120, 121, 124, 126, 130
 Budapesta - 29
 Bujoc, colonel francez - 654
 Bulgaria - 63
 Buricescu, căpitan - 115

Bușteni - 11, 72, 80, 81, 82, 85, 86, 112
Butescu, M, maior - 44, 50
Buzău - 9, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 51, 58, 64, 103, 104, 108, 123, 126

C

Calotescu, C, locotenent colonel - 99, 102, 130
Canariu, colonel - 32
Cantacuzino, Mihai, spătar - 13
Capitală - 53, 59, 61, 126, 127
Caraiman - 11, 81
Carol, prinț - 57
Carp, P.P. - 117
Carpați - 7, 8, 9, 12, 14, 15, 20, 24, 27, 29, 30, 35, 41, 54, 57, 58, 60, 61, 67, 68, 71, 74, 75, 89, 90, 92, 93, 126, 127
Carpații de Curbură - 5, 6, 7, 9, 17, 18, 20, 24, 26, 27, 37, 63, 71, 92, 97, 103, 119, 125, 126, 127
Carpații Meridionali - 24
Carpații Orientali - 36, 37, 57, 121,
Cartea Românească, editură - 37
Cașin - 115, 117
Cașoca Mare - 109
Cața - 32,
Cazacu - 12, 81, 82
Căpitanul, munte - 69
Cărbunaru - 10
Cășerie - 94
Cătărău, Ilie - 30
Câmpia Brașovului - 45, 53
Câmpina - 13, 64, 123
Câmpulung - 57, 67, 70, 71, 88, 89, 119, 122, 125, 127
Câsoca - 18, 108
Cerbu, G, . preot - 31
Cheia - 16, 93
Chepeț - 43
Cincu Mare - 34

Cislău - 64, 103
Ciucaș - 15, 16, 93
Ciulei, locotenent - 117
Clăbuc - 63, 114
Clăbucet - 16, 70, 82, 84, 85, 86, 87, 89
Clăbucete - 80, 126
Clăbucetele Întorsurii - 17
Clăbucetele Predealului - 10
Clăbucetul Azugăi - 80, 81, 82, 85
Clăbucetul Baiului - 80, 81, 82, 83
Clăbucetul Mare - 12
Clăbucetul Taurului - 76, 80, 81, 83, 85
Cluj - 37, 124
Coada Puietru Mari - 10
Coama dintre Sirii - 111
Coandă, G.G. - 130
Cocean, pichet - 63, 64, 103, 104
Codlea - 38, 40, 41, 44, 47
Cohalm - 34
Colții Înalți - 98
Columna lui Traian - 15
Comarnic - 11, 12, 14, 84, 89
Comisul, munte - 68
Condratu, munte - 114
Consiliul de război - 109
Constantinescu, colonel - 93
"Convorbiri literare" - 54
Copăcescu, sublocotenent - 96
"Coroana", hotel - 50
Corpul Alpin - 34, 68
Corpul 1 armată germană - 67, 68, 6971
Corpul 1 rezervă - 58
Corpul armată - 30, 54, 82, 123
Corpul 3 armată - 40, 84, 89, 101, 104, 106, 112, 115
Corpul 4 armată - 72
Corpul 39 armată germană - 64, 73, 76
Costescu, C, general - 81, 82, 87
Coșbuc, G- 15
Coștilar - 11, 84, 86, 87

Cotescu, general - 63
 Cotinești - 122
 Cotroceni - 90
 Crasna - 17
 Crăiniceanu, locotenent colonel - 112
 Crăiniceanu, G., general - 33, 41, 97, 118
 Crăițar, F. - 31
 Cricov - 119
 Crocovel Sărat - 11
 Crihalma - 34
 Cristescu, Sava, căpitan - 49, 53
 Cristian - 32, 44, 46, 48
 Criobav - 40, 42, 44
 Crucea Mandeii - 96
 Cseh, sublocotenent - 49
 Culmea Baiu - 12
 Culmea Băiței - 190
 Curmătura Crasnei - 111
 Cursul Apei - 17
 Cursul Muntelui - 112
 Curtea de Argeș - 47, 121

D
 Dabija, G.A. - general - 61, 90, 91, 102, 107, 109, 113
 Dacia Felix Rediviva - 30
 Dan al II-lea -
 Darvari, Mihail, colonel - 28, 29
 Dâmbovița - 68, 69, 119
 Dârste - 28
 Dealul fără Nume - 105
 Dealul Lânii - 12
 Dealul Șoimului - 63, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 111, 112
 Delta Dunării - 15
 Depresiunea Băii - 16
 Depresiunea Cheia - 26
 Depresiunea Tg. Secuiesc - 17
 Diham - 80, 83, 84, , 85, 86
 Dima, A. - 31
 Dima, I. - 31

Disescu, C. - 30
 Divizia 2 cavalerie - 42
 Divizia 3 infanterie - 34, 42, 43, 54, 46, 48, 51, 64, 67, 72, 83, 88, 93, 95, 96, 97, 99, 100, 111, 112
 Divizia 4 infanterie - 34, 35, 38, 39, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 51, 64, 67, 71, 76, 80, 81, 82, 83, 83, 87, 88, 90
 Divizia 6 infanterie - 33, 36, 38, 42, 43, 46, 64, 67, 85, 99, 100, 103, 104, 105, 106, 108, 109, 110, 111, 112, 113
 Divizia 7 cavalerie germană - 58
 Divizia 8 - 117
 Divizia 10 - 63, 64, 67, 72, 75, 80, 81, 82, 84, 85, 86, 87, 88, 89
 Divizia 11 infanterie română - 58
 Divizia 12 infanterie bavareză - 69, 70
 Divizia 12 infanterie română - 64, 67, 69, 70, 119, 122
 Divizia 13 infanterie bavareză - 70
 Divizia 16 - 64, 67, 87, 90, 15
 Divizia 21 - 42, 43, 45, 46, 51, 64, 71, 72, 73, 75, 76, 77, 80, 82, 88, 89, 97
 Divizia 22 infanterie română - 43, 44, 46, 63, 64, 68, 68, 70, 119, 122
 Divizia 51 honvezi - 38, 40, 41, 44, 48, 50, 52, 54, 64, 73, 75, 76, 81, 82, 83, 97
 Divizia 54 infanterie - 33
 Divizia 71 austriacă - 27, 41, 43, 45
 Divizia 76 germană - 38, 39, 41, 50, 68, 69, 70
 Divizia 87 berlineză - 36
 Divizia 89 germană - 41, 43, 45, 93, 97, 104, 109
 Divizia 187 germană - 38, 39, 40, 41, 44, 46, 47, 48, 64, 73, 83, 84, 87, 89, 97, 99
 Doamnele - 11

Dobrescu, Ioan - 31 -
 Dobri - 116
 Dobrogea - 12, 33, 59, 60, 64
 Doftana - 11, 12, 16, 18, 27, 88
 Dogftănița - 18
 Domnești - 83
 Dosilă, Dănuț, căpitan - 86
 Dracul, râu - 15
 Dragalina, general, 53
 Dragioslavele - 63, 68, 69, 70
 Dragu, general - 128
 Drașma se Sus - 17
 Drăgan, vârf - 12
 Drăgoi, 15
 Drojna - 17
 Duca, I.G. - 37, 59, 130
 Dumbrăvița - 38, 40, 41, 43
 Dumitrașcu, plutonier - 99
 Dumnezeu - 13
 Dunărea - 9, 12, 17, 33, 55, 56, 57, 120,
E
 Editura Academiei R.P. Române - 19
 Editura Eminescu - 37, 62
 Editura I. Brănișteanu - 54.91
 Editura "I.G.Hertz" - 62, 90
 Editura Militară - 67, 72, 90, 130
 Editura Sport-Turism - 124
 Editura științifică și enciclopedică - 118
 Egli, K. colonel - 61 Europa Apuseană - 9
F
 Fabricius, Fr., primar Brașov - 54
 Von Falkenhayn, Eric, general - 35, 36, 41, 43, 44, 47, 51, 56, 57, 58, 59, 61, 62, 69, 70, 76, 90, 125
 Fata Moartă - 117

Faust, R - 37
 Făgăraș 34, 35, 37, 63, 68, 128
 Fântânița - 63
 Feldioara - 31, 32, 34, 42, 43, 45, 46, 47
 Ferdinand I - 29
 Focșani - 58, 59, 66, 67, 114
 Foch, general francez - 128
 Fotescu, colonel - 116
 Franța - 20, 61, 127, 130
 Frerk, Fr. Willy - 54
 Franța - 20, 61, 127, 130
 Fundățica - 68
 "Friedesturm" - 130
 Furnica, râu - 11
 Fundul Neajlovului - 69

G

Gagu Mare - 12
 Galați - 56, 66, 67, 114
 Galița - 78
 Garoescu G.G. - 86
 "Gazeta Transilvaniei" - 29, 30, 32, 37, 52, 54
 Gănescu, locotenent - 103, 104, 106
 Gâlma, vârf - 106
 Gârcin - 10, 15
 Gâtul Chivei - 10
 Gearmăn, maior - 112
 Georgescu, P. căpitan - 103
 Germania - 55, 59
 Gherghița - 176
 Ghimbav - 41, 44, 45, 48
 Ghimbășel - 45, 46, 47
 Ghinescu, Ioan - 85, 87
 Giurca Mare - 104
 Giurgiu Munte - 115
 Giuvala - 43, 50, 88
 Godeni - 112
 Goldbach, general - 27
 Golești - 121

Golul Lepșei - 116
 Golul Tehereului - 104, 105, 106,
 107, 108, 109, 110, 112
 Gor - 116
 Grigorescu Nicolae - 123
 Grohotiș - 11, 18
 Groșoareșe, vârf - 16
 Grupul Apărării Dunării - 120
 Grupul Morgen - 35, 36
 Grupul Prahova - 72, 82, 83, 85, 89,
 90
 Grupul Nămăiești - 70, 82, 119, 120,
 121
 Grupul Predeal - 64, 76, 80, 82, 99,
 120, 123
 Grupul Staabs - 35
 Gudell - 45
 Gura Secului - 106
 Gura Siriului - 63, 64, 103, 104, 106,
 109
 Gura Țeghii - 103, 105
 Gura Vitioaiei - 17
 Giurgiu, munte - 35, 37
 Gulanul - 11

H

Hahu, maior - 111
 Halmaghi, P - 31
 Hamzea I - 31
 Haret, Spiru - 15
 Harghita - 35, 36
 Hașdeu, Iulia - 123
 Hăghic - 32
 Hălchiu - 44, 46
 Hălmagiu - 34
 Hărman - 28, 41, 43, 44, 45, 46, 47
 Hărdibaciu - 35, 36
 Hărtinești - 112
 Hendorf - 35
 Hindenburg, mareșal - 56, 126, 128
 Hoghiz - 41

Homorâciu - 17
 Homorod - 34, 41, 42
 Honterus, gimnaziu - 50
 Honved - 52

I

Iacobici, I. Colonel - 26
 Ialomița - 11, 12
 Iancu, Ion - 80
 Iarca Alexandru, general - 130
 Ignat Virgil, căpitan - 26
 Iliescu, general - 59
 Imprimeria Națională - 54
 Ioanițiu, Alexandru, locotenent-
 colonel - 90
 Ionescu Săvel, locotenent - 195
 Ioniță C., sublocotenent - 99
 Iordan, Iorgu - 19
 Iorga, I. Căpitan - 53
 Iorga, Nicolae - 15.29, 31, 37, 72,
 129, 130
 Iosa, Mircea - 90
 Iosif, Șt.O. - 32
 Iserm - 61, 127
 Isonzo - 55, 68
 Ispres - 78
 Isvoranu, maior - 112
 Ivănețu - 18
 Izvor - 13
 Izvorul Arțăgelului - 108
 Izvorul Dorului - 11
 Izvorul Ghimbășelului - 63

Î

În Vaduri - 103, 106, 112
 Întorsura Buzăului - 176, 18, 81

J

Jariștea - 1905
 Jepi - 86
 Jepii Mari - 11

Jepii Mici - 11
Jiu - 7, 24, 53, 71, 89, 119, 127
Joffre, general francez - 128
Jugurul - 122

K

Kapri, Valeriu - 118
Kirîţescu, Constantin - 37, 49, 54, 78, 90, 118
Koester, Ad- 39, 90
Von Krafft - 68

L

Lambru, Dumitru, general - 72, 128
Lamotescu, Cristea, căpitan - 86
Lecuşteanu -, A. - 124
Leipzig - 54
Lempeş - 45, 46
Lepşa - 116
Lereşti - 69, 70
Licăi - 122
Lokota - 116
Louvain - 78
Luddenddrorff, Erich, general - 34, 35, 37, 128
Lugoj - 53
Lupescu, Ioan, colonel - 85, 93,
"Lupta", tipografie - 37
Von Luttwitz, general - 93, 109

M

Mackesen, general - 56, 57, 58, 128
Matgearu, locotenent - 110
Malaia - 111, 112
Manciulea, Maria - 34
Manolescu, căpitan - 100, 101, 102
Manolescu, Mladin, general - 82, 85
Marea Unire - 62, 107, 130
Marele Cartier General - 55, 58

Marele Cartier General român - 59, 81, 84, 85, 87, 88, 89, 96, 97, 114, 116, 119, 120, 121, 123, 125
Marele Cartier General rus - 59
Marele Stat Major Român - 32, 54, 61, 63, 107, 128
Marghiloman, lt.col. - 108, 109
Maria, regina - 129
Marie, colonel francez - 85
Marin, N - 32
Marna - 61, 127
Mateescu, maior - 110
Mateescu A., slt. - 101
Mateiaş, munte - 69, 70, 71
Măgura, 70
Măgura Branului - 27
Măgura Codlei - 38
Mălăieşti - 17
Mănăila - 96
Măneciu - 16, 17, 97
Mărăşeşti - 71, 107, 114
Mărăşti - 63, 71, 72, 129
Melmus, general - 104
Mihai, locotenent - 85
Mihai, Ion, slt. - 101
Mihai Viteazul - 15, 17, 27, 30
Mihail, Gheorghe, cpt. - 106, 107
Ministerul Apărării Naţionale - 54, 61
Mircea cel Bătrân - 13
Misiunea Militară Franceză - 6, 83, 130
Mitropolia Ardealuluio - 37
Mogoş - 16
Moha - 34, 36
Moieciu de Jos - 68
Molăia - 17
Moldova - 6, 9, 24, 59, 83, 123, 127, 129
"Monitorul Oficial", ziar - 54
Monteoru - 18, 104, 105, 110

"Monumentele eroilor", societate - 53
 Morarul , vârful - 11, 72
 Von Morgen, general, 36, 41, 45, 50, 64, 125
 Moşoiu, Radu - 31
 Mreja, 105, 107, 110
 Muchia cheii - 100
 Munchen - 90
 Munteanu, I, maior - 83
 Muntele Belindei - 100
 Muntele Cailor - 98, 99, 100
 Muntele Gurguiatul - 12
 Muntenia - 9, 12, 15, 17, 24, 55, 56, 59, 60
 Munţii Buzăului - 17
 Munţii Gârbova - 11, 12
 Munţii Grohotiş - 16
 Munţii Statului - 93
 Munţii Vrancei - 63, 114, 117
 Mureş - 34
 Mureşanu, Andrei - 30
 Murcel - 43, 44, 45, 50, 95
 Muşata - 116
 Muşlea, C. - 52

N
 Nămăieşti - 71
 Nămolosa - 66, 67, 124
 Neagovici, A, student - 31
 Neajlov - 61, 72, 120
 Neamtu, culme . - 12, 76, 88, 97
 Neguleşti - 114
 Nehoişu - 103, 104
 Nehoiu - 18, 103, 106
 Nema, N - 31
 "Neue Freie Press", ziar, 78
 Nicolae, Constantin - 52
 Nicolescu, I, lt.col. - 107
 Niculescu, general - 96, 108
 Niculescu, Gheorghe - 124
 Niculescu, Ilie, maior - 94, 95

Niculescu, D, cpt. 96
 Niculina - 80
 Nisiopeanu, R, cpt. - 101
 Nistor, A - 31
 Niţulescu, Slt. - 96

O

Oaben - 52
 Occident - 130
 Odesa - 130
 Odorhei - 35
 Oituz - 7, 56, 58, 71, 116, 117, 129
 Olt - 7, 33, 34, 35, 40, 42, 43, 46, 68, 71, 72
 Oltean, V - 37
 Olteanu, V - măcelar - 52
 Oltenia - 24, 56, 59, 89, 119, 120
 Oncioiu, I - 31
 Oprea, I, M - 90
 Oprescu, P. - 90
 Oprişan, Grigore, I - 37
 Oradea - 118
 Orient - 130
 Orjogoaia - 88
 Ormeniş - 31
 Orşova - 58
 Ozbón, Max - 90
 Oşan - 93

P

Paloş, Beia - 42
 Paltinu, vârful
 Paris - 37, 54
 Patrie - 129
 Payot, I - 37
 Păduchiosul, vârful - 12
 Păianu, colonel - 47
 Pământeni - 17, 97, 122
 Părau - 34
 Păraie, vârful - 97
 Păraul Beii - 16, 17

Peleş – 14
 Pentescu, colonel – 93
 Peneş, Ioan, locotenent aviator – 32
 Periş – 59
 Perşani, munţi – 33, 37, 38, 40, 41, 51, 67
 Perin, general francez – 130
 Petcuş, Alexandru, colonel – 85
 Petrograd – 59
 Piatra Arsă, II, 63, 72
 Piatra Craiului – 50, 68
 Piatra Laptelui – 98
 Piatra Mare – 10, 15, 28, 73
 Piatra Scrisă – 116
 “Piatra Falkenhyn” - 51
 Piatra Sfatului – 29
 Pichetul Susai – 72, 73
 Piciorul Babei – 104, 112
 Pietrele tehereului – 109
 Pietricica – 10
 Piscu, munte – 88
 Piscul Albior – 98
 Piscul Babei – 107, 112
 Piscul Bradului – 107
 Piscul Grămăticului – 108
 Piscul Urbei – 70
 Piteşti – 68, 89, 119
 Plaghia munte – 68
 Plaiul Sterp – 100
 Pleşul – 15, 38, 39
 Ploieşti – 9, 10, 14, 15, 17, 56, 57, 58, 82, 85, 89, 123
 Podul Bucegilor – 11
 Podul Calului – 18, 106, 109
 Podul Dâmboviţei – 68
 Poenaru – Bordea G. locotenent – colonel – 41
 Poiana Braşov – 10
 Poiana din Cale – 112
 Poiana Ceapa – 110, 111
 Poiana Condrei – 106
 Poiana Fântâna – 110, 111
 Poiana Întorcătoarea – 112
 Poiana Lungă – 70
 Poiana Mărului – 38, 40, 41, 44
 Poiana Tâlharilor – 39
 Poiana Țapului – 15, 82
 Poiana Vadul lui Zeghe – 72
 Poliştia – 10, 72
 Polonia – 79
 Popa, Ioan – 32
 Popeea, Victor – 32
 Popescu, locotenent – colonel – 43
 Popescu, Florea, sublocotenent – 86
 Popescu, I, locotenent – 95
 Popescu, Maria – 31
 Popovăţ, Petre, colonel – 81, 86
 Popovici Zenovie – 32
 Porumbacu – 35, 38
 Posada – 13, 14
 Postăvarul – 10, 28, 43
 Prahova – 10, 11, 12, 13, 14, 16, 18, 67, 81, 82, 83
 Predeal – 7, 9, 10, 12, 13, 14, 27, 35, 43, 44, 57, 63, 64, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 87, 92, 101, 116, 116, 127, 128
 Predeluş – 12, 18, 27, 32, 63, 64, 67, 72, 73, 76, 83, 84, 88, 89, 92, 93, 97, 98, 99, 100, 101, 126
 Predeluş – 44, 50, 51
 Prejmer – 17
 Prezan, general – 120, 121, 123
 Prisaca, munte – 70
 Pristocol, munte – 78
 Priscu, Ioan – 31
 Protopoescu, Eugeniu sublocotenent – 86, 96
 Prut – 55, 59
 Puiu, G – 31
 Puterile Centrale – 7, 23, 55, 60
 Putna – 27, 114, 115, 117

R

Radila Mare, vârf – 16
Radu cel Frumos – 17
Radu Gheorghe plutonier – 47
Ramura Mică – 15
Rancea Ilie, Învățător – 31
Razu, general – 32
Rădulescu, maior – 104, 105
Râmnicu Sărat – 121, 123
Râșmoava – 10, 11, 12, 43, 72
Râșmoava – 10, 12, 32, 42, 44, 46, 48, 72
Râul Doamnei - 89
Reghin – 42
Regimentul 1 vânători – 87, 89
Regimentul 3 vânători – 43, 103, 106, 112, 113, 117, 124
Regimentul 5 Vlașca – 47, 87
Regimentul artilerie – 46, 48
Regimentul 6 infanterie – “Mihai Viteazul” – 28
Regimentul 6 vânători – 39, 47, 54, 84, 85, 86
Regimentul 8 infanterie – 27
Regimentul 8 landweher – 111
Regimentul 10 infanterie – 43
Regimentul 10 vânători – 72, 76
Regimentul 11 infanterie – 110
Regimentul 12 infanterie – “Cantemir” – 48, 103, 105
Regimentul 10 obuziere – 83
Regimentul – 21 – 85
Regimentul 22 “Dâmbovița” – 34, 93, 95, 100
Regimentul 24 infanterie “Tecuci” – 43, 103, 105
Regimentul 28 infanterie – 45, 96, 101
Regimentul 30 “Muscel” – 27, 93, 94, 98, 100, 101, 102
Regimentul 32 infanterie – 44

Regimentul 33 infanterie – 72, 83, 84, 85
Regimentul 45 infanterie – 46, 47, 50
Regimentul 46 infanterie - 73
Regimentul 61 infanterie – 77, 79, 80, 87
Regimentul 70 infanterie – 70
Regimentul 72 infanterie – 95
Regimentul 73 infanterie – 72, 84
Regimentul 83 infanterie – 87, 108, 123, 132
Regimentul 302 honvezi – 85
Regimentul 353 – 111
Regimentul “Cloșca” – 114, 115, 116, 117
Regimentul “Crișan” – 114, 115, 117
Regimentul “Feldioara” – 39, 40, 80, 84, 87
Regimentul “Horea” – 114, 115, 116, 117
Reimis – 78
Reit, Gheorghe – 31
Rentea – 15, 18
“Revista infanteriei”- 124
“Revista de istorie” – 130
Roma – 15
Roman, Traian, sublocotenent – 95
România – 7, 11, 26, 27, 28, 29, 31, 33, 35, 50, 53, 55, 56, 58, 60, 61, 62, 67, 78, 80, 83, 90, 91, 92, 102, 107, 113, 117, 118, 128, 129, 130
“România militară”, revistă – 26, 63, 130
Roni căpitan – 104, 105, 106, 107
Rossner, K – 79, 90
Roșca, munte – 15, 93, 95, 98, 100
Roșia – 32
Roșiori de Vede – 120
Rucăr – 13, 43, 50, 64, 68, 69, 70, 125
Rusia – 55, 59, 130

Rusu, vârf – 12, 97
Rusu, N, învățător – 31

S

Saac – 17
Saftu V – 31
Saielele – 82
Satu Nou – 44, 45
Satulung, avion – 432
Săbădeanu Elena – 31, 52
Săcele – 15, 18, 31, 32, 93, 94
Săcueni – 17
Săulescu, Mihail soldat – 73, 80, 90
Sâmbăta de Jos – 43
Sâmpetru – 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47
Scara – 11
Scărișoara – 63
Scheii Brașovului – 30, 31, 36
Von Schmetow general – 34, 40, 42, 43, 45, 64
Schnell – 44
Scorobet preot
Serbia – 20
Sfântu Gheorghe – 26, 32, 42, 51
Sfântu Ilie – 16
Sfinxul Bratocei – 16
Sibiu – 33, 34, 35, 42, 90, 124
Sichitiu, Ioan general – 26
Sichitiu Nicolae, maior – 123
Sighișoara – 33, 35, 42
Sinaia – 11, 12, 13, 15, 80, 82, 84, 86
Siret – 27, 55, 56, 59, 90
Siriu – 17, 18, 19, 99, 109, 111, 112
Siriu Mare – 103, 104, 105, 111
Sita Buzăului – 31
Slatina – 121
Slavici, Ioan – 15
Slănic – 16
Slon – 95
Sohodol – 31, 50
Somme – 55, 130

Sorica – 82
Sorin, D. preot – 31
Soveja – 114
Spinarea Calului – 10
Sporea I, director școală – 32
"Sf.Etienne" mitralieră – 66
Von Staabs, general – 38, 41, 64
Stanca, Sebastian, doctor – 37
Stareșin, maior – 93, 95, 96
Stario, volă – 47
Stănescu N, maior – 94
Stănești – 89
Stâna – 81
Stâna din Piroșca – 98
Sfânta Zănoaga – 93, 94, 95, 98, 100
Stejăriș – 50
Stevia – 88
Atiboricz, Stiobor, voevod – 13
Stinghe, N – 31
Stoenești – 68
Straje – 50
Strâmbu – 70
Strâmbu – 63
Stroie, Alexe – 32
Strunga – 63, 72
Stupini – 44, 47, 48
Sturdza, Alexandru, colonel – 114, 117, 118
Sturdza Dimitrie – 117
Sunkel, general – 47
Surdac – 58
Susai – 10, 63, 64, 70, 73, 76, 77, 97
Suzana, mănăstire – 16

Ș

Șaua Păduchiosu – 12
Școala de Arte și meserii – 63
Școala divizionară – 63
Școala Superioară de Război – 63, 107
Șerban, Gheorghe – 31

Șesul Secuilor – 33
 Șinca – 38, 39, 40, 41, 42, 51
 Șinca Nouă – 40
 Șinca Veche – 38
 Șirnea – 31
 Sprengi – 45, 48, 49, 50
 Ștefan cel Mare – 17
 Ștefănescu, căpitan – 124
 Ștefănescu Ștefan, colonel – 79
 Ștevia – 12, 97, 98, 99
 Șulea Ioan – 31
 Șuțu Mihai, domnitor – 13

T
 Tabla Buții – 18, 63, 64, 67, 92, 95,
 96, 97, 98, 99, 100, 101, 103, 104,
 106, 109, 110, 111
 Tamarki, Bela, general – 48, 52
 Tănăsescu general – 64
 Tărlung – 18, 27
 Tărlungeni – 31
 Tătaru – 11, 109
 Tătaru Mare – 95, 96, 98, 99, 100,
 101, 111
 Tătaru Mic – 95, 100, 111, 112
 Tâmpa – 30, 50
 Târgoviște – 12, 57, 63, 67, 119, 120
 Tîrșor – 17
 Târgu Ocna – 57, 59
 Tărlung – 15
 Târnava – 35
 Târnava Mare – 36
 Teatrul Național – 74
 Tehereu – 108, 110
 Teleajen – 11, 13, 14, 15, 16, 17, 19,
 93
 Telejenel – 16, 98, 100
 Teodorescu I, căpitan – 50
 Tesla – 15
 Teșila – 12, 88
 Ticușan, Ana – 31

Ticușan, Irimie – 31
 Timiș – 9, 10, 13, 24, 28, 46
 Timișul de Jos – 72
 Timișul de sus – 43, 72, 73
 Tocilescu, Gheorghe – 15
 Tohan – 43
 Tomescu Florea, căpitan – 114
 “Toponimia românească” – 19
 Torino – 63
 “Transalpina” – 29
 Transilvania – 8, 9, 12, 13, 14, 15,
 17, 18, 27, 33, 34, 35, 36, 38, 42, 49,
 51, 56, 58, 59, 60, 63, 67, 74, 80
 Treiteni – 88
 Trofin, Gheorghe, maior – 124
 Troțuș – 56
 Turcu – 12
 Turnul lui Goliat – 26
 Turnul Roșu – 34, 58
 Turtucaia – 33
 Tzigara – Samurcaș, Al – 54

Ț
 Țara Bârsei – 9, 12, 26, 27, 33, 38,
 40, 41, 43, 51, 53, 55, 128
 Țara Făgărașului – 33, 38
 Țara Românească – 12
 Țântari – 38
 Țigăile, vârf – 12, 16

U
 Ulmi – 38
 Ungaria – 32
 Unghia Mare – 76, 81, 82, 85, 99
 Unghia Mică – 81
 Ungheni – 16, 17
 Uoegs – 32
 Urechia, V. A. – 15

V

Valul lui Zeghe – 93
Vaduri – 63, 64
Vaida munte – 15, 18
Valea Argeşului – 121
Valea Azugăi – 76, 81, 83
Valea Buzăului – 64, 67, 85, 88, 97,
100, 101, 103, 104, 105, 106, 111
Valea Caşinului – 64, 114
Valea Caşocele – 105
Valea Căşăriei – 12
Valea Cerbului – 72, 82, 84, 85, 86
Valea Cheii – 10, 72, 73
Valea Dâmboviţei – 68
Valea Doftanei – I – 13, 15, 87, 89
Valea Ghimbăşelului Mare – 72
Valea Oltului – 119
Valea Poliştocă – 75 – 77
Valea Prahovei – 10, 12, 14, 63, 64,
68, 72, 74, 81, 83, 85, 87, 88, 89, 90,
98, 100, 112, 120, 121, 123, 124, 126
Valea Râului Târgului – 119
Valea Sîrului – 110 Valea Satanei –
85
Valea Tărlungului – 93, 98
Valea Teleajen – 88, 89, 97
Valea Timişului – 72, 73
Valea Vâna Mare – 111
Valea Zăbalei – 64, 105, 115
Vama Buzăului – 27, 95
Vama Vcheia – 109
Vasilescu, Grigore, maior – 114
Vasiliu, căpitan – 103, 104, 106
Văitoianu, Artur – 72, 73, 82, 84
Văleni – 14
Vălenii de Munte – 15

Vâlcele – 31, 33

Vânturiş – 11

Vârful Albiile – 98

Vârful Ila Cleşte – 81, 84

Vârful Cocoşilor – 76

Vârful cu Dor – 11

Vecerde, N – 30, 52

Velican – 11, 63, 72

Verdun – 126, 130

“Viaţa militară”, revistă – 90

Vidu, Ion – 53

Viena – 27, 29

“Virtutea militară”, decoraţie – 34

Vlad, Ioan – locotenent – colonel –
54, 90

Vlad Ţepeş – 13, 17

Vlaicu – 32

Vlădeni – 33, 38, 40, 41, 43, 44

Vlădescu Mihail, C – 62, 118, 124,
130

Vlădeş – 10

Vodă Brâncoveanu – 18

Vornicu, vârf – 12

Vulcan – 44

W

Wachmann, locotenent – 117, 188

Warthe, deal – 48, 50, 52

Wincze, Farkas, colonel – 50

Z

Zamora – 12, 80, 82

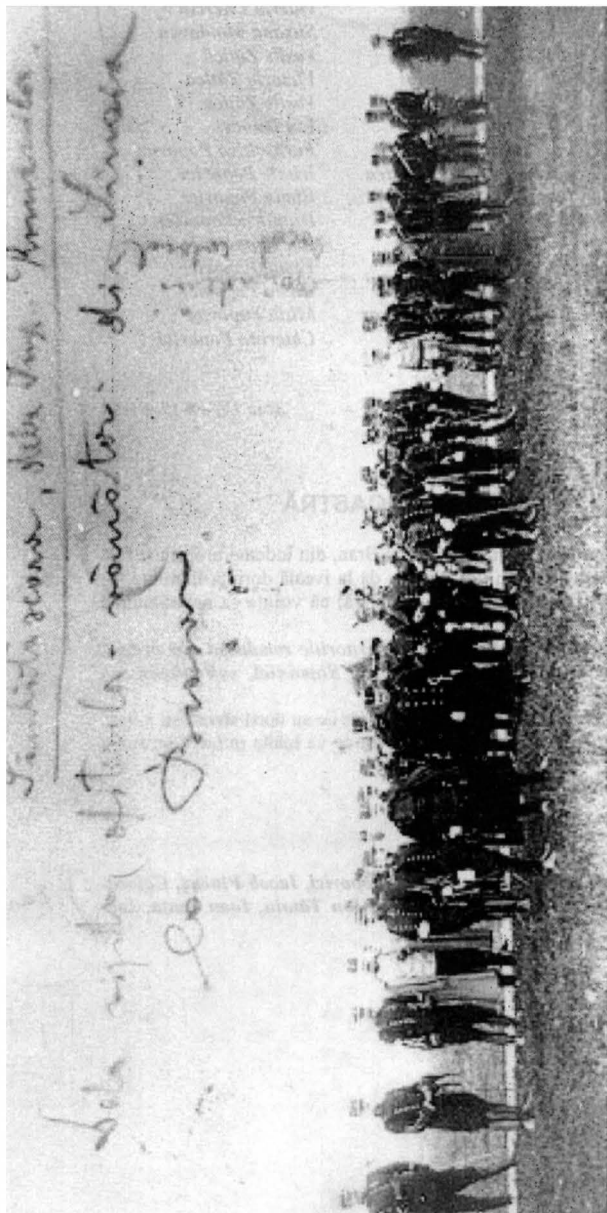
Zăbala – 114

Zăgan – 16

Zărneşti – 26, 38, 42, 43, 44, 50, 51,
68

CUPRINS

Cuvânt înainte	5
I. LOCURI DE LEGENDĂ ȘI ISTORIE	8
1. Drumuri de legătură între frați	8
2. Scurtă geografie militară în Carpații de Curbură	20
II. PREGĂTIREA APRIGELOR ÎNCLEȘTĂRI DIN MUNȚI	27
1. Peste Carpați spre împlinirea unui vis mareț	27
2. Luptele din Țara Bârsei - ultimul prag în fața trecătorilor	38
III. CRONICA LUPTELOR DIN TRECĂTORI	55
1. Miza trecătorilor Carpatine în confruntarea cu agresorul	55
2. Rezistența eroică de la Predeal și din Valea Prahovei	63
Cele zece zile de infern ale Predealului	71
Rezistența eroică din Valea Prahovei	81
3. Luptele de la Tabla Bușii, Bratocea și Predeluș	92
4. Luptele din Pasul Buzău	103
5. Acțiunile din Munții Vrancei	114
6. O retragere impusă	119
ÎNCHEIERE	125
INDICE DE NUME	131
ILUSTRAȚIE	145

Ofițeri români în vizită la Brașov, 7/20 iunie 1912

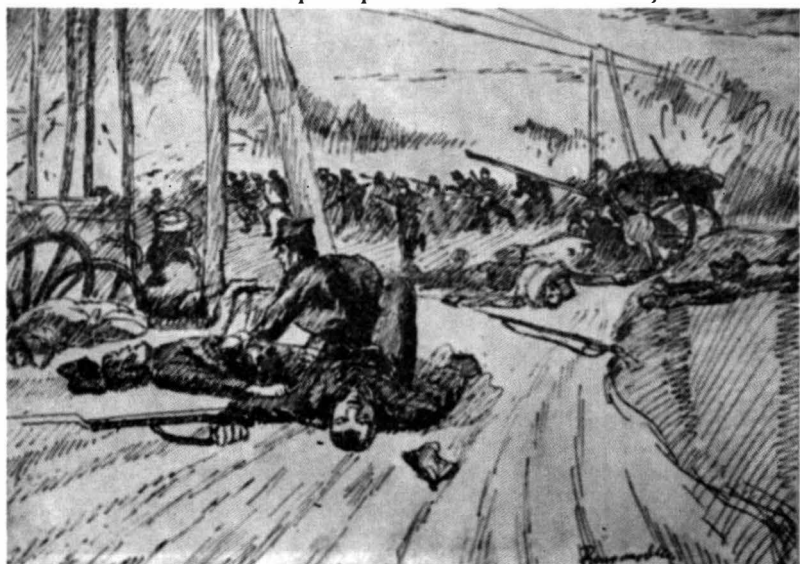
Locotenent-colonelul
Gheorghe Poenaru-
Bordea, comandantul
Regimentului 30
infanterie „Muscel”,
primul ofițer român
căzut în războiul de
eliberare și întregire
națională în noaptea de
14/27-15/28 august
1916

Aspect din timpul luptelor pentru apărarea pasului Predeal
(1916)

Gara Predeal după luptele din defileul Timișului

Aspect din timpul luptelor de apărare ale armatei române desfășurate în apropierea localității Azuga (desen de I. Burghardt)

Soldați români în tranșee, în timpul luptelor pentru apărarea aliniamentului Carpaților

Piese de artilerie germane, capturate în luptele de pe aliniamentul Carpaților, expuse în fața statuii lui Mihai Viteazul în București

Sublocotenentul Ion Bucur, din
Regimentul 33 infanterie, căzut
la 8/21 octombrie 1916, în
luptele din apropierea
Predealului

Generalul de divizie
Alexandru Averescu,
comandantul Armatei
2 române (august;
septembrie 1916 –
1918) și Armatei 3
române (august –
septembrie 1916)

Generalul de brigadă Arthur
Văitoianu, comandant de
divizie în luptele din Carpații
de Curbură

Gh. Băiulescu (1855 -1935)
primarul Braşovului pe timpul
stăpânirii româneşti (1916)
(pictură de Mişu Pop)

Badea Cârţan – traficantul de
carte românească prin trecători,
înmormântat la Sinaia

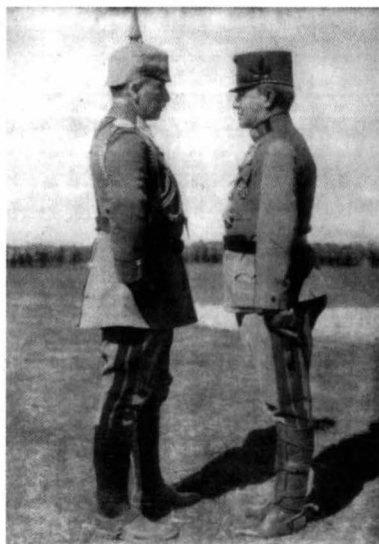
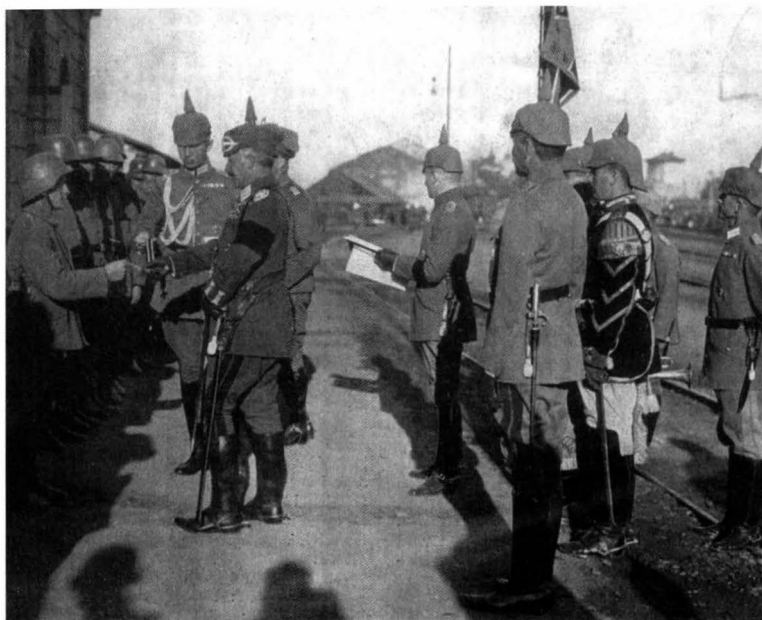
Gen. D. Lambru,
comandant al Diviziei 21
infanterie

Generalul Crăiniceanu,
comandant al Armatei a II-a în
august – septembrie 1916

Aspecte din timpul vizitei Kaiserului la Braşov (oct. 1916),
la punctele de comandă de pe frontul din trecători şi-n
tranşeele trupelor Puterilor Centrale

Generalul Erich von Falkenhayn,
comandantul Armatei 9 germane,
în inspecție pe front

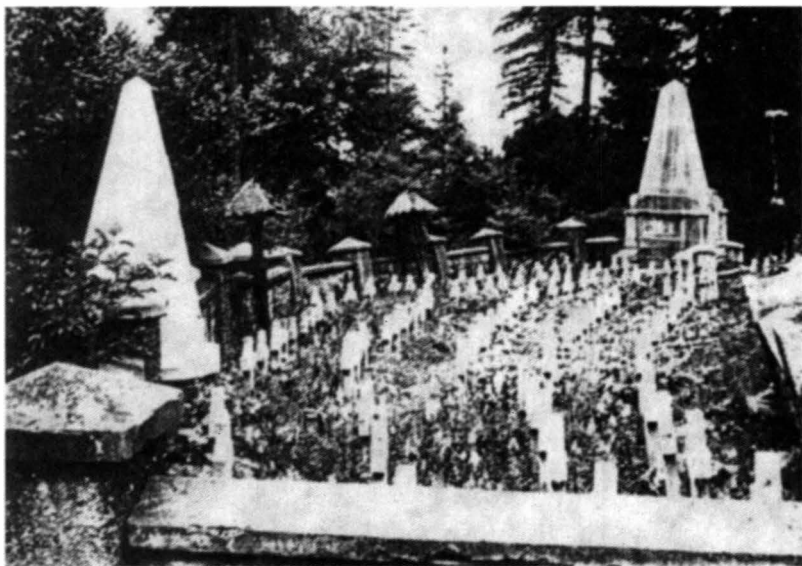
Primirea la Brașov a gen. Berthelot – 1919

Cimitirul de pe șoseaua Predeal – Râșnov, al eroilor români, germani și maghiari din 1916

Monumentul de la Tohanul Vechi, în memoria „celor 25 eroi, căzuți pe Dealul Muscelului în luptele din septembrie 1916”

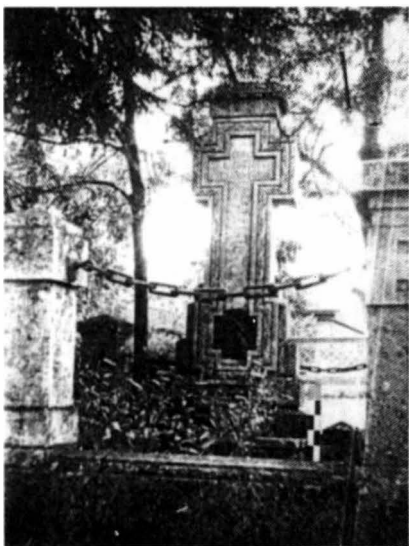

Cimitirul cu Obelisc și 297 de morminte cu cruci de pe șoseaua Predeal – Brașov, înainte de Timișul de Sus

Monumentul
eroilor întregirii
din comuna
Mateiaș

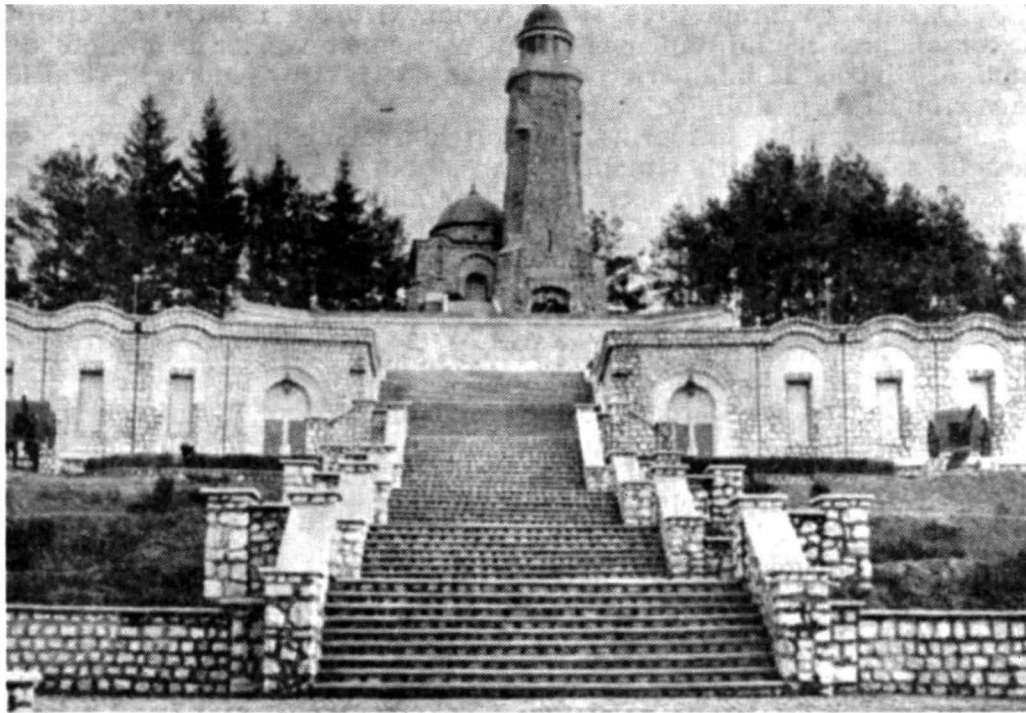

Monumentul din Fundata,
județul Brașov, în memoria
„eroului col. Gheorghe
Poenaru – Bordea, cel dintâi
ofițer căzut vitejește pentru
strămutarea acestui hotar, 14
august 1916”

Crucea de pe Caraiman,
monument reprezentativ
al luptelor din Valea
Prahovei

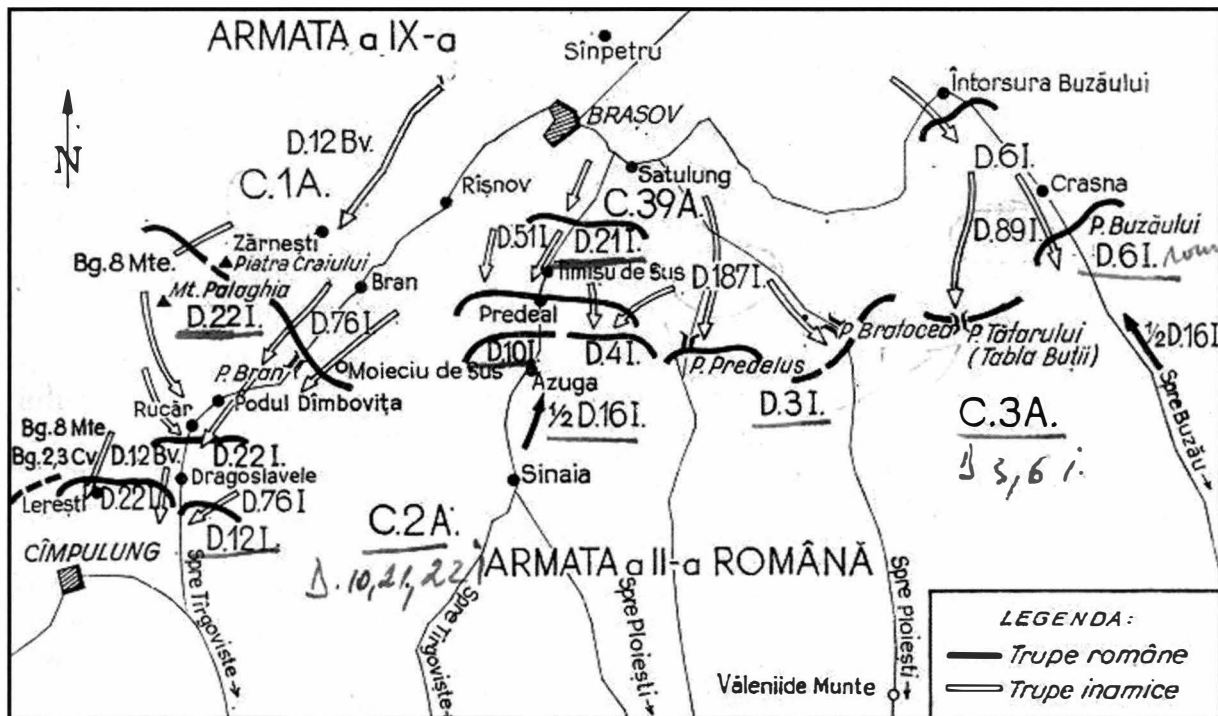

Complexul monumental de la Valea Mare – Mateiaș ridicat în
amintirea ostașilor români căzuți în luptele de pe muntele Mateiaș

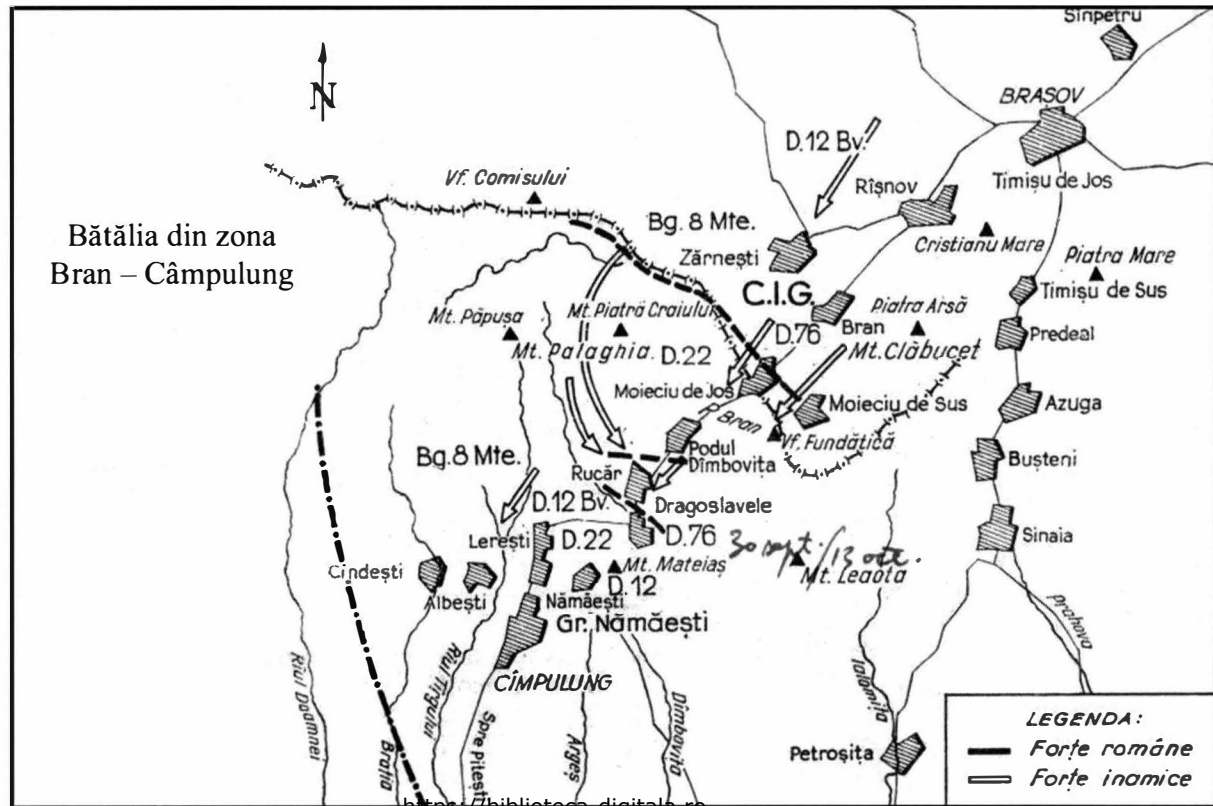

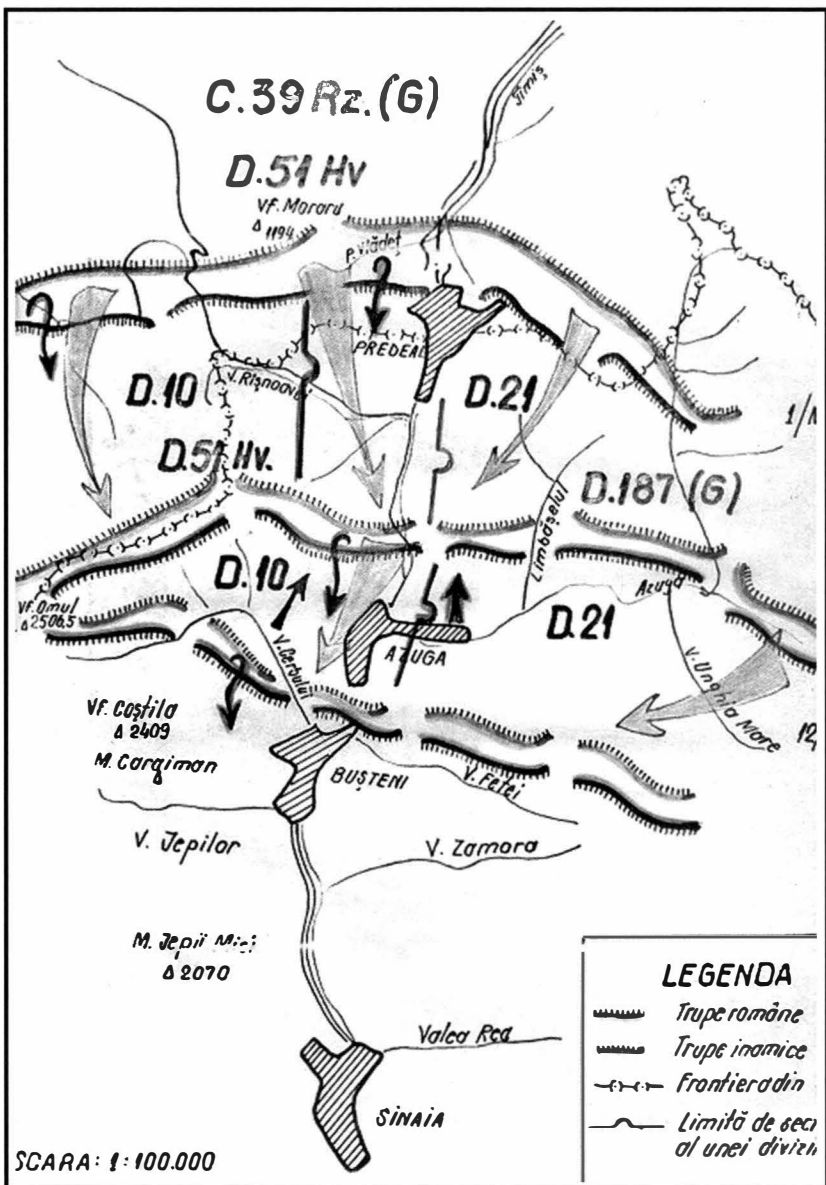
Monumentul eroilor
români de la Predeal
(sculptură de Constantin
Baraschi)

Bătălia din Carpații de Curbură, 1916

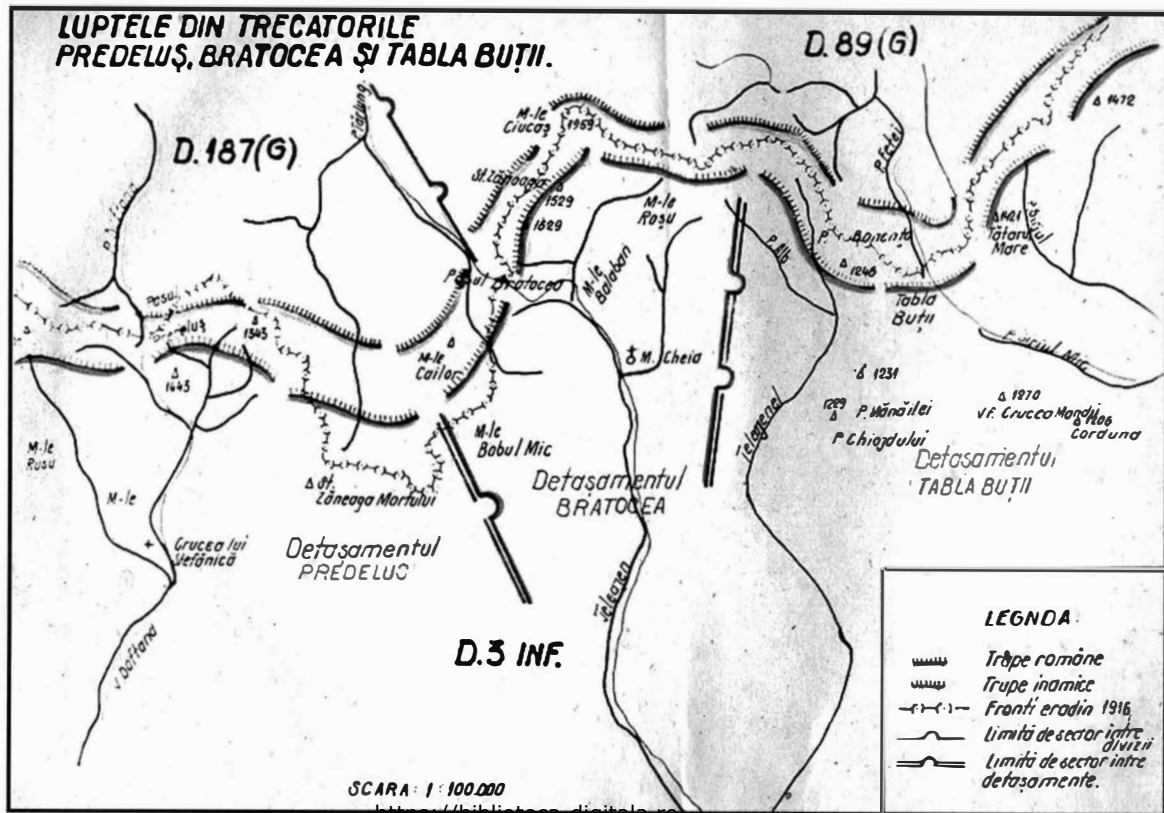
Bătălia din zona Bran – Câmpulung

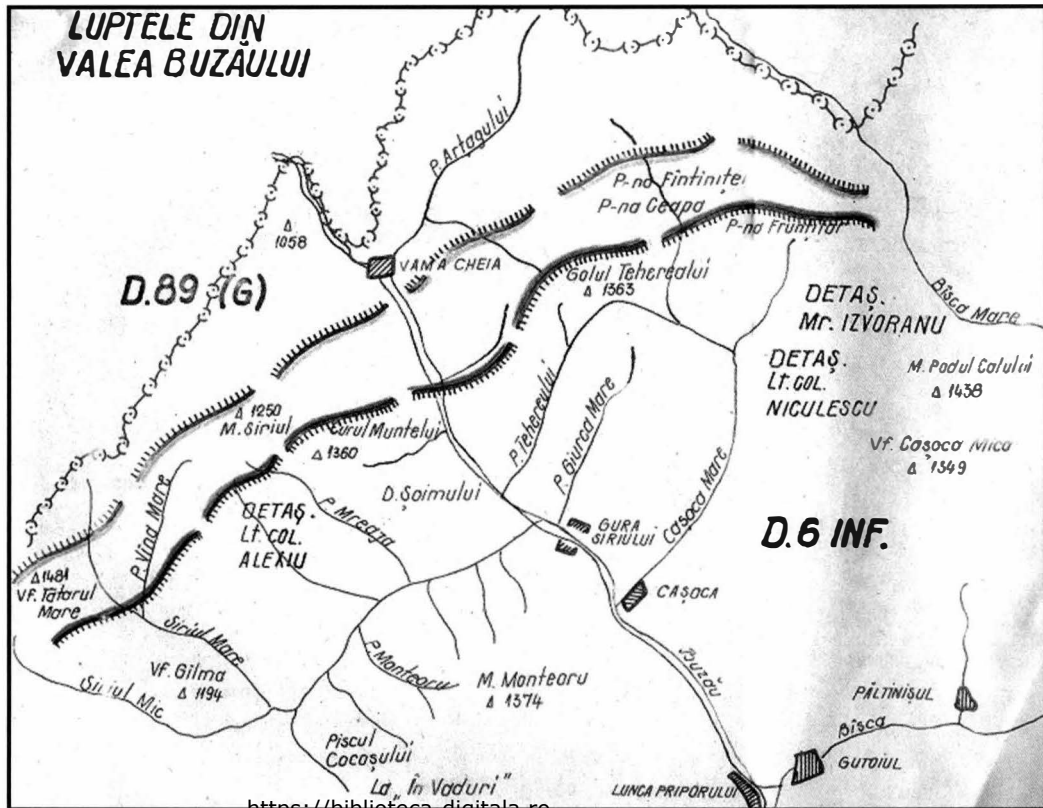

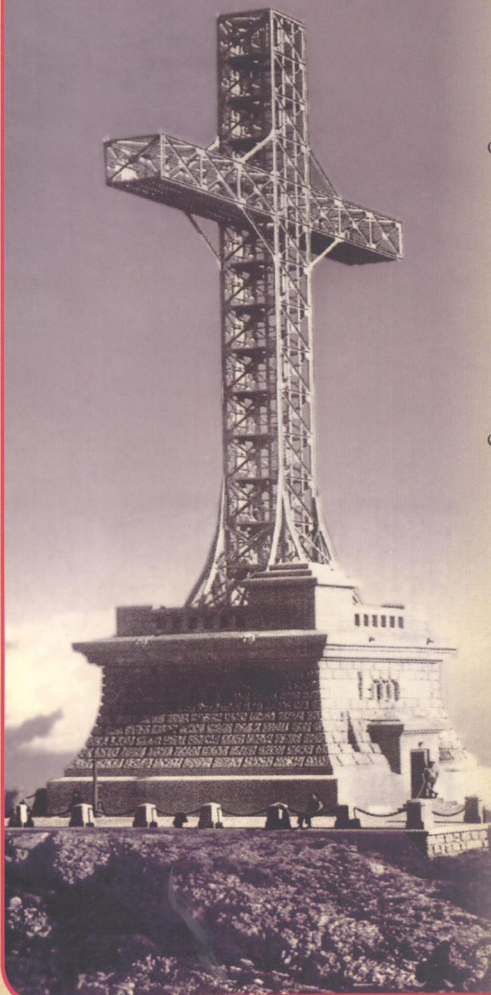

Bătălia de la Predeal

LUPTLE DIN TRECATORILE PREDELUȘ, BRATOCEA ȘI TABLA BUȚII.

Campania anului 1916 a fost exclusiv românească, a fost măsura exactă a puterii militare românești la intrarea în război, expresie a nivelului atins, după o evoluție de aproape patru decenii, de către organismul nostru ostășesc, expresia impactului războiului mondial asupra puterii noastre militare, ...ne relevă cu pregnanță pe noi înșine, ne dă revelația conștiinței de sine a unui popor și a unei armate... Această analiză reliefează o stare de fapt a puterii militare românești în 1916 comparabilă cu a celorlalte state, la nivelele de pregătire, înzestrare și doctrinare comparabile cu armatele moderne, excepție făcând cele ale statelor militariste. Armata română s-a dovedit la înălțimea misiunii pe care și-a asumat-o, mai ales din perspectiva angajării și calității forței umane, de la nivel individ până la cel de națiune.

ISBN-10 973-8424-47-X
ISBN-13 978-973-8424-47-0

Editura c2design
Brașov, 2006